

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ATIF EFENDİ BÖLÜMÜ
2254 NUMARADAKİ ŞİİR MECMUASI
(55a-99a Varakları Arası Transkripsiyonlu Metin ve İnceleme)

Yüksek Lisans Tezi

Tuğba YİĞİT

Sivas
Haziran 2018

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ATIF EFENDİ BÖLÜMÜ
BÖLÜMÜ 2254 NUMARADAKİ ŞİİR MECMUASI
(55a-99a Varakları Arası Transkripsiyonlu Metin ve İnceleme)

Yüksek Lisans Tezi

Tuğba YİĞİT

Tez Danışmanı

Doç.Dr. Mehtap ERDOĞAN TAŞ

Sivas

Haziran 2018

KABUL VE ONAY

Üniversite: : Cumhuriyet Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ana Bilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Bilim Dalı : Eski Türk Edebiyatı
Tezin Başlığı : Süleymaniye Kütüphanesi Atıf Efendi Bölümü 2254 Numaradaki Şiir Mecmuası (55a-99a Varaklar Arası Transkripsiyonlu Metin ve İnceleme)
Savunma Tarihi : 11.05.2018
Danışmanı : Doç. Dr. Mehtap ERDOĞAN TAŞ

Unvanı - Adı Soyadı

İmza

Jüri Başkanı : Doç. Dr. Rifat KÜTÜK

Üye : Doç. Dr. Mehtap ERDOĞAN TAŞ

Üye : Doç. Dr. Hakan YEKBAŞ

Oy Birliği

Oy Çokluğu

Tuğba YİĞİT tarafından hazırlanan Süleymaniye Kütüphanesi Atıf Efendi Bölümü 2254 Numaradaki Şiir Mecmuası (55a-99a Varaklar Arası Transkripsiyonlu Metin ve İnceleme) başlıklı tez, kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Ahmet ŞENGÖNÜL
Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bünyesinde bu Yüksek Lisans tezinin bizzat kendi tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

1. Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net bir biçimde göstererek yazarlara açık bir atıfta bulunduğumu;

2. Tezde bulunan metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayınlanmışsa açıkça ifade ederek gösterdiğimi;

3. Başkalarına ait verileri (tablo, grafik, şekil de dahil olmak üzere) atıflarla açıkça belirttiğimi;

4. Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

İMZA

TUĞBA YİĞİT

ÖNSÖZ

“XIII. yüzyıldan sonra Türk cemiyet hayatında çeşitli zümre ve çevrelerin teşekkülü, değişik edebî mahsullerin ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Saray, konak, medrese çevrelerinde ve bunlara yakın topluluklarda okumuşlara mahsus yeni bir edebiyat doğmaya başlamıştır.

Kaynağını ve örneğini daha çok İran edebiyatından alan, İslam kültürünün bütün kollarından beslenen, Türk ruhunun hususiyetlerini aksettiren Klasik Türk edebiyatı 600 yıldan fazla devam etmiş ve canlılığını kaybetmekle beraber günümüze kadar gelmiştir.”¹

Türk insanının hissiyat ve irfanını temsil ettikten sonra, yerini Tanzimat edebiyatına bırakan klasik Türk edebiyatı henüz bütün yönleri ile incelenmemiş ve değerlendirilmemiştir. Bunun en önemli sebebi, bu döneme ait eserlerle ilgili bir hayli çalışma yapılmakla beraber, yine de gün ışığına çıkarılmayı bekleyen pek çok eserin var olmasıdır. İlmî tarzda yapılan tezler sayesinde bu eserler zamanla daha önceki değerlendirmelerin eksik yönlerini tamamlayacak ve klasik Türk edebiyatı ile daha objektif sonuçlara ulaşılacaktır.

Klasik Türk edebiyatının asıl yönünü şiir oluşturur. Bu nedenlerden biri de klasik edebiyat araştırmalarına kaynaklık eden en önemli malzeme olan şiir mecmualarını unutmamak gerekir. “Bu mecmualar, derlendikleri dönemin edebî beğenisini, beğenilen şairlerini ve şiirlerini ortaya koyarlar. Ayrıca mecmualar, divanı bulunmayan ya da başka kaynaklarda adı geçmeyen şairlerin şiirlerini ihtiva etmeleri bakımından edebiyat tarihimiz için önemlidir.

Türk şiir tarihi açısından değerli kaynaklar olan şiir mecmuaları sayesinde, edebiyat tarihindeki bir kısım bilgiyi netleştirmek ve zaman zaman da düzeltmek, Klasik Türk şiirine yeni bilgiler eklemek mümkün olabilir. Derleyeni ve yılı tam olarak bilinmese de bir mecmuanın derleniş tarihi, içindeki metinlerden

¹<http://eskit.blogspot.com.tr/2014/09/eski-turk-edebiyati-xiii.html>7136kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

yaklaşıkolarak tahmin edilebilir.Bu tespit de döneminin şiir zevki ve beğenilen şairlerini belirleme imkânı verir.

Yine mecmualarda divan sahibi olmayan, hatta divanı bulunduğu hâlde şiiri divanında yer almayan şahsiyetlere, bilinmeyen eserlere rastlanabilir. Kısaca, Türk şiirinin gelişimini, değişimini ve geçirdiği merhaleleri tespit etme hususunda mecmuaların, özellikle seçme şiir mecmuaları ve nazire mecmualarının önemi küçümsenemez.”²

Edebiyatımız açısından önemli gördüğümüz mecmualardan biri üzerinde çalışmamızı gerçekleştirdik. Üzerinde çalıştığımız mecmua; Süleymaniye Kütüphanesi Atıf Efendi Bölümü 2254 numaradaki yazma mecmuadır. Tezimize konu olan kısım, mecmuanın 55a-99a varakları arasındır.

Çalışmamızın giriş kısmında mecmua kavramı, mecmuaların önemi ve tasnifi hakkında genel bilgiler yer almaktadır. Birinci bölümde, çalıştığımız mecmuanın genel özellikleri ve arkasından 55a-99a varak arası muhtevası hakkında bilgiler tablolar ile birlikte verilmiştir. Bu bölüm, 55a-99a varak arasında yer alan şairlerin kısa biyografileri verilerek tamamlanmıştır. İkinci bölümde, yazma mecmuanın55a-99a varakları arasının transkribeli metni verilmiştir Çalışmamız sonuç ve kaynakça bölümleriyle bitirilmiştir.

Şiir mecmuaları kaynaklarda adı geçmeyen şairlerin şiirlerinin ortaya çıkarılmasını, bilinen şairleri divanlarda görülmeyen şiirlerinin tespit edilmesini, şairlerin hayatlarıyla ilgili eksik ya da yanlış bilgilerin düzeltilmesini, kendi aralarında karıştırılan şairlerin hakkındaki karışıklığın giderilmesini, yazılan şiirlerin döneminin özelliklerinin anlaşılmasını, hatta divanı ortada olmayan şairlerinşiirlerini ortaya çıkarıp divan oluşturulmasını sağlaması bakımından önemlidir. Bu açıdan bakılacak olursa mecmualar araştırılması ve bilim dünyasına kazandırılması gereken eserlerdir. Amacımız yaptığımız çalışmayla bu alana bir nebze olsun katkıda bulunmaktır.

²Kamil Ali GIYNAŞ, ŞİİR MECMUALARI HAKKINDA YAPILAN ÇALIŞMALAR BİBLİYOGRAFYASI, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 2011,Sayı 26, s. 245-260.

Tez çalışmalarım sırasında kıymetli bilgi, birikim ve tecrübeleri ile bana yol gösteren ve destek olan değerli danışman hocam Doç. Dr. Mehtap ERDOĞAN TAŞ'a hoşgörü ve sabrından dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

TUĞBA YİĞİT

SİVAS-2018

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLO LİSTESİ.....	v
KISALTMALAR.....	vi
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ.....	vii
ÖZET.....	viii
ABSTRACT.....	ix
GİRİŞ.....	1
Mecmua.....	1
Mecmuaların Önemi.....	2
Mecmuaların Tasnifi.....	5
1. İSTANBUL KÜTÜPHANESİ ATIF EFENDİ BÖLÜMÜ 2254 NUMARADAKİ ŞİİR MECMUASI (55a-99a VARAKLARI ARASI) TANITIMI.....	11
1.1. Mecmuanın Tavsifi ve Diğer Özellikleri.....	11
1.2. 55a-99a Varak Muhtevası.....	12
1.3. 55a-99a Varakları Arasında Yer Alan Şairler ve Kısa Biyografileri.....	25
2. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ATIF EFENDİ BÖLÜMÜ 2254 NUMARADAKİ ŞİİR MECMUASI (55a-99a VARAKLARI ARASI TRANSKRİPSİYONLU METİN).....	81
SONUÇ.....	261
KAYNAKÇA.....	265

TABLO LİSTESİ

Tablo 1 Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması	13
Tablo 2 Mecmuada Yer Alan Şairlerin Şiirlerinin Nazım Şekillerine Göre Sayıları.....	23

KISALTMALAR

a	:	Varak ön yüzü
age.	:	Adı geçen eser
AKMY:	:	Atatürk Kültür Merkezi Yayınları
b	:	Varak arka yüzü
b.	:	bin (Oğul anlamında)
bk.	:	Bakınız
C.	:	Cilt
d.	:	Doğum tarihi
ö.	:	Ölüm tarihi
S	:	Sayı
s.	:	Sayfa
TDK	:	Türk Dil Kurumu
vb.	:	Ve benzeri
vs.	:	Ve saire
Yay.	:	Yayını/ Yayınları
yy.	:	Yüzyıl

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ا (آ) Â, â	ض Ẓ, ẓ / Đ, đ
ا (أ) A, a / E, e / I, ı / İ, i / U, u / Ü, ü	ط Ṭ, ṭ
ب B, b	ظ Ẓ, ẓ
پ P, p	ع ʿ
ت T, t	غ Ğ, ğ
ث Ṣ, ṣ	ف F, f
ج C, c	ك K, k
چ Ç, ç	ك K, k / G, g / Ñ, ñ
ح H, h	ل L, l
حھ h, h	م M, m
د D, d	ن N, n
ذ Ẓ, ẓ	و V, v / Ū, ū / Ü, ü / O, o / Ö, ö
ر R, r	ھ H, h / a, e
ز Z, z	لا lâ
ژ J, j	ی Y, y / I, ı / İ, i
س S, s	
ء ʿ	
ش Ṣ, ṣ	
ص Ṣ, ṣ	

ÖZET

Klasik Türk edebiyatı, edebiyatımızın önemli bir dönemini oluşturmaktadır. Bu dönemde verilen eserlere farklı kaynaklar aracılığıyla ulaşabilmekteyiz. Bu kaynaklardan biri de mecmualardır. Mecmualar, çeşitli şairlere ait eserlerin bir araya getirilmesiyle oluşan derleme eserlerdir.

Tezimize konu olan mecmua, Süleymaniye Kütüphanesi Atıf Efendi Bölümü 2254 numarada kayıtlıdır. Mecmuanın çalışmamıza konu olan kısmı 55a-99a varakları arasındadır.

Çalışmamız, mecmualar hakkında genel bilgilerin sıralandığı giriş bölümü, mecmuanın geneli ve 55a-99a varaklar arasının tanıtıldığı bölüm, yazma eserin transkripsiyon harfleriyle günümüz yazısına çevrildiği bölüm ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır.

Mecmualar divanlarda bulunmayan şiirlerin tespit edilmesi, eksik şiirlerin tamamlanması, divanı olmayan bir şairin şiirlerinin ortaya konması açısından önemli görülmektedir. Üzerinde çalışma yaptığımız mecmuanın bu hususlar açısından önemli olduğunu düşünmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk edebiyatı, Mecmua, Yazma, Metin ve İnceleme

ABSTRACT

Classical Turkish Literature constitutes an important stage of our literature. We can reach to the works produced in this period through different sources. Mecmûas are one of these sources. Mecmûas are the compiled works including the verse and prose works of different poet.

The mecmûa that we studied in this thesis is the one which is registered in Atıf Efendi section of Suleymaniye Library with the registration number of 2254. The part of the Mecmûa that we studied includes the part between the pages 55a-99a. The study is made up of an introduction part including general information on the Mecmûas, a section informing the readers about the whole Mecmûa and the pages 55a-99a, a section consisting of a translation of the book into new Turkish with transcription letters and a conclusion part.

Mecmûas are important with regard to determining the poems which are not included in the dîvâns, completing the uncompleted poems and revealing the poem of a poet without a dîvân or a lost poem. We believe that the mecmûas we studied on is important in terms of these points.

Key Words: Classical Turkish Literature, Mecmûa, Manuscript, Text and Analysis

GİRİŞ

Mecmua

Sözlükte dağınık şeyleri bir araya getirmek, derlemek anlamındaki Arapça cem^ç masdarından türemiş olan mecmûa hakkında şu tanımlar yapılmıştır:

Mecmua, “Toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi” aynı zamanda “seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap” ve “dergi” anlamlarına gelmektedir.³

Bir veya daha fazla yazar ya da şaire ait çeşitli şekil ve hacimlerdeki farklı nesir ya da şiirlerden oluşan derleme kitaplara “mecmua” denir.⁴

Mecmua; içinde seçme yazıların bulunduğu el yazması eserdir. Bir çeşit antoloji niteliğindedir.⁵

“Sefîne” Arapçada gemi demektir. Farsçası “keştî”, Türkçesi cönk demektir. Edebiyatımızda “sefine-cönk” sözleri şiir mecmûası, not defteri; “keştî” de kadeh manasında mecaz olarak kullanılmıştır.⁶

“Çeşitli nesnelere bir araya toplamak anlamındaki Arapça ‘cem’ ” kökünden türeyen, “mecmû” kelimesinin müennesi olan mecmûa; “başlangıçta, birçok bakımdan benzediği cönk gibi âyetler, hadisler, fetvalar, dualar, hutbeler, şiirler, ilahiler, şarkılar, mektuplar, latîfeler, lugaz ve muammalarla ilaç tariflerinin ve faydalı bilgilerin (fevâid), notların, tarihî belge ve kayıtların (tevârih) derlendiği not defteri halinde ortaya çıkmış, zamanla gelişip düzenli bir tertip ve şekle

³Ferit Develioğlu, “Mecmûa”, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yay. Ankara 2008, s.596.

⁴Mustafa Uzun, “Mecmûa”, *İslam Ansiklopedisi*, C.28, TDK Yay. Ankara 2003, s. 265.

⁵İskender Pala, “Mecmûa”, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yay. İstanbul 2004, s.300.

⁶Orhan Şaik Gökyay, “Cönkler Üzerine”, *Makaleler 1:Eski, Yeni ve Ötesi*, İstanbul 1995, İletişim Yay. s. 73-147.

kavuşaraktürlerine göre bazı farklılıklar gösteren bir kitap veya telif çeşidi özelliği kazanmıştır.”⁷

“Bugün mecmua denince, belli aralıklarla yayımlanan ve içinde hemen hemen aynı konudan yazıları barındıran bir çeşit yazılar topluluğu akla gelir. Klasik Türk edebiyat içinde mecmûayı bugünkü anlamıyla düşünmek yanlıştır. Yüzyıllar boyunca gerek edebiyat sahasına gerekse diğer dallara çok büyük katkılarda bulunan mecmûa genellikle kişilerin beğenilerini yansıtan bir not defteri olarak düşünülmüştür. O defter bitince de mecmua dediğimiz şey ortaya çıkmıştır. Çok düzgün ve itina ile hazırlanmış mecmualar olduğu gibi çok dağınık hatta kâğıdının boyutları renkleri birbirine uymayan, sayfaları karışmış mecmualara da rastlanır. Bu da derleyicinin mecmuasına daha sonra eklemeler yaptığını gösterir. Hatta bu arada yazı karakterinin de değiştiği yani mecmuanın el değiştirdiği de olur.”⁸

“Şiir mecmuaları Türk Edebiyat tarihi dönemleri içerisinde değerlendirilirken kaynak niteliği taşıması bakımından önemli eserlerdir. Anadolu sahasında ilk örneklerine XV. yüzyılın ilk yarısında rastlanan şiir mecmûaları; beğenilen, tanzîr edilen manzûmeleri, çeşitli sebeplerle dîvânlarla alınmamış şiirleri de barındırması yönüyle son derece önemlidir. Mecmualar vasıtasıyla kendi döneminde veya daha sonraki dönemlerde öne çıkan şiirleri tespit etmek ve bu vesileyle devrin edebî yapısını değerlendirirken somut veriler elde etmek mümkün olabilmektedir.”⁹

Yazıldıkları dönemin edebi zevkini ve eğilimini yansıtan birer gösterge olmalarının yanı sıra edebiyat tarihimizin karanlıkta kalan bazı kısımlarını aydınlatan şiir mecmuaları, edebî geleneğe katkı sağlayan malzeme niteliği de taşımaktadır.

Mecmuaların Önemi

Mecmualar, edebiyat tarihi açısından büyük önem taşır. Edebiyat tarihinin temel kaynaklarına yardımcı olmakla birlikte asıl kaynak olarak da işlev görür. Şiir

⁷Günay Kut, “Mecmûa”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C.6, Dergâh Yay., İstanbul 1986, s.170

⁸ Günay Kut, “Mecmûa”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C.6, Dergâh Yay., İstanbul 1986, s.170.

⁹Ahmet Tanyıldız, “Şiir Mecmûularının Neşri Hakkında”, *Uluslar Arası Araştırmalar Dergisi*, Cilt 5, 2012, Sayı 21, s.224-239.

mecmuaları eski yazma eser kütüphanelerimizde sayı itibarıyla en çok bulunan eserlerdendir. Genelde mecmuaları, özelde şiir mecmualarını önemli ve değerli kılan temel etkenleri şu şekilde sıralayabiliriz:

“Mecmualar, içinde barındırdığı şiir ve şairle dönemin okuyucu zevkini ve şairin okunurluğunu, popüleritesini verir. Ali Şîr Nevâyî'nin şiirleri XV. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar mecmualarda yer alıyorsa bu durum hem okuyucu zevkini hem de şairin uzun süreli etkisini gösterir.”¹⁰

“Yazma ihtivâ eden kütüphanelerimizde *Mecmu'atü'l-eşar* adıyla karşımıza çıkan mecmûa türlerinde rastladığımız kimi şairlerin tezkirelerde adı bile geçmemektedir. Bazen de dîvân derlemeyen bir şairin şiirlerine mecmualarda rastladığımızda bunların bir divan ya da divançe olabilecek kadar çok olduğunu, devrinde mecmualara girecek kadar çok arandığını ve okunduğunu tespit ederiz. Bunun dışında kimi hallerde de edebiyatının ilk devirleri olan 13. ve 14. yüzyıllarda yaşayan şairlerin şiirleri, nadir olmakla beraber yine bu şiir mecmualarında yer alabilir ve unutulmaktan kurtulur.”¹¹

“Edebiyat tarihinin önemli kaynaklarından biri olan tezkirelerde yer bulmamış birçok şair, şiir, tür ve belgede de mecmûalar edebiyat tarihinin vazgeçilmez kaynakları durumundadır.”¹²

“Yazıldıkları dönemin aynası durumunda olan mecmualar, edebiyat araştırmacısına; dönemin beğenilen edebî metinlerini, konularını, okuyucunun talebini, mürettibin şiir zevkini, tertip amacını, estetik anlayışını, öne çıkan isimlerive eserlerini, okunurluk oranlarını ve buna benzer birçok bilgi ile bunları yorumlama fırsatını tanır.”¹³

¹⁰Yaşar Aydemir, “Metin Neşrinde Mecmûaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler”, Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları, s.123-124, 2007.

¹¹ Günay Kut, *Osmanlı Araştırmaları-VII-VIII*, İstanbul – 1988,s.182

¹²agm. s.123-124.

¹³Cemal Kurnaz ve Yaşar Aydemir, “Mecmûalara Sorulması Gereken Sorular”, *Turkish Studies-Internatiol Periodical Fort he Languages Literature and History of Turkish or Turkic Volume: 8/1* (2013), s.62

“Tezkirelerde yer alan bazı yanlış bilgiler (şairlere olan aşırı övgü vb.) bizim de yanlış bilgi edinmemize sebep olur. Bu nedenle mecmuaların incelenmesi ile doğru bilgilere ulaşılma sağlanır.”¹⁴

“Şiir mecmualarında; gazel, kasîde, terkîb-bend, muhammes, murabbâ, tahmîs, tesdîs, rubâ’î, matla‘, muammâ‘ gibi nazım şekilleriyle yazılmış pek çok şiir ve bu şiirlerin sanatkârları hakkında bilgiler ile herhangi bir şairin dîvânını oluşturacak miktarda şiirlerin yer alması, mecmuaları önemli kılan unsurlardır. Nazireler de mecmua içerisinde görülebilmektedir. Dolayısıyla Klâsik şiirimizin bu zenginliklerini gün yüzüne çıkmasını sağlayan şiir mecmuaları, çok önemli kaynak olarak değerlendirilebilir.”¹⁵

Mecmuaların boş kalmış sayfalarında, yazılı sayfaların derkenarlarında çeşitli dualar, hadisler, fetvalar içeren din ile ilgili bilgiler, tarih ile ilgili bilgiler, müzik ile ilgili bilgiler ve gizli ilimler (havâs) denilen itikatlara dair bilgiler yer alır. Bunlar, asıl mecmûa konusuyla ilgisi olmayan bilgilerdir. Mecmualar, edebiyat alanı kadar tarih, din, sosyoloji, kültürel antropoloji, halkbilim, tıp, müzik gibi farklı bilim dallarına dair de bilgileri içermesi bakımından bu alanların da önemli kaynakları arasında gösterilebilir. Mecmualara bir de bu yönden bakacak olursak bu sıralanan farklı alanlardaki araştırmacılar da mecmûaların önemini bilincine varırlar ve araştırmalarını yaparken mecmualardan da fazlasıyla faydalanabilirler.

“Mecmuaların temel amacı, gelecekte gerekli olacağı varsayılan bilgilerin kayıt altına alınmasıdır. Derleyen bizzat kendisi için hazırlamış olsa da derleme sürecinin sonunda ortaya çıkan eser, bir şekilde herkese ya da belli bir zümreye hitap edecek özelliğindedir. Bu çerçevede, genel olarak mecmuâların fayda prensibi doğrultusunda geleceğe yönelik olarak hazırlanmış eserler olduğu söylenebilir.”¹⁶

¹⁴Ali Canip Yöntem, “Edebiyat Tezkirelerinde Mecmuâların Rolü,” *Hayat Mecmuâsı*, 1927, C.2 s.45, s. 363-364

¹⁵Ozan Yılmaz, “Metin Te’sisinde Şiir Mecmuâlarının Katkısına Bir Örnek: Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Kolaeksiyonu 5214 Numaralı Mecmuâ ve Muhtevası”, *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi* 1, S:1 Güz İstanbul 2008, 255-261

¹⁶Mehmet Gürbüz, *Mecmuaların Tüketim Biçimleri Üzerine Kimi Tespitler / Gazi Türkiyat*, Bahar2013/ 12: 67-74.

Genel olarak mecmualar, muhtelif kişilere ve konulara ait seçilmiş, mensur ve manzum birçok türü içerisinde barındırması bakımından son derece önem taşımaktadır. Mecmualar ile ilgili yapılan çalışmaların artması, kültür ve edebiyat tarihimizdeki eksikliklerin tamamlanmasına ve yeni bilgilerin ortaya çıkmasına büyük katkı sağlayacaktır.

Üzerinde çalıştığımız mecmûa, şiir mecmuasıdır ve derleyeni bilinmemektedir. Derleş tarihi olarak mecmûanın sonunda H. 1162/ M.1749 tarihi yer almaktadır. Mecmûanın dili Türkçedir. Mecmuada, gazel, kasîde, kıt'a, rubâ'î, tahmis, müseddes, müfred gibi çok çeşitli şiir türlerinden örnekler yer almaktadır. Mecmûadaki şiirler, muhteva açısından da çeşitlilik göstermektedir. Mecmuada muhtevâ olarak âşıkâne, rindâne vb. üslupla yazılan şiirlerin yanı sıra medhiye türünde şiirler ağırlıklı olarak yer almaktadır.

Mecmuaların Tasnifi

Mecmuaların şekil, tür ve muhteva gibi çeşitli yönlerden değerlendirilmesiyle farklı tasnif çalışmaları ortaya çıkmıştır. Yapılan tasnifleri şu şekilde sıralayabiliriz:

A. Agah Sırrı Levend'in Tasnifi¹⁷

1. Antoloji Niteliğindeki Seçme Şiir Mecmûaları
2. Nazire Mecmûaları
3. Aynı Konudaki Eserlerin Bir Araya Getirilmesiyle Meydana Gelen Mecmûalar
4. Türü Risalelerin Bir Araya Getirilmesiyle Ortaya Çıkan Mecmûalar
5. Tanınmış Kişilerce Hazırlanmış Birçok Yararlı Bilgileri, Fıkraları ve Özel Mektupları Kapsayan Mecmûalar

¹⁷Agah Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi I*, Türk Tarih Kurumu Yay. Ankara, 1998, s. 166-167.

B. Günay Kut'un Tasnifi¹⁸

1. Seçme Şiir Mecdûaları (mecdûa-i eş'âr, memûa-i devâvîn)
2. Nazire Mecdûaları
3. Aynı Konu İle İlgili Eserlerin Bir Araya Gelmesi İle Oluşan Mecdûalar (mecdûa-i ed'ıye, mecdûa-i tevârîh)
4. Tanınmış Kişilerce ve Belli Kişilerce Hazırlanmış Mecdûalar
5. Karışık Mecdûalar

C. Mehmet Gürbüz'ün Tasnifi¹⁹

1. Şiirlerin Konularına Göre Oluşturulan Şiir Mecdûaları (Tarih mecdûaları, muamma mecdûaları, na't mecdûaları, medhiye mecdûaları, lugaz mecdûaları, şehrengiz mecdûaları ve farklı nazım şekillerinden oluşan mecdûalar)
- 2.Şiirlerin Şekil Özelliklerine Göre Oluşturulan Şiir Mecdûaları (gazel mecdûaları, kasıde mecdûaları, müstezad mecdûaları, matla mecdûaları gibi farklı nazım şekillerinden oluşan mecdûalar)
3. Şairlerin Aidiyeti Esasına Göre Hazırlanan Mecdûalar
4. Bir Mensubiyet Esası Gözetmeksizin Belirli Şairlerin Şiirlerini Bir Araya Getirmeyi Amaçlayan Mecdûalar
5. Nazire Mecdûaları

D. Atabey Kılıç'ın Tasnifi²⁰

Hatice Aynur ve arkadaşlarının Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları'nın VII. toplantısı olarak 2011 yılında düzenledikleri “*Mecdûa: Osmanlı Edebiyatının Kırk*

¹⁸ Günay Kut, “Mecdûa”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C. 6, Dergâh Yay. İstanbul, 1986, s. 170-174.

¹⁹ Mehmet Gürbüz, “Şiir Mecdûaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi”, (Haz. Hatice Aynur vd.)*Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecdûa: Osmanlı Edebiyatının Kırk Ambarı*, Turkuaz Yay. İstanbul, 2012, s. 99-113.

²⁰ Atabey Kılıç, “Mecmua Tasnifine Dair”, (Haz.Hatice Aynur vd.), *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecdûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Turkuaz Yay. İstanbul, 2012, S.75-96.

Ambarı” başlıklı bilimsel toplantı ile sadece şiir mecmûaları değil genel olarak mecmûalar sorunsallaştırılıp ele alınmış ve toplantıda sunulan bildiriler 2012 yılında neşredilmiştir. Bu toplantıda, daha önce Agâh Sırrı Levend ve Günay Kut tarafından yapılan mecmûa tasnifleri geliştirilmiştir. Bu bağlamda Atabey Kılıç tüm mecmûa türlerini birkaç ölçüte göre tasnif etme yoluna gitmiştir.

1. Cilt ve tertip hususiyetleri bakımından

1.1 Cönkler

1.2 Mecmûalar

1.2.1 Tertip durumuna göre mecmûalar

1.2.1.1 Mürettep mecmûalar

1.2.1.2 Mürettep olmayan mecmûalar

1.2.2 Mürettip durumuna göre mecmûalar

1.2.2.1 Mürettibi bilinen mecmûalar

1.2.2.2 Mürettibi bilinmeyen mecmûalar

1.2.3 Aynı zümreye mensup şahsiyetlerin eserlerinin toplandığı mecmûalar

2. Şekil bakımından

2. 1 Manzûm metinler mecmûaları

2.1.1 Gazel mecmûaları

2.1.2 Kasîde mecmûaları

2.1.3 Mu’ammâ mecmûaları

2.1.4 Nazîre mecmûaları

2.1.5 İlâhî mecmûaları

2.1.6 Manzûm lugât mecmûaları

2.1.7 Na’t mecmûaları

2.1.8 Şehrengiz mecmûaları

2.1.9 Mi'râciye mecmûaları

2.1.10 Hilye mecmûaları

2.1.11 Mersiye mecmûaları

2.1.12 Matla mecmûaları

2.1.13 Güfte mecmûaları

2.1.14 Çeşitli mesnevîlerden seçkileri barındıran mecmûalar

2.1.15 Târîh mecmûaları

2.1.16 Müstezâd mecmûaları

2.1.17 Dîvân mecmûaları

2.1.18 Musammat mecmûaları

2.1.19 Kıt'a ve rubâ'î mecmûaları

2.2 Mensur metinler mecmûaları

2.2.1 Fetva mecmûaları

2.2.2 Lugaz mecmûaları

2.2.3 Şerh mecmûaları

2.2.4 Tefsîr mecmûaları

2.2.5 Mekân tasvirlerini içeren mecmûalar

2.2.6 Sakk mecmûaları 2.2.7 Münşe'ât mecmûaları

2.2.7.1 Tek şahsa ait inşa örneklerinden oluşan münşe'ât mecmûaları

2.2.7.2 Derleme münşe'at mecmûaları

2.3 Karışık manzum ve mensur eserler mecmûaları

2.3.1 Farklı türleri barındıran mecmûalar

2.3.2 Fevâid mecmûaları

3. Dil bakımından

- 3.1 Türkçe mecmûalar
- 3.2 Farsça mecmûalar
- 3.3 Arapça mecmûalar
- 3.4 Çok dilli mecmûalar

4. Muhteva bakımından

- 4.1 İlm-i nücûm / fal ve remil
- 4.2 Din
- 4.3 Tasavvuf
- 4.4 Hikâye / latife
- 4.5 Edviye
- 4.6 Hezel ve hiciv
- 4.7 Hat ve kitâbet
- 4.8 Mûsikî

5. Şahısların Tertip Ettiği ve Şahıslar İçin Tertip Edilen Mecmûalar

Tezimize konu olan mecmûaya tasnif açısından bakılacak olursa, mecmûada farklı nazım şekillerinden oluşan seçme şiirler bulunmaktadır. Bu özelliği dolayısıyla mecmûayı Seçme Şiir Mecmûaları kategorisi altında değerlendirebiliriz.

1. İSTANBUL KÜTÜPHANESİ ATIF EFENDİ BÖLÜMÜ 2254 NUMARADAKİ ŞİİR MECMUASI (55a-99a VARAKLARI ARASI) TANITIMI

1.1. Mecmuanın Tavsifi ve Diğer Özellikleri

Süleymaniye Kütüphanesi Atıf Efendi Bölümü 2254 numarada kayıtlı mecmuanın mürettibi ve müstensihî belli değildir. Mecmuanın sonunda yer alan hatime kısmından adının *Mecmûati'l-Kasâidât* olduğu anlaşılmaktadır.

Şiir başlıkları surh ile ve yazı türü nesihdir. Mecmuanın sonunda yer alan dua kısmı da surh ile yazılmıştır. Varak sayısı 145'tir. Çift sütun hâlinde yazılmıştır. Her bir sütunda 17 satır bulunmaktadır.

Bazı sayfalarda derkenar olarak farklı yazı stilleriyle yazılmış şiirler bulunmaktadır (71b, 72a, 86a). Derkenarlarda bulunan şiirler pek okunaklı değildir ve bu şiirlerin bazı yerleri silinmiştir. İmla açısından pek fazla bir hata bulunmamakla birlikte tespit edilen hatalar şöyledir: Mecmuanın bazı yerlerinde vav-ı atıf kullanılmamıştır. Bunlar divanlarla karşılaştırılmış, bu kısımlar köşeli parantez içinde verilmiştir. Yine bazı yerlerde harf, kelime eksikleri bulunmaktadır. Bu eksik olan yerler de divanlardan tamamlanarak köşeli parantez içinde verilmiştir.

Mecmuadaki şiirlerin genel anlamda şairleri, şiirlerin başlığı olarak verilmiştir (*Ğazel-i Bâkî, Tahmîs-i Raĥmî, Velehu Riyâzî vb.*), ancak derkenarlarda bulunan şiirlerin bazılarının şairi belli değildir.

Mecmuada 16. ve 17. yy.da yaşamış olan şairlerin şiirleri bulunmaktadır. Gazel, kaside, ruba'î, müfred, kıt'a, muhammes, tahmis gibi şiir türlerine yer verilmiştir. Sayı olarak incelendiğinde gazel ve kasidelerin ağırlıkta olduğu tespit edilmiştir. 83gazel ve 13 kasideye yer verilmiştir. Mecmuada; Bâkî(34), Fehîm-i Kadîm(6) ve Kabûlî(6)'nin gazellerinin; Nef'î(12)'nin ise kasidelerinin ağırlıkta olduğu görülmüştür.

Mecmuanın tertibinde müstensihînin herhangi bir sıralama yapmadığı ve şiirlerin karışık olarak sıralandığı görülmektedir.

H.1162/M.1749 yılında tamamlanan mecmua şiir tertibinin

zenginliğinin yanı sıra devrin şiir zevkini yansıtması ve özellikle divanları elimizde olmayan bazı şairlerin şiirlerinin tespiti açısından son derece önemlidir.

1.2. 55a-99a Varak Muhtevası

Mecmuanın tezimize konu olan 55a-99a varakları arasında 39 şaire ait şiire yer verilmiştir. Nazım şekilleri olarak 83 gazel, 13 kaside, 8 tahmis, 5 muhammes, 5 kıt'a, 6 ruba'i, 13 müfred bulunmaktadır.

Şiirlerin başlıklarında genel olarak Arapça ve Farsça ibareler kullanılmıştır. Bu başlıklarda genellikle şairlerin isimleri verilmiştir. Kaside başlıklarında şairlerin divanlarında kullandıkları başlıklara sadık kalınmıştır, ancak şiirin şairini belli etmek amacıyla kasidenin başına *Kasîde-i Nef'î*, *Kasîde-i Fehîm Çelebî* gibi ibareler yerleştirilmiştir. Gazel ve diğer türlerde ise *Ġazel-iBâkî*, *Kıt'a-i Fehîm Çelebi Muhammes-i VeysîTahmîs-i Kemâl Paşazâde*, *Rubâ'î-i Riyâzî Efendi ya da Velehu Bâkî*, *Haşimi Güft* gibi ifadeler de kullanılmıştır. Bazen de sadece şairin adı (Bâkî Efendi) verilmiştir. Kimi şiirde de şiirin redifi (Velehu Bâkî Redîf-i Lâm) başlık olarak kullanılmıştır.

Mecmuada şairi bilinmeyen 1 ruba'i (55a, 57a), 13 müfred (57a,58b,75a, 75b, 80b, 96a,98a,99a) bulunmaktadır. En çok şiiri bulunan şairler ve şiir sayıları şöyledir: Bâkî34 gazel, 1 müfred; Nef'î 6 gazel, 12kaside.

55a-99a varakları arası muhtevası hakkında bilgiler, tablolar halinde aşağıda verilmiştir.

Tablo 1Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Varak Numaralarına Göre Tanıtılması

Sayfa Numarası	Şair/ Şairler	Nazım Şekli	Şiir Sayısı	Beyit/Bent Sayısı	Şiirin Başlığı
55a	Fehîm-i Kadîm	Ġazel	1	7 beyit	Ġazel-i Merhûm Fehîm Çelebî
	Nef'î	Ġazel	1	5 beyit	Ġazel-i Merhûm Nef'î Efendi
	-	Rubâ'î	1	2 beyit	Rubâ'î-i Mergûb
55b	Nef'î	Ġaşîde	1	15 beyit	Ġaşîde-i Nef'î Efendi Der-Evşâf-ı Serây-ı Edrine Berây-ı Ta'rif-i Âhmed Hân
56a	Nef'î (devam)	Ġaşîde	1	17 beyit	-
56b	Nef'î (devam)	Ġaşîde	1	9 beyit	-
	Fehîm-i Ġadîm	Ġazel	1	7 beyit	Ġazel-i Fehîm Şahib-i Suhan
57a	Bahâyî	Ġazel	1	5 beyit	Ġazel-i Müftî-i Sabîk Bahâyî Efendi Sellemehullâh
	Ġıflî	Ġazel	1	5 beyit	Ġazel-i Ġıflî
	-	Rubâ'î	1	2 beyit	Rubâ'î-i Mergûb
	-	Müfred		1 beyit	Müfred
57b	Fehîm-i Ġadîm	Ġaşîde	1	16 beyit	Ġaşîde-i Merhûm Fehîm Çelebî Berây-ı Vâlî-i Mısr Mehemmed Ağa
58a	Fehîm-i Ġadîm (devam)	Ġaşîde	1	15 beyit	-
58b	Fehîm-i Ġadîm (devam)	Ġaşîde	1	3 beyit	-
	Zîhnî	Ġazel	1	5 bent	Ġazel-i Zîhnî Çelebî Sellemehullâh
	Nâilî	Ġazel	1	5 beyit	Ġazel-i Nâilî Çelebî Sellemehullâh
	-	Müfred	1	1 beyit	Müfred-i 'Âşık

59a	Cevrî	Ġazel	1	5 beyit	Ġazel-i Cevrî Ćelebî Sellemehullâh
	Bâkî	Ġazel	1	7 beyit	Ġazel-i Merhûm Bâkî Efendi Berây-ı -Ta'rif-i La'1
59b	Fehîm-i Ķadîm	Ķıt' a	1	6 beyit	Ķıt' a-i Fehîm Ćelebî
	Bâkî	Ġazel	1	1 beyit	Ġazel-i Bâkî Berây-ı Naşş
	Sultân Selîm Hân	Müfred	1	7 beyit	Müfred-i Sultân Selîm Hân
60a	Bâkî	Ġazel	1	7beyit	Ġazel-i Bâkî Efendi Der-Medh-i Tezyîl Sultân Murâd Hân Aleyhi'r- Raĥmetü Ve'l-Ġufrân
	-	Ķıt' a	1	2 beyit	-
	Sâmî	Ġazel	1	5 beyit	Ġazel-i Sâmî Ćelebî
60b	Bâkî	Ġazel	2	İkisi de 7 beyit	Ġazelü'l-Merhûm Bâkî Efendi/Velehu Bâkî
61a	Zihnî	Taĥmis	1	5 bent	Taĥmîs-i Zihnî Ġazel-i Maĥâlî
	Veysî	Muĥammes	1	1 bent	Muĥammes-i Veysî
61b	Veysî(devamı)	Muĥammes	1	4 bent	-
	İbn-i Kemâl	Taĥmis	1	1 bent	Taĥmîs-i Kemâl Paşazâde
62a	İbn-i Kemâl (devamı)	Taĥmis	1	4 bent	-
	Misâlî	Muĥammes	1	2 bent	Muĥammes-i Mişâlî
62b	Misâlî (devamı)	Muĥammes	1	3 bent	-
	Şâdıĥî	Taĥmis	1	3 bent	Taĥmîs-i Şâdıĥî
63a	Şâdıĥî (devamı)	Taĥmis	1	2 bent	-
	Raĥmî	Ġazel	1	5 beyit	Ġazel-i Raĥmî
	Fuzûlî	Ġazel	1	3 beyit	Ġazel-i Fuzûlî
63b	Fuzûlî (devamı)	Ġazel	1	4 beyit	-
	Ķârîfî	Ġazel	1	7 beyit	Ġazel-i Ķârîfî

	Hayâlî	Taḥmis	1	2 bent	Taḥmîs-i Hayâlî Muḥibbî
64a	Hayâlî (devamı)	Taḥmis	1	3 bent	–
	Cinânî	Muḥammes	1	1 bent	Muḥammes-i Cinânî
64b	Cinânî (devamı)	Muḥammes	1	4 bent	–
	Mevlevî	Taḥmis	1	1 bent	Taḥmîs-i Mevlevî
65a	Mevlevî (devamı)	Taḥmis	1	4 bent	–
	Nâdirî	Taḥmis	1	5 bent	Taḥmîs-i Nâdirî
	Cinânî	Muḥammes	1	2 bent	Muḥammes-i Cinânî
65b	Cinânî (devamı)	Muḥammes	1	3 bent	–
	Fevri	Ġazel	1	5 beyit	Ġazel-i Fevri
	Cinânî	Muḥammes	1	1 bent	Muḥammes-i Cinânî
66a	Cinânî (devamı)	Muḥammes	1	4 bent	–
	Hayâlî	Ġazel	1	4 beyit	Ġazel-i Hayâlî
66b	Hayâlî (devamı)	Ġazel	1	1 beyit	–
	Necâtî	Ġazel	1	5 beyit	Ġazel-i Necâtî
	Ḳabûlî	Ġazel	1	5 beyit	Ġazel-i Ḳabûlî
	Bâḳî	Ġazel	1	3 beyit	Ġazel-i Bâḳî
67a	Bâḳî (devamı)	Ġazel	1	2 beyit	–
	Bâḳî	Ġazel	1	7 beyit	Ġazel-i Bâḳî
	Ḳabûlî	Ḳaşıde	1	5 beyit	Ġazel-i Ḳabûlî
67b	Bâḳî	Ġazel	2	İkisi de 5 beyit	Ġazel-i Baḳî/ Ġazel-i Bâḳî
	Ḳabûlî	Ġazel	1	5 beyit	Ġazel-i Ḳabûlî

68a	Ḳabûlî	Ġazel	1	5 beyit	Ġazel-i Ḳabûlî
	Bâķî	Ġazel	1	7 beyit	Ġazel-i Bâķî
	Ḳabûlî	Ġazel	1	2 beyit	Ġazel-i Ḳabûlî
68b	Ḳabûlî (devamı)	Ġazel	1	3 beyit	–
	Bâķî	Ġazel	1	5 beyit	Ġazel-i Bâķî
	İbn-i Kemâl	Ġazel	1	5 beyit	Li-İbn-i Kemâl Paşa
	Bâķî	Ġazel	1	1 beyit	Ġazel-i Bâķî
69a	Bâķî (devamı)	Ġazel	1	4 beyit	–
	Bâķî	Ġazel	2	birisi 5 beyit/ birisi 6 beyit	Bâķî Efendi/ Ġazel-i Bâķî
69b	Bâķî	Ġazel	2	birisi 7 beyit/ birisi 6 beyit	Bâķî Efendi/Ġazel-i Bâķî
	Ḳabûlî	Ġazel	1	1beyit	Ġazel-i Ḳabûlî
70a	Ḳabûlî (devamı)	Ġazel	1	4 beyit	–
	Bâķî	Ġazel	1	5 beyit	Ġazel-i Bâķî
	Bâķî	Ġazel	1	6 beyit	Bâķî Efendi
70b	Bâķî (devamı)	Ġazel	1	2 beyit	–
	Bâķî	Ġazel	2	birisi 7 beyit/ birisi 6 beyit	Bâķî Efendi/ Ġazel-i Bâķî
71a	Nef'î	Ḳaşıde	1	16 beyit	Ḳaşıde-i Nef'î Efendi Der-Ḥâķ Merhûm Ḥüsrev Paşa
71b	Nef'î (devamı)	Ḳaşıde	1	16 beyit	–
	Nef'î (devamı)	Ḳaşıde	1	16 beyit	–

72a	Nef'î (devamı)	Kaşîde	1	2 beyit	–
72b	Bâkî	Ġazel	2	ikisi de 5 beyit	Ġazel-i Bâkî Şâhib-i Dil/ Velehu Bâkî Efendi
	Bâkî	Ġazel	1	2 beyit	Velehu Bâkî Efendi-i Şîrin-Edâ
73a	Bâkî (devamı)	Ġazel	1	3 beyit	–
	Bâkî	Ġazel	2	İkiside 5 beyit	Ġazel-i Bâkî Redif-i Ġâf/ Velehu Bâkî Redif-i Lâm
	–	Müfred	1	1 beyit	Müfred-i Mergub
73b	Nef'î	Kaşîde	1	16 beyit	Kaşîde-i Nef'î Efendi Der-Sitâyiş-i Bünyâd Serây-ı Müftî Es'ad Efendi Merhûm
74a	Nef'î (devamı)	Kaşîde	1	16 beyit	–
74b	Nef'î (devamı)	Kaşîde	1	16 beyit	–
75a	Nef'î (devamı)	Kaşîde	1	14 beyit	–
	-	Müfred	1	1 beyit	Müfred-i Der
75b	Bâkî	Ġazel	2	birisi 6 beyit/ birisi 5 beyitl	Ġazel-i Bâkî Efendi/ Velehu Bâkî
	-	Müfred	2	ikisi de 1 beyit	Müfred-i Mergûb/ Müfred
76a	Nef'î	Kaşîde	1	16 beyitlik	Kaşîde-i Nef'î Efendi Der-Sitâyiş-i Merhûm Hâfız Ahmed Paşa
76b	Nef'î (devamı)	Kaşîde	1	16 beyitlik	–
77a	Nef'î (devamı)	Kaşîde	1	13 beyit	–
	Ahmed Paşa	Rubâ'î	1	-	Rubâ'î-i Ahmed Paşazâde

77b	Bâkî	Ġazel/Müfred	2	5 beyitlik/1 beyit	Ġazel-i Bâkî Efendi/Müfred-i Bâkî
	Semâ'î	Ġazel	1	5 beyit	Ġazel-i Semâ'î
	Zuhûrî	Ġıı' a	1	2 beyit	Ġıı' a-yı Zuhûrî
78a	Nef'î	Ġaşıde	1	15 beyit	Ġaşıde-i Nef'î Der-Sitâyiş-i Merhûm Müftü Es'ad Efendi Rahmetullâhi
78b	Nef'î (devamı)	Ġaşıde	1	17 beyit	-
79a	Nef'î (devamı)	Ġaşıde	1	15 beyit	-
79b	Nef'î (devamı)	Ġaşıde	1	6 beyit	-
	Hâşimî	Ġazel	1	5 beyit	Hâşimî Güft
	Bâkî	Ġazel	1	4 beyit	Ġazel-i Bâkî
80a	Bâkî (devamı)	Ġazel	1	1 beyit	-
	Hâfız-ı Şirâzi	Ġazel	1	6 beyit	Mollâ Hâfız Neverallâhu Ġabrehu
	Bâkî	Ġazel	1	7 beyit	Ġazel-i Bâkî
80b	Bâkî	Ġazel	2	ikisi de 5 beyit	Ġazel-i Bâkî Efendi/ Bâkî Efendi
	-	Müfred	2	İkisi de 1 beyit	Müfred-i Mergûb/Velehu Müfred
81a	Riyâzî	Rubâ'î	4	-	Velehu Riyâzî/ Rubâ'î-i Riyâzî Velehu Riyâzî/ Rubâ'î-i Riyâzî Efendi
	Nef'î	Ġazel	1	4 beyit	Ġazel-i Nef'î-i Rengîn-Edâ Berây-ı Ta'rif-i Şâne
81b	Nef'î (devamı)	Ġazel	1	3 beyit	-
	Nef'î	Ġaşıde	1	13 beyit	Ġaşıde-i Nef'î Der- Sitâyiş-i Hazret-i Hâtemü'l-Enbiyâ Muhammed 'Aleyhi's-Salat

82a	Nef'î (devamı)	Kaşide	1	17 beyit	-
82b	Nef'î (devamı)	Kaşide	1	15 beyit	-
83a	Zihnî	Ġazel	2	birisi 5 beyit/ birisi 6 beyit	Ġazel-i Zihnî Çelebi-i Rengîn-Edâ/ Velehu Eyzân ' Ammerullâhu
	-	Ġazel	1	6 beyit	Velehu Eyzan ' Ammerullâhu
	Nef'î	Kaşide	1	2 beyit	Kaşide-i Nef'î Der-Sitâyiş-i Bihişt-Âşiyân u Firdevs-Mekân Sultân Aḡmed Ḥân
83b	Nef'î (devamı)	Kaşide	1	17 beyit	-
84a	Nef'î (devamı)	Kaşide	1	16 beyit	-
84b	Nef'î (devamı)	Kaşide	1	17 beyit	-
85a	Nef'î (devamı)	Kaşide	1	7 beyit	-
	Âlî Çelebî	Ġazel	1	5 beyit	Âlî Çelebi-i Rengîn-i Edâ
	Yaḡyâ Efendi	Ġazel	1	3 beyit	Yaḡyâ Efendi Raḡimehullâhu
85b	Yaḡyâ Efendi (devamı)	Ġazel	1	2 beyit	-
	Sâmî	Ġazel	1	5 beyit	Ġazel-i Sâmî Raḡimehullâhu
	Nef'î	Ġazel	1	5 beyit	Ġazel-i Nef'î Efendi
	Nef'î	Ġazel	1	2 beyit	Velehu Nef'î Efendi
86a	Nef'î (devamı)	Ġazel	1	3 beyit	-
	Nef'î	Kaşide	1	12 beyit	Kaşide-i Nef'î Efendi Der-Sitâyiş-i Sultân Murâd Ġâzî Aḡmed Ḥân
86b	Nef'î (devamı)	Kaşide	1	17 beyit	-

87a	Nef'î (devamı)	Kaşide	1	16 beyit	–
87b	Nev'î	Ġazel	1	5 beyit	Ġazel-i Nev'î Efendi
	Belġi	Ġazel	1	5 beyit	Ġazel-i Belġi
	Bâķi	Ġazel	1	4 beyit	Ġazel-i Bâķi Efendi
88a	Bâķi (devamı)	Ġazel	1	1 beyit	–
	Zihnî	Ġazel	1	5 beyit	Ġazel-i Zihnî
	Nef'î	Ġazel	1	7 beyit	Ġazel-i Nef'î
88b	Nef'î	Kaşide	1	16 beyit	Der-Evşâf-ı 'Âli Kaderiñi Cennet-Mekân Sultân 'Oşmânġân
89a	Nef'î (devamı)	Kaşide	1	16 beyit	–
89b	Nef'î (devamı)	Kaşide	1	17 beyit	–
90a	Nef'î (devamı)	Kaşide	1	12 beyit	–
	Fehîm-i Kādîm	Ġazel	1	3 beyit	Ġazel-i Fehîm Çelebi Nesîm-Berây-ı Ta'rif
90b	Fehîm-i Kādîm (devamı)	Ġazel	1	2 beyit	–
	Meşâmî Beġ	Ġazel	1	5 beyit	Ġazel-i Meşâmî Beg Raġmetallâh
	Yaġyâ Efendi	Ġazel	1	5 beyit	Merġûm Yaġyâ Efendi Neverallâhu Kâbrehu
	Fuzûlî	Ġazel	1	2 beyit	Ġazel-i Monlâ Fuzûlî
91a	Fuzûlî (devamı)	Ġazel	1	3 beyit	–
	Nef'î	Kaşide	1	12 beyit	Der Medġ u Şenâyî Merġûm Sultân 'Oşmân Diger Kaşide
91b	Nef'î (devamı)	Kaşide	1	16 beyit	–
92a	Nef'î (devamı)	Kaşide	1	17 beyit	–
92b	Nef'î (devamı)	Kaşide	1	8 beyit	–
	Nef'î	Ġazel	1	6 beyit	Velehu Nef'î Efendi Şahbâ Berây-ı Ta'rif

93a	Ḥalîmî	Taḥmîs	1	3 bent	-
	Nef'î	Ḳaṣîde	1	7 beyit	Ḳaṣîde-i Bahâriyye Nef'î Efendi Berây-ı Ta'rif Şeyhü'l-İslâm Ḥocâzâde Muḥammed Efendi
93b	Nef'î(devamı)	Ḳaṣîde	1	16 beyit	-
94a	Nef'î (devamı)	Ḳaṣîde	1	17 beyit	-
94b	Nef'î (devamı)	Ḳaṣîde	1	15 beyit	-
95a	Fehîm-i Ḳadîm	Ġazel	1	5 beyit	Ġazel-i Fehîm Çelebî
	‘Ali Şîr Nevâî	Ġazel	1	10 beyit	Ġazel-i Monlâ ‘Ali Şîr Nevâî Çagatây
95b	Fehîm-i Ḳadîm	Ġazel	1	9 beyit	Ġazel-i Fehîm Çelebî
	‘Âli Bağdadi	Ḳıṭ‘a	1	5 beyit	Ḳıṭ‘a-i Merḥûm ‘Âli Bağdâdî
96a	Ḥalîmî	Taḥmîs	1	5 bent	Taḥmîs-i Ġazel-i Ḥâce Fuzûlî ‘Aleyhi’r-Raḥme
	-	Müfred	1	5 beyit	Müfred
96b	Nef'î	Ḳaṣîde	1	16 beyit	Ḳaṣîde-i Nef'î Der-medḥ-i Merḥûm Müftî Muḥammed Efendi Berây-ı Ta'rif-i ‘Iyd
97a	Nef'î (devamı)	Ḳaṣîde	1	16 beyit	-
97b	Nef'î (devamı)	Ḳaṣîde	1	17 beyit	-
98a	Nef'î (devamı)	Ḳaṣîde	1	8 beyit	-
	Bâkî	Ġazel	1	5 beyit	Ġazel-i Bâkî Şîrin-Edâ
	-	Müfred	1	1 beyit	Müfred-i ‘Uşşâk
98b	Fehîm-i Ḳadîm	Ġazel	1	5 beyit	Ġazel-i Merḥûm Fehîm Çelebî
	Yaḥyâ Efendi	Ġazel	1	5 beyit	Ġazel-i Merḥûm Yaḥyâ Efendi

	Veysî Efendi	Ġazel	1	4 beyit	Ġazel-i Meĥûm Veysî Efendi
99a	Veysî Efendi (devamı)	Ġazel	1	1 beyit	-
	Hüdâyî	Ġazel	1	5 beyit	Merĥûm Hüdâyî
	Fehîm-i Ķadîm	Ġazel	1	7 beyit	Merĥûm-ı Fehîm
	-	Müfred	1	1 beyit	Müfred-i Mergûb

Tablo 2 Mecmuada Yer Alan Şairlerin Şiirlerinin Nazım Şekillerine Göre Sayıları

Şairin Adı	Gazel Sayısı	Kasfde Sayısı	Tahmîs Sayısı	Muhammes Sayısı	Kıt'a Sayısı	Rubâî Sayısı	Müfred Sayısı
Ahmed Paşa						1	
‘Âli Bağdadi					1		
‘Ali Çelebî	1						
‘Ali Şîr Nevâî	1						
Ârifî	1						
Bahâyî	1						
Bâkî	34						1
Beliğî	1						
Cevrî	1						
Cinânî				2			
Fehîm-i Kadîm	6			1			
Fevrî	1						
Fuzûlî	2						
Hâfîz-1 Şîrâzi	2						
Halîmî	1		2				
Hâşimî	1						
Hayâlî Bey	1		1				
Hüdâyî	1						
İbn-i Kemâl Paşa	1		1				
Qabûlî	6						
Meşâmî	1						
Mevlevî			1				
Misâlî				1			
Nâdirî			1				
Nâ‘îl-i Kadîm	1						
Necâtî Bey	1						

Nef'î	6	12					
Nev'î	1						
Rahmî	1						
Riyâzi						4	
Şâdiķî			1				
Sâmî	1						
Semâ'î	1						1
Şultân Selîm Hân							1
Yahyâ Efendi	3						
Ṭıflî	1						
Veysî	1			1			
Zihnî	4		1				
Zuhûrî					1		
Şairi Bilinmeyen					1	1	10
Toplam	83	13	8	5	3	6	13

1.3. 55a-99a Varakları Arasında Yer Alan Şairler ve Kısa Biyografileri

AHMED, Veliyyüddîn-zâde Ahmed Paşa (d.830/1426 ?-ö.902/1496-97)²¹

Asıl adı Ahmed'dir. Kaynaklarda doğum tarihiyle ilgili net bir bilgi bulunmamaktadır. Muhtemelen 1426'da doğmuştur. Babası, Sultân II. Murâd devrinin tanınmış kazaskerlerinden Veliyyüddîn bin İlyâs'tır. Ahmed Paşa, Osmanlı Devleti'nin başkenti olan ve zamanın önemli kültür sanat merkezlerinden biri konumunda bulunan Edirne'de eğitim gördü. Şiirlerinden iyi bir medrese eğitimi aldığı, Arapça ve Farsçanın yanında devrin geçerli ilimlerini öğrendiği anlaşılmaktadır. Öğrenimini tamamladıktan sonra ilk görevine Murâdiye Medresesi'nde müderris olarak başladı. Daha sonra 1451-52 yılında Edirne'ye kadı tayin edildi. Ahmed Paşa, Fâtih Sultân Mehmed tahtageçtiğinde yazdığı şiirlerle onun dikkatini çekmiştir. Paşa, bu dönemde kısa zamanda yükseldi. Fâtih, onu önce kazasker, sonra da kendine sohbet arkadaşı ve hoca tayin etti, sonra da vezirlik rütbesini verdi. Ahmed Paşa'nın böyle hızla yükselmesinde; ince zekâsının yanı sıra özellikle devlet adamlığı konusundaki yeteneğinin ve başarısının önemi büyüktür.

Paşa, devrin ileri gelen devlet adamlarıyla da sıkı bir ilişki içindedir. Bu dönemde "hâce-i şehriyârî" olan Paşa, birçok şairi Fâtih Sultân Mehmed'e tanıtarak onlara aylık bağlanmasını sağlamıştır. Ahmed Paşa'nın Fâtih'e çok yakın olması pek çok kişinin kıskançlığına neden olmuştur. Bu kıskançlığın etkisiyle Ahmed Paşa'nın gençlerle ilgilendiğine dair iftira ve dedikodular yayılmıştır. Söylentileri duyan Fâtih de öfkelenerek şairi görevinden azletmiş, bir rivayete göresarayda Kapıcılar Odası'na, bir rivayete göre de Yedikule'ye hapsedirmiş, Ahmed Paşa, hapishanede iken "kerem" redifli meşhur kasidesini yazıp padişaha gönderince ölümden kurtulup günlük otuz akçe ile Bursa'ya sürülmüş.

²¹Turgut Karabey, Veliyyüddîn-zâde Ahmed Paşa,

<http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4615> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

Ahmed Paşa'nın ailesi hakkında kaynaklarda yer alan bilgiler oldukça azdır. Paşa hiç evlenmemiştir. Bilindiği kadarıyla Ahmed Paşa'nın bir de erkek kardeşi vardır. Ahmed Paşa, 1496-97 yılında Bursa'da vefat etmiştir. Mezarı, Bursa'da Murâdiye Camii yakınındaki türbededir.

Ahmed Paşa, nazire yazması ve özellikle tarih düşürmesiyle meşhurdur. Tarih düşürmede diğer şairlere öncülük etmiştir. Gazelde Osmanlı edebiyatının usta şairlerinden biri olan Paşa, Nef'î'ye kadar kaside alanında üstat kabul edilmiştir.

Usta bir şair olan Ahmed Paşa'dan kendi devrinden başlayarak Tanzimat dönemine kadar bütün kaynaklar hep övgüyle bahsetmişlerdir. Kaynakların birçoğunda onun Osmanlı şiirine güzellik getirdiği belirtilmiştir. Ancak bazı tezkireciler ve şairler ise Ahmed Paşa'yı İran edebiyatının etkisinde kalmakla suçlamışlardır. Bunların Ahmed Paşa'yı İran edebiyatını taklit etmekle suçlamaları kıskançlıktan kaynaklanmaktadır. Çünkü XV. yüzyılda Osmanlı edebiyatı gelişme döneminindedir ve bu sebeple de Osmanlı şairlerinin çoğu İran edebiyatından faydalanmıştır.

Bazı kaynaklarda Ahmed Paşa'nın *Leylâ vü Mecnûn* yazdığı belirtilse de tek eseri *Dîvân*'ıdır. *Dîvân*'ında 34 kaside, 352 gazel, 2 terci-i bend, 1 terki-i bend, 14 kıta, 39 nazm, 28 tarih manzumesi ve 48 müfred bulunmaktadır. Bazı mecmualarda Ahmed Paşa'nın *Dîvân*'ında yer almayan başka şiirleri de vardır.

ALİ, Ali Çelebi(d.??-ö.950/1543)²²

Tireli'dir. Mihalli Yahyalı beylerine ve kadılarına nedim oldu. 950/ 1543 yılında vefat etti. Muammaları ile tanındı.

²²Hüseyin Gönel, Ali Çelebi,

<http://www.turkdebeyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2325> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

ALİ ÇELEBİ, Kınalızâde(d.916/1510-ö. 979/1572)²³

Asıl adı Ali, künyesi Alâeddin Ali b. Emrullah olan Ali Çelebi, 1510-11'de Isparta'da doğdu. Babasının adı Emrullah Efendi ve dedesinin adı ise Abdulkadir Hâmidî'dir. Abdulkadir Efendi, Isparta (Hâmid)'lı olduğu için Hâmidî lakabıyla anıldı. Ali Efendi'nin dedesi Abdülkadir Efendi, kına kullandığı için, Kınalızâde (Hinnâvîzâde) lakabıyla tanındı ve bu lakap bütün aile için de kullanıldı. Ali Efendi'nin babası Emrullah Efendi, kadılık mesleğinde bulunmuş, ilim sahibi, inşa ve şiirde mâhir, Necati Bey tarzında şiirler kaleme alan sahibi bir şairdir. Ali Çelebi ilk eğitimini Isparta'da yapmıştır. Daha sonra İstanbul'a gelmiş, akrabası Kazasker Kadri Efendi'nin himayesinde eğitimini sürdürmüş, dönemin önemli hocalarından dersler alıp Kara Salih Efendi ve Çivizâde Muhyiddin Efendi'ye muîd olmuştur. Ali Çelebi, Çivizâde'nin şeyhülislam olması üzerine onun fetvasıyla mülazım oldu. Ancak Ebû's-suûd Efendi ile Çivizâde arasındaki sıkıntılar Ali Çelebi'nin atanmasını geciktirdi ve Ali Çelebi bunun üzerine Ebû's-suûd Efendi'nin karşısına çıkarak o dönemde medreselerde okutulan derslerden kendisini imtihan etmesini istedi. Cesaret ve bilgisiyle şeyhülislamın takdirini kazandı. Ali Efendi, bu olaydan sonramüdürrisliğe adım attı. Bu hadise Ali Efendi'nin hayatının anlatıldığı hemen hemen bütün kaynaklarda onun ilim aşkını ve cesaretini vurgulamaktadır.

Kınalızâde Ali Efendi, birçok yerde kadılık görevinde bulunmuştur. 21 Ocak 1572 Pazartesi günü nikris hastalığının artması sonucunda vefat etti. Ali Efendi, İstanbul yolundaki Nâzır mezarlığına defnedildi.

Ali Efendi'nin Türk Edebiyatı'nda da önemli bir yeri vardır. Üç dilde de şiir yazabilen Ali Efendi, muamma türünün Türk Edebiyatı'na yerleşmesinde Emrî ile birlikte öncülük etti. Edirne'de Emrî ile birlikte Mîr Hüseyin Nişâbüri'nin muamma risalesini iki günde istinsah etmiş ve muamma söylemeye heves

²³İbrahim Halil Tuğluk, Ali Çelebi, Kınalızade,

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6171> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

göstermiştir.Şiirleri sanatkârâne, ifadesi serbest lafızları son derece sağlam ve yerindedir.

Eserleri:

Velûd bir şahsiyet olan Kınalızâde Ali Efendi Türkçe, Arapça birçok eser kaleme almıştır.

A. Türkçe Eserleri:

1.Ahlâk-ı Alâî:Ali Efendi, “yükseklik, yücelik” anlamındaki “alâ”dan türediğini göz önünde bulundurarak, ahlâk ilminin şerefli ve yüksek bir ilim olduğunu ifade etmek için kitabına *Ahlâk-ı Alâî* adını vermiştir. Eserde, Tevhid, Salvele, Osmanlı padişahlarına dua, Sebeb-i telif bölümünden sonra Mukaddeme bölümü gelir.

2.Dîvân:Kaynaklarda mürettep bir dîvânı olduğu kayıtlı ise de ele geçmemiştir.

3.Münşeât-ı Kınalızâde

4.Muammeyât

5.Nüzhet-nâme

6.Târîh-i Kınalızâde

7.Înşaa-i atik

8.Kaside fî medhi'n-nebî, Manzûme (Mülemmâ) :Hz. peygamber övgüsü için yazılmış, Arapça-Farsça –Türkçe 63 beyitten oluşan bir kasidedir.

9.Siyer-i Nebî ve Târîh-i Hulefâ: (Kitabın yazara ait olduğu şüphelidir.)

10.Risâle-i vucûd

B. Arapça Eserleri

1. Risâle fi'l-vakfı'n-nukûd: Vakıflarla ilgili kararları anlatır.

2. El-Es'âf fî ahkâmi'l-evkâf: Arapça olan bu eser, istibdâl ve istîcârla ilgili fihhi hükümlerden söz eden bir eserdir.

3. Hâşiye ale'd-Dürer ve'l-Gurer (ilâ Nisfihî) veya Hâşiye ale'l-Durerve'l-Gurer li Molla Hüsrev: Molla Hüsrev'in Dürer ve Gürer adlı eserinin kısmen yapılmış haşiyesidir.

4. Tabakâtü'l-Hanefiyye: Eserde fakihler; dinde, mezhepte ve meselede müctehid olmak üzere üç tabakada değerlendirilmektedir.

5. Tabakâtü'l-müctehidîn:Müctehid tabakalarını sıralamıştır.

6. Hâşiye 'alâ envâri't-tenzîli'l-Beyzâvî: Beyzâvî'nin eserinin haşiyesidir.

7. Hâşiye alâ kitâbi'l-kerâheti mine'l-Hidâye, Hâşiye alâ kitabi'l-hidâye: Şeyhülislâm Burhâneddîn b. Ebî Bekir Merginânî'nin Hanefi fihkına ait eserinin bir bölümüne yapılan haşiyedir.

8.Kaside-i Mülemmâ: Altmış üç beyitlik bir mülemmadır.

9.Hâşiye ale'l-Keşşâf li'z-Zemahşeri: Zemahşerî'nin meşhur eserin haşiyedir.

10.Risâletü'l-kalemiyye 12.Risâle fî mufâharatı's-seyf ve'l-kalem

11.Risâletü's-seyfiyye

12. Tecrîd hâşiyesi veya Hâşiye alâ şerhi tecrîdi'l-akâid li Seyyid Şerîf Cürcânî: Haşiye-i tecrid Şemseddin el-İsfahânî'nin Nasîrüddîn Tûsî'nin Tecrîdü'l-Kelâm adlı eserine yazdığı şerhe Seyyid Şerif el-Cürcânî'nin yazdığı haşiyedir.

13.Hâşiye (veya Ta'likât) alâ Hasan Çelebi li-şerhi'l-Mevâkif: Kadı Adudüddîn'nin Mevâkif adlı kitabına 1482'de ölen Hasan Çelebi tarafından yazılan Hâşiye'ye Hâşiye'dir.

14. Risâle fî tahkîki'l-bahsi'n-nefsi'l-emir

15. Şerhu Kasîdeti'l-Bürde

16. Bahs fi îrabu'l-Kur'ân: Müellifin tefsir konularında müzakerelerde bulunduğu bir kitaptır.

17. Tehzîbü's-şekâik fî takrîbi'l-hakâik

18. Hâşiye şerhu'l-kâfiye li'l-mevlâ Abdurrahman Câmî

19. Risâle fi'l-muhâkema beyne Ebî Hayyân ve tilmizihi li Bedreddîn el-gazzi el-şâmî

20. Tabakâtü'l-müctehidîn: Müctehid tabakalarını sıralamıştır.

21. Muhtasar fî zikri't-tabakati'l-hanefiye

22. Risâle fî beyâni'l-istilâhâtü'l-mutadâvilât fî kutubi'l-fıkh veya Risâle fî tabakâti'l-mesâ'il: Hanefî mezhebinde ele alınan meseleler hakkında yazılmıştır.

23. Risâle fi'l-vücûdi'z-zihnî

24. Risâle fi'l-gasb

25. Risâle fî beyâni'd-deverâni's-sufiyye ve raksihim

26. Risâle fî letâifi'l-hamse

27. Risâle fî hüsnü'd-deverân

28. Risâle fî hakkı'd-deverânve'z-zikri'l-cehrî

Müellifin Arapça şiirleri *Kutb-i Mekkî'nin (Kutbûddîn Muhammed en-Nehvâlî el-Mekkî) er-Rihletü's-seniyye* adlı eserinde yer almaktadır.

ALÎ ŞÎR NEVÂÎ(d.844/1441-ö.906/1501)²⁴

Alî Şîr Nevâî, 9 Şubat 1441'de Herat'ta doğdu. Uygur kabilesinden Kiçkine Bahşi'nin oğludur. Anne tarafından dedesi olan Emîr Ebû Saîd Çiçek, Hüseyin Baykara'nın dedesi Baykara Mîrzâ'nın uluğ beyi/beylerbeyi idi. Bu durum nedeniyle Alî Şîr, Hüseyin Baykara ile daha çocukluk döneminde tanışıp arkadaş olmuş, birlikte ders almış ve ileriki dönemlerde bir araya gelmişler. Dört yaşında okula başlamıştır. Vaktinin çoğunu kitap okumakla geçirirdi. Arap aruzunun üstadı sayılan Derviş Mansûr'dan aruz ilmini almıştır. Kıraat ilmini ise Mevlânâ Alî-i Câmî'den almıştır. Hüseyin Baykara Horasan'ı ele geçirip Herat'ta Timurlular tahtına oturunca

²⁴Ahmet Kartal, Alî Şîr Nevâî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersonzlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6952> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

arkadaşı ve Alî Şîr'i yanına çağırıldı. Herat'a gelen Alî Şîr, Sultân Hüseyin'e meşhur "Hilâliyye"

kasidesini sundu ve onun hizmetine girdi. Hüseyin Baykara, Alî Şîr'e "mühürdârlık" görevini verdi. Alî Şîr, bu tarihten sonra devlet işleriyle de ilgilenmeye başlamıştır. Bağlılığının bir göstergesi olarak Mecâlisü'n-Nefâ'is adlı tezkiresinin sekizinci bölümünü bütünüyle ona tahsis etti.

1472'de "Emîr" yani "Dîvân beyi" unvanını alan Alî Şîr, aynı zamanda sultanın nedimi oldu. Hükümdardan sonra idarede söz ve en büyük nüfuz onundu. Mührünü evrakın üstüne değil de altına basarak başlattığı yeni usul daha sonra resmîâdet haline geldi. Alî Şîr Nevâî'ye büyük bir saygı duyan Hüseyin Baykara 1490'da bir ferman yayınlayarak herkesin şâire hürmet göstermesini emretti. 1492'de yakın dostu, mürşidi ve üstadı Abdurrahmân-ı Câmî'nin ölümü de Alî Şîr Nevâî'yi derinden etkiledi. Hamsetü'l-Mütehayyirîn adlı eseri bu yıllardaki duygularının ürünüdür. Bazı saray entrikaları, Hüseyin Baykara'nın oğulları ve torunları ile olan münasebetleri, şehzadelerin taht kavgaları Nevâî'yi çok üzdü. 1498 yılında teselli için Hacc'a gitmek için saraydan izin istediysen de yolların güvenli olmayışı nedeniyle izin verilmeyince Herat'a döndü. Burada 3 Ocak 1501 Pazar günü vefat etti ve hayattayken hazırlattığı Kudsiyye Câmii yanındaki kabre defnedildi.

Alî Şîr Nevâî'nin eserleri şunlardır:

Dîvânları:

1. Bedâyi'u'l-Bidâye: Hüseyin Baykara'nın isteği üzerine, Türkçe yazdığı en eski şiirlerini topladığı dîvânıdır.

2. Nevâdirü'n-Nihâye: 1476-1486 yılları arasında kaleme aldığı şiirlerini içeren ikinci dîvânıdır.

3. Garâibü's-Sıgar: Nevâî'nin ilk tertiplediği iki dîvânı ile yirmi yaşına kadar söylediği şiirlerinden oluşturduğu dîvânıdır. 676 gazel, 1 müstezad, 3 muhammes, 1 müseddes, 1 tercibend, 1 mesnevî, 50 kıt'a ve 133 rubaî'den oluşur.

4. Nevâdirü's-Şebâb: Gençlik dönemlerinde yani yirmi ile otuz beş yaşları arasında ait şiirlerini içerir. 651 gazel,1 müstezad, 3 muhammes, müseddes, 1 terciabend, 1 terkibbend, 50 kıt'a ve 5 muamma bulunmaktadır.

5. Bedâyi'u'l-Vasat: Şairin orta yaşlarda yani otuz beş ile kırk beş yaşları arasında yazdığı şiirlerden oluşmaktadır. 655 gazel, 1 müstezad, 2 muhammes, 2 müseddes, 1 terciabend, 1 kaside, 62 kıt'a, 10 lügaz ve 12 tuyugdan oluşur.

6. Fevâidü'l-Kiber: Genellikle ömrünün sonuna doğru yazdığı şiirlerden meydana gelir.

7. Hazâinü'l-Me'ânî: Alî Şîr Nevâî son dönemlerde yazdığı şiirlerle son dört dîvânındaki şiirleri bir araya getirmiştir. Bu eseri, Külliyyât-ı Devâvîn adıyla da bilinir.

Alî Şîr Nevâî, dostu ve mürşidi Abdurrahmân-ı Câmî'nin isteği ve Hüseyin Baykara'nın emri üzerine bir de *Farsça Dîvân* oluşturmuştur. Nevâî'nin Farsça Dîvân'ında 486 gazel, 1 tesdîs, terkîb-bend şeklinde bir mersiye, 33 kıt'a, 59 rubâ'î, 10 târîh ve 16 mu'ammâ yer almaktadır.

Hamsesi:

Alî Şîr Nevâî Türk edebiyatında ilk hamse tertip eden şâirlerdendir. Hamse'sinde yer alan mesneviler; *Ferhâd u Şîrîn*, *Hayretü'l-Ebrâr*, *Seb'a-i Seyyâre*, *Leylâ vü Mecnûn*, *Sedd-i İskenderî*'.

Tezkireleri:

1. Mecâlisü'n-Nefâ'is:Hüseyin Baykara adına 1498'de Çağatay Türkçesi ile kaleme almıştır. Herat Mektebi tezkirelerinin üçüncüsü, Türkçe tezkirelerin ise ilkidir.Tezkirede bir taraftan dönemin şair, düşünür ve devlet adamları anlatırken; diğer taraftan toplumsal olaylara, çağın eğilimlerine, kültür ve sanat hayatına da ayna tutmuştur.

Mecâlisü'n-Nefâis, bir önsöz ve sekiz tabakadan oluşmaktadır. Eserin her tabakasına meclis ismi verilmiştir.

2. Nesâyimü'l-Mahabbe min Şemâyimi'l-Fütüvve: Mollâ Câmî'nin velilerin hayatlarını anlattığı Farça Nefehâtü'l-Üns min Hazarâti'l-Kudsisimli eserinin Çağatay Türkçesine tercümesidir. Nevâî çeşitli eklemeler yapmıştır.

Dil ve Edebiyat Eserleri:

1. Muhâkemetü'l-Lugateyn: Türkçenin, Farsçadan üstünlüğünün örnekler vererek anlatmıştır.

2. Risâle-i Mu'ammâ: 1492'de Farsça olarak kaleme alınmış ve Molla Câmî'ye sunulmuştur.

3. Mîzânü'l-Evzân: Vezinler hakkında toplu bilgi vermiştir.

Dînî-Ahlâkî Eserleri:

1. Çihil Hadîs: Câmî'nin aynı addaki Farsça eserinin 886/1481'de kıtalar şeklinde yapılmış tercümesidir.

2. Münâcât: Kısa ve secili cümlelerden oluşur. Mensur olarak yazmıştır. Konusu, Allah'a yakarıştır.

3. Mahbûbu'l-Kulûb: Sosyal konulara yer verilen ahlâk bir kitaptır.

4. Sirâcü'l-Müslimîn: 1550'de manzum olarak yazılan, Allah'ın sekiz sıfatı, şeriâtın hükümleri ve İslâm'ın esasları hakkında bir akaid kitabıdır.

5. Nazmu'l-Cevâhîr: 1485'de yazdığı Nevâî'nin, Hz. Ali'ye ithafen yazılan Nasru'l-Le'âlî'deki Arapça vecizelerin her birini rubâî formunda nazmen tercüme etmiştir.

Biyografik Eserleri:

1. Hâlât-ı Pehlevân Muhammed: Nevâî, çok yakın dostu, şâir, bestekâr ve tabip Pehlevân Muhammed'in ölümü üzerine yazdığı risaledir.

2. Hâlât-ı Seyyid Hasan Erdeşîr Big: Nevâî'nin şahsına çok bağlılık duyduğu mürşidi Seyyid Hasan'ın ölümü üzerine mensur-manzum karışık olarak yazdığı risâlesidir.

3. Hamsetü'l-Mütehâyirîn: Molla Câmî'nin ölümü üzerine yazılmıştır. Mukaddime, üç bölüm ve hâtimedden oluşmaktadır.

Tarihî Eserleri:

Nevâî'nin bunların dışında *Târîh-i Mülûk-i Acem ve Zübdetü't-Tevârih*, *Târîh-i Enbiyâ vü Hükemâ* isimli tarih kitapları da bulunmaktadır.

ÂRİFÎ, Mehmed Ma'rûf Efendi(d.??-ö./)25

Trabzon'da doğdu. Doğum tarihi bilinmemektedir. Asıl adı Mehmed'dir. Ârifî mahlasını kullanan şair Marûf Çelebi olarak tanındı. Babasının adı Mehmed Şerif'tir. *Tuhfe-i Nâilî*'de “Ârifî” ve “Mehmed” şeklinde iki ayrı isimle olarak kayıtlıdır. Medrese öğrenimi gördü. Müderrislik yaptı. 1594'te vefat etti. Bayramiye tarikatına bağlı bir mutasavvıftı. Özellikle muammaları ile tanındı.

Eserleri:

1. Reşhat-ı Aynu'l-Hayât Tercümesi: Sâfî mahlaslı Ali b. Hüseyin Vâiz'in meşhur eserinin tercümesidir.

2. Kaside-i Bürde Şerhi:

ÂRİFÎ, Hüseyin Çelebi (d.??-ö.959/1552)26

Asıl adı Hüseyin'dir. İstanbul'da doğdu. Kâtiplik yaptı. Aynı zamanda hat sanatı ve şiir ile ilgilendi. Kapıkullu iken İbrahim Paşa'yla Mısır'a gitti. Mısır'dan dönüşünde ona “Lâmiye Kasidesi”ni sununca Anadolu defterdarı Mahmud Çelebi'nin kaleminde “ahkâm tezkirecisi” oldu. Mahmud Çelebi'yle anlaşamayınca bu görevinden azledildi.1552'de İstanbul'da öldü. Nazire mecmualarında da şiirleri bulunmaktadır.

²⁵Beyhan Kesik, Ârifî, Mehmed Ma'rûf Efendi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3216>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

²⁶Mehmet Fatih Köksal, Ârifî, Hüseyin Çelebi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=395>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

ÂRİFÎ, Mustafa Efendi (d.??-ö.1018/1609)²⁷

Ârifi, Sinoplu'dur. Asıl adı Mustafa'dır. Azmi Efendi'den mülazım oldu. Çeşitli kasabalarda kadılık görevinde bulundu.

ÂRİFÎ, Mehmed Ârif,Ârif Mehmed Efendi, Hoca-zâde Ârifi (d.1005/1596-ö.1031/1622)²⁸

Asıl adı Ârif Mehmed'tir. Mehmed Ârif, Ârif Mehmed Efendi, Ârifi Çelebi adlarıyla da anılmaktadır. Ârifi mahlasını kullanmıştır. Yavuz Sultan Selim'in yakın arkadaşı Hasan Can'ın soyundandır. Babası Şeyhülislam Esad Efendi, Hasan Can'ın oğlu Hoca Sadeddin'in küçük oğludur. Bundan dolayı daha çok Hoca-zâde Ârifi lakabıyla tanınmıştır. Ârifi, 1596'da doğdu.1622'de Süleymaniye müderrisi iken 26 yaşında vefat etti. Mezarı, Eyüp Sultan'da dedelerinin ve amcalarının da bulunduğu yerdedir.

Ârifi, üstün yeteneği, ilme olan merakı sayesinde ilim erbabı arasında önemli bir konum elde etmiştir. Sağlam karakteri, güzel ahlakı ve asil davranışlarıyla bulunduğu her ortamda layıkıyla saygı görmüştür. Ârifi mahlasıyla güzel şiirler söylediği kaynaklarda ifade edilirse de elimizde, ona ait olduğunu bildiğimiz tek beyit bulunmaktadır.

ÂRİFÎ, Helvacızâde Mehmed Ârifi Efendi (d.??-ö.1032/1622-23)²⁹

Isparta'nın Yalvaç ilçesinde doğdu. Doğum tarihi bilinmemektedir. Asıl adı Mehmed'dir. Helvacızâde Mehmed Ârifi Efendi olarak tanındı. Mahmûd Efendi'nin oğludur. Medrese öğrenimi gördü. Müderrislik yaptıktan sonra kadılık yaptı.1622-23 yılında vefat etti.

²⁷Şerife Ördek, Ârifi, Mustafa Efendi,

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=791>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

²⁸Süleyman Çaldak, Ârifi, Hoca-zâde Ârifi,

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4592>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

²⁹Beyhan Kesik, Ârifi, Helvacızâde Mehmed Ârifi Efendi,

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2617>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

ÂRİFÎ (d.??-ö.??/1564'ten sonra)³⁰

Hayatı hakkında bilinenler sınırlıdır. İsmi ve doğum tarihi bilinmemektedir. Aslen Rumeli Yenişehir'ndendir. Dünyevî ilimlerle ilgilendi. Öğrenimini yarıda bırakarak tasavvufa yöneldi. Devrinin ünlü sûfilerinin sohbetlerine katılarak onların hizmetlerinde bulundu. Hac görevini yerine getirmek için Mekke'ye gitti. Burada bulunan Arap ve Acem âlimlerinin ilim meclislerine katılarak onların bilgilerinden yararlandı. Bilginler içinde zekâsı, tasavvufî birikimi ve sohbetiyle dikkat çekti. Vefat tarihi ve eserleri hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ârifî mahlasını kullanan şairin hakîmâne söyleyişlerin olduğu şiirleri vardır.

ÂRİFÎ, Mehmed Ârifî Efendi (d.??-ö.1057/1647) ³¹

Kavala'da doğdu. Asıl adı Mehmed'dir. Öğrenim görmek için İstanbul'a geldi. Kadılık yaptı. Dönemin tanınmış şairlerindendi.

ÂRİFÎ, Ahmed Ârifî Efendi(d.??-ö.1076/1665-66) ³²

İstanbul'da doğdu. Asıl adı Ahmed'dir. Kemalzâde İbrahim Efendi'nin oğludur. Minkarizâde'den mülazım oldu.Müdürlük yaptı. Hâlep kadılığına atandı.1665-66 tarihinde vefat etti.

³⁰Ramazan Ekinci, Ârifî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2856>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

³¹Bahir Selçuk, Ârifî, Mehmed Ârifî Efendi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3722>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

³²Bahir Selçuk, Ârifî, Ahmed Ârifî Efendi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3721>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

ÂRİFÎ, İshakzâde Mehmed Ârif Efendi(d.1064/1653-54-ö.1121/1709)³³

Asıl adı Mehmed olup İshakzâde Mehmet Ârifî olarak tanınır. Babası, Karabağlı İshak-zâde Mehmed Salih Zuhûrî Efendi'dir. 1653-54 yılında İstanbul'da doğdu. Çeşitli medreselerde müderrislik yapmıştır. Nüktedan bir kişiliğe sahiptir. 1709'de Anadolu Hisarı'ndaki yalısında vefat etti.

ÂRİFÎ, Saâdet Giray b. Gazi Giray(d.??-ö.1045/1635-36)³⁴

Saadet Giray b. Gâzî Giray Han. Kırım hanlarından. Birçok Türk hükümdar gibi şiir yazmıştır. Kırım Hanı iken iken 1598-99 tarihinde vefat eden Gâzî Giray'ın küçük oğludur. Şiirlerinde Ârifî mahlasını kullandı. 1635-36 yılında şair ve hükümdar Ârifî bir isyan esnasında şehit edildi.

BAHÂYÎ, Mehmed Efendi (d.1010/1601-ö.1064/1654)³⁵

Osmanlı Devleti'nin 32. şeyhülislamıdır. İstanbul'da doğmuştur. Bahâyî'nin asıl adı Mehmed'dir.

Bahâyî; ilim ve kültür yönünden iyi bir aileden gelmektedir. Bu nedenle en ileri ilim müesseselerinden ve alimlerinden iyi bir eğitim ve öğretim almıştır. Genç yaşta müderris olmuş. Daha sonra 1631'de Selanik kadısı olmuştur.

163'te Halep kadılığına tayin edildiği zaman Halep valisi Ahmed Paşa onun keyif verici maddelere düşkün olduğunu iddia ederek suçlamış. Bu suçlama üzerine Sultan IV. Murad, Bahâyî'yi görevden almış ve Kıbrıs'a sürgün etmiştir. Kıbrıs'ta

³³İsmail Hakkı Aksoyak, Ârifî, İshakzâde Mehmed Ârif Efendi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1791> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

³⁴İsmail Hakkı Aksoyak, Ârifî, Saâdet Giray b. Gazi Giray,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6534> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

³⁵Erdoğan Uludağ, Bahâyî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=572> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

bir yıl kalan şair zor günler geçirmiş. Kendini affettirmek için Sultan Murad'a *Niyâznâme* adlı mesnevîsini sunmuştur. Bunun üzerine 1636'da affedilmiş ve İstanbul'a dönmüştür. 1638'de yeniden göreve çağrılmış ve çeşitli kadılıklarında bulunmuştur.1649'da Şeyhülislamlığa yükselmiştir. 1651'de görevinden alınarak Midilli'ye sürgün edilmiştir. 1652'de ikinci defa şeyhülislamlık görevine getirilmiştir. Vefatına kadar bu görevde kalmıştır. Bahâyî, boğmacaya tutulmuş ve 3 gün sonra 1654'te vefat etmiştir.

Bahâyî'nin küçük bir *Dîvân*'ı vardır.*Bahâyî Dîvânı*'nda biri kasîde-i beçe olmak üzere 6 kasîde, 42 gazel, 2 tarih, 8 kıt'a,2 mesnevî, 21 rubâî ve 1 beyit yer almaktadır. *Dîvân*'da bulunan bütün şiirlerİ din dışı konularda yazılmıştır. Şairin dîvânında münâcât, tevhîd, na't gibi şiirler bulunmamaktadır. Sebki Hindî akımının özellikleri şiirlerinde sıkça görülmektedir.

BÂKÎ(d.933/1526-ö.1008/1600)³⁶

Asıl adı Mahmud Abdalbâkî'dir. Bâkî küçük yaşta medrese eğitimi almaya başlamıştır. Devrin önemli isimlerinden dersler almıştır. Süleymaniye Camii medreselerinde öğrenimini sürdürürken aynı zamanda Süleymaniye Külliyesi'nde nezaretçi olarak görevlendirilmiştir. 1555'te Kanûnî'ye kasîde sunmuş böylece padişahın beğenisini kazanmıştır.

Bâkî çeşitli kasîdeler yazarak hocalarına ve devrin büyüklerine sunmuştur. Çeşitli medreselerde müderrislik görevinde bulunmuştur. Müderrislikte yükselirken diğer taraftan devrin büyük âlim ve şairlerinden olmuştur. 4 Padişah devrinin büyük şairi olarak tanınmıştır. Bâkî, hoş sohbet, neşeli ve rînt meşrepli bir şairdir. Dilin musikisini yakalayıp bunu ustaca kullanmayı başarmıştır. Nükte ve tevriye başta olmak üzere çeşitliedebi sanatlarla i şiirini zenginleştirip ince hayaller ile süsler.

³⁶ Muhsin Macit, Hasan Kaplan, Bâkî,

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2462>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

Kadılık, kazaskerlik gibi görevlerde bulunsa da 40 yaşında emekliye ayrılmıştır. 1630'da ölmüştür.

Eserleri:

1. Dîvân: *Bâkî Dîvânı*'nda 27 kasîde, 548 gazel, 21 kıt'a, 9 musammat ve 31 matla bulunmaktadır.

2.Fezâilü'l-Cihâd: Ahmed b. İbrahim'in Meşâ'irü'l-Eşvâk adlı Arapça eserinin tercümesidir.

3. Me'âlimü'l-Yakîn Fî-Sîreti Seyyidi'l-Mürselin: Ahmed b.Hatib el-Kastala'nın *El-Mevâhibü'l-Ledüniyye* adlı eseri esas alınarak oluşturulan siyer kitabıdır.

4. Fezâilü'l-Mekke: 16. yüzyıl alimlerinden Kutbeddin Muhammed b. Ahmed Mekki'nin *El-i'lâm Fî-Ahvâli Beledillahi'l-Harâm* adlı eserinin tercümesidir.

5. Kırk Hâdis Tercümesi: Eser şimdiye kadar ele geçmemiştir. Bu eser hakkında bazı kaynaklarda Bâkî'nin Hazret-i Hâlid'den rivayet olunan hadisleri topladığı belirtilmektedir.

BELİĞÎ(d.??-ö.970?/1562?)³⁷

Belîğî, İstanbul'da doğdu. Şairin asıl ismi ve doğum tarihi hakkında kaynaklarda kesin bir bilgi bulunmamaktadır.Kaynaklarda1562'de vefat ettiği bildirilir. Bir yeniçeri ve asker çocuğudur.

Sekerân Bâlî Efendi'ye bağlanmış ve tasavvuf yoluna girmiştir. Daha sonra Halvetiyye tarikatının Ramazaniyye kolunu kuran Şeyh Ramazan'dan el alıp Kurşunlu Tekkesi şeyhi olmuştur. 1572-1573'te vefat etmiştir.

Onun belagatli şiirleri ve nazik sözleri devrinde takdir görmüştür. Özellikle kahve hakkında yazdığı şiir dikkat çekti. Mürettep dîvânı bulunmamaktadır. Şairin şiirlerine mecmualarda rastlanmaktadır.

³⁷Mehmet Pektaş, Belîğî,

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=421> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

CEVRÎ, İbrahim Çelebi (d.1005/1595(?)-ö.1065/1654)³⁸

Eserlerinde Cevrî mahlasını kullanmıştır. Asıl adı İbrahim'dir. İstanbul'da doğmuştur. Ailesi ve doğum tarihi hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır.

Mevlevî olan Cevrî iyi bir eğitim almıştır. Bazı kaynaklarda Dîvân-ı Hümâyûn katiplerinden olduğu, sonrasında hattatlık yaptığı belirtilir. Bazı kaynaklarda ise sadece hattatlık yaptığı söylenmektedir. 1654'te İstanbul'da vefat etmiştir.

Eserleri:

1. Dîvân: *Dîvân*'da 83 kasîde, 269 gazel, 5 terkîb-i bend, 2 tercî-i bend, 5 matla; 2'si Farsça 124 tarih, 7 tahmîs, 40 rubâî, 8 tesdîs bulunmaktadır.

2. Hilye-i Çehâr Yâr-ı Güzîn: Hakanî'nin *Hilye*'sinden etkisiyle yazılan yüz kırk beş beyitten oluşan küçük bir mesnevîdir.

3. Selîm-nâme: Cevrî, Şükrî'nin *Selîm-nâme* adlı eserini düzelterek devrin diline göre yeniden yazmıştır.

4. Hall-i Tahkîkât: 415 beyitten oluşan bir terkîb-i benddir.

5. Aynü'l-Füyûz: Yusuf Sineçak Dede'nin *Mesnevî-i Ma'nevî*'den seçerek oluşturduğu 366 beyitlik *Cezîre-i Mesnevî* adlı Farsça eserinin manzum şerhidir.

6. Melhâme: Yazıcı Salih'in *Şemsiyye adlı eserinin* 17. yy.da dilinin eskimesi nedeniyle yeniden yazılmasıdır. 3600 beyit civarındadır.

7. Beyân-ı A'dâd-ı Sıfathâ-yı Nefs-i İnsânî: Vecdî'nin *Me'hâzü'n-Nüfûs* adlı eserinin tercümesidir. Eserde Hz. Adem'in dört unsurdan yaratılması, nefsin hastalıkları ve ilaçları anlatılmaktadır.

8. Nazm-ı Niyâz: Yaklaşık iki yüz beyitlik mesnevî nazım şekliyle yazılmış 12 ayın özelliklerini anlatan bir eserdir.

³⁸Arzu Atik, Cevrî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=277> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

CİNÂNÎ, Mustafa (d.??-ö.1004/1595)³⁹

Bursa'nın Muradiye semtinde doğmuştur. Doğum tarihi bilinmemektedir. Şairin ismiyakın zamana kadar Latin harfli kaynaklarda Cenânî şeklinde kullanılmaktaydı. Ancak şairin mahlasının eserlerinde hep cennetle ilişkili olarak kullanıldığı görülmektedir. Bunun yanında “*Dîvân*” üzerinde çalışmalar yapanlar şairin isminin Cinânî olarak kullanılması gerektiği ortaya koymuştur.

Tezkirelerde övgüyle bahsedilen Cinânî'nin özellikle tahmis ve tesdis konusunda yetenekli olduğu ifade edilir. Cinânî şiirlerinde genellikle felekten şikâyet, sevgiliden ayrı olmanın acısı, rakibe karşı duyulan nefret, rind- meşreblik gibi konuları işlemiş.

Çeşitli yerlerde müderrislik yapan Cinânî, 1595'te vefat etmiştir. Bursa'da Hamza Bey Cami yakınındaki mezarlığa defnedilmiştir.

Eserleri:

Cinânî'nin dört eseri bulunmaktadır. Cinânî'nin hamse sahibi olduğu söylenir; fakat kaynaklarda böyle bir kayıt bulunmamaktadır.

1. Dîvân: *Dîvân*'da 41 kasîde, 311 gazel “mesnevî, kıt'a, letaif, lugaz, manzum mektup” bölümünde değişik konularda yazılmış 66 şiir, 165 müfred beyit, 108 musammat, (Farsça olanlarıyla birlikte) 211 tarih kıt'ası ve bulunmaktadır.

2. Riyâzü'l-Cinân: İlk eseri olup mesnevî nazım şekliyle yazmıştır. Ahlakî ve öğretici bir eserdir.

3. Cilâü'l-Kulûb: Son eseridir. Öğretici ve ahlakî bir mesnevîdir.

4. Bedâyiü'l-Âsâr: 79 hikaye ve 20 küçük latifeden oluşan mensur tek eseridir.

³⁹ Osman Ünlü, Cinânî,

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=638> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

FEHÎM-İ KADÎM(d.1037/1627-ö.1057/1647)⁴⁰

Asıl adı Mustafa'dır. Haleplidir. Arap kökenlidir. Doğum tarihi tam olarak bilinmemese de *Dîvân*'ında yer alan bazı tarihi olaylardan yola çıkılarak 1627 kabul edilmektedir.

Babasının mesleği dolayısıyla "Uncuzade" olarak tanınır.Çok iyi derecede Arapça ve Farsçaya bilen bir şâirdir. " Çelebi" ünvanı onun düzenli bir eğitim görmediğini düşündürmektedir. Kaynaklarda Fehîm'in düzenli bir eğitim gördüğüne dair hkesin bir bilgi yoktur. Fehîm, bir süre kâtiplik yapmıştır. Yolculuk esnasında Konya-İlgın'da henüz 20'li yaşlarda vefat etmiştir. Sıtma ya da veba yüzünden öldüğü kaynaklarda belirtilmiştir.

Sebk-i Hindî'nin 17. yüzyıldaki en önemli temsilcisi olmuştur.. Kendi şairliğine fazlaca güvenir ve şiirlerinde genellikle hayatından şikâyet eden bir şairdir. Şiirlerinde çokça mübalağa ve ıstırap vardır.

Eserleri:

1. Dîvân: İlk dîvânında "Dakîkî" mahlasını kullanmıştır, fakatbu dîvânınıyakarak"Fehîm" mahlasını kullandığı yeni bir dîvân düzenlemiştir.

Dîvân'da, 17 kasîde,293 gazel, 5 musammat, 56 rubâî, 16 kıt'a ve 8 Farsça şiir yer almaktadır.

2. Bahr-ı Tavîl:Osmanlı toplumunda yaşayan farklı kökenden gelen insanların kendi dil ve ağız özelliklerine göre konuşulduğu bir eserdir.

3.Şehrengîz: Eserinde müstenceh ifadelerin bayağılığına düşmüştür.

4.Durûb-ı Emsâl-i Türkî: Eserde atasözleri alfabetik olarak verilmiştir.

⁴⁰Ayşe Yıldız, Fehîm-i Kadîm,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4364>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

5. Letâif-i Kümmelîn: Eserde ders veren hikâyeler, müstehcen latifeler ve Nasreddin Hoca fıkraları bulunmaktadır.

FEVRÎ, Ahmed(d.??-ö.978/1571)⁴¹

Draç'ta doğdu. Hırvat asıllıdır. Hıristiyan bir aileye mensuptur. Küçük yaşta İstanbul'a getirilmiş ve kendi anlatımına göre çocuk yaştaiken Muhyiddin İbnü'l-Arabî'yi rüyasında görmüş, onun telkiniyle Müslüman olmuştur. Ahmed Fevrî, Rumeli Beylerbeyi Lutfi Paşa'ya sunduğu "süsen" redifli kaside ile özgürlüğüne kavuştu.

Bostan Çelebi'nin Bursa kadılığını yaptığı sırada mülâzım olarak tayininin gecikmesi üzerine yazdığı manzum şikâyetnâme devrin öğretim sistemindeki bazı aksaklıkları dile getirmesi bakımından önemlidir. 1571'de Şam'da vefat etmiştir.

Türkçe, Arapça ve Farsça şiirleri vardır. Fevrî'nin, mahlasına uygun olarak hızlı ve çok kolay bir şekilde şiir söyleyebildiği tezkirelerde belirtilir. Dili devrine göre oldukça sade olan Fevrî, özellikle musammatları ile tanınır. Anadolu'da tahmis ve tesdîsi Fevrî'nin meşhur ettiğini söylenir. Türkçe ve Arapça mensur eserleri de vardır. Nesirdeki üslubu sanatlı ve secilidir. Öğretici mahiyetteki hat risâlesinin dili ise sadedir. Şairliği ile birlikte devrinin tanınmış hattatlarından.

Eserleri:

1. Dîvân: Beyit sayısı 3000'i bulan elli kadar kaside, 710 gazel, 69 musammat, 41 kıta ve 45 müfred bulunmaktadır.

2. Kühl-i Dîde-i A'yân: Manzum kırk hadis tercümesi olup değişik konulara ait hadisler kıtalar halinde Türkçe'ye tercüme edilmiştir.

3. Risâle fî ilmi'l-hutût: Hat sanatına ve hattatlık mesleğiyle ilgili çeşitli bilgiler içerir. Arapça yazılmış bir hat risâlesi daha bulunmaktadır.

⁴¹Mehmet Kalpaklı, Fevrî,

<http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5905> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

4. Ahlâk-ı Süleymânî: *Münşeât-ı Süleymânî* olarak da bilinen eser, Kanûnî Sultan Süleyman'ın yetenek ve faziletlerini içerir. Secili bir üslûpla yazdığı bu eserde Kanûnî'nin şiirlerini açıklamıştır.

Fevrî'nin *Risâle-i Kalemîyye ve Risâle-i Seyfîyye* gibi bazı Arapça eserleriyle *Tefsîru sûreti'l-Mülk* adlı bir risâlesiyle de vardır.

Fevrî'nin *Dürerü'l-hükkâm ile Gurerü'l-ahkâm'a, Beyzâvî'nin Envârü't-tenzîl* adlı tefsirine hâşiyeleri, ayrıca *Miftâhu'l-meânî* adıyla kaleme aldığı bir Farsça-Türkçe lügatı ve Sokullu Mehmed Paşa'yı anlatan *Ahlâk-ı Mehmed Paşa* adlı mensur bir eseri olduğundan kaynaklarda bahsedilir.

FEVRÎ, Mahmud Fevrî Efendi(d.??-ö.1084/1673-74)⁴²

Asıl adı Mahmûd olan Fevrî, Edirne'de doğmuştur. Medrese eğitiminin ardından kırk akçelik medreselerde müderrisliğe başlamış fakat bir süre sonra azledilmiştir. Azil döneminden sonra 1663-64 yılında yeniden görevi iade edilmiş; önce Halil Paşa Medresesi'ne, ardından Sa'dî Efendi Medresesi'ne müderris olarak tayin edilmiş ve 1673-74 yılında vefat etmiştir.

FUZÛLÎ (d.888/1483-ö.963/1556)⁴³

Asıl adının Mehmed olduğu bilinir. Şiirlerinde “Fuzûlî” mahlasını kimsenin kullanmayacağını düşündüğü kullanmıştır. Doğum yeri ve tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte 1483 yılında doğduğu kabul edilmektedir. Kaynakların çoğunluğu “Fuzûlî-i Bağdâdî” diye geçmesi nedeniyle onu Bağdatlı olarak gösterirken Necef, Hille veya Kerbelalı olduğunu söyleyenler de vardır.

⁴²İsmail Hakkı Aksoyak, Fevrî, Mahmud Fevrî Efendi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1693> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

⁴³ Muhsin Macit, Fuzûlî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=624> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

Hille müftüsü olan babasından ilk eğitimini almıştır. Daha sonra Rahmetullah adlı bir hocanın derslerine devam ettiği söylenmektedir. Eserlerinden Fuzûlî'nin bilgin, mistik inanışta bir şair olduğu ve Şîliğe mensup olduğu anlaşılmaktadır. Tasavvufa olan ilgisinin ne zaman başladığı bilinmemektedir.

Eserlerinde yaşadığı dönemdeki siyasal ve sosyal sorunları dile getirilmiştir. Yaşamını üç ayrı devlete tabi olarak tamamlamıştır. Çocukluk yıllarında Bağdat ve çevresi Akkoyunlu Türkmenlerinin egemenliğindeydi ve ilk kasîdesini Akkoyunlu Elvend Bey'e sunmuştur. 1508'te Bağdat, Şah İsmail'in eline geçince Fuzûlî, Savefilerin Bağdat valisi olan İbrahim Han Musullu'ya iki kasîde bir tercî-i bend sunmuştur. 1534'te Kanûnî, Bağdat'ı fethettiğinde Fuzûlî, padişaha bir kasîde sunmuş.

Fuzûlî, âşıkane gazeller ve lirik söyleyişlerde ustadır. Türkçe 302, Farsça 410 olmak üzere toplamda yazdığı 712 gazeli ile Türk edebiyatı içinde gazel türünde en çok şiir yazan şairlerden olmuştur.

Fuzûlî'nin, 1556'da veba salgını sırasında Kerbela'da vefat ettiği rivayet edilmektedir.

Eserleri:

A. Türkçe Eserleri:

1. Fuzûlî Dîvânı: *Dîvân*'da 42 kasîde, 302 gazel, 12 musammat, 1 müstezad, 42 kıt'a ve 72 rubâî bulunmaktadır.

2. Beng ü Bâde: Afyonla şarabın karıştırılarak şarabın üstün tutulduğu 444 beyitlik bir eserdir. Eser münazara tarzında alegorik bir eserdir.

3. Leylâ ve Mecnûn: Leylâ ile Mecnûn denildiğinde Türk edebiyatında ilk akla gelen isim Fuzûlî'dir. Fuzûlî ile birlikte *Leylâ ve Mecnûn* mesnevîsi yerli hikâye özelliğini kazanmıştır. Türk edebiyatının en lirik eserlerindedir.

4. Sohbetü'l-Esmâr: Fuzûlî'ye ait olduğu henüz daha kesinleşmemiştir. 200 beyitlik bir sembolik mesnevîdir. Eserde bir bağdaki meyvelerin konuşurulmaktadır.

5. Hadîs-i Erbaîn Tercümesi: Molla Câmî'nin *Hadîs-i Erbaîn* adlı eserinin Türkçeye uyarlanmış hâlidir.

6. Hadîkatü's-Süedâ: Hüseyin Vaiz Kaşifi'nin *Ravzatü's-Şühedâ* adlı maktelinden uyarlanıp Hz. Hüseyin'in Kerbela'da şehit edilişi anlatılmaktadır.

7. Mektuplar: Fuzûlî'nin bugün elde bulunup yayımlanan mektuplarının sayısı beştir. Bunlardan en ünlüsü "*Şikâyetnâme*" adlı mektuptur.

B. Farsça Eserleri

Fuzûlî *Farsça dîvân* tertip etmiştir. *Dîvân*'ından başka *Sıhhât u Marâz (Hüsn ü Aşk)Heft-câm(Sakînâme)* mesnevîleri ve *Rind ü Zâhid* adlı mensur eseri tanınmıştır.

C. Arapça Eserleri

Arapça dîvân tertip ettiği söylense de günümüze sadece 11 tane Arapça kasîdesi ulaşmış olup bir de kelim ilmiyle ilgili *Matlau'l-İtikad fi Marifeti'l-Mebde ve'l-Meâd* adlı Arapça mensur bir eseri vardır.

HÂFİZ-I ŞİRÂZİ(d. 1315ö.1390)⁴⁴

14. yüzyılda yaşamış, İran edebiyatında yetişmiş en önemli şairlerinden biridir.Şiraz'da doğmuştur. Asıl adının, Şemseddin Muhammed olduğu bilinir. Yaşamıüstüne çok bilgi yoktur. Gençlik dönemi ve nasıl bir eğitim aldığı da bilinmemektedir. Çağdaşlarının yazılarından, İsfahan'dan Şiraz'a tşınmış bir ailenin oğlu olduğu anlaşılmaktadır.

Adından, Kur'an'ı ezberleyerek "hâfız" sanını aldığı, yapıtları üzerine yapılan çalışmalardan ise iyi bir medrese eğitimi gördüğü, hafız, fıkıh, kelim, tasavvuf okuduğu anlaşılmaktadır.

Bazı kaynaklarda da Hâfız'ın yoksul bir yaşam sürdüğü, kimi devlet büyüklerince de zaman zaman korunduğu belirtilmektedir. Hafız, bu devlet büyüklerine övgü niteliği taşıyan birer gazel göndermekle yetinmiştir.

⁴⁴AbdülBâkî Gölpınarlı, Hâfız, Varlık Yay. İst. 1954,

<https://www.turkedebiyati.org/hafizi-sirazi.html> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

Edebiyat alanında ‘‘Hâfız-ı Şiraz-i olarak tanınır. Yapıtlarından, kendinden önceki İran ve Arap şairlerini çok iyi incelediği anlaşılmaktadır. Şiirlerinde şu dört temel öge öne çıkar; duygu, uyum, düzen, bütünlük.

Hâfız’ın yaşadığı çağda İran, Arap saldırılarına uğramaktadır. Bu nedenle Arap kültürünün etkisi İran edebiyatında da görülmektedir. Fakat, Hâfız’ın şiirlerinde Arapça sözcükler dilin niteliğini bozacak nitelikte değildir. Seçtiği sözcükleri bile Farsçanın ses uyumuna ve söz dizimine göre şiirine sokmuştur.

Hâfız yaşadığı dönemde pek çok şairi etkilemiştir. İran ve Anadolu’da ‘‘Lisan-ül Gayb (Gizliliğin Dili)’’ adıyla anılan Divân’ı başlıca başvuru kitabı olarak kullanılmıştır.

Hâfız, başta gazel ve rubâi olmak üzere, İslam edebiyatında yaygın olan şiir biçimlerinin hepsinden örnekler vermiştir. En büyük başarıyı ise gazellerinde sağlamıştır. Bütün şiirlerinin toplandığı Divân’da 509 gazel, 66 rubâi, mesnevi türünde bir Sakiname ve Muganniname, 4 mesnevi, 5 kaside, 1 muhammes, 34 kıt’a vardır.

HALİMÎ, Lutfullâh (d.??-ö.902’den sonra/1496-97’den sonra)⁴⁵

Asıl adı Lutfullâh b. Ebû Yûsuf’tur. Kaynaklarda ailesinin Sivaslı olduğu, kendisinin Amasya’da doğup büyüdüğü, İstanbullu olduğu gibi çeşitli bilgilere rastlanmaktadır. Farsça ve Arapçaya hakimdir. Çeşitli yerlerde kadılık görevinde bulunmuştur. Sivas’ta kadılık yaparken iftiraya uğramış ve görevden alınmış, Tokat’ta hapse atılmıştır. 3 ay sonra kadar suçsuzluğu anlaşılmış ve bırakılmıştır. Nasıl öldüğüne dair kesin bilgi bulunmamaktadır.

Eserleri:

Gülşen-i Zîbâ, Musarrihatü’l-Esmâ, Muhtasaru’l-Eşkâl ve Şerhuhû (Ferâ’iz-i Halîmî), Hâşiyetü Halîmî ale’l-Hayâlî, Kur’ân-ı Kerîm Tercümesi, Lugat-i Halîmî, Tuhfe-i Mukaddimetü’l-Luga, Mir’âtü’t-Tayyibîn, Risâle fi Beyâni Kavâ’idi’l-

⁴⁵Aslı Gürsoy, Halîmî, Lutfullâh,

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1785> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

Mu'ammâ, Bahru'l-Garâyib, Nisârü'l-Mülk, Risâle fî Tecnîsât ve't-Teşbîhât ve'l-Mecâzât.

HALÎMÎ, Mevlânâ Abdülhalîm bin Alî, Halîmî Çelebi, Abdülhalîm Efendi (d.??-ö.923 ?/1517-18 ?) ⁴⁶

Kastamonuludur ve devrin âlimlerindedir. Kendini geliştirmek için uzun müddet İran'da kalmıştır. Daha sonra Kabe'ye gelmiş ve orada İlahî ve Batîni ilimlerde eğitim görmüştür. Sonra memleketi Kastamonu'ya dönmüştür.

Halîmî Çelebi, Şam'da kaldığı sırada vefat etmiştir. Ölüm tarihinin 1517-18 olduğu tahmin edilmektedir.

HALÎM, Ahizâde Abdülhalîm Efendi (d.963/1555-ö.1013/1604)⁴⁷

İstanbulu olduğu ve asıl adının Abdülhalîm Efendi olduğu bilinir. Nakşibendî tarikatına mensup olup Ebusuud Efendi'nin yanında eğitim almıştır. Çeşitli yerlerde müderrislik yapmıştır. Müderrislik mesleğinden sonra kadılık, kazaskerlik yapmıştır. 1604'de kan çıbanı hastalığına yakalanmış ve 50 yaşında vefat etmiştir.

HALÎMÎ, Acemzâde Abdülhalîm Efendi (d.??-ö.1033/1623)⁴⁸

Acemzâde Abdülhalîm Efendi, Malulzâde Seyyit Mehmet Efendi torunlarından olan Halîmî, 1623'te Mısır'da vefat etmiştir.

⁴⁶Filiz Kılıç, Halîmî, Mevlânâ Abdülhalîm bin Alî, Halîmî Çelebi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2136> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

⁴⁷İsmail Hakkı Aksoyak, Halîm, Ahizâde Abdülhalîm Efendi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6805> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

⁴⁸İsmail Hakkı Aksoyak, Halîmî, Acemzâde Abdülhalîm Efendi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6771> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

HALÎMÎ, Kâsım Halîmî Çelebi (d.??-ö.1037/1627-28)⁴⁹

Kâsım Çelebi Efendi olarak tanınır ve Çorluludur. Aydos kadılığı yapmıştır. 1627-28 yılında vefat etmiştir.

HÂŞİMÎ, Emir Kadı Fakîh-zâde Hâşimî Çelebi (d./-ö./)⁵⁰

Isparta kadısı Emîr Kadı-zâde'nin oğludur. Fakîh-zâde olarak bilinir. Kaynaklarda doğum yeri hakkında verilen bilgiler birbirini tutmamaktadır. Bazı kaynaklar Üsküdarlı olduğunu bazıları ise İranlı olduğunu ve babası ile birlikte Osmanlı ülkesine geldiğini söyler. Yavuz Sultan Selim'e nedim ve ardından kadı oldu. Kadı iken 1591'de vefat etti.

HÂŞİMÎ, Hâşimî-i Acem (d.??-ö.??)⁵¹

Yavuz Sultân Selîm devri şairlerindedir. Hâşimî mahlasını soyunun Hz. Muhammed'e dayanması sebebiyle almıştır. Babası ile Acem diyarından Anadolu'ya geldiği için "Hâşimî-i Acem" olarak anılmaktadır. Anadolu'nun çeşitli yerlerinde kadılık yapmıştır. Rumeli taraflarında kadı iken ölmüştür. Kaynaklarda ölüm tarihi belirtilmemektedir. Çocukları Emîrî Mehmed Bey ile Muhtârî de şairdir. *Mecma'u'n-Nezâ'ir*'deki tek şiirine içlerinde Amrî, Atâ, Basîrî, Celîlî, İshâk Çelebi, Latîfî, Le'âlî, Muhibbî, Revânî, Visâlî ve Zâtî'nin de bulunduğu 30'a yakın şair naziresöylemiştir. Latîfî, Hâşimî'nin şiiri hakkında bir değerlendirmede bulunmaksızın "-ânlar ile" redifini en önce onun bulduğunu, aynı redifteki diğer şiirlerin buna nazire olduğunu belirtmekte, kendisinin de gençliğinde bu şiire yazdığı

⁴⁹İsmail Hakkı Aksoyak, Halîmî, Kâsım Halîmî Çelebi,

<http://www.turkedebiyat isimler sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3356> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

⁵⁰Volkan Karagözlü, Hâşimî, Emir Kadı Fakîh-zâde Hâşimî Çelebi,

<http://www.turkedebiyat isimler sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4033> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

⁵¹Mehmet Fatih Köksal, Hâşimî, Hâşimî-i Acem,

<http://www.turkedebiyat isimler sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=774> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

nazireyi eserine kaydetmiştir. Kınalı-zâde, şairin şiirlerini letafetten nasipsiz ve garip bulmaktadır.

HÂŞİMÎ, Bakkâlzâde Seyyid Mehmed Çelebi(d.??-ö.948/1641'den sonra)⁵²

Bakkâlzâde Seyyid Mehmed Çelebi, Bursalıdır ve Bakkâlzâde Ali Edîbi Efendi'nin oğlu olduğu bilinmektedir. Hâşimî mahlasını peygamber soyundan geldiği için kullanmıştır. Eğitimli insanların hakkı olan değeri görmediğini düşünerek ticaret hayatına atılmış, saraçlık yapmıştır. Bazı kaynaklarda ise saraçlık yapmakla birlikte eğitime devam ettiği bilgisi yer almaktadır. Mecelletü'n-Nisâb'da künyesi; “es-Seyyid Mehemed el-Burusevî el-kâdî” şeklinde verilmiştir. Uzun bir ömür sürdüğü tahmin edilen Hâşimî'nin ölüm tarihi kaynaklarda anlaşmazlık vardır. Şairin ölüm tarihi en erken 1641'dir. Edirnekapı dışında, Emir Buharî Tekkesi civarındadır.

Hâşimî'nin ta'lik yazı, muamma ve tarih düşürmede özel bir yeteneği vardır

Biyografik kaynaklar, Hâşimî'nin tek eseri olarak *Dîvân*'ından bahseder. *Mihr ü Vefâ mesnevisi*, Hâşimî'nin biyografik kaynaklarda yer almayan eseridir.

Dîvân'ında, 10 kaside, 128 gazel, 3 terhib-bend, 1 müseddes, 4 tesdis, 1 tahmis, 3 tazmin, 2 müstezad, 1 mesnevi, 3 rubai, 140 kıta ve nazm, 642 matla ve 42 muamma yer almaktadır.

Mihr ü Vefâ mesnevisi, 6511 beyitten oluşmaktadır. Söz konusu mesnevide şairin biyografisine dair de önemli bilgiler yer almaktadır.

Şerh-i Mu'ammât, Hâşimî'nin kendi muammalarına yaptığı 4 varaklık bir çözümlerdir.

⁵²Ayşe Yıldız, Hâşimî, Bakkâlzâde Seyyid Mehmed Çelebi

<http://www.turkedebiyatilisimleri-sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5079>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

**HÂŞİMÎ, Ahur Emirizâde Emir Mehmed Hâşim Efendi(d.??-
ö.1105/1693-94)⁵³**

Hâşimî, Ahur Emirizâde Emir Mehmed Hâşim olarak tanındı. İstanbullu'dur. Ahur Emiri lâkablı bir şeyhin oğludur. Rumeli'de Kızılağaç Yenicesi, Draça, Braçova ve Kili'ye kadı oldu. Hamza'nın *Berk-ı Pûlâd-Dil* adlı oğlunun hikâyesini nazmetti. Sonradan esrara bağımlı olup bu eserin müsveddeleri zayı etti. Seyyit olduğu için Hâşimî mahlasını kullandı. 1693-94 yılında vefat etti. İran'a defnedilmiştir.

**HÂŞİMÎ, Kudsîzâde Emir, Seyyid Mehmed Hâşim Efendi(d.??-
ö.1088/1677)⁵⁴**

Kudsîzâde Emir, Seyyid Mehmed Hâşim Efendi olarak tanındı. Es-Seyyid Yusuf Efendi adlı birinin oğludur. Bursalıdır. Asıl adı Mehmet'tir. Genç yaşta eğitimini tamamladı. Bursa'da kadılık yaptı. Medresede müderrislik görevinde bulundu. 1677'de Kadir Gecesi'nde vefat etti. Edirne Kapısı'na defnedilmiştir. *Miratü'ş-Şuârâ* adlı eksik bir eseri vardır. Hattatlığı da vardır

**HAYÂLÎ BEY, Hayalî, Mehmed Hayâlî Bey, Bekar Memi(d.903-905
?/1497-1499 ?-ö.964/1557)⁵⁵**

Hayâlî'nin asıl adı Mehmed'dir. Geç evlendiği için ise Bekâr Memi lakabını almıştır. Ömer ve İbrahim adında edip ve şair iki oğlu olduğunun dışında kaynaklarda ailesi hakkında pek bilgi bulunmamaktadır. Vardar Yenicesi'nde

⁵³İsmail Hakkı Aksoyak, Hâşimî, Ahur Emirizâde Emir Mehmed Hâşim,

<http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3740> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

⁵⁴İsmail Hakkı Aksoyak, Hâşimî, Seyyid Mehmed Hâşim Efendi,

<http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3741> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

⁵⁵Volkan Karagözlü, Hayâlî Bey,

<http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6318> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

dünyaya geldi.Doğum tarihi belli değildir, fakat bir manzumesinde yola çıkılarak on dört yaşında iken şiirde şöhrete ulaştığı dikkate alındığında 1497-1499'da doğmuş olabileceği söylenebilir. Belirli bir medrese öğrenimi görememiştir.

Hayâlî, Kalenderî şeyhi Baba Ali Mest-i Acemî ve müritlerinden çok etkilenecek onlara katılmıştır. Baba Ali, Hayâlî'nin meşhur bir şair olması için çaba göstermiştir.Hayâlî, Kalenderî grubuyla İstanbul'a geldiği sırada İstanbul Kadısı Sarı Gürz Nureddin, böyle güzel bir gencin Kalenderîler arasında yaşamasını uygun bulmamış ve Hayâlî'yi şehrin muhtesibi Uzun Ali'ye emanet etmiştir.

İstanbul'a geldikten sonra da düzenli eğitim alamamıştır. Belli bir mesleği olmayan Hayâlî şiirleriyle önce Defterdar İskender Çelebi'nin daha sonra Sadrazam İbrahim Paşa'nın beğenisini kazandı. Kısa zamanda padişah nedimliği ve musahipliğine yükseldi.

Edebiyata ve sanata önem veren İskender Paşa'nın ve İbrahim Paşa'nın idam edilmesiyle saraydaki eski yerini kaybetmeye başlayan Hayâlî, edebiyatı sevmeyen Rüstem Paşa'nın sadrazamlığa getirilmesiyle birlikte gözden düştü. Rüstem Paşa'nın, Hayâlî'nin saraydaki rakibi Taşlıcalı Yahya Bey'i desteklemesi ve diğer şairlerin Rüstem Paşa'yı kendi aleyhine kışkırtmasından endişe ettiği için, Hayâlî kendisini güvende hissetmeyerek İstanbul'dan uzaklaşmak istedi.

Hayâlî Bey'in hayatının son yılları hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır.1557 tarihinde Edirne'de vefat etti. Mezarı, Edirne'ddedir.

Hayâlî dünya malına ve makamına önem vermeyen, başkasına verdiği mal ve paraların hesabını tutmayan bir kişiydi. Bu nedenle şiirlerini de bir kenara yazmadığı için böylece pek çok şiirinin kaybolduğu bilinmektedir.

Hayâlî 16. yüzyılın Fuzûlî'den sonra en büyük şairidir.Tek eseri "**Divan**"ıdır.

.Hayâlî'nin divanında, çoğunluğu Kanûnî Sultan Süleymân'a yazılan kasideler oluşturmaktadır. Gazellerinde tasavvufi kavramlara telmihlere sıkça rastlansa da onu mutasavvıf bir şair olarak nitelendirmek doğru olmaz.

HUDÂYÎ, Kenan Hudâyî Bey(d.??-ö.??)⁵⁶

II. Bayezid'in kölelerindendi. Daha sonra Kanunî Sultan Süleyman'ın lalalarından biri oldu. Mezarı Bâlipaşa'dadır.

HUDÂYÎ/HÜDÂYÎ, Hudâyî Dede, Şeyh Sâlih Dede(d.??-ö.885/1480-81)⁵⁷

Asıl adı Sâlih'tir. Osmanlı devleti Rumeli'ni ele geçirmeden önce Bizans topraklarına akınlar düzenleyen gazilerden âlim bir zatın oğludur Şâhidî İbrâhîm Dede'nin babasıdır. Kaynaklar, şairin babasının Muğla'dan Mısır'a gittiğini, Mısır'da evlendiğini ve Hudâyî'nin de burada doğduğunu belirtir. İlk eğitimine babasından aldığı *Kur'ân-ı Kerîm* dersleriyle başlayan Hudâyî, bir müddet Mısır'da ikamet ettikten sonra Muğla'ya dönerek tahsil için Seyyid Kemâl'in hizmetine girip çeşitli ilimleri tahsil etmiş, bu zatın telkiniyle de Mevlevî tarikatına dahil olmuştur. 1480'de yaşı doksana vardığında vefat etmiştir Uzun müddet *Mesnevî* dersleri verdiği ve dinî risaleler kaleme aldığı belirtilen Hudâyî'nin eserlerine ve sanat anlayışına dair kaynaklarda herhangi bir bilgi mevcut değildir.

HÜDÂYÎ, Okçu-Zâde Hüdâyî(d.??-ö.978/1571-72)⁵⁸

İstanbul'da doğdu. Devşirme asıllıdır. Asıl adı Mustafa'dır. "Okçu-zâde" sanıyla meşhur oldu. Yeniçeri olmasına rağmen ilim tahsil etmekten geri durmadı. Tezkirelerde hayatı hakkında verilen bilgiler sınırlı olmasına rağmen Hüdâyî'nin,

⁵⁶Kadri Hüsni Yılmaz, Hudâyî, Kenan Hudâyî Bey,

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2976> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

⁵⁷Mehmet Nuri Çınarcı, Hüdâyî, Hudâyî Dede,

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5837> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

⁵⁸Yunus Kaplan, Hüdâyî, Okçu-Zâde Hüdâyî,

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1581> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

Kanuni Sultan Süleyman'a sunduğu *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*'da kayıtlı arzuhalinde hayatı hakkında birtakım bilgiler bulunmaktadır. Hüdâyî bu arzuhalde, on beş yıl Acemi Oğlanlar Ocağı'nda görev yaptıktan sonra yeniçeri olduğunu ve Kanuni'nin 1532 yılında düzenlediği Alman Seferi'ne katıldığını, Alman Seferi'nden döndükten sonra on yıl atlı sekban kulu olarak görev yaptıktan sonra önce yayabaşı, ardından da padişahın emriyle Budin'e yeniçeri kâtibi yapıldığını ve bir müddet bu görevde kaldıktan sonra azledildiğini söylemektedir. Bazı kaynaklarda Hüdâyî'nin 1571-72 yılında öldüğü belirtmekte iken bazılarında ise Mekke'de öldüğü ve buraya defnedildiği kayıtlıdır.

Hüdâyî'nin bilinen tek eseri *Dîvân*'ıdır. *Dîvân*'da iki kaside, dört murabba, bir tahmis, yirmi dokuz rubai, on dört muamma, iki matla ve iki yüz altı gazel bulunmaktadır.

Hüdâyî yazdığı şiirlerle tezkirecilerin takdirlerini kazanmış, âşıkane ve rindane şiirler yazan bir şairdir. Gazel, mesnevi, murabba, muamma ve lugaz söylemekte başarılı bir şairdir.

HÜDÂYÎ, Azîz Mahmûd (d.948/1541-ö.1038/1628)⁵⁹

Asıl adı Mahmûd'dur ve Fazlullâh b. Mahmûd'un oğludur. 1541'de Şereflikoçhisar'da doğmuştur. Bayramiyye tarikatının devamı olan Celvetîliğin kurucusu kabul edilir. "Hüdâyîl mahlası, kendisine şeyhi Hz. Üftâde tarafından verilmiştir ve doğru yola, Hak yoluna girmiş manasına gelir. Adının başında yer alan "Aziz" kelimesi ise, halk tarafından ona duyulan saygının bir göstergesidir.. İlköğrenimini Şereflikoçhisar'da almış ve daha sonra İstanbul'a giderek eğitimine Ayasofya Medresesinde devam etmiştir. Talebelik yıllarında bir yandan tefsir, hadîs, fıkıh ve fen bilimleri okumuştur.

⁵⁹Hulisi Eren, Hüdâyî, Azîz Mahmûd,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7217>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

Hüdâyî, Bursa kadılığı yapmış ve daha sonra da Küçükayasofya Medresesinde sekiz yıl şeylik makamında bulunmuş, bir yandan da Fatih Camii'inde vaizlik yaparak tefsir ve hadis dersleri okutmaya devam etmiştir.

Azîz Mahmûd Hüdâyî'nin Kanûnî Sultân Süleymân'ın torunu olan Ayşe Sultân ile de evlendiği rivayet edilir. 1628'de vefat etmiştir. Üsküdar'a defnedilmiştir.. Altısı kız olmak üzere on bir çocuğu vardır.

Tasavvufî edebiyat şairleri arasında gösterilen Hüdâyî, şiirlerini dönemine göre sade bir dille yazmıştır. İlahi tarzındaki şiirlerinde hece ve aruz vezinlerini kullanmış ve ilahilerinin bir kısmını bizzat kendisi bestelemiştir

Eserleri:

Arapça Eserleri:

1. Nefâisü'l-mecâlis: Kur'an'dan seçilen bazı ayetlerin açıklamasının yapıldığı tasavvufî bir eserdir.

2. Vâkıât (et-Tirü'l-mesbûk el-müştemilü mâ-cerâ mine't-tâifi fi-esnâi's-sülûk):Hüdâyî'nin üç yıl boyunca şeyhi Üftâde ile arasında geçen ahlakî ve tasavvufî konuşmaları yer almaktadır.

3.Miftâhu's-salât ve mirkâtü'n-necât: Bu risalede, namazın fazilet ve hikmetleri anlatılmaktadır.

4.Câmi'u'l-fezâ'il ve kâmi'u'r-rezâ'il: Üç bölümden oluşan eserde ilmî, amelî ve ahlakî faziletler anlatılmaktadır.

5.Habbetü'l-mahabbe:Bu risalede Allah, Peygamber ve Ehl-i Beyt sevgisinin anlatılmaktadır.

6. Hülâsatü'l-ahbâr fî ahvâli'n-nebiyyi'l-muhtâr: Hilkat, varlık ve hakikat-i Muhammediye gibi tasavvufî konuların yer aldığı bir eserdir.

7. Hayâtü'l-ervâh ve necâtü'l-eşbâh: İlki 9, ikincisi 10 bâbtan oluşan iki bölüm halinde yazılan bir eserdir.

8. Keşfü'l-kınâ' 'an vechi's-semâ':Semâm meşruiyeti ve müdafaasının anlatıldığı bir eserdir.

9. El-Mecâlisü'l-va'ziyye: Hüdâyî'nin vaazlarını içerir ve ayrıca ayet-i kerimelerin hadîs, ashâb ve evliya menkıbeleriyle açıklandığı eseridir.

10. El-Fethü'l-İlâhî: 7 varaktan oluşan bu küçük risalede insanda bulunan ilahî hasse ve hisseler ayetlere göre açıklanır.

11. Mecmûa-i Hutâb: Hüdâyî'nin dergahında Cuma ve Bayram günleri okuduğu hutbelerden oluşan üç dört varaklık küçük bir eserdir.

12. Fethü'l-bâb ve ref'u'l-hicâb: Üç bâbdan oluşan eserde, insanın yaratılışı, tövbe ve insanda tecelli eden ilahî sırlar anlatılmaktadır.

13. Merâtibu's-sülûk: Sâliklerin avâm, havâs ve ahass olmak üzere üç gruba ayrılarak sülûkun mertebelerinin gösterildiği bir eserdir.

14. Hâşiyeye Kuhistânî fî şerh-i fikh-ı Keydânî: Mehmed Kuhistânî'nin, Fikh-ı Keydânî üzerine yazdığı şerhe, Hüdâyî'nin namaz bahsini daha da genişletmek suretiyle oluşturduğu eseridir.

15. Tecelliyât: Hüdâyî'nin hayatında mazhar olduğu tecellileri anlatan ve onları tarihleriyle tespit eden bir risaledir.

Türkçe Eserleri:

1. Dîvân: “*Dîvân-ı İlâhiyât*” olarak da bilinen eser, Hüdâyî'nin 255 kadar ilahisiyle rubai ve kıtalarından oluşmaktadır.

2. Tarîkat-nâme: Celvetiyye tarikatı adabını anlatan bir risaledir.

3. Necâtü'l-garîk fi'l-cem'i ve't-tefrîk: Eserde, Tasavvuf terimlerinden *cem* ve *tefrîk*'in açıklaması yapıldıktan sonra bu yola yönelenler hakkında bilgiler verilmektedir.

4. Mektubât: “*Mektûbât-ı Hüdâyî ve Tezâkir-i Hüdâyî*” olarak da bilinen eser, çoğunun I. Ahmed ve III. Murad'a sunulduğu 152'si Türkçe, 22'si de Arapça olan mektup ve tezkerelerden oluşmaktadır.

5. . Mi'râciye: Miraç hadisesinin ayet ve hadisler ışığında anlatıldığı mensur bir eserdir.

6. Nesâih ve Mevâiz: Üç bölümden oluşan eser, Hüdâyî'nin vaaz ve nasihatlerini içermektedir.

HÜDÂYÎ, Ahîzâde Hüseyin Efendi(d.980/1572-ö.1043/1634)⁶⁰

Hüdâyî'nin asıl adı Hüseyin'dir. Ahizâde Mehmed Efendi'nin oğlu, ilmiye sınıfına mensup olan ve kadılık görevinde bulunan Nurullah Efendi'nin torunudur. Hüdâyî, 1572'de İstanbul'da doğdu. Belirli bir yaşa geldikten sonra babasının gözetiminde ilk eğitime başladı. Yetenekli bir gençti. Medreselerde müderrisliğe başladı. İstanbul kadılığı göreviyle şereflendi. Bu görevinden iki defa azledilse de üçüncü defa yine kadı oldu ve bu görevinden emekli oldu. 1615'te emekliliği iptal edilerek kazaskerliğe getirildi. Daha sonra da şeyhülislamlık makamına getirildi.

Kaynaklara göre, anne tarafından seyyid olan Seyyid Mehmed Çelebi, Şeyhülislam Hüseyin Efendi'nin oğludur.

Alim ve şair bir zat olan Hüseyin Efendi'nin Hüdâyî mahlası ile yazdığı şiirleri günümüze kadar gelmektedir. İki gazeli, bir ilahisi, tezkirelerde ve bazı

İBNİ KEMÂL PAŞA, Kemâl Paşazâde (d.1468/ ö. 1534)⁶¹

XV. ve XVI. yüzyıldayetişmiş olan Osmanlı âlimlerinin en meşhûrlarındandır ve asıl ismi Ahmed bin Süleymân bin Kemâl Paşa'dır. Lakabı ise Şemseddîn'dir. Dedesi Kemâl Paşaya sebebiyle İbni Kemâl veya Kemâlpaşazâde diye meşhur olmuştur. 1468'de Edirne'de doğdu ve 534'te İstanbul'da vefât etti.

Dedesi ve babası Süleymân Çelebi'nin ümerâ sınıfından olduğu için zamânın geleneğine göre önce askerî sınıfa girdi, sonra ilmiye sınıfını seçti.

İbni Kemâl Paşa, zamanın tanınmış âlimlerinden okuyup diploma aldı. Tefsir, fıkıh ve hadis ilimlerinde âlim olarak yetişti.

⁶⁰İsmail Hakkı Aksoyak, Hüdâyî, Ahîzâde Hüseyin Efendi,

<http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7139> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

⁶¹REHBER ANSİKLOPEDİSİ, 9. CİLT

<http://www.ademder.com/akademi/27-osmanli-alimleri/224-ibni-kemal-pasa.html> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

Edirne'de Taşlık Medresesi adıyla bilinen Ali Bey Medresesine müderris tâyin edildi. Burada müderrisken, pâdişâhın emriyle Tevârih-i Âl-i Osmân adlı eserini yazdı. Çeşitli yerlerde müderrislik yaptı. Çok âlim yetiştirdi. Daha sonra kazaskeri oldu.

İbni Kemâl, dâhilî ve hâricî din ve mezhep düşmanlarına karşı ilmi ve yazdığı kitaplarıyla mücâdele etti. Bununla birlikte hazret-i Îsâ'nın Muhammed aleyhisselâmdan daha üstün olduğunu iddiâ eden İranlı Molla Kâbız'ın iddiâlarının doğru olmadığını, onu bir mahkemede susturarak ispat etti.

1527 senesinde Şeyhülislâmlığa tâyin edildi. İbni Kemâl Paşa, sekiz yıl bu görevde kaldıktan sonra 1534'te İstanbul'da vefât etti. Kabri Edirnekapı Mezarlığındadır.

İbni Kemâl Paşa bütün vaktini ilme veren âlimlerden olup ilmi ile büyük şöhret kazandığından, devrinin âlimleri, içinden çıkamadıkları konularda onun fikrini alırlardı. Ahlâkı güzel, edebi mükemmel, zekâsı ve akli kuvvetli biriydi. Cinnîlere de fetvâ verirdi. Bunun için "Müftiyü's-Sekaleyn (İnsanların ve Cinnîlerin Müftüsü)" adı ile meşhur oldu. Büyük bir âlim olduğu gibi güçlü bir târihçi, değerli bir edip, kuvvetli bir şâirdi. Tasavvufta da, ileri derece sâhibi olup büyük velîlerin takdirini kazanmıştır.

Eserleri:

İbni Kemâl Paşa'nın çoğurisâleler olmak üzere üç yüz civârında eseri vardır. Bu eserlerin çoğu yazma olup, otuz altı tânesi Ahmed Cevdet Paşa tarafından yayımlandı. Usûl-i fıkıhta Tağyîr-üt-Tenkîh; kelâm ilminde Risâle-i Mümeyyize ve Tecrid-üt-Tecrid, Risâle fî Evsâfî Ümm-il-Kitap; fıkıhta Müferric-ül-Kulûb, Telvih Hâşiyesi, Risâle-i Münîre, Hidâye Şerhi; nahivde Felâh Şerhi Merâh; Saffât sûresine kadar hazırladığı tefsiri; Beydâvî Hâşiyesi; Seyyid Şerîf'in Keşşâf şerhine ve Miftâh şerhine hâşiyesi; Meşârik-ül-Envâr Şerhi, Hadîs-i Erbaîn şerhi; fetvâlarını içine alan bir kitabı; Farsça Nigâristân, Arapça ve Farsça Muhît-ül-Lügat, Galatât ve en mühim eseri sayılan süslü nesrin en güzel örneklerinden olan Tevârih-i Âli Osmân; meânî

ilminde bir metin ve şerhi; ferâizde metin ve şerhi; Molla Hocaşâde'nin Tehâfüt'üne hâşiyesi gibi kitaplar başlıca eserlerdir.

KABÛLÎ, Gedizli (d./1523?-ö.1000/159/92)⁶²

Kabûlî'nin adı bazı kaynaklarda Ahmed olarak geçse de bu bilginin yanlış olduğu asıl adının İbrahim olduğu bilinmektedir. Kabûlî'nin doğum tarihi konusunda kaynaklarda kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Ailesi ile ilgili bilgiler de sınırlıdır. *Dîvân*'ındaki bazı bilgilerden yola çıkarak şairin 1523 yılı civarında doğduğu tahmin edilmektedir. Kütahya'nın Gediz ilçesinde doğmuş ve büyümüştür.

İlk tahsilini Gediz'de yaptıktan sonra İstanbul'a giderek burada medrese öğrenimi görmüştür. Kabûlî, kadılık mesleğini tercih etmiştir.

Kaynaklardaki tahminlere göre şair, 1591-92 Mısır'dan gemiyle dönerken denizde boğularak ölmüştür.

Kabûlî İbrahim Efendi'nin bilinen tek eseri *Dîvân*'ıdır.

MEŞÂMÎ(d.??-ö.993/1585)⁶³

Meşâmî, şuarâ tezkirelerinde mahlası olan bu adla anılmaktadır. Edebiyatımızda aynı mahlası kullanan başka bir şair yoktur. Kaynaklar Meşâmî'nin XVI. asırda, Kanunî devrinde yaşamış Konyalı bir şair olduğunu belirtmektedir.

Günümüze yakın edebiyat tarihleri şairin Mevlevî olduğunu kaydederler. Mevlevî kaynaklarında adı geçerse de Mevlevî şairlere özgü mecmualarda şiirlerine yer verildiği için bu bilginin doğruluğuna inanılmaktadır. Şairin ölüm

⁶²Mustafa Erdoğan, Kabûlî, Gedizli,

<http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=314>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

⁶³Emine Yeniterzi, Meşâmî,

http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20%20EDEBIYATI/yeniterzi_04.pdfkaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

tarihi XVII. yüzyıl tezkirelerinden başlayarak biyografilerde 1585 olarak geçmektedir. Fakat vefat tarihini tespit eden iki manzumeye göre bu tarihi 1575-76 olarak düzeltmek gerekir. Tezkirelerde Meşâmî'nin vefat yeri belirtilmemiştir.

Kaynaklarda Meşâmî'nin tertip edilmiş bir eserinden söz edilmez. Araştırmalara göre Meşâmî'ye ait muhtelif mecmualarda 2 gazel, 1 tahmis, 1 kasîde, ve 1 müsebba'ını bulunabilmiştir. Bunlara ek olarak şura tezkirelerinde 1 gazel ve 8 beytikayıtlıdır. Kaynaklarda bu kadar sayıda şiiri olması rağmen, Meşâmî'nin vezne, kafiye ve dile hakim, klasik şiire yeni söyleyişler getirecek düzeyde usta bir şair olduğunu söylemektedir.

MİSÂLÎ, Hasan Çelebi (d. ?/? - ö. 1017/1608)⁶⁴

Asıl adı Hasan olan Misâlî, Edirneli'dir. Önceleri mesleği var iken ilim sahibi bilginlerle bir arada bulunduktan sonra ilim öğrenmeye meyletti. Bir süre muamma yazmayla uğraştı ve bu dalda da becerisiyle meşhur oldu. Güzel ahlaklı, irfan sahibi ve benzeri olmayan şair, gençliğinin ilk yıllarında dahi duyulmamış manalar bulmak da ustadır ve akıcı üslûbuyla devrinin şairleri arasında ender kişilerdendir. Bulduğu yeni hayallerle yazdığı sağlam ve başarılı şiirlerinin herkesçe beğenilmektedir.

1608'de vefa etmiş ve Yenikapı Mevlevihanesi güzergahına defnedilmiştir.

⁶⁴Filiz Kılıç, Misâlî, Hasan Çelebi,

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1558> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

NÂDİRÎ, Abdülganîzâde Mehmed Nâdir Efendi(d.980/1572-ö.1036 /1626)⁶⁵

Abdülganîzâde Mehmed Nâdir Efendi'nin asıl adı Mehmed olup 1572'de İstanbul'da doğdu. Kaynaklarda daha çok babasının ismi ve mahlâsıyla anılan Nâdirî'nin künyesi, "Mehmed Nâdirî bin Abdulganî bin Emîr şâh bin Bâyezîd" şeklindedir. Nâdirî, kültürlü bir aileden gelmektedir. *Şehnâmesi*'nin "Sebeb-i te'lif-i kitâb" kısmında zamanının âlimleriyle ilim, edebiyat meclislerinde bulunduğu ve kuvvetli bir medrese eğitimi aldığı anlaşılmaktadır. Hakkında tezkirelerde de fazlabilgi bulunmamaktadır.

Nâdirî, Nefî ve Şeyhülislâm Yahya gibi usta şâirlerle çağdaş olan Bâkî, Yahyâ, Nefî gibi bu büyük şairlerin gölgesinde kaldı. Şair geniş hayallli bir nazım üslûbuna sahiptir. Eserlerinde duygudan çok düşünce hâkim olan şair şiirlerinde pek lirikdeğildir. Dinî şiirleri, özellikle mi'râciyeleri daha duyguludur. İkişi dîvânında biri de *Şehnâme*'sinde olmak üzere toplam 204 beyit tutarında üç mi'râciyesi vardır. En çok tanınan ve beğenilen şiirleri de mi'râciyeleri ve *Şehnâme*'sidir.

Şiirlerinde maddi aşk yanında ilâhî aşktan, dünya sevgisi yanında âhîret hayatına ait korkulardan birlikte bahse de Nâdirî'yi mutasavvîf şâirler arasında saymak doğru olmaz. Tasavvufu şiir için bir araç olarak görmüştür. Dinî hayattan ve dinî kaynaklardan alınan unsurları eserlerinde, çok defa dinî bir ulaşacak ölçüde zengin ve renkli bir ifade tarzıyla yazmıştır. Nâdirî'nin şiirlerinde sık olmasa da hikemî beyitler de bulunmaktadır. Şiirlerinde mânânın söze hâkimiyeti, hayallerin kuvvet kazanması, mübâlâğaya çok yer vermesi, daha önce söylenmemiş mazmunlar bulup söylemesi onun "sebk-i hindî" üslûbunun temsilcisi olduğunu göstermektedir. Nâdirî'nin Arapça daha ziyade Farsça kelimelerle yüklü bu ağır bir dili vardır. Sık

⁶⁵İsmail Hakkı Aksoyak, Nâdirî,

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7146>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

rastlanılan ikili üçlü tamlamalar yanında baştan sona tamlamalarla kurulu mısra'ları, sözlükte rastlanmayan veya az rastlanabilecek kelimeler şiirlerinde fazladır.

Nef'î, Nev'î-zâde Atayî, gibi devrinin üstadları tarafından kasidelerine nazireler yazılmıştır. Bir gazeli de Cevrî tarafından tahmis edilmiştir. Hem tefsir ilminde hem de edebî sahada eserler vermiştir. Hayatı boyunca bulunduğu müderrislik, kadılık, kazaskerlik gibi resmî vazifeleri düşünülürse azımsanmayacak kadar manzûm ve mensûr eser vermiştir. Eserlerini şöyle sıralayabiliriz.

1. Dîvân: Dîvân'ın ilk şiiri 74 beyitlik bir mi'râciyedir. Bunu takiben 1 na't ve 37 kaside yer alır. Dîvân'ın tek tercî-i bend vardır. 4 müseddes ve Şeyhülislâm Yahya'nın bir ve Bâkî'nin iki gazeline yazdığı 3 tahmis vardır. Dîvân'ında bulunan 30 kıt'anın 9 tanesi tarih kıtasıdır. Geriye kalan 21 kıt'anın 7 tanesi kıt'a-i kebîredir. Elif-bâ'nın bütün harfleriyle yazılmış 121 gazeli vardır. 32 tane de rubâ'îsi mevcuttur.

2. Şehnâme: I. Ahmed'in son zamanlarıyla II. Osman zamanında meydana gelen olaylar anlatıldığı 1956 beyitlik bir mesnevidir.

3. Münşeât: Ağır bir dil ve san'atlı bir üslûpla kaleme alınmış eserinde çeşitli şahıslara hitâben yazılmış ve içerisinde Arapça, Farsça kıt'a nazm, mülemma şiirler de bulunan mensûr yazılar mevcuttur. *Münşeât*'ta 20 kadar mektup bulunmaktadır.

4. Kalemîyye Risalesi: Arapça olarak kaleme alınmış bu kısa bir risâledir.

5. Tefsîr-i Beyzavî-i Haşiye: Beyzavî Abdullah b. Ömer'in *Envârü'l Tenzil ve Esrârü't-ta'vîl* adlı tefsirinin müteddid şerhleri vardır

NÂ'İLÎ-İ KADÎM, Mustafa(d.??-ö.1077/1666)⁶⁶

Nâilî'nin doğum tarihi bilinmemektedir; fakat İstanbulludur. Onun hakkında verilen bilgiler genel olarak kendi *Dîvân*'ından elde edilen bazı verilere dayanır. Nâilî, yüksek rütbeli bir devlet memuru olmadığı için onun adını, devrin önemli olayları içinde görmemekteyiz. O, şiirden başka bir alanda söz sahibi olmamıştır, yalnızca sanatı ile kalıcılığı yakalamış, başarılı bir şairdir.

⁶⁶Özer Şenödeyici, Nâ'ilî-i Kadîm,

<http://www.turkedebiyatuisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7136> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

Nâilî'nin künyesi İstanbulî Pîrî-zâde Mustafa Çelebi olarak verilir. Şairin babasının adı Pîrî Halife olarak aktarılır. Babası ile meslektaş olduğu ve babası sayesinde maden kâtipliği görevine getirildiği rivayet edilmektedir. Kaynaklara göre, ömrünün son yıllarında şair, kendisini kıskananların fesadı ile Fazıl Ahmet Paşa'nın gözünden düşürülür, sürgün edildiği Edirne'de fakirlik içinde bir hayat geçirir. Fazıl Ahmet Paşa'nın 1665 yılında Avusturya Seferi'nden dönüşü üzerine söylediği "hoş geldin" redifli şiiri ile şairin muradına erdiği belirtilir. 1666'da vefat etmiştir.

Nâilî zayıf vücutlu ve tatlı sözlü bir kimsedir. Kendisinden bahsederken kullandığı sıfat "zâr" mahlası bu yönünü gösterir.

XIX. yüzyılda da Nâilî'nin şiirini, kendi sanat anlayışının temelini oturtan bir başka şair, onunla aynı mahlası kullanması ismine "Kadîm" sıfatının eklenmesine sebep olmuştur.

Nâilî'nin, Sebk-i Hindî merkezli düşünülen üslûbu, kendine mahsustur, o şiirinde anlama sözden daha çok önem verir. Onun dili süslü ve ağırdır, yabancı kelimeleri çok kullanır. Yalnız şarkılarında görülen sade bir dili de vardır.

Bilinen başlıca eseri; Nâilî-i Kadîm Divânı'dır.

NECÂTÎ BEY, İSÂ (d.847-850?/1443-1446?-ö.914/1509)⁶⁷

Necâtî'nin asıl adı kaynakların büyük kısmında İSâ, Beyânî'de ise Nuh olarak geçmektedir. Edirne'de doğmuştur. Ailesi hakkında yeterli bilgi yoktur. Yoksul bir aileden geldiği veya çocukken Edirneli yaşlı bir hanım tarafından köle olarak alınıp sonra evlat edinildiği rivayet edilmektedir. Genç yaşta şiir ve nesir yazmaya meyletmiştir. Dîvân kâtipliği, nişancılık görevlerde bulunmuştur. Ömrünün son yıllarını kendisine bağlanan aylıkla Vefa semtindeki evinde ilim ve sanat sohbetleri düzenleyerek geçirmiştir. 1509'da vefat etmiştir. Şairin mezarı İstanbul'da, şimdiki

⁶⁷Bayram Ali Kaya, Necâtî Bey,

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=217> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

Unkapanı Manifaturacılar Çarşısı'nın bulunduğu yerde iken, çarşının yapımı sırasında mezar ortadan kaldırılmıştır.

Necâtî Bey'in günümüze ulaşan tek eseri olan *Dîvân*'ıdır. Eserde toplam 25 kasîde ve 650 gazel bulunmaktadır.

Kaynakların bir kısmında Necâtî Bey'in *Gül ü Sabâ* ve *Mihr ü Mâh*, *Münâzara-i Gül ü Hüsrev*, *Leylâ ile Mecnûn*, adlı mesnevîlerin bahsedilse de bunlar henüz ele geçmemiştir.

NEF'Î (d.980?/1572?-ö.1044/1635)⁶⁸

Asıl adı Ömer'dir ve Erzurum'un Pasinler ilçesinde doğmuştur. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Tahmini olarak 1572'de doğmuştur. Şirlerinden Arapça ve Farsçayı çok iyi bildiği görülmektedir. İlk olarak "Dârî" mahlasını kullanmıştır. Gelibolulu Alî daha sonra bu mahlası "Nef'î" olarak değiştirmiştir. I. Ahmet tahta geçtikten sonra İstanbul'a geldiği ve 30 yıl İstanbul'da kaldığı bilinmektedir. Edirne'de maden mukataacılığı ve maden kâtipliği görevlerinde de kısa bir süre bulunmuştur.

Nef'î; I. Ahmed, II. Osman, IV. Murad, I. Mustafa gibi üçü şair dört padişahın saltanatına tanıklık etmiştir. Özellikle I. Ahmed ve IV. Murad'ın takdirini kazanmıştır. IV. Murad devrinde şöhretinin zirvesine ulaşmıştır. Kendine duyduğu aşırı güven yüzünden pek çok kez zor durumda kalmıştır. Hicivlerinden dolayı Gürcü Mehmed Paşa tarafından üç defa görevden alınmıştır.

Hiciv yüzünden 1635'te Çavuşbaşı Boynueğri Mehmed Çavuş tarafından sarayın odunluğunda kementle boğdurulmuş, cesedi denize atılmıştır. Bunun yanında *Sihâm-ı Kazâ*'nın bir nüshasında şairin İstanbul Sirkeci İskelesi yakınlarında mezarının bulunduğu belirtilmektedir.

⁶⁸Bahir Selçuk, Nef'î,

<http://www.turkedebiyatilisimleri-sozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=911> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

Eserleri:

1. Türkçe Dîvân: 62 kasîde,134 gazel, 1 terkîb-i bend (sâkînâme), 1 mesnevî, 9 kıt'a-i kebire, 4nazım, 5rubâî, 2 kıta, 16 müfred bulunmaktadır.

2. Farsça Dîvân:*Dîvân*'da 8 na't, 8 kasîde, 21 gazel, 1 tercî-i bent, 1 kıt'a-i kebire, ve 171 rubâî bulunmaktadır.

3.Tuhfetü'l-Uşşâk: Bu manzume *FarsçaDîvân*'da yer alan 97 beyitlik Farsça bir kasîdedir. Fuzûlî'nin *Enîsü'l-Kalb* adlı eserine nazire olarak yazılmıştır.

4. Sihâm-ı Kazâ: Nef'î'nin hicivlerini topladığı eseridir.

NEV'Î, Yahyâ (d.940/1533-34-ö.1007/1599)⁶⁹

Asıl adı Yahyâ'dır, fakat şiiirlerinde Nev'î mahlasını kullanmıştır. Küçük yaşta medrese eğitimi almaya başlamıştır. Hocası Ahizâde Mehmed Efendi'yle birlikte 1563'te Edirne'ye gitmiştir. Hocasının Süleymaniye Medresesi'ne tayin olması üzerine aynı yıl İstanbul'a dönmüş ve mülazım olmuştur. Çeşitli medreselerde müderrislik yapmıştır. Nev'î 1585'te evlenmiştir. Şehzade Mustafa'ya hocalık yapmıştır. 1599'da vefat etmiştir. Nev'î'nin, bütün sahip olduklarını ihtiyaç sahiplerine dağıtması sebebiyle cenaze masraflarını karşılayacak parası çıkmamış ve cenaze masrafları padişah tarafından karşılanmıştır.

Nev'î şiiirlerinde edebî sanatları başarıyla kullanmıştır. Şiiirlerinde hem beşerî hem de ilahî aşka yer veren şairin Arapça ve Farsçaya olan hakimiyeti şiiirlerinde görülmektedir.

Eserleri:

1. Türkçe Dîvân:*Dîvân*'da 58 kasîde,559 gazel, 2 tahmîs, 1 tarih, 1 küçük mesnevî, 4 terkîb-i bend, 4 tercî-i bend, 4 murabba, 1 müsemmen, 1 tesdîs, 1

⁶⁹Mustafa Nejat Sefercioğlu, Nev'î,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3071> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

muhammes, 11 rubâî, 82 mukatta, ve 17 müfred yer almıştır. 2 kasîde, 1 tahmîs ve 2 gazel Farsçadır.

2. Tercüme-i Hadîs-i Erbaîn: Bir kısmı Molla Cami'den alınan, bir kısmı da yaygın olarak bilinen hadislerin kıt'alar şeklinde manzum tercümesi olan bir eserdir.

3. Hasb-i Hâl: Tasavufî aşkı konu alan 800 beyit civarında bir mesnevîdir.

Bu manzum eserlerden başka kaynaklarda Nev'î'nin *Leylâ vü Mecnûn*, *Tercüme-i Kıssa-i Mûsâ ve Hızır*, *Gevher-i Râz*, *Münâzara-i Tûtî bâ Zâgadlı* mesnevîlerinden söz edilmekteyse de bu eserler henüz elimize geçmemiştir.

4. Netâyicü'l-fünûn ve mehâsinü'l-mütûn: Nev'î'nin, tarih, hikmet, heyet, kelam ve usul-i fıkıh, hilaf, tefsir, tasavvuf, rüya, remil, efsun ve tıb, felahat-nücum, fal ve zic gibi on iki fenni içine alan, küçük hacimli, ansiklopedik bir eseridir.

5. Keşfü'i-hicâb min vechi'l-kitâb: Muhyiddin İbnü'l-Arabi'nin *Füsûsü'l-hikem* adlı eserinin tercümesidir.

6. Nevâ-yı uşşâk: Nev'î'nin küçük fakat önemli bir eseridir.

7. Fezâilü'l-vüzerâ ve hasâilü'i-ümerâ: Devlet idaresinde vezirin önemini anlatan 14 sayfalık bir risaledir.

8. Faslun fî fazîleti'l-ışk: Aşkın mahiyeti ve aşıkların çektiklerini anlatan küçük hikaye ve şiirlerle süslü 13 sayfalık bir risaledir.

9. Sinan Paşa'ya mektup: Sadrazam Sinan Paşa'nın "Şair ehl-i ilm olmaz" sözü üzerine yazılan ve şiirin bir ilim sayıldığı, gerçek şairlerin aynı zamanda ilim sahibi olduklarını, Hz. Peygamber'in şiiri ve şairleri sevdiğini anlatan mektubun metni, Nev'î'nin oğlu Atayi'nin eserinde yer almıştır.

10. Tercüme-i Münşeât-ı Hâce-i Cihân:

Nev'î'nin bu eserleri dışında *Muhassısü'l-keîâm*, *Şerh-i hakâyikü'n-nûr*, *Risâle-i mantık*, *Şerh-i Risâle-i Kudsiyye*, *Risâle-i kelâmiyye* gibi Arapça eserleri de vardır.

RAHMÎ, Bursalı Pîr Mehmed (d./-ö.975/1567/68)⁷⁰

Asıl adı Pîr Muhammed/Mehmed'dir. Bursa'da doğmuş, fakat burada fazla kalmamış, küçük yaşlarda İstanbul'a gelmiştir. Doğum tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte 1516-1518 civarında doğduğu tahmin edilmektedir. Küçük yaşlarda ilim tahsiline başladığı bilinmektedir. 1530'da Kanûnî'nin şehzadeleri için yapılan sünnet düğününde Kanûnî'ye sunduğu kasîdeyle meşhur olmuştur. Rahmî'nin bundan sonra, İskender Çelebi ve İbrahim Paşa'nın vefatına kadar rahat bir hayat sürmüş, fakat bu kişilerin vefatıyla sıkıntılı günler geçirmiştir. Yine de bu süre zarfında yarım kalan eğitimini tamamlamıştır. Ardından müderrislik yolunu seçmiştir. Müderrislik görevine atanmasından birkaç yıl sonra vefat etmiştir. Kaynaklar 1567-1568'te vefat ettiğini belirtmektedir.

Eserleri:

1. Dîvân:13 kasîde, 232 gazel, 3 kıt'a, 2 musammat, 16 tahmîs, 1 terkîb-i bend, 1 müsemmen, 4 müseddes, 7 tesdis, 2 muhammes, 1 murabba, 1 rubâî, 8 matla, 4 müfred bulunmaktadır.

2. Gül-i Sad-Berg: Dinî, tasavvufî ve ahlakî bir mesnevîdir. Yedi bölümden meydana gelen eser 1498beyittir. Her bölümden sonra bir hikayeye yer verilmiştir.

3. Yenişehir Şehrengizi: Eser mesnevî nazım şekliyle yazılmıştır ve 279 beyitten meydana gelmektedir.

4. Şâh u Gedâ: İranlı şair Hilâlî'nin aynı isimli eserinden tercüme yoluyla yazılan 1734 beyitlik biraşk mesnevîsidir.

⁷⁰Mustafa Erdoğan, Rahmî,

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=315>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

RİYÂZÎ, Mehmed Riyâzî Efendi (d.980/1572-ö.1054/1644)⁷¹

Mekke’de doğmuştur ve asıl adı Mehmed’dir. Ailesi ilmiye sınıfına mensuptur. Bu sayede iyi bir eğitim görmüştür. Müderrislik ve kadılık görevlerinde bulunmuştur. 1623’te tayin edildiği Kahire kadılığı sırasında işitme problemi nedeniyle 1624 yılında emekliye ayrılmıştır. 1644’te İstanbul’da vefat etmiştir. Mezarının nerede olduğu bilinmemektedir.

Eserleri:

1. Dîvân: 25 kasîde, 669 gazel, 171 rubâî, 1 terkîb-i bend, 9 kıt’a, 89 matla ve 11 beyitten oluşmaktadır.

2. Riyâzû’ş-Şu‘arâ: Tezkirede 424 biyografi bulunmaktadır.

3. Düsturu’l-‘Amel: 1050 kadar Farsça kelime ve deyimlerin beyitlerle açıklandığı bir eserdir.

4. Sâkînâme: 1054 beyitlik bir mesnevîdir.

SÂDIKÎ, Sadıkî Çelebi (d./-ö./) ⁷²

Şair hakkında bilgi bulunan tek kaynak *Tayyârzâde Atâ Tarihi*’dir. Enderun’da yetişmiş, Kanunî devri şairlerindedir. Baltacı yazıcılığı yapmıştır.

SÂDIKÎ, Seyyid Yahya Efendi (d.??-ö.??) ⁷³

Halepli olup kadılık görevinde bulundu. *Tuhfe-i Naili Mecelletü’n-Nisâb*’dan naklen 1688’de hayatta olduğunu yazar. *Mecelle*’de şair ve fâzıl olduğu ve Sâdikî mahlasını kullandığı kayıtlıdır. Kaynaklarda hakkında fazla bilgiye ulaşılamadı.

⁷¹Ayşe Yıldız, Riyâzî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5056>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

⁷²Kadri Hüsnu Yılmaz, Sadıkî, Sadıkî Çelebi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5550>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

⁷³Mahmut Kaplan, Sâdikî, Seyyid Yahya Efendi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6469>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

SÂDIKÎ, Sadık Dede(d.??-ö.936/1530)⁷⁴

Mevlevî tarikatine mensuptur. İrşâd için çıktığı Horasan seyahati sırasında Irak ve İran şairleriyle görüşüp karşılıklı şiirler söylemiştir. 1530 tarihinde vefat etti.

SÂDIKÎ, Mehmed Efendi(d.??-ö.1087/1679)⁷⁵

Sadıkî Mehmed Efendi Nazillilidir. Nazilli kadısı iken 1679'de vefat etmiştir. Sadıkî, IV. Mehmed devri şairlerindedir.

SÂDIKÎ, Seyyid Atullah Efendi(d.??-ö.1091/1680) ⁷⁶

Atullah Efendi, Halebli Mahmud Efendi'nin oğludur. Şiirlerinde Sâdikî mahlasını kullandı. Kadıdır. 1680 yılında vefat etti. Kaynaklarda Sâdikî'ye ait şiir örneği tespit edilememiştir.

SÂDIK /SÂDIKÎ, Sadreddinzâde Sâdik Mehmed Efendi(d.1040/1631-ö.1121/1709)⁷⁷

Sadreddinzâde Sâdik Mehmed Efendi. Babası Sadreddinzâde Feyzullah Efendi'dir. Dedesinin adı Mehmet Emin; dedesinin babası ise Sadreddin-i Şirvanî'dir.1631'de İstanbul'da doğdu. Öğrenim gördükten sonra ilmiye sınıfınafayükselip şeyhülislâm oldu.1709 yılında vefat eden şair Fındıklı'da Molla Çelebi Camii'e defnedilmiştir.

⁷⁴Kadri Hüsnü Yılmaz, Sadıkî, Sadık Dede,

<http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5584>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

⁷⁵Mehmet Korkut Çeçen,Sadıkî, Mehmed Efendi,

<http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6515>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

⁷⁶Bilal Güzel, Sadıkî, Seyyid Atullah Efendi,

<http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4999>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

⁷⁷İsmail Hakkı Aksoyak, Sâdikî, Sadreddinzâde Sâdik Mehmed Efendi,

<http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3776>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

SÂMÎ(d.??-ö.??)⁷⁸

Sâmî'nin hayatı hakkında kaynaklarda kesin bir bilgi yoktur. Ancak Şehzade Mustafa'nın katli üzerine yazılan mersiyeleler arasında bu isimde bir şairin mersiyesinin de bulunması ve bu üzücü olayın 1555'te meydana gelmesi göz önüne alındığında Sâmî'nin 16. yüzyılda yaşayan bir şair olduğunu söylenebilir. Sâmî'nin bu mersiyesi Şehzade Mustafa için yazılan on beş mersiye içinde padişaha yönelik en cüretkâr ifadelerin yer aldığı bir örnektir. Diğer mersiyeleler padişahın çevresini suçlarken Sâmî, doğrudan padişahı hedef alır.

SÂMÎ'Î ÇELEBİ(d.??-ö.??)⁷⁹

Sâmî'î'nin hayatıyla ilgili kaynaklardakesin bir bilgiele geçirilememiştir. 16. asrın ortalarında yazılmış olan ve tezkire özelliği gösteren bir şiir mecmuasında “*Edirneli Sâmî'î Çelebi fermâyed*” başlığıyla kayıtlı şaire ait bir gazel bulunmaktadır. Aynı zamanda Pervâne Bey Nazire Mecmûası'nda da Sâmî'î'nin bir gazeli daha bulunmaktadır. Bu mecmuaların yazıldığı dönem ve mecmua derleyicilerinin ölen veya daha önce yaşamış bazı şairler hakkında kullandıkları “merhûm, mağfûr, selefden, sâbıkda” gibi birtakım ifadeleri Sâmî'î için kullanmamaları Edirneli olan şairin, 16. asrın ortalarında hayatta olduğu düşündürmektedir.

SÂMÎ, Hüssâm(d.??-ö.??/1574'ten sonra)⁸⁰

Manastır'da doğdu. Asıl adı Hüssâm'dır. 1574 yılında, Kars defterdarı olan Kara Hoca'yla Kars'a gelerek Osmanlı-İran savaşlarına katıldı. Kara Hoca'nın

⁷⁸Tuba Işınsu Durmuş, Sâmî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7546>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

⁷⁹Yunus Kaplan, Sâmî'î Çelebi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1066> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

⁸⁰Tuncay Bülbül, Sâmî, Hüssâm,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=556>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

busavaşlarda ölmesinden sonra Erivan ve Nahçıvan'a geçerek Hızır Paşa'ya intisap edip onun kapı kethüdası oldu. Daha sonra da Bağdat'a gidip kethüdalık yaptı.

“Rüstem-i Şu'arâ” olarak tavsif edilen Sâmi, dönemin pek çok şairine nazire söylemiştir.

SÂMÎ, Mustafa Sâmi Bey(d.??-ö.1055/1645-46)⁸¹

İstanbul'da doğan Sâmi'nin asıl adı Mustafa'dır. Denizci olan babası Kılıç Ali Paşa tarafından öldürülmüştür. Babasının ölmesi üzerine saraya alınmış ve eğitimini tamamlayarak sipahi olmuştur. Aynı zamanda kimya ile ilgilenmiş ve bu uğurda yüklü miktarda para harcadıktan sonra, boşuna bir uğraş olduğunu anlayarak vazgeçmiş ve bu hevese kapılanları uyarmak için de bir kitap yazmıştır. Sâmi, 1645-46'da vefat etmiştir. Kaynaklarda mürettep bir *Dîvân*'ı olduğu kaydedilmesie rağmen bugün için elde değildir.

Sâmi 10 yıl kadar sarayda bulunmuş ve bu esnada kendini geliştirerek benzersiz bir şair olmuştur. Ayrıca Sâmi, Kılıç Ali Paşa hakkında bir hiciv yazarak babasının intikamını almıştır.

SÂMÎ, Yunus(d.??-ö.1097/1685)⁸²

Şairin adı Yunus'tur. Musul'da doğdu. Babası beylerbeyi idi. Kendisi gibi şair olan yedi oğlundan sadece Salih ve Kami mahlasını kullanan Muharrem hakkında bilgimiz vardır. Salih her anlamda babasının halefi oldu, şairliği ile tezkirecilerin övgüsünü kazandı. Kami mahlasını kullanan sahibi Muharrem inşadaki yeteneği ile bazı vezirlere katipliği yaptı.

⁸¹İsmail Hakkı Aksoyak, Sâmi, Mustafa Sâmi Bey,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2105> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

⁸²Necip Fazıl Duru, Sâmi, Yunus,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2250> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

İlim tahsili ile vakit geçiren Sami, daha sonra Diyarbakır ve Musul vilayetlerinde uzun süre alaybeylik vazifesini yürüttü. Sami İstanbul'a geldikten sonra, Gavsî Ahmed Dede'nin de tesiriyle Mevlevî muhitine dahil oldu, Galata Mevlevîhanesi'nde çilesini ikmal etti. Mustafa Paşa kaptan-ı derya olarak Akdeniz'e açıldığında Sami de bu gemi yolculuğuna katıldı, donanma Sakız Adası'na demir attığında sıla-i rahm düşüncesiyle gemiden ayrıldı ve Musul'a vardıkdan bir süre sonra 1685'te vefat etti.

Asaf-name mesnevisinde ve manzum Mektubunda görüleceği üzere, güçlü ve benzersiz mekân, kişi ve savaş tasvirleri yapmakta da ustadır.

İki tanesi elimizde mevcut olmak üzere, Samî'nin üç eserinden bahsedebiliriz:

1. Dîvân: İncelendiğinde görülmektedir ki, aynı yüzyılda yaşamış, aynı mahlası kullanan Samî Mustafa'ya aittir. Bununla birlikte biyografik eserlerde Samî Yunus'a ait şiirlerin bir kaçının bu dîvândan alındığı da görülmektedir. Bu, aynı yüzyılda yaşayan ve aynı mahlası kullanan şairlerin eserlerinin karıştırıldığını göstermektedir.

2. Nakîbü'l-Eşraf'a Manzum Mektup:Manzum Mektup, Musul'da bulunan Nakîbü'l-Eşraf'a gönderilmiştir. Eser manzum-seyahatname de kabul edilebilir.

3. Âsaf-name: IV. Mehmed'in ikinci veziri Mustafa Paşa adına yazılmış sergüzeşt türünde, 1300 beyitlik bir mesnevidir.

SEMÂÎ, Sultan Dîvânî(d.852/1448-ö.936/1530)⁸³

Asıl adı Mehmed olan Sultan Dîvânî, Abâpûş Bâlî Çelebi'nin oğlu, Mevlânâ'nın torunuydu. Afyon'da doğdu. O, baba tarafından Germiyan oğullarına, ana tarafından Mevlânâ'ya mensuptu. İlk tahsilini babasından ve Afyon Mevlevîhanesi'ndeki diğer Mevlevî dervişlerinden görmüştür. Sultan Dîvânî, Mevlevî Dergâhı'na şeyh oldu.

⁸³Nilgün Açık Önkas, Semâî, Sultan Dîvânî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3620>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

Âlim ve ârif bir zat olan Sultan Dîvânî hakkında kaynaklarda pek çok menkıbe vardır. O'na "Divânî" adının verilmesine neden olan olay, şöyle anlatılır: Timur Konya'ya uğrayarak, Mevlânâ Dergâhı'nı ziyaret ettiği bir sırada -ı Kebîr'i alıp, Semerkand'a götürmüştür. Timur'un ölümünden 110 yıl sonra, Semerkant'ı işgal eden Şah İsmail, pek çok değerli eşya arasında "-ı Kebîr"i de alarak İran topraklarına gitmiştir. Rivayete göre, bu sıralarda Sultan Dîvânî, bir gece rüyasında Mevlânâ'dan şu emri almıştır: "Oğlum, benim kitabım uygunsuz ellere geçti, git al da gel." Bunun üzerine, kaynaklarda Sultan Divânî'nin çeşitli tehlike ve güçlükleri göze alarak Tebriz'e gittiği ve Şah İsmail'den -ı Kebîr'i alarak, Konya'ya getirdiği anlatılmaktadır. İşte bu büyük eserin kaybolup gitmesini önlediği için Mehmed Semâî'ye "Divânî" lakabı verilmiştir. Ayrıca, kendisine meczup diyenlere, meczup değil Hak âşığı olduğunu göstermek için sema başlaması ve 3 gün durup dinlenmeden sema etmesi üzerine halk tarafından kendisine Semâî mahlasının verildiği de kaynaklarda ayrıca belirtilmektedir.

Sultan Dîvânî, ömrünün sonunda Afyon'da vefat etti ve Mevlevî dergâhına gömüldü.

Sultan Dîvânî'nin Mevlevîliğin hızla Anadolu'ya yayılmasında önemli bir rol üstlendiğine bilhassa dikkat çekerler.

Sultan Dîvânî'nin, kuruluş ve üslûp açısından sağlam, Farsça ve Türkçe dervişâne, âşıkâne şiirleri vardır. O, şiirinin ortak kelime ve mazmunlarını kullanan, aruza ve dile hakim, şiirinin hayal dünyasını yansıtan şiirler söyleyebilen bir şâirdir. Kaynakların usta bir şâir olduğunda birleştiği Sultan î, şiiri daha çok düşüncelerini aktarmada araç gibi görmüştür. Şiirlerinde Şems-i Tebrîzî, Mevlânâ, Hüsameddin Çelebi, Sultan Veled gibi tarikat ve soy büyüklerini medh eden manzumeler yazmıştır.

Sultan Dîvânî'nin, Konya Müzesi Kütüphanesi'nde tasavvufî mensur bir Risâle'si vardır. Onun mesnevî, gazel, murabba, müseddes, kıta ve tuyuğ şeklindeki, şiirleri aşağıda kaynaklarda verilen eserlerde kayıtlıdır. Sultan î'nin, pek çok eserinin olması ihtimal dahilinde olup, bunların Afyon Mevlevîhanesi yangınında yanmış olabileceği ihtimali söz konusudur.

SEMÂ'Î, Solak-zâde Hasan(d.??-ö.996/1586)⁸⁴

Asıl adı Hasan'dır ve İstanbul'da doğmuştur. Solak veya Solak-zâde diye tanınmasının sebebisaraya mensup solaklardan birinin yetiştirmesi olmasıdır. Gençliğinde devletin ileri gelenlerine hizmet etti. Yeniçeri oldu. Mevlevî tarikatına girdi. Tasavvufa meyilli, coşkuyla semaya kalktığı ve bunu vecdle gerçekleştirdiği için Semâ'î mahlasını tercih etti. Semâ'î dervişliği seçtikten sonra seyahata çıkarak Mısır'a gitmiş ve burada Gülşenî tarikatına girmiş, ardından Bağdat'a giderek burada şeyh olmuştur. Kaynaklarda daha sonra Gülşenî tarikatından vazgeçerek Nakşibendî tarikatına mensup olduğu söylenir. Ölüm tarihi hakkında farklı rivayetler vardır.

Dîvân sahibidir. Tezkireciler, Semâ'î'nin şairliğinden övgüyle bahsederler.

ŞEYHÜLİSLÂM YAHYÂ (d.969/1561-ö.1053/1644)⁸⁵

1561'de İstanbul'da doğan şair, kültürlü bir aileye mensuptur. Küçük yaşta eğitimine başlamış iyi bir eğitim hayatı geçirmiştir. Bir süre müderrislik yaptıktan sonra çalıştıktan sonra 1585'te babasıyla Hac'a giden şair, Hac döndükten sonra da çeşitli medreselerde müderrislik ve kadılık yapmıştır. 1611'de emekliye ayrılmıştır.

Emeklilik dönemi fazla uzun sürmemiştir. IV. Murad döneminde 1622-1634 yılları arasında üç kez şeyhülislamlık görevine getirilmiştir. 1644'te vefat eden şairin cenazesi Sultan Selim civarında Koğacıdede Türbesi yanında babasının yaptırdığı medresenin haziresine defnedilmiştir.

Eserleri:

1. Dîvân: Yahyâ Efendi'nin en önemli eseri *Dîvân*'ıdır. *Dîvân*'da 1 na't, Sultan Osman ve Hâce Efendilere birer kasîde, 1 Sâkînâme, Sultan IV. Murad'ın

⁸⁴Yunus Kaplan, Semâ'î, Solak-zâde Hasan,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1477>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

⁸⁵Hasan Kavruk, Şeyhülislâm Yahyâ,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3604>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

şehzadesi adına 1 kasîde, Sultan IV. Murad adına yazılmış 2 kasîde, 450 gazel, Sultan Murad'ın bir gazeline tahmîs, 16 tarih, 4 rubâî, 11 kıt'a, 16 nazm ve 64 beyitten bulunmaktadır.

2. Ferâ'iz Manzûmesi Şerhi: Muhsin-i Kayserî'nin *Câmi'ü'd-Dürer* adlı *Ferâ'iz Manzûmesi*'ni şerh etmiştir. Eserin adı “*Şerh üCâmi'ü'd-Dürer*”olarak geçer.

3. Fetavâ-yı Yahyâ: Eserde şairin şeyhülislamlık yaptığı sürece verdiği fetvalar yer almaktadır.

4. Kasîde-i Bürde Tahmîsi: Hz. Muhammed'i övgü niteliğinde yazılmış meşhur Arapça kasîdenin Arapça olarak tahmîsidir.

5. Nigâristân Çevirisi: Şeyhülislâm Kemal Paşazade'nin, Sadi'nin *Gülistân*'ına nazire olarak yazdığı Farsça *Nigâristân* adlı eserini Yahyâ Efendi Türkçeye tercüme etmiştir.

TİFLÎ, Ahmed Çelebi(d.??-ö.1070/1659-1660)⁸⁶

17. yüzyıl Osmanlı şairi ve meddahıdır. Doğum yeri hakkında çeşitlibilgiler olmakla birlikte kuvvetli ihtimalle Trabzon'da doğmuştur. “Tıflî” mahlasını Çocuk denecek yaşta şiirler yazdığı için almıştır. Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*' adlı eserinde, boyunun uzunluğundan dolayı onun "Leylek Tıflî" lakabıyla anıldığını belirtir. Tıflî, meddah ve nedim olarakün kazanmıştır.

Tıflî, IV. Murad'a ibâğlanarak onun çevresinde Şehnâme söylemiş ve mizâhî hikayeler yazmıştır. Kaynaklarda onun sülüs, nesih, ta'lik ve Acem kırmısı ta'likte usta ve hattat olduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda padişah ve devlet adamlarına birçok kitap yazmıştır. Tıflî şairlik, hattatlık ve özellikle meddahlıkla ünlenerek gümrük ve evkaftan aldığı görevler sayesinde rahat bir ömür sürmüştür. Bazı kaynaklara göre serbest ve rindane bir hayat tarzı vardır.

⁸⁶Bekir Çınar, Tıflî,

<http://www.turkedebiyatisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=295> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

Hammâmîzâde İhsan'ın “*Trabzon Şairleri*” adlı yazma eserinde Tıflî “zamânın en marûf ve üstâd şuarâsı” ve Osmanlı meddahlarının en meşhuru olarak anlatmıştır. Tıflî, Bâkî'nin *Sünbül Kasidesi*'ne ve onun bazı şiirlerine nazire yazmıştır. Nedim de Tıflî'nin bir gazelini tahmis etmiş ve bir gazeline de nazire yazmıştır.

Tıflî'nin ölüm tarihi için farklı görüşler vardır. Fakat, düşülen tarihlerin hepsi 1659-1660 tarihini göstermektedir. Mezarı Silivrikapı dışında Hazret-i Bâlî civarındadır.

Tıflî'nin, “*Dîvân ve Sâkinâme*” adında iki eseri vardır. Tıflî *Dîvânı*'nda bir mesnevî, 28 kaside, 197 gazel, 1 terki bende, 6 müfred, 1 müseddes, 4 ruba'î, 3 kıta, 7 tarih manzumesi vardır.

Sâkinâme ise, 241 beyit olup bu eserinde Tıflî, Melâmîliğini açıkça bildirir.

VEYSÎ, Üveys Çelebi, Üveys b. Mehmed (d.969/1561-ö.1037/1628)⁸⁷

1561'de Alaşehir'de doğan Veysî'nin asıl adı Üveys olup kaynaklarda Üveys Çelebi ve Üveys b. Mehmed olarak zikredilmektedir. Eğitimine Alaşehir'de başlayarak çeşitli yerlerde kadılık yapmıştır. Teftiş denetleme ve vergi toplama görevlerinde bulunmuştur. 1037/15 Ağustos 1628'de vefat etmiştir. Mezarı Üsküp civarındadır.

Eserleri:

1. Dürretü't-tâc fi-sîreti sâhibi'l-mi'râc: Yazarın en ünlü eseridir Siyer-i Veysî adıyla bilinmektedir.

2. Hâb-nâme: *Rüyâ-nâme*” ya da “*Vâkı'a-nâme*” adlarıyla da bilinir. Büyük İskender ile I. Ahmed'in konuşmalarına dayanan bir rüyayı anlatmaktadır.

3. Fütûh-ı Mısır: Mısır fethini anlatan eser tamamlanamamıştır.

⁸⁷Süleyman Çaldak, Veysî, Üveys Çelebi,

<http://www.turkedebiyat isimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2843> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

4. Münşe‘ât: Veysî'nin çeşitli vesilelerle dostlarına ve devlet büyüklerine, onların da kendisine yazdığı mektupları içermektedir.

5.Düstûru'l-amel fî-mübâhâti'l-ibâdât: Dinî konuları ve menkıbeleri içerir.

6. Meraca'l-bahreyn fî-ecvibe alâ i‘tirâzâti'l-Cevherî: Bu Arapça eserini tamamlayamamıştır.

7. Hediye-tü'l-muhlisîn ve tezkire-tü'l-muhbitîn: Akaid ve ahlaka dair bu eserin Veysî'ye ait olmadığını düşündürmektedir.

8.Gurretü'l-'asr fî-tefsîri sûreti'l-'asr: Asr suresinin tefsirinden ibarettir.

9. Hicviyye: Mesnevî nazım şekliyle yazılmıştır. 32 beyitlik Farsça bir manzumedir.

10.Dîvân: Veysî'nin *Dîvân*'ında, 2 na't, 26 kasîde,66 gazel, 2 terkîb-i bend, 1 tercî-i bend, 7 kıt'a, 1 tesdîs, 5 tahmîs, 25 beyit bulunmaktadır.

YAVUZ SULTÂN SELÎM (d.1470-ö.1520)⁸⁸

10 Ekim 1470 tarihinde doğan Yavuz Sultan Selim'in babası Sultan İkinci Bayezid, annesi ise Gülbahar Hatun'dur. Sert tabiatlı ve cesur bir padişah'tır. Babası onu padişah olduktan sonra, devlet idareciliğini öğrenmesi için Trabzon Sancağı'na tayin etti. Şehzade Selim, Trabzon'da devlet işlerinin yanı sıra ilimle de uğraşır. Birçok yeri fethederek Osmanlı topraklarına kattı. Çok güzel ata biniyor, iyi kılıç kullanıyordu, güreşmekte, ok ve yay yapmada üstüne yoktu. Svaşmaktan hoşlansa da çok ince bir ruha da sahipti. Devlet malını israf etmeyen Selim, babasından devraldığı tatminkâr hazineyi ağzına kadar doldurdu. Yavuz Sultan Selim, ataları hep sakal uzattıkları halde sakalını keserdi. Bunun sebebini soranlara "Sakalımı ele vermemek için kesiyorum" dediği rivayet edilir. Bir kulağına da küpe takardı. 22 Eylül 1520 tarihinde çıban yüzünden daha 50 yaşında iken vefat etti. Hayatının son dakikalarında Yasin-i Şerif okuyordu. Kanuni Sultan Süleyman, babasını Sultan Selim Camiiavlusundaki türbeye defnettirdi.

⁸⁸<https://www.antoloji.com/yavuz-sultan-selim/hayati/kaynagından> faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10.08.2017]

Eserleri:

Osmanlı devleti döneminde Türk edebiyatında "Selimname" adı verilen I. Selim dönemin tarihini anlatan şiir ve nesir eserleri hazırlanmıştır. Selimnamelerin bazıları bu padişahın doğumundan ölümüne kadar hayatını anlatmakta, diğerleri ise sınırlı olarak hayatının belirlenmiş bir dönemini anlatmaktadırlar. Selimnameler Türkçe, Arapça ve Farsça olarak yazılmışlardır.

ZİHNÎ, Mehmed Zihnî Çelebi(d.??-ö.1126/1714)⁸⁹

Asıl adı Mehmed'dir. Kaynaklarda Zihnî Mehmed Çelebi, Mehmed Çelebi, Mehmed Efendi, Hâce-i Cihân olarak geçmektedir. İstanbullu'dur. Doğum tarihi belli değildir. Yapmış olduğu görevlerden iyi bir öğrenim gördüğü anlaşılmaktadır. Süvari mukabelecisi iken1714'te İstanbul'da ölmüştür. Ölüm tarihi Sâlim Tezkiresi'nde yanlışlıkla1689 olarak verilmiştir.

Zihnî Mehmed Çelebi'nin, kaynaklarda eserlerine dair bir bilgi bulunmamaktadır. *Zihnî* mahlasını kullanmıştır. Şeyhî Mehmed Efendi ve Sâlim Efendi'de örnek olarak verilen şiiri Safâyî tarafından *Berberzâde* sanıyla tanınan Zihnî'ye ait gösterilmiştir. Bu şiir, *Berberzâde Zihnî'nin Dîvânı*'nda bulunmamaktadır.

ZUHÛRÎ, Acem(d.??-ö.??)⁹⁰

Kaynaklarda Edirneli Nazmî'nin *Mecma'un-Nezâ'ir*'inde bir naziresi bulunan bu şairle ilgili bilgi yoktur. Söz konusu mecmuadaki şiirin başlığında "Zuhûrî-i Acem" ibaresi bulunmaktadır. "Acem" tabirinin İran taraflarından Anadolu'ya gelmiş kişiler için kullanıldığı bilindiğine göre bu Zuhûrî için de aynı şey söylenebilir. Tezkirelerde 16. yüzyılda yaşamış Zuhûrî mahlaslı şairler bulunmasına

⁸⁹Beyhan Kesik, Zihnî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1595>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

⁹⁰Mehmet Fatih Köksal, Zuhûrî, Acem,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1162>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

rağmen hiçbirinin biyografisinde böyle bir kayıt bulunmamaktadır. O halde bu şairin, bilinmeyen başka bir Zuhûrî olması gerekir. Aynı şiir *Pervâne Bey Mecmuası*'nda “Zuhûrî” başlığıyla mevcuttur. Bu mecmuada “Zuhûrî-i Kâdî” başlığıyla verilen şiirler de mevcuttur. Bundan hareketle Zuhûrî başlıklı diğer altı şiirin de bu Zuhûrî'ye ait olması ihtimal dâhilindedir.

ZUHÛRÎ, Kara Çelebizâde Mehmed Zuhûrî Efendi(d.970/1562-63ö.1042/1633)⁹¹

İstanbul'da doğdu. Asıl adı Mehmed'dir. Kâtip Çelebi'nin *Fezlekesi*'nde ismini Mahmud olarak yazması yanlıştır. Hüsameddin Efendi'nin oğlu olup, Karaçelebizâde Abdülaziz Efendi'nin kardeşidir. Dedesi Muhyiddin Mehmed Efendi'dir.Eğitimini tamamladıktan sonra çeşitli yerlerde müderrislik yaptı. Edirne Mollası oldu. Kazaskerlik de yaptı. 1633'te vefat etti. Eyüp'te türbe civarına defnedilmiştir.

Mürettep *Dîvânı* vardır.

ZUHÛRÎ, Pîrî-zâde Zuhûrî Mustafa Çelebi(d.??-ö./III. Murad dönemi (1574-1595)⁹²

Asıl adı Mustafa olan Zuhûrî Şam'da doğmuştur ve hayatı hakkında eldeki bilgiler yeterli değildir. Şam muhasebecisi Pîrî-zâde Mehmed Çelebi'nin oğludur. Bu yüzden Pîrî-zâde adıyla tanındı.

Zuhûrî'nin çeşitli mecmualarda şaire ait şiirlere rastlansa da herhangi bir eserinin olup olmadığı hakkında kaynaklarda kesin bir bilgi yoktur. Kaynaklar, Zuhûrî'yi yaradılışı güzel ve yetenekli bir genç olarak tanımlar

⁹¹İsmail Hakkı Aksoyak, Zuhûrî, Kara Çelebizâde Mehmed Zuhûrî Efendi,

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1981> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

⁹²Yunus Kaplan, Zuhûrî, Pîrî-zâde Zuhûrî Mustafa Çelebi,

<http://www.turkedebiyatilisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1469> kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

ZUHÛRÎ, Tûlbend-zâde Zuhûrî Mehmed Efendi(d.??-ö.?.1595'ten önce)⁹³

Manastır'da doğdu. Tûlbend-zâde Zuhûrî Mehmed Efendi adıyla tanındı. Sultân III. Murâd devri şairlerindedir. Kemâl Paşa-zâde'den mülâzım oldu.Kadılıklarda bulundu. Devrinde hattatlığı ile de tanındı. İşkodra kadısı iken azledildi. 1595'den önce Manastır'da vefat etti. Zuhûrî hakkında bilgi veren kaynaklar onu, kudretli şairlerden biri olarak tanımlar.

⁹³Tuncay Bûlbûl,Zuhûrî, Tûlbend-zâde Zuhûrî Mehmed Efendi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=552>kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

**2. SÜLEYMANİYE KÜTÜPHANESİ ATIF EFENDİ BÖLÜMÜ
2254 NUMARADAKİ ŞİİR MECMUASI (55a-99a VARAKLARI
ARASI TRANSKRİPSİYONLU METİN)**

[55-a]

Ėazel-i Merhûm Fehîm Çelebî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Bilürem ‘îd-i vişâlûñ baña câvîd olmaz
Eyle kırbân beni kim böyle güzel ‘îd olmaz
- 2 Kâbil-i bûs degül neyleyelüm çihre-i mihr
Gül-i rûyuñ gibi ‘âşıklara ħurşîd olmaz
- 3 Nev-be-nev luflar it taze iken pâdişehüm
‘Âşıkun köhne berât-ı ġamı tecdîd olmaz
- 4 Şu‘ le de olsa çeker sîneye dil ma‘ şûkı
Göre pervâne olur suhte nevmîd olmaz
- 5 İmtizâc eyleyemez şâdî-i câm u ġam-ı mülk
Ėurrem-âbâd-ı ħarâbâtda Cemşîd olmaz
- 6 Kevkebi cümle Zuğal naġmesi şîvendür hep
ÇarĖ-ı nâ-sâzda kınûnçe-i Nâhîd olmaz
- 7 Hele tağkîk budur sen de kıl inşâf Fehîm
Böyle ġüftâr-ı Ėakîmâneye taqlîd olmaz

Ėazel-i MerĖh m Nef'  Efendi

(F 'il t n F 'il t n F 'il t n F 'il n)

- 1 Bir  olı n ş it Őar b-ı n b gels n  eŐm ne
Mest olursa n n za başla ĥ b gels n  eŐm ne
- 2 Ėamze ne p r-t b iken t kat get rmez  fit b
B de   aklı var ise b -t b gels n  eŐm ne
- 3 Ė sn ni bilmek dilerse n bir nazar mir' ta baĥ
 fit bu n pertevi meht b gels n  eŐm ne
- 4    Őıĥ ise n aĥlamaĥla bitmez iş bir  are g r
Sen gerek yaŐ d k gerek ĥ n- b gels n  eŐm ne
- 5 Rind ise n Nef'  ĥum r-ı b deden a ma g z n
   lem n ĥali ĥay l-i ĥ b gels n  eŐm ne

Rub ' -i Merg b

(F 'il t n F 'il t n F 'il t n F 'il n)

ĖaŐları ser-n me-i ĥ snine y r n ĥ l  eker
Ėıl  alemlerle a a k k lleri cedvel  eker
Turre-i  arr ru nı yaĥın iletme dostum
Ő ne bi bir baŐludur aĥzıyla Ő yed  ıl  eker

[55-b]

Kaşîde-i Nef'î Efendi Der-Evşâf-ı Serây-ı Edrine Berây-ı Ta'rif-i Ahmed Hân

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

- 1 Edrine şehri mi bu yâ gülşen-i me'vâ mıdur
Anda kaçır-ı pâdişâhî cennet-i a' lâ mıdur
- 2 Beyt-i ma' mûr-ı felek mi ol fezâda ol sarây
Yâ zemîni cennet olmuş Kâ' be-i ' ulyâ mıdur
- 3 Cûylar mı devr iden taraf-ı çemenzârın yahûd
Mâ'î pervâz ile naç' olmuş yeşil hârâ mıdur
- 4 Sebz ü hurrem bir fezâ mı her kenâr-ı cûybâr
Yâ miyân-ı cûda ' aqs-i künbed-i hağrâ mıdur
- 5 Hıfz için yâhud vücûd-ı pâdişâh-ı cûylar
Pâsbân-ı genc-i devlet olmuş ejderhâ mıdur
- 6 Cenneti görmüş bir âdem var ise gelsün disün
Tarhı anuñ dağı böyle dilkeş ü ra' nâ mıdur
- 7 Güllerinde var mı böyle reng-i rûy-ı dil-firîb
Yâ nesîm-i şubhı böyle bûstân-pîrâ mıdur

- 8 Bu dirâht-ı ser-firâzı var mı bâğ-ı cennetüñ
Yoğsa ancak vâ' izüñ medh itdügi Tûbâ mıdur
- 9 Bunda Tûbâ'dan kalur mı müşk-i bîd-i ser-nigûn
Yâ gubâr-ı berk-i Tûbâ anda müşk-âsâ mıdur
- 10 Hâbbezâ cây-ı neşât-efzâ ki Rıdvân görse gör
Hayretinden dirdi bu cennet midür dünyâ mıdur
- 11 Şun^c -ı Hâk yâ gülşen-i cennetden ifrâz eylemiş
Başka bir cây-ı tarab-engîz ü gam-fersâ mıdur
- 12 Dâ^c imâ böyle müferrih mi bu cây-ı dil-güşâ
Her zamân âb u hevâsı böyle rûh-efzâ mıdur
- 13 Yoğsa şimdi eyleyen âb u hevâsın terbiyet
Âfitâb-ı devlet-i şâh-ı cihân-ârâ mıdur
- 14 Ya^c nî Sulţân Aḥmed-i ^c âdil ki ferş-i dergehi
^c Arşdan a^c lâ degülse çarḥdan ednâ mıdur
- 15 Şâh-ı dîn-perver ki teşrîf-i kudûmiyle zemîn
^c Arşa nâz eylerse istiğnâsı mıdur

[56-a]

- 16 Mâh-ı mülk-ârâ-yı devlet kim fûrûğundan felek
Mihri ni fark eylemez pinhân mıdur peydâ mıdur
- 17 Çarh aña ta' zîm idüp İskender-i şânî dimek
Şânına nisbet meger bir medh-i müsteşnâ mıdur
- 18 Belki dârât-ı Sikender'le felek bir bendesin
Görse fark itmezdi İskender midür Dârâ mıdur
- 19 Atlas-ı gerdûn mı peyveste nihâl-i sidreye
Yâ firâz-ı râyetinde şukka-i vâlâ mıdur
- 20 Şubh-ı rûşen mi şu'â'-ı mihr-i 'âlem-tâb ile
Yâ sarây-ı devletinde perde-i dîbâ mıdur
- 21 Kehkeşân mıdur felek de nesr-i tâirle yağûd
Tâk-ı eyvânında resm-i ejder ü 'Ankâ mıdur
- 22 Dest ü ta' bın ebr ü deryâdur diyen gâfillerüñ
Dâ' imâ mazmûn-ı fikri böyle bî-ma' nâ mıdur
- 23 Baħr ider mi kâ'inâtı ğarķ-ı emvâc-ı kerem
Ebr ise dâ'im cevâhir-pâş u gevher-zâ mıdur

- 24 Hem germ hem sîm ü zerdür ‘ âleme bezl itdügi
Kimse bilmez keff ü desti kân mıdur deryâ mıdur
- 25 Tîga minnet çekmese re ‘y-i cihângîri n’ola
Mihri gör dünyâyı tutmuş tîgı hûn-pâlâ mıdur
- 26 Midhat-ı re ‘y-i münîrin şebt iden fark eylemez
Kendi keff-i desti mi yoğsa yed-i beyzâ mıdur
- 27 Vaşf-ı bûy-ı hulķı mı saır-ı haır-ı şâ‘ irde yâ
Mevc-i deryâ-yı suhande ‘ anber-i sârâ mıdur
- 28 Mülk-i pür-‘ adlinde hod itmez taıayyüd kârbân
Hâris-i kâlâ mıdur yâ düzd-i bî-pervâ mıdur
- 29 Âsumân mı âfitâb ile şitâb itmekde yâ
Zîr-i rânında semend-i cüst ü çâpük-pâ mıdur
- 30 Ol cihân-gerd-i sebük-rev kim tefâvüt eylemez
Zîr-i pâyında zemîn deryâ mıdur şahrâ mıdur
- 31 Berķ-i maıız iken direng itse bilinmez peykeri
Raşş-ı çâpük-pâ mıdur yâ kûh-ı pâ-ber-câ mıdur
- 32 Hıusrevâ bu fende ger ğarrâlanırsam gör sözüm
Lâf-ı bî-ma‘ nâ mıdur yâ bir kıavî da‘ vâ mıdur

[56-b]

- 33 Bunca demdür da' vî-i şâhib-kırânî eylerin
Bir mübâriz yok mı meydân-ı suhan tenhâ mıdur
- 34 Dürr-i nazmum çarha mengûş olsa bilmez rûzgâr
Şi' r-i Nef' î midür ol yâ kevkeb-i Şi' râ mıdur
- 35 Nûr-ı mevvâc-ı ma' ânî mi sözümdede berķ uran
Yâ libâs-ı şî' rimûñ bir âteşin hârâ mıdur
- 36 Ma' nî-i rengin mi lafz-ı âb-dârumda yaħud
Sâgar-ı mînâya ķonmuş lâle-gûn şahbâ mıdur
- 37 Bîkr-i ma' nâ mı dilümde pertev-i ilhâm ile
Yâ felekde âfitâb u Zühre-i zehrâ mıdur
- 38 Fîkr-i pür-mazmûn mıdur âyîne-i ta' bumda yâ
' Aķs-i naķş-ı kârgâh-ı ' âlem-i bâlâ mıdur
- 39 Söz dükendi nice bir da' vâ-yı şî' r ü şâ' iri
Lâf-ı da' vâ ber-ķaraf şimdi du' â hengâmıdur
- 40 Tâ felek ķadr ü merâtib añlaya hem bildüre
Herkesüñ miķdârını ednâ mıdur ' alâ mıdur

- 41 Ol kadar asrı bülend olsun ki gerdûn bilmeye
‘ Arş-ı a‘ lâ mı yeri yâ urb-ı ev-ednâ mıdur

azel-i Fehîm Şâhib-i Suhan

(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Behâ-yı hüsne huy-ı dâne dânedür bâ‘ is
Cemâl-i gülşene âb-ı revânedür bâ‘ is
- 2 Derûn olmasa mir’ât-ı hüsni sâķî-i ‘ aşķ
Şafâ-yı câm-ı meye şûfiyânedür bâ‘ is
- 3 Sebeb ol âfet imiş dehre şalmağa âşûb
ıyâs iderdi cihân kim zamânedür bâ‘ is
- 4 Hemîşe bî-dil ü dînem cünûn u küfrüme hep
O çeşm-i bî-bedel ü bî-bahânedür bâ‘ is
- 5 Ne çeşm-i pür-nem-i ‘ ummân ne ebr-i nîsânum
Bu cûş-ı eşke o dürr-i yegânedür bâ‘ is
- 6 Müdâm âh u figân olmağa terennüm-dil
Nevâ-yı muṭrib-i hûnîn-terânedür bâ‘ is
- 7 Fehîm’i itmege i‘ câz-ı nazm ile mümtâz
O pür-füsûn nıgeh-i sâķirânedür bâ‘ is

[57-a]

Ėazel-i Müfti-i Sâbık Bahâyi Efendi Sellemehullâh

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün)

- 1 Geh baña geh ol ĥançer-i bürrâna baķarsuñ
Maķşûduñ eger cân ise cânâne baķarsuñ
- 2 Her va' di idersuñ nice biñ ' ahd ile muĥkem
Ammâ yine ne ' ahde ne peymâne baķarsuñ⁹⁴
- 3 Şad-ĥayf şad-efsûs ki ol çeşm-i siyehle
Dânâ-yı koyup merdüm-i nâdâna baķarsuñ
- 4 Ey ġamze-i cellâd nedür çâķ bu ķadar nâz
İş görmede ĥod sen daķı fermâne baķarsuñ⁹⁵
- 5 Söyleşmek olurdu ġam-ı mihnetle Bahâyi
Ammâ yine sen ĥâtır-ı yârâne baķarsuñ

⁹⁴ Şeyhülislâm Bahâyi Dîvânı'nda bu beyitten sonra bir beyit daha bulunmaktadır. (bk. Erdoğan Uludağ, Şeyhülislâm Bahâyi Dîvânı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 1992, s.155.)

⁹⁵Şeyhülislâm Bahâyi Dîvânı'nda bu beyitten sonra bir beyit daha bulunmaktadır. (bk. Erdoğan Uludağ, Şeyhülislâm Bahâyi Dîvânı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 1992, s.155.)

Ėazel-i Tıflı

(Mef' ũlũ Mefâ' ilũ Mefâ' ilũ Fe' ũlũn)

- 1 Mir'ât-ı dile hışmla mestâne baķarsuñ
Maķşũd şikest itmek ise yâne baķarsuñ
- 2 Ma' zũr tũt ey ġamze-i ġod-bĩn-i ġod-ârâ
Sen fitnede ol zũlf-i perĩřâna baķarsuñ
- 3 Âvâre kebũter gibi gitmek hevesiyle
Gelseñ de eger meclise yabane baķarsuñ
- 4 Geh âb gibi meşreb-i rindâna muvâfıķ
Geh âteş olup bu dil-i sũzâna baķarsuñ
- 5 Âmâde idũp riķ' a-i eş' âruñı Tıflı
Ol pâdişeh-i mũlket-i ' irfâne baķarsun

Rubâ' i-i Mergũb

(Mef' ũlũ Mefâ' ilũ Mefâ' ilũ Fe' ũlũn)

Her dil ruķ-ı rengĩnũñ aņup nevhâ-ger olmaz
Her murġ-ı hevâ mâyil-i ġũl-berg-i ter olmaz
Olmaz sebeb-i revnaķ-ı ġũlzâra maķabbet
Ol ġonçe-i perverde-i ġũn-ı ciger olmaz

Müfred

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

Çadd-i yâre kimisi 'ar' ar dimiş kimi elif

Cümlenün maşşûdı bir ancak rivâyet muhtelif

[57-b]

Kaşîde-i Merhûm Fehîm Çelebî Berây-ı Vâfî-i Mışır Mehemmed Ağa

(Mefâ' ilün Fe' ilâtün Mefâ' ilün Fe' ilün)

- 1 Bağınca cünbiş-i mir'ât-ı çarğ-ı mînâya
Sefer görindi dil-i bî-karâr-ı şeydâya
- 2 Görüp tevâtür-i âmed-şüd-i şeb u rûzı
Bu cân-ı pür-ğalecân döndi mevc-i deryâya
- 3 Cünûnum eyledi tuğyân 'aceb mi cû gibi dil
Düşürse pây-be-zencîr-i deşt ü şahrâya
- 4 Hücûm itdi dil ü cânuma hevâ-yı vaţan
Şabâ varursañ eger meclis-i ahibbâya
- 5 Selâmum itmede îşâl eyle isti' câl
Hezâr-şevk ile a' lâya belki ednâya

- 6 Ne zevk'dür k'ola dildâr hem-sefer idesün
Sen anı seyr [ü]o meşgûl ola temâşâya
- 7 Olinca dost refiküm semûr atlas olur
Bağar mı ' aşık olan zağm-ı hâr u hârâya
- 8 Qarâr virmedi devrân k'idem qarârâşla
Fiğânki hâşılı yok kudretüm müdârâya
- 9 Ğarîb derdine yokdur seferden özge devâ
Revâ budur k'ola âmâde dil müdâvâya
- 10 Bu yolda himmet-i merdân gerek yûri ey dil
Şitâb eyle cenâb-ı Mehemmed Ağa'ya
- 11 Yegâne hâkim-i pür-himmet-i ' asâkir-i Mısr
Güzîde mâh-ı kevâkib şeh-i felek-pâye
- 12 Kerîm-ıtab' u şehâ-kâr u âfitâb-nihâd
Şehâb-dest ü şadef-keff ü baħr-sermâye
- 13 Olaydı ' âtıfeti şerh-sâz-ı nüşâ-i cûd
Virürdi ma' nî-i imrûzı lafz-ı ferdâya
- 14 Nigâh-bân olalı hıfz-ı kal' a-i Mısr'a
Ne kal' a kûllesi şalmış feleklere sâye

15 Müdâm çarhda destûr-ı seyr için Keyvân
Yüzin gözin sürer ol sûr-ı âsumân-sâye

16 Cihân câhda bir şeb-çerâğ-ı re`yi gibi
Nazîr olur mu dahı mâh-ı `âlem-ârâya

[58-a]

17 Seşâb-ı mekrümeti dür-nişâr-ı feyz oldı
` Aceb mi gûş-ı şadefde bu deñlü pîrâye

18 Nesîm-i luţfi vezân olsa bir gülistâna
İderdi gülleri hep âfitâba hem-sâye

19 Çü toğdı kevkeb-i iqbâl-i arz-ı Mışra bu hâl
Yeter kıyâmete dek fahr ümm-i dünyâya

20 O deñlü ehl-i ma`ârifle meclisi pürdür
Ki yer bulunmaz eger gelse `aql-ı hod-râya

21 O meclis içre benem bir kemîn gâzel-perdâz
Ki sözde tab`um olur hem-nişîn Mesîhâ`ya

22 Göñül ki bend ola bir sünbül-i semen-sâya
Güşâde-tab`u olamaz baksa verd-i ra`nâya

- 23 İderse rişte-i zülfin revâ o Yûsuf-ı hüsn
Niķâb-ı bend-i hacâlet ruķ-ı Züleyhâ'ya
- 24 Cihânda ğamze-i ğammâzı fâş ide lâbüd
Ne deñlü fitneyi sa' y itse çeşmi ihfâya
- 25 Tekellüm itse tebessümle bâd-ı şubķ-mişâl
Leķâfetinden olur ğülsitân-ı cân vâye
- 26 Fehîmi la' l-i pür-efsûnı lâl kılmış iken
Ne siħrdür vire şûret bu deñlü ma' nâya
- 27 Cihân-ı 'âtıfetâ gerçi fark-ı eş' ârum
Kemâl-i mertebede vâşıl oldu şî' r ü râya
- 28 Hıyâlüm eyledi muħtel sefer mühimmâtı
' Aceb mi gelse ğalel nazm u şî' r ü inşâya
- 29 Sözüüm kec olsa da ma' zür tut perîşânım
Ki ğüç gelür suğan-ı râst ehl-i sevdâya
- 30 Ne bâr-ğîr ü ne tûşe mücerredem şad-şükr
Degül tevekkülüm illâ ki Hıķ Te' âlâ'ya
- 31 Ayağı yer mi başar mâlik olsa âdem eger
Bir esb-i rehber ü çâlâk ü deşt-peymâya

[58-b]

- 32 Ğaraż bu rind-i sebük-bâr-ı lâ'übâliyem
Görüp hikâyetümi ħaml kıılma şekvaya
- 33 Nihâni nazma du' âdur çü âferîn kabûl
Küşâde-dest olasın sen dağı bu ma' nâya
- 34 Hemîşe rûşen ola mihr ü meh gibi řab' uñ
Budur müdâm recûmuz cenâb-ı Mevlâ'ya

Ğazel-i Zihnî Çelebî Sellemehullâh

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

- 1 Bir zamân olmaz ki miñnet hem-dem-i cân olmaya
Dil teb-i ' aşkuñla âteş-nûş-ı hicrân olmaya
- 2 Gül-ruĥâ bir dem güzâr itmez ki ruĥsâruñ senüñ
Ĥaclet-efzâ-yı ruĥ-ı gülgün şabâyân olmaya
- 3 Öyle midür yâd-ı la' lüñle mi pür sevdigüm
Âteş-i ĝayret-zen-i şab' -ı bedehşân olmaya
- 4 Gülşen ol gülşen midür kim gülleri dâĝ olmaya
Bülbül ol bülbül midür kim kâr-ı efĝân olmaya

- 5 Bir nefes geçmez ki şît-1 nâle-i Zîhnî o dem
Mużtarib-sâz-ı dil-i ‘arş âşiyânân olmaya

Ġazel-i Nâ‘ ilî Çelebî Sellemehullâh

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Eylemez secde-i eşcâr-ı şeb-i kadre nigâh
Cilve-i kâmet-i kadrinden olanlar âgâh
- 2 Âh-ı dilden ham olup tabla-i ‘atfâra döner
Nâfe-gûn hâl ile ol turra-i müşgîn-i siyâh⁹⁶
- 3 Nûrdan sâyeyi âdem nice fark itmek olur
Nilgûn fûtâda endâmına itdük de nigâh
- 4 Reng-i sim-âbda bir nûr-ı muşavver görünür
Perde-i dîde-i ‘uşşâkda ol şun‘ -ı İlâh
- 5 Nâ‘ ilî şu‘le-i hüsünin şağın âh-ı dilden
Şem‘ -i kâfûr-ı şebistân-ı melâhatdur o mâh

⁹⁶ Nâ‘ ilî Dîvânı’nda bu beyitten sonra bir beyit daha bulunmaktadır. (bk. Haluk İpekten, Nâ‘ ilî Dîvânı, Akçağ Yay. Ankara 1190, s. 300.)

Müfred-i ‘Âşık

(Feilâtün Mefâilün Feilün)

Ġam degül ‘aşkuñ evvelinde belâ

Müşkil oldur ki âhirinde ola

Ġazel-i Cevrî Çelebî Sellemehullâh

(Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün)

- 1 Gâhî ki ider turrası dâmânını çîde
Biñ dil şarılur her ham-ı kullâb-ı ümîde
- 2 Bir nâfe-i pür-müşk ola her katre-i eşküm
Olsa heves-i zülfi ile hâke çekîde
- 3 Söyletdi dili gamzesi râzum işidildi
Oldı iki mestâne sebep-i güft ü şinîde
- 4 Levh-i dile ebrûlarınıñ naqşı çekildi
Ol dem ki kalem-i besmeleye çekdi keşîde

[59-a]

- 5 Cevrî gibi vaşf-ı lebine eylesem âğâz
Olur suhanum gûş-ı Mesîhâya remîde

Ġazel-i Merhûm Bâkî Efendi Berây-ı Ta'rif-i La'î

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Şîrîn lebûñ yanında olur şerm-sâr la'î
Rengîn sözüñ katında bulur inkisâr l'âl
- 2 Hâl-i ruhuñ gedâsı bir âvâre müşg-i Çîn
La'î-i lebûñ fütâdesi bir hâk-sâr la'î
- 3 Dürc-i dehânı var ise billûr hoşkadur
Andan görünür iki laţif âbdâr la'î
- 4 Nâzük nihâli ol leb ü ruhsâr-ı âl ile
Bir şâhdur ki olmuş aña berg ü bâr la'î
- 5 Egdi dehânı söyledi bir gün kulağuma
Gûyâ taķıldı gûşuma bir gûş-vâr la'î
- 6 Dirsem 'aceb mi hâtem-i dil devr-i meclise
Elmâs-ı câm sâde mey-i hoş-güvâr la'î
- 7 Nûş itmeyince cür'a-ı şâh-ı cihân-ı hâk
Kân içre hâşıl olmadı kâmil-'ayâr la'î
- 8 Hûrşîd-i âsmân-ı sa'âdet Selîm Hân
Kim feyz-i câm-ı kâne bağışlar hezâr la'î

- 9 Bâğ içre dökse cür' asın altun piyâlesi
Zer hoşkalarla bitürse şâh-ı enâr la' l
- 10 Hem-vâre pâ-y-i taht-ı şehenşâha Bâkîyâ
Rengîn sözünden eyle firâvân [nişâr] la' l⁹⁷

[59-b]

Kıt' a-i Fehîm Çelebî

(Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün)

- 1 Ey felek ancak olur şu' bede-bâzî-i garîb
Beni biñ şekl ile ğurbetde diger-ğûn itdün
- 2 Neşve-i câm-ı vişâliyle kılpup geh mesrûr
Geh humâr-ı elem-i hecr ile maħzûn itdün
- 3 Âhirü'l-emr ne fettân-ı fiten-perversün
Geh dili bir meh-i leylî-veşe meftûn itdün
- 4 Şimdi kılduñ serimi re'y-i seferle pür-şûr
Hecr-i ebrûsı ile kâmetümi nûn itdün
- 5 Germ-i cây olmadan ayırduñ idüp bâdiye-gerd
Rûz u şeb rîg-[veş] âvâre-i hâmûn itdün

⁹⁷ Bu mısradâ parantez içinde verilen kelime Bâkî Dîvân'ında geçmekte iken mecmûada bulunmamaktadır.(bk. Sabahattin Küçük, Bâkî Dîvânı, TDK Yayınları, Ankara, 2011, s. 230-231.)

6 Baña biñ yılca gelür gerçi beş on günlükdür
Âferin luţfuña kim ‘ömrümi efzûn itdüñ

7 Eyledüñ hem-laķab-ı Ŗays Fehîm-i zârı
Çöle şaldüñ anı da ya‘ni ki Mecnûn itdüñ

Ėazel-i Bâķî Berây-ı Naķş

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Yazdı naķķâş-ı kazâ levĖi bahâristâna naķş
Bağladı nev-rûzda bülbül bir üstâdâne naķş

2 BulmaĖa ol Ėadd-i gül-gûn üzre Ėaţţuñ Ėâletin
Müşk-i terden yazsalar berg-i gül-i Ėandâne naķş

3 Âb-ı rûyuñdan irer âyîne-i Ėûrşide tâb
Tâb-ı la‘lünden düşer levĖi-zamîr-i kâne naķş

4 İşigüñ Ėûn-âbe-i eşkümlereng-âmîz idi
Yazmadan naķķâş-ı Ėudret bu bülend eyvâna naķş

5 Peyker-i zerd ü nizârum var iken ‘âķil midür
He‘yet-i Mecnûn yazan şûret-geri dîvâne naķş

- 6 Rûy-ı zerd ü eşk-i hûnîn ile ey Bâkî yüri
Yaza gör hâk-i cenâb-ı Hazret-i Sulţâne naķş⁹⁸

Müfred-i Sulţân Selîm Hân

(Mef'ûlü Fâilâtü Mefâ'îlü Fâilûn)

Ķandîl-i mescidi götürüp bezme eyle câm
Zîrâ ki o da lâzım iken mescide ħarâm

[60-a]

**Ķazel-i Bâkî Efendi Der-Medħ-i Tezyîl Sulţân Murâd Hân Aleyhi'r- Raħmetü
Ve'l-Ķufrân**

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

- 1 Hûblar mâildür elbet ' aşık-ı şeydâsına
Dilber-i ' âli-cenâbuñ baķma istiġnâsına
- 2 Baķmaz ammâ sendedür gül gibi ħuşı neylesün
Kühîl-i istiġnâ çekilmüş nergis-i ra' nâsına
- 3 Pertev-i mihr-i melâħat şaldular şubħ-ı ezel
Şafħa-i âyîne-i ruħsâr-ı meh-sîmâsına
- 4 İşġüñ taşıyla başı ħoş gedâ-yı kûyunuñ
Ser-fürû kılmaz sipihrüñ ħünbed-i mînâsına

⁹⁸ Bâkî Dîvânı'nda bu beyitten sonra bir beyit daha bulunmaktadır. (bk. Sabahattin Küçük, Bâkî Dîvânı, TDK Yayınları, Ankara, 2011, s. 230-231.)

5 Vaqtine mâlik olan dervişdür sulţân-ı vaqt
‘İzz ü câh-ı salţanat degmez cihân ğavġâsına

6 Geç otur sedd-i Sikender gibi künc-i ‘uzlete
Başuñ egme dehr-i dûnuñ efser-i Dârâsına

7 K ul olursañ Bâķıyâ ol şâh-ı ‘alîşâna ol
Kim vir lm ş ‘izz ü devlet d nine d nyâsına

(Fâ‘ilât n Fâ‘ilât n Fâ‘ilât n Fâ‘il n)

1 H n Mur d ol p diş h-ı ş ret   ma‘ n  k’anıñ
Salţanat haķķ  kab -yı r stdur b l sına

2 D rr-i yekt -yı sa‘  det z b u z ver t cına
Gevher-i v l -yı nuşret haņcer-i elm sına

Ėazel-i S m  Çeleb 

(Mef ‘il n Fe‘il t n Mef ‘il n Fe‘il n)

1 Fiġ nki  h dil-i m btel  ned r bilmez
Egilmez ol b y-ı serv m hev  ned r bilmez

2 O tıfl-ı nevres id p m btel  beni ‘aşķa
Bel yı eyleyen oldur bel  ned r bilmez

- 3 Şafâ-yı câm mey ile o ğayrı ‘ âlemde
Gedâ-yı kûy-ı muĝân pâdişâh nedür bilmez
- 4 o a‘ nı sen hele anı bilüsin ey zâhid
Melâmet ehli cihânda deryâ nedür bilmez
- 5 Miyân-ı baħr-ı ĝam-ı ‘ aşda ey Sâmî
Kenâre gelmez o yâr âşinâ nedür bilmez

[60-b]

Ĝazelü’1-Merħûm Bâkî Efendi

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün)

- 1 Bend-i abâ çözülmeye tâ câme ıkmaya
Nad-i vişâl ‘ âşı-ı nâ-kâma ıkmaya
- 2 Berr-i Ğicâza şemme-i zülfüñ yitürse bâd
Ğuccâc ala bâdiyede Şâm’a ıkmaya
- 3 Vâ‘ iz ıķarsa kürsiye her cum‘ a ĝam degül
Ammâ bolayki luf ide bayrama ıkmaya
- 4 apuñda pâsbânlıĝuñ itmezse mâh-ı nev
Şâma irişmese dilerin bâma ıkmaya

5 Kaldı hayâl-i hançeri şad-pâre sînde
Mâhiye beñzer ol ki düşe dâma çıkmaya

6 Dâim revâ mı ğayra çıka tîğ u hançerüñ
Bir hisşe dahı ‘ âşık-ı nâ-kâma çıkmaya

7 Bâkî harîr-i zülfî gibi şöyle añlarum
Sâir kumâş o serv-i gül-endâma çıkmaya

Velehu Bâkî

(Mefâ‘ilünMefâ‘ilün Fe‘ûlün)

1 Dil-i pâk ol ‘ izâr-ı âle düşdi
Gül-i rengîne güyâ jâle düşdi

2 Ruḡ-ı rengînüñ âb-ı ‘ ârizuñda
Gören dir şuya ‘ aks-i lâle düşdi

3 Siyâh atlas gibi zülfüñ yaraşdı
‘ İzâr-ı âl-i müşgîn-ḡâle düşdi

4 Hümâyûn bâl açup şebbâz-ı zülfüñ
Tezerv-i ‘ aql-ı nâ-geh âle düşdi

5 Şaçüñ bendinde dil derdin şorarsañ
Ġarîb üftâde müşkil ḡâle düşdi

6 Ezelden ur[ ] a-i mihr   maabbet
Dil-i fir z-1 ferru-f le d di

7 Kem le m yil oldu ab[ ] -1 B i
Maabbet alk iinde m le d di

[61-a]

Tam s-i Zihni azel-i Mak li

(Mef l  F 'il t  Mef 'il  F 'il n)

1 ar-1 v c d  demi kim c n aar apar
Bir t b  ned r k'anı mihm n aar apar
anduk-1 hecri  zin devr n aar apar
Dil  nesin am-1 ruı c n n aar apar
alvet-sar y-1  ını sult n aar apar

2 Cennet-sar y-1 k yuna vardum diy  ged 
G rd m raib elinde utar m r-ve[ ] a 
L yık mı d il-i arem olmak ona sez 
Derb nu n olmi ey anem ay r-1 bed-lia
ayf  ki b b-1 cenneti eyt n aar apar

3 D rler ki d rc-i la' l ne derc itdi kirdg r
Her d nesi sez -y1 bin -g -1  h-v r
arr f-1 cevheri gibi ey  -1 ive-k r
Seyr itdir r iki dizi l 'l '-i  h-v r

La' l-i lebũñ ki ho¼ka-i mercân açar ¼apar

- 4 Şalınduğınca ũstũme ol báz cãn ũikâr
Min¼âr-ı ğamla sîne-i ũad-¼âk olur figâr
Ser-pençe-i belâda ğõnũl n'ola olsa zâr
Şehperlerini nâz ile ũâhin-i zũlf-i yâr
Cãn murgĩnuñ ũikârına her an açar ¼apar

- 5 Zĩhnĩ revâc vireli bu nazm-ı fâhire
Kesr-i cevâhir ile ziyân irdi tâcire
Cãn virũr oldu cevheryân ũi' r-i ũâ' ire
Nazm-ı Ma¼âlĩ komadı rağbet cevâhire
Şarrâf-ı dehr bir ¼urı dũkkân açar ¼apar

Mu¼ammes-i Veysĩ

(Fe' ilâtũn Fe' ilâtũn Fe' ilâtũn Fe' ilũn)

- 1 Tĩğ-ı bĩdâd çekũp ey ũeh-i ' alĩſânũm
Gel ğũzel baſuñ i¼ũn boynuña olma ¼anũm

[61-b]

Az ¼aldı ki ¼ı¼a ¼an¼er-i ğamla cãnũm
¼almadı yâr-i ğamuñ çekmege hi¼ dermânũm
Ĝarazuñ cevr u cefâ ise yeter sultânũm

- 2 Bendeñi terk idüp ağıyâr ile yâr olmağdan
Red idüp bülbülüñi hemdem-i hâr olmağdan
Her zamân rağş-ı cefâ üzre süvâr olmağdan
Gidüp ağıyâr ile tenhâya kenâr olmağdan
Ġarazuñ cevr u cefâ ise yeter sulţânım
- 3 Beni sen eyledüñ ey ġamzesi hûnî kaşı yâ
Hedef-i tîr-i belâ tu‘ me-i şemşîr-i cefâ
Bu kadar cevrile kaşduñ eger ey mâh-liğâ
Beni öldürmek ise bilmezem anı ammâ
Ġarazuñ cevr u cefâ ise yeter sulţânım
- 4 Nâr-ı âhumla tutuşdı diyu bu çarğ-ı kühen
Saña yandukca derûnumda olan âteş-i ben
Ta‘ n u teşnî‘ ile hışm eyleyüp ey gonçe dehen
Tîr-i âhuñ senüñ eflâke irişmez dimeden
Ġarazuñ cevr u cefâ ise yeter sulţânım
- 5 Veysî-i haste- dilüñ derdine dermân eyle
Geç günâhından anuñ luğf-ı firâvân eyle
Yine evvel ki gibi bende-i fermân eyle
Ġâşılı yalvaruruz hep saña ihsân eyle
Ġarazuñ cevr u cefâ ise yeter sulţânım

Tahmîs-i Kemâl Paşazâde

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Bağlandı kaldı râh-ı maḥabbet didükleri
Her dem güşâde bâb-ı ihânet didükleri
Maḥvoldı gitdi cûd u seḥâvet didükleri
Bir âsitâne idi mürüvvet didükleri
Yapdı anuñ qapusını didükleri

[62-a]

- 2 Her laḥza ğaflet uyḥusı insânı esnedür
Sevmez 'adûsını şu ki 'âkil kimsedür
'Arz-ı maḥabbet eyledüğüñ ḥalka pes nedür
Bir şey midür vücûdumı vardur ne nesnedür
Añılmaz oldu gitdi şadâqat didükleri
- 3 Erbâb-ı 'izz ü rif' ata hergiz ṭayanmasın
Mağrûr olma rağbetine anlaruñ iñen
Vallâhi nice tecrîbe itdüm bu remzi ben
Ölse yolında fâide yok hiç kimseden
Zîrâ kim oldu ortada himmet didükleri
- 4 Yokdur cihânda şimdi cehâlet gibi kemâl
Dânâ odur ki vâfir ola kîsesinde mâl
Dehr-i denîde anuñ içündür bu ihtilâl

‘ Ârifleri mezemmet ider ehl-i ibtizâl
Şimdi zerâfet oldu sefâhat didükleri

- 5 Ehl-i hüner ne söylese düşnâm ider ‘ avâm
Nâ-ehl olan denîlere der-‘ izzet ihtirâm
Dânâ belâ vü ğuşşada nâdân şâd-kâm
Bunca belâdan özge yine ğâlib müdâm
Eksik degül ki gönülde kıasâvet didükleri

Muhammes-i Mişâlî

(Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilün)

- 1 Dime dîbâ yerine egnüñe bir şâl olmaz
Zer u zîverle muqayyed kişide hâl olmaz
Tâlib-i fakr u fenâ zînete meyyâl olmaz
Ehl-i tecrîd dilâ mültefit-i mâl olmaz
Terk-i dünyâ-yı denî itmeyen abdâl olmaz
- 2 Ol hümâ yüksek uçar eylemez alçağda qarâr
Şâhbâz-ı dil ü cân nice ide anı şikâr
Bâl açup uçmağa kıldıkca ‘ azîmet her bâr
Toķınur murğ-ı dilüñ hâtırına nâvek-i yâr

[62-b]

Ne kadar olsa yine münkesirü'l-bâl olmaz

5 Ruḥ-ı cânâni ile dirsem n'ola gülzâr-ı cinân
Gülleri bâğ-ı irem gibi muṭarra her ân
‘Andelîb-i dil ü cân her dem olur nağme zebân
Ne ‘aceb gülşen olur ḥüsn-i cemâl-i cânân
Yaz u kış bülbül-i şûrîdeleri lâl olmaz

6 Niyet itmiş ki vara ḥâk-i reh-i dildâre
‘Arz-ı ḥâl eyleye ol serv-i sehî refâtâre
Ser-i kûyında gezerken ṭolanup avâre
‘Âşıkun işi oñar râst gelürse yâre
O elif-kâmet-i dilber gibi bir ḳâl olmaz

7 Ey Mişâlî di görüşdükde o zât-ı pâke
Virmesün hiç keder âyîne-i idrâke
Bir iki gün ṭotalum zulmle düşmüş ḥâke
Rüzgârile su'ûdı irişür eflâke
Ḥâk-i râh olmağla bir kişi pâ-mâl olmaz

Tahmîs-i Şâdıķı

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

1 Ey gönül bir meh-i nâ-mihre maḥabbet itme
Her yüze ḥande iden dilbere rağbet itme

Yâre yâr olma rakîbe diyü minnet itme
Dime cânâneye ağıyâr ile şöhet itme
Seni sevsün dir iseñ aña naşîhat itme

2 Sevdügün ‘ âleme hüsni içre büleñ-ahter ise
Hüsni u hulķile cihân içre melek-manzar ise
Ne kadar kılına şâdık geçinür dilber ise
Ėayra meyl eylemezdi diyü yemîn eyler ise
Mümteni‘dür inanup aña hamâkat itme

3 Ey gönül âteş-i ‘ aşkuñ o gül-i terdendür
Lâle-veş dâğ-ı derûnuñ o semen-berdendür

[63-a]

Fitne-i ‘ aşkı dime çarķ-ı bed-ahterdendür
Her ne hâlet ki zuhûr eyleye dilberdendür
Kimseye anuñ için buğz u ‘ adâvet itme

4 N’ola şahrâ-yı maħabbetde iderseñ ĖulĖul
Gelmedi sencileyin Ėülşen-i ‘ aşka bülbül
Âl ile şabruñı aldı yine bir ‘ ârız-ı gül
İhtiyâr elde olaydı dir idüm saña gönül
Hûblar zümresine hiç maħabbet itme

5 Şâdıkâ kârûñı zâr itdi o dildâr senüñ
Hañçer-i cevriñe deldi cigerüñ yâr senüñ

Nâmuñı virdi yele ol gül-i gülzâr senüñ
Çünkü hûbânda ‘ubeydî ğarazuñ var senüñ
Ehl-i ‘ırz olmadum diyu nedâmet itme

Ġazel-i Raĥmî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Başda dil bâĝını ol kâkül-i sünbül götürür
Hâli siĥr eylemege dâne-i fülful götürür
- 2 Kaṭre kaṭre gözümüñ yaşını şaĝlar dil-i zâr
Şaçmaĝa pâyına yârüñ bir avuç gül götürür
- 3 Zeyn ider dâĝile dil bu ser-i bî-sâmânı
Bâĝbândur ki sifâliyle karanfûl götürür
- 4 Sînede kanlu eliflerle göñül vâlih ü zâr
Rinddür şan kafes-i âl ile bülbül götürür
- 5 Raĥmiyâ müşkil imiş ĥall idemez ehl-i ĥired
Nükte-i mes‘ele-i ‘aşkı te‘emmül götürür

Ġazel-i Fuzûlî

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Beni cândan uşandırdı cefâdan yâr uşanmaz mı
Felekler yandı âhumdan murâdum şem' i yanmaz mı
- 2 Ķamu bîmârına cânan devâ-yı derd ider ihsân
Niçün kılmaz dermân beni bîmâr şanmaz mı
- 3 Şeb-i hicrân yanar cânum döker kıan çeşm-i giryânım
Uyardı halkı efgânım kıara bahtım uyanmaz mı

[63-b]

- 4 Gül-i ruhsâruña karşı gözümde kıanlı aķar şı
Ĥabîbüm faşl-ı güldür bu aķar şılar bulunmaz mı
- 5 Ġamum pinhân tutardım ben dediler yâre kııl rûşen
Disem ol bî-vefâ bilmem inanur mı inanmaz mı
- 6 Degüldüm ben saña mâil sen itdün ' aķlumı zâil
Baña ta' n eyleyen câhil seni görgeç utanmaz mı
- 7 Fuzûlî rind u şeydâdur hemîşe halka rüsvâdur
Gören dir ne sevdâdur bu sevdâdan uşanmaz mı

Ġazel-i ‘Ărifî

(Mef‘ûlü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ûlün)

- 1 Kim dir ki ruĥuñ dîde-i ‘uŝŝâķa nihândur
Aġyâra nihân ‘âŝıķa ġün gibi ‘ayândur
- 2 Ey ĥâce gel aldanma metâ‘ına cihânuñ
Sermâyesi miĥnetdür anuñ sûd-ı ziyândur
- 3 ‘İbretle nazâr kıl göre ġülzâr-ı cihânuñ
Her ġoncası ĥûn-ı dil-i ‘uŝŝâķa niŝândur
- 4 Dil terk-i maĥabbet iderin dirse inanma
Da‘vâ-yı ferâġ eylese ‘uŝŝâķa yalandur
- 5 Her ġördüġi dîdâra n‘ola ‘âŝıķ olursa
Ey ‘Ărifî dîvâne ġöñül âb-ı revândur

Taĥmîs-i Ĥayâlî Ġazel-i Muĥibbî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Ĥüsrevâ kûyuñ ġedâsı tâcı ĥâķân istemez
Olmaġa taĥt-ı sa‘âdetde Süleymân istemez
İns u cân emrine bende cümle fermân istemez
İĥtiyâr-ı faķr iden dergâĥ-ı dîvân istemez
Zâd-ı ġamdan özge herġiz kendüye nân istemez

2 Eylemez ‘âkil bu fânî devlet ile iftihâr
‘Ârdur merd olana şâhum libâs-ı müste‘âr
Ser-bürehne bir gedâ ol olma şâh-ı tâc-dâr
Şol ki istiğnâ serîrinde oturdu şâh-vâr
Ser-be-ser olmağa heft-iqlîme sultân istemez

[64-a]

3 Âsitânun bekle yâruñ olmağ isterseñ nedîm
Tûrdan ğayrı mekânda olmadı Mûsâ kelîm
‘Âşkî Ferhâdı ile Mecnûn bilmez imiş Hâk ‘alîm
Şol ki ‘aşk ehlidür olur kûy-ı dilberde muķîm
Eyleyüp dîvânelik kûh u beyâbân istemez⁹⁹

4 Dâğlardan tekye-i sînemde yaķıldı çerâğ
Gösterür mihr u mehüñ her dem fûrûğundan ferâğ
Çıkdı cân ile gönülden ârzû-yı seyr-i bâğ
Sînesinde kim ki kesdi na‘l yaķdı tâze dâğ
Eylemez bâğa nazâr seyr-i gülistân istemez

5 Eşk-i çeşmi her kimüñ kendüye huşk u ter yeter
Hâk bu kim oldur cihânda pâdişâh-ı baħr u ber
Eşk-i çeşmi var iken dünyâya kim eyler nazâr
Şu‘le-i âhı kimüñ kim ‘âleme pertev şalar
Zerreğe şaymaz bu günü mâh-ı tâbân istemez

⁹⁹ Mecmûadaki bu bent Hayâlî Dîvânında bulunmamaktadır. (bk. Ali Nihat Tarlan, Hayâlî Dîvânı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1992)

6 Çâķ bu deñlü ey gññül ümmîdini kesmek neden
Kim dilersün tütmasın kûy-ı ferâģatde vaşan
Kendüñi tek ĥidmet-i sultâna lâyıķ eylesin
Pâdişâh-ı ‘aşķ dergâhı açık gelsün gelen
Men‘ olunmaz hiç kes ‘aşķ ehli derbân istemez

7 Bâde-i ‘aşķı içüp deryâ gibi cûş eyleyen
Ey Ĥayâlî anuñ ile ĥâtırın ĥoř eyleyen
Cür‘ a-i cândan geçüp ten câmını nûş eyleyen
Ey Muĥibbî yâr elinden bir ķadeĥ nûş eyleyen
Ger ölürse Ĥıźr elinden âb-ı ĥayvân istemez

Muĥammes-i Cinânî

(Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün)

1 Geh lâle-şıfat cür‘ a-keş-i gûşe-i bâģ ol
Geh gül gibi meyhâneye var bezme çerâģ ol
Ĥâřıl gerek aģyâra uyup benden ıraģ ol
Bülbüllerüñi añma gerek hem-dem-i zâģ ol

[64-b]

Her ķande iseñ pâdişehüm dünyede řaģ ol

2 Sen kişver-i ĥüsn içre bugün şâh-ı cihânsın
Dil-mürdelerüñ ķâlibine rûĥ-ı revansın
İllerle ĥırâm idici bir serv-i revânsın

Gerçi bilürüz dîde-i ‘uşşâka nihânsın
Her kıande iseñ pâdişehüm dünyede şağ ol

3 ‘Azm itmek için cânib-i ‘uşşâka şitâbân
Ferdâya şalup itmişken ‘ahd ile peymân
Dûr eyledi senden beni çün zulmle devrân
Şimden girü zannum bu ki yok görmege imkân
Her kıande iseñ pâdişehüm dünyede şağ ol

4 Ol dem kanı kim câm-ı leb-i la‘lün idüp nûş
Hıdmetde idüm şevkile ğâliye berdûş
İtdiyse firâkuñ beni şimdi n’ola bî-hûş
Luţf eyle gönülden başuñ için itme ferâmûş
Her kıande iseñ pâdişehüm dünyede şağ ol

5 Dûr oldu ise n’ola gözüñden bu Cinânî
Luţf eyle gönülden dağı dûr eyleme anı
İtsün o ğam-ı hicr ile tenhâda figânı
Sen gün gibi geşt eyle gezüp cümle cihânı
Her kıande iseñ pâdişehüm dünyede şağ ol

Tahmîs-i Mevlevî

(Fâ‘ilâtün Fa‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Merd-i ‘ârif faqr ile câh-ı celâli bir görür
Devlet-i bîdâr ile hâb u hayâli bir görür

‘ Aşkla mu‘ tâd olan hicr ü vişâli bir görür
Çarhuñ aḥvâlin bilen zevk u melâli bir görür
Zevk u ğam kaydında olmaz cümle ḥâli bir görür

- 2 Merd-i kâmil her ne yerde istese eyler maḡar
Bâliş-i zer-kâr ile birdür aña seng ü meder

[65-a]

İrtifâ‘ -1 şân için çekmez cihânda derd-i ser
Çünkü isti‘ dâd-1 rif‘ at ‘ârife besdür hüner
Ḳande ise şadr ile şaff-1 ni‘ âli bir görür

- 3 Kendüñi nâdâna nisbet mu‘teber kılsam dime
Ḥâklükden ḡurtarup zâtum güher kılsam dime
Feyz-i âşârumla dehri behre-ver kılsam dime
‘Aybdan ‘ârî olup kesb-i hüner kılsam dime
Bed nazardur çarḡ noḡşân [u] kemâlî bir görür

- 4 Gerçi kim râh-1 fenânuñ pâymâlidür gönül
Eylemez çarḡa tenezzül ḡayli ‘âlîdür gönül
Bî-tekellüf mest-i câm-1 lâ-yezâlîdür gönül
Bezm-i ‘âlemde o rind-i lâ‘ubâlîdür gönül
Sâġar-1 zerrînle köhne sifâli bir görür

- 5 Olmaḡ isterseñ eger Mışr-1 ferâgatda ‘Azîz
Bî-vefâ iḡvândan Yûsuf gibi eyle gürîz

Mevlevî itme suhan baḥşinde kimseyle sitîz
Güft u gûdan fâriğ ol cevri ki çarḥ-ı bî-temîz
Zâğlarla tûtî-i şîrîn-maḳâli bir görür

Taḥmîs-i Nâdirî

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Şehâ' arz-ı cemâl it kudret-i settârı görsünler
Şafâ vir' âleme ol rûy-ı pür-envârı görsünler
Hırâm it nâzile gülzâra gel dîdârı görsünler
Açıl bâğuñ gül ü nesrîni ol ruḥsârı görsünler
Şalın serv[ü] şanavber şîve-i reftârı görsünler
- 2 Yanup derd ü maḥabbet âteşinden rûz u şeb göñlüm
Devâsın bulmadı hergiz çeker derd ü ta' ab göñlüm
Olupdur dergehüñde pür-tâb u teb göñlüm
Kapuñda ḥâşıl itdi bu devâsuz derdi hep göñlüm
Ne derde mübtelâ oldı dil-i bîmârı görsünler

[65-b]

- 3 Gülistân-ı maḥabbet oldı çünkim cism-i 'üryânım
Nihâl-âsâ fetîl-i dâğı deldi anda cânânım
Yanup nâr-ı gamıyla gül gül itdi cism-i bî-cânım
Açıldı dâğlar sînemde çâk itdüm girîbânım
Maḥabbet gülşeninde açılan gülnârı görsünler

4 N'ola derd-i derûnum añlamazsa zâhid-i münker
Baña Mecnûn u Ferhâd oldu ancak ' aşkda hem-ser
Şarardum sâza döndüm nâle-i dil-sûzdan vâfir
Ten-i zârumda pehlüm üstühânı şayılır bir bir
Beni seyr itmeyen aḥbâb mûsîkârı görsünler

5 Mişâl-i Nâdirî ey dil ser-â-ser gezdüm âfâkı
Temâşâ eyledüm aḥvâl-i ma' şûkân-ı ' uşşâkı
Cefâkâr olsa da dilber esirger yine müştâkı
Güzeller mihibân olmaz demek yañlışdur ey Bâkî
Olurvallâhi billâhi hemân yalvarı görsünler

Ġazel-i Fevrî

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

1 Beni ne mübtelâ-yı imtilâ eyle ne ḥûd âc it
Ne senden eyle müstağnî ne senden ğayra muḥtâc it

2 Libâsum ḥil' at-ı faqr it beni tek râzî şâkir kı
Ġanîler gibi câmem dimezem zer-beft ü dîbâc it

3 Eger aşılma başılma medâr-ı kurb ise yâ Rab
Dile Seyyid Nesîmî kı dile Manşûr-ı Ḥallâc it

- 4 Tecellî ide şâyed mihr-i şevküñ nice bir yerden
Hevâ-yı ʿaşk ile dil bahrını deryâ-yı mevvâc it
- 5 Hudâyâ Fevrîyi mülk-i fenâ tahtında sultân kı1
Ġubâr-ı âsitân-ı şâh-ı ʿaşkı başına tâc it

Muhammes-i Cinânî

(Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün)

- 1 Zîver-i fazliledür ehl-i dilüñ ʿunvânı
Viremez kimse kemâline añun noķşânı
Ġam degül buġz ile eylerse ʿadû bühtânı
Nidelüm böyle imiş kavm-i hasûduñ

[66-a]

- Sevenüñ bendesiyüz sevmeyenüñ sultânı
- 2 Bize kim ʿarz-ı hulûş itse maĥabbet iderüz
İşigünde kul olup cân ile hıdmet iderüz
Lîk buġz ehline biz daĥı ʿadâvet iderüz
Kulumuz gibi ihânetle ĥaķâret iderüz
Sevenüñ bendesiyüz sevmeyenüñ sultânı
- 3 Medĥ ü zemm itse eĥibbâ ile aʿdâ bizi ger
Yokdurur ki bize bir vech ile hiç nefʿ ü zarar
Çâre yok çün ola tebdîl-i każâ ile kader

İtmezüz keşret-i a‘ dâdan iñen havf u hazer
Sevenüñ bendesiyüz sevmeyenüñ sulţânı

4 Gâh bengîler olup nûş iderüz geh bâde
Çün yiyüp içmege geldük bu harâb-âbâda
Medh ü zemm ile muqayyed degülüz dünyâda
Gezerüz fâriğ olup ‘ âlem-i istiğnâda
Sevenüñ bendesiyüz sevmeyenüñ sulţânı

5 Ey Cinânî ideli bize maħabbet cânân
Hasedinden bize haşm oldı kamu halk-ı cihân
Kâinâtuñ dilini tutmağa hûd yok imkân
Diyelüm sâkin olup gûşe-i ‘ uzletde hemân
Sevenüñ bendesiyüz sevmeyenüñ sulţânı

Gazel-i Hayâlî¹⁰⁰

(Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilâtün Fâ‘ ilün)

1 Ey benüm hâlüm şoranlar hicrile dildârsuz
Bülbül-i şûrîdenüñ hâli n’ olur gülzârsuz

2 Yerlere sürüp yüzüm gâh ağlarum gâh iñlerüm
Bir nefes şu gibi ârâm idemem dîdârsuz

¹⁰⁰ Hayâlî Dîvânî’nda mecmûadaki bu gazel bulunmamaktadır. (bk. Ali NihatTarlan, Hayâlî Dîvânî, Akçağ Yayınları, Ankara, 1992)

3 Gönlüm eğlenmez ğamile ğalmışum zar u zebûn
Hey ne müşkil derd olur ğurbetde ğalmağ yârsuz

4 Gül yüzüñ hier ile dâim lâle-veş ğan ağlarum
Olmazam bülbül gibi bir dem fiğan u zârsuz

[66-b]

5 İntizâr ile gözüm yollarda ğalmışdur benüm
Ey Hayâlî dağı gelmez mi ki ol iğrârsuz

Ğazel-i Necâtî

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

1 Bir dem iken devlet-i dünyâyı bir dem şandılar
Bu fenâ gülzârınuñ ' ayşını ' âlem şandılar

2 Ol ğadar zârîlîğ itdüm kim cihân gülzârını
Ğânğâh-ı şîven ü eyvân-ı mâtem şandılar

3 Ehl-i diller ğoricek âyînede tařvîrûñi
Bağrına başmış yatur ' İsâ'yı Meryem řandılar¹⁰¹

4 Sordılar yüzün yere ağıtdılar yaşum gibi
Bilmezem deryâ-yı ' ummânı benüm nem řandılar¹⁰²

¹⁰¹ Necâtî Bey Dîvânı'nda bu beyitten sonra bir beyit daha bulunmaktadır. (bk. Ali Nihat Tarlan, Necâtî Bey Divanı, Akğağ Yayınları, Ankara, 1992, s. 183.)

- 5 Şundılar bir cür‘a kim biñ yıl yaşar içen tamâm
Bu perî-rûlar Necâtî bizi âdem şandılar

Ėazel-i Ėabûlî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Gül ne nâzük yâr idi yanında ĥârî olmasa
Mey ‘aceb şîrîn niĝâr idi ĥumârî olmasa
- 2 Ehl-i ‘aşķuñ boynına bir bârdur ta‘n-ı rakîb
Ėâil idük cevrine aĝyârî bârî olmasa
- 3 İĥtiyârî ile maĥabbetden ferâĝ eylerdi dil
Giderek ‘aşķ u maĥabbet ıztırârî olmasa¹⁰²
- 4 Mâcerâ-yı ‘aşķ ile aķmazdı cûy-ı eşķümüz
Dilberüñ bu ķâide yanında cârî olmasa
- 5 Ey Ėabûlî añdıran ‘aşķ ehlini eĝânıdır
Kim añardı bülbüli eĝân u zârî olmasa

¹⁰² Necâtî Bey Dîvânı’nda bu beyitten sonra bir beyit daha bulunmaktadır ve mecmûadaki bu beyitin birinci mısrası dîvânda çok farklıdır. (bk. Ali Nihat Tarlan, Necâtî Bey Dîvânı, Akçaĝ Yayınları, Ankara, 1992, s. 183.)

¹⁰³Ėabûlî Dîvânı’nda bu beyitten sonra bir beyit daha bulunmaktadır. (bk. Mustafa Erdoğan, Ėabûlî İbrahim Efendi, Doktora Tezi, Ankara, 2008, s.702.)

Ġazel-i Bâkî

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'âlü Fâ'ilün)

- 1 Kaşd eyler ağzuñ öpmek için dâimâ kabağ
Olur boğazı ipli degüldür şehâ kabağ
- 2 Bezme-i ġamuñda şanma kabağ mihnetin çekem
Eşküm şarâb u dîdelerümdür baña kabağ
- 3 Hoş şevk virdi meclise mihr-i münîr-vâr
Şan kuruş-ı âfitâbdur ey mehlikâ kabağ

[67-a]

- 4 Bezmüñde gerçi sâġar-ı şahbâya baş eger
Bedr-i münîre dil uzadur dilberâ kabağ¹⁰⁴
- 5 Ol vâsıtayla la'l-i leb-i dilberi öper
Câmuñ yüzine gülse n'ola Bâkîyâ kabağ

Ġazel-i Bâkî

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Nağş-ı gül seyr it çemende şavt-ı bülbül diñle gel
Şimdi nağş u şavtdur 'ayş ehline şâlih 'amel

¹⁰⁴ Bâkî Dîvânı'nda bu beyitten sonra bir beyit daha bulunmaktadır. (bk. Sabahattin Küçük, Bâkî Dîvânı, TDK Yayınları, Ankara, 2011, s. 249.)

- 2 Başladı gülşende murğ-ı hoş-nevâ nev-rûzdan
Şâh-ı gül bezminde taqsîm itdi bir garrâ gazel
- 3 Nâzenîn ebrûlaruñ haqqâ ki kılmış kıl qalem
Hüsnuñi şol dem ki taşvîr itmiş üstâd-ı ezel
- 4 Nâfe-i müşgîn-i zülfinden haber sor Çîn'e var
Ey şabâ geşt ü güzâr it kâinâtı turma yel
- 5 Câm-ı mey şun sâkıyâ bir pâre gelsün cânumuz
Bî-mecâl olduq gam-ı dehr ile öldürdi kesel
- 6 Üstümüzden yel gibi geçsün şabânuñ himmeti
İstemezse irdügin ol serv-i sîm-endâma el
- 7 Baķıyâ ser-levha-i eş'ârı tezhîb eyle kim
Müşkilüñ luţf-ı şehensâh itdi altuñ gibi hal

Gazel-i Kabûlî

(Mef'ûlüFâ'ilâtünMef'ûlüFâ'ilâtün)

- 1 Hâr-ı gamuñla ey dil her mürğ-zâr böyle
Her yerde hâr elinden her murğ-zâr böyle
- 2 Yârı dürûğ va' de kılmaz qarâr 'ahde
'Ahd öyle yâr öyle qavl ü qarâr böyle

3 Kâr itdi cism-i zâra nâr-ı maḥabbet-i yâr
Cism-i nizâr böyle yâr öyle kâr böyle

4 Ben mûra mâr-ı zülfüñ nâr itdi nûr-ı aşkı
Mûr öyle mâr böyle nûr böyle nâr böyle

5 Dutdı cihânı gerçi feryâduñ ey Ḳabûlî
Bir sen degülsin ancak iñler hezâr böyle

Ġazel-i Bâkî

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

[67-b]

1 Döndi bezm-i bâğda bir dilber-i ṭannâze gül
Cilve-i ḥüsn eyledi giydi libâs-ı tâze gül

2 Elden evrâkın şalup bir bir uçurdı göklere
Beñzedi bir dilber-i şûḥ-ı kebûter-bâze gül

3 Sînesin çâk eyledi mest-i şabûḥîler gibi
Şubḥ-dem murğ-ı çemenden gûş idüp âvâze gül

4 Vaşf-ı ḥüsn-i yâr ile bir tâze dîvan bağlasun
Târ-ı zülf-i ḥûrdan bend eylesün şîrâze gül

- 5 Bâğ-ı hüsn-i yâre bak görmek dilerseñ Bâkîyâ
Baht u devlet nev-bahârında açılmış tâze gül

Ėazel-i Ėabûlî

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

- 1 Cism-i pâkin görmek isterseñ şoyup hâmmâma koy
Olmaz ol sîmîn-beden gibi efendi pâkşoy
- 2 Ol perî-rû hoş-hırâmuñ imdi ey şeh-bâz-ı dil
Şaydınuñ eyyâmıdur zîrâ raķîbi dağı toy
- 3 Tañ mı pest olsa nazarda serv-i bâlâ-yı çemen
Ėadd-i yâre uymadı başka başına çekdi boy
- 4 Âb-ı istiğfâr ile pâk it libâs-ı cismi yu
Naşş-ı Ėayrı levĖ-ı dilden tîğ-ı ' irfân ile yuy
- 5 Ėazret-i ' İsa da olsañ yaramazsın düşmene
Ey Ėabûlî sûzen-i zerle gerekse gözin oy

Ėazel-i Bâkî

(Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün)

- 1 Ėeng çün nâleme dem-sâz oldu
Sâzlar içre ser-efrâz oldu

- 2 Mâhdan çihre-i zîbâ-yı nigâr
Çeşm ü ebrû ile mümtâz oldu
- 3 Kimse bilmezdi derûnum râzın
Âh kim gözyaşı gammâz oldu
- 4 Dil giriftâr-ı ser-i zülfüñ olup
Şayd-ı ser-pençe-i şehbâz oldu
- 5 Bâkîyâ mihr ü vefâsın o mehûñ
Çok tama' itmüş idük az oldu

[68-a]

Ėazel-i Ėabûlî

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

- 1 ' Aşkdur gülşende cây-ı bülbüli hâr eyleyen
' Aşkdur nâr-ı Ėalîlullâhı gülzâr eyleyen
- 2 ' Aşkdur hâki miyân-ı âbda teskîn iden
' Aşkdur eflâki bil hâk üzre dîvâr eyleyen
- 3 ' Aşkdur 'uşşâkda ma' şûka istiğnâ viren
' Aşkdur cânından ehl-i ' aşkı bîzâr eyleyen

- 4 ‘ Aşkdur râz-ı nihân-ı ‘ âşıkı ifşâ iden
‘ Aşkdur âfâk içre anı izhâr eyleyen
- 5 ‘ Aşkdur mir’ât-ı hüsn içre Qabûlî kendüyi
‘ Aşkdur ‘ âşıkları meftûn-ı dîdâr eyleyen

Gazel-i Bâkî

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün)

- 1 Hergiz ne qadr u câh u ne sîm ü zer isterin
Bir serv boylu dilber-i sîmîn-ber isterin
- 2 Bâğ-ı bihişt-i kûyına yâruñ irem diyu
Haqdan hemîşe uçmağa bâl ü per isterin
- 3 Şahrâ-yı kûhı geşt ü güzâr itdigüm bu kim
Dîvâne göñlüm eglemege bir yir isterin
- 4 Sîm-i sirişki harc idererem hâk-i payüñe
İksîr-i ‘ aşq tâlibiyem cevher isterin
- 5 Rûz-ı gamuñda gamzeñe meyl itdigüm budur
Kendüm helâke qaşd iderin hañcer isterin
- 6 Meylüm cihânda bâde-i gül-gûnadur benüm
Ma‘ cûn olursa bârî leb-i dilber isterin

- 7 Bâkî gedâ-yı meykede-i ʿ aşk olup yine
Bezm-i ğamında ol şanemüñ sâĝar isterin

Ġazel-i Ķabûlî

(Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün)

- 1 Tîĝ-ı ğamzeñle ciger kıan olmasun yâ neylesün
Ķaşlaruñ yayına kıurbân olmasun yâ neylesün
- 2 Hânķâh-ı ʿ âlem içre âteş-i ʿ aşķa düşen
Şoyınup ʿ uryân ü biryân olmasun yâ neylesün

[68-b]

- 3 Ķâmetüñ servin temâşâ eyleyen üftâdeler
Sâye-veş ħâķ ile yeksân olmasun yâ neylesün
- 4 Nûr-ı ruĥsâruñ gören barmaķ getürdi şemʿ -vâr
Zâhid-i münkir müselmân olmasun yâ neylesün
- 5 Bezm-i miĥnetde Ķabûlînüñ şarardı çehresi
Ney gibi hicrünüñle nâlân olmasun yâ neylesün

Gazel-i Bâkî

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Gülşende kıldı nâz ile 'arz-ı cemâl gül
İtdi belâlu bülbüli âşufte-ğâl gül
- 2 Geldi zühûra çâh-ı 'ademden çıkup yine
Mîzâne girdi Yûsuf-ı Ken'ân-mişâl gül
- 3 Döndi şafâda encümen-i Muşafâ'ya bâğ
Hıyl-i şükûfe zümre-i aşhâb u âl gül
- 4 Câm-ı şarâb içmez elinden tutar turur
'Aşkuñ meyinden oldı meger bî-mecâl gül¹⁰⁵
- 5 Luţfuñdan irdi Bâkîye rengîn filoriler
Gûyâ saçıldı meclise bir dest-mâl gül

Li-İbni Kemâl Paşa

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Bî-mürüvvetden kişi ihşân umarsa ummasun
Her bulutdan kaçre-i nîsân umarsa ummasun

¹⁰⁵ Bâkî Dîvânı'nda bu beyitten sonra 4 beyit daha bulunmaktadır. (bk. Sabahattin Küçük, Bâkî Dîvânı, TDK Yayınları, Ankara, 2011, s. 290.)

- 2 Her gönülden merhamet ümmîd iderse itmesün
Her bahirden lü'lü' vü mercân umarsa ummasun
- 3 Ârzû-yı şefkat eylerse 'adûdan itmesün
Sîne-i şeytândan îmân umarsa ummasun
- 4 Her vilâyetden güzel kıpırılmaz ümîd-i mihr iden
Her felekden kevkeb-i rahşân umarsa ummasun
- 5 Her yürekde bir hüner her erde bir sır var diyen
Her gülistândan gül ü reyhân umarsa ummasun

Gazel-i Bâkî

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün)

- 1 'Aşkuñla kılip kâmetini dâl kıranfil
'Arz itdi yine müy-ı sefid âl kıranfil

[69-a]

- 2 Farqında kılip yâsemeni dâgile penbe
'Aşkunda geçer baş açuk abdâl kıranfil
- 3 Kıad serv-i çemen yâre dehen gonca-i gülzar
Hıat müşg-i Hıuten çihre semen hâl kıranfil

4 Mağşûdı bu kim lâle-şifat göstere pervâz
Ruhsâr-ı hevâsında açar bâl kıranfil

5 Geh şîşe gehi köhne-sifâl ile kıılır ‘ ayş
Bâkî-veş olup ‘ işrete meyyâl kıranfil

Bâkî Efendi

(Mefâ ‘ ilün Mefâ ‘ ilün Mefâ ‘ ilün Mefâ ‘ ilün)

1 Ne câm-ı bâde-i gülgûna beñzer yâr-i hem-dem var
Ne şadr-ı şuffe-i meyhâne gibi cây-ı hurrem var

2 Beni ‘ ayb eylemeñ dâim olursam mest ü lâ-ya‘ kııl
Ki bî-hûş olmuşum âsûde kıılmaz bende bir ğam var

3 Ğam-ı hicrânda hâlet var dimişler ehl-i derde ammâ
Mülayim dilber-i şûhuñ dem-i vaşlında ‘ âlem var

4 Ruhuñ bâğın raķîb-i dîv-sîret seyr ider her gün
Yüzüñi göremez yıllarca ammâ bunda âdem var

5 Şafâ-yı hâlet-i tab‘ uñ yeter eglence ey Bâkî
Bi-ħamdillâh ne ğam yersin elüñde sâğar-ı Cem var

Ėazel-i Bâķi

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

- 1 Lâleler bezm-i çemende câm-ı ' işret gösterür
Devletinde ĥusrev-i gül ' ayşa ruĥřat gösterür
- 2 Mevsim-i gül ' id ile yâr u muşâhib düşdiler
Bir birine iki dilberdür maĥabbet gösterür
- 3 ' İdgehde varalum dûlâba dilber seyrine
Görelüm âyîne-i devrân ne şûret gösterür
- 4 Ėaddüñe ĥul olmaĥa gelmiş dizilmüş ĥarřuña
Servler ĥırmıř çemen şahnında ĥâmet gösterür
- 5 ' Âřıķı bî-şabr u ârâm eyleyüp seyyâĥ ider
Memleket seyr itdürür ' ařķuñ vilâyet gösterür
- 6 Bî-sütün-ı ĥamda Bâķi seng-i miĥnet kesmede
şöyle üstâd oldu kim Ferĥâd'a şan' at gösterür

[69-b]

Bâķi Efendi

(Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün)

- 1 Belini ĥuçmadadur ol řanemüñ derd ü belâ
Yoķsa şîrîn lebi ' âřıķlara ĥâzır ĥelvâ

- 2 Ser-i zülfiyle haçın örter imiş dirler o şûh
Açmadı kimseye ammâ o da ey bâd-ı şabâ
- 3 Âteş urmuş yüzi gül hırmenine ol mâhuñ
Devr-i sâğarda ruḥı ‘ aksini kılmış peydâ
- 4 Öykünürdi lebine câm-ı mey ammâ dönmiş
Şu‘ le-i sâğar-ı mey destine yakmış hınnâ
- 5 Kızarp ruḥları gülgûna tâb-ı mülden
Bu gün almışlar ele bir yere gelmiş zurafâ
- 6 Meclis-i meyde leb-i yâre tolaşur dirler
Elüme girmeye mi bir daḥı câm-ı şaḥbâ
- 7 Lûle-i ḥâme ile çeşme-i dilden Bâḳî
Eyledi kâide-i âb-ı ḥayâtı icrâ

Ġazel-i Bâḳî

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Şöyle olmuş câm-ı ‘ aşḳ-ı yârdan mest ü ḥarâb
Kendüsin dîvârdan dîvâra urmuş âfitâb

- 2 Nâfe kıldı zülf-i müşgînüñ görüp serber-zemîn
Ayağũñ toprağına miskinlik itdi âfitâb
- 3 Töxinupdur bâde-i gülgûna çeşm-i rûzgâr
Sâgar üzre şanmañuz peydâ ola yer yer habâb
- 4 Şahne-i devrân n'ola çekse çevürse dem-be-dem
İki kanludur añılmıñ bâde-i nâb u kebâb
- 5 Derd-i 'aşkuñ 'âşık-ı miskîni âhir öldürür
Mestlik pâyâne yitse irişür elbette hâb
- 6 Bâkîye virdi ferâgat senden ey gerdûn-ı dûn
Südde-i devlet-me'âb-ı pâdişâh-ı kâm-yâ

Gazel-i Kabûlî¹⁰⁶

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

- 1 Varuñı terk itmeyince görmezsin yâruñı
Bilürüm gördükde anı terk idersin varuñı

[70-a]

- 2 Çünkü sırr-ı 'aşkı fâş itdüñ dil-i nâlânla
Cânı terk eyle yüri Manşûr-veş tek varuñı

¹⁰⁶ Kabûlî Dîvânı'nda bu gazel yer almamaktadır. (bk. Mustafa Erdoğan, Kabûlî İbrahim Efendi, Doktora Tezi, Ankara, 2008)

- 3 ‘Âr iderseñ idemezsin yâre ‘arz-ı ihtîşâs
İster iseñ vuşlatı terk eyle nâm u ‘ârûñı
- 4 Âteş-i Nemrûd-ı ‘aşq dilbere cân at müdâm
Eyleye gülzâr-ı İbrâhîm-veş tâ nârûñı
- 5 Maḥrem-i ‘aşq ol Ḳabûlî gibi çekme derd u ğam
Ki şaḳın nâ-maḥreme keşf eyleme esrârûñı

Ġazel-i Bâḳî

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

- 1 Ayaġuñ topraġın özler bulurken gökde yer kevkeb
İşigüñ cânibin gözler zihî ‘âlî-naḳar kevkeb
- 2 Egerçi gök yüzinde aḫter-i ferḥunde-fer çoḳdur
Ḳanı ḥâl-i ruḥun mânendi bir rûşen güher kevkebiñ
- 3 Ne bilsünler ḳarañuda anuñ göz kıpduġın iller
Gice ḥâl-i ruḥunla baḫş için gelmiş meger kevkeb
- 4 Ne taşlar başdı seng-endâz-ı âhum deyr-i gerdûna
Düşen altun ḳayalardur degül vaḳt-i seḫer kevkeb
- 5 Maḥabbet dâġı yaḳ sîneñde ferr-i devlet isterseñ
Bilürsüñ olmaz ey Bâḳî sa‘ âdet-baḫş her kevkeb

Bâkî Efendi

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

1 Halka halka zülf kim ol hatt u hâl üstindedür
Şekli tuğradur mişâl-i bî-mişâl üstindedür

2 ' Ârız-ı gül-gûnuñ üzre hâl-i fettânuñ senüñ
Fitneden hâlî degül her lahza âl üstindedür

3 Sâ' id-i sâkî ile câm-ı mey-i gül-gûna bağ
Bir gül-i sîr-âbdur gûyâ nihâl üstindedür

4 Nağş-ı hatt-ı lâle-reng ol ' ârız-ı pâkîzede
Berg-i güldür gûyiyâ âb-ı zülâl üstindedür

5 ' Âşık-ı bî-çâreler bâr-ı belâñ altındadır
Derd-mend üftâdeler görseñ ne hâl üstindedür

6 Mîmdür gûyâ dehânuñ şafha-i mâh üzredür
Sîne beñzer şâne-i zülfüñ ki sâl üstindedür

[70-b]

7 Rûy-ı bahtı bedr olur burc-ı şerefde ' âkıbet
Her ki mâh-ı nev gibi kesb-i kemâl üstindedür

8 Çarh yüz döndürmedin gülşende ‘ ayş it Bâkîyâ
Sebzeler zîbâ hevâlar i‘ tidâl üstindedür

Bâkî Efendi

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 Hâr-ı ğamda ‘ andelib eyler fiĝân u zârlar
Ğoncalarla şalınur şahn-ı çemende hârlar

2 Bende-i fermân olup ĝisû-yı kâfir-kîşüñe
Hıdmete bel bağlayupdur ey şanem zünnârlar

3 Ğonca-âsâ kan ile tölmiş gönüller açmaĝı
Leblerüñden öğrenür var ise şîrîn-kârlar

4 Sünbül-i ter zülfüñüñ Hindû ĝulâmıdur senüñ
Hâksârıdur gül-i ruhsârüñüñ gülzârlar

5 Fürkatüñde tañ mı şeftâlu dilerse cân u dil
Mîve-i bî-vaqt iderler ârzû bîmârlar

6 Hâl-i yârüñ müşğ bir hûnîn kefen maqtûlidür
Âl vâlâya şarupdur şanmanuz ‘ atfârlar

7 Hâk budur Bâkî nazîr olmaz bu mu‘ciz nazmuña
Şi‘re âĝâz itseler şimden girü sehğârlar

Ġazel-i Bâkî

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

- 1 Var iken kûyuñ ki seyr-i bâġ-ı ' uġbâ bundadur
Cennet evşâfın ider zâhid temâşâ bundadur
- 2 Hûr u Kevşerden mey ü maġbûb ise maġşûd eger
' Ayš u nûş esbâb-ı hep ħâzır müheyyâ bundadur
- 3 Mürdeye cânlar baġışlar şayruya şıġhat lebüñ
Ĥikmet-i Loġman u i' câz-ı Mesîĥâ bundadur¹⁰⁷
- 4 ' Âķıbet kim ser-fürû kılmaz gedâ vü şâhdan
Bârgâh-ı ' aşķa kim a' lâ vü ednâ bundadur
- 5 Hây u hûy-ı ħânķâh na' re-i mestâneden
Hep vişâlüñ küncidür maġşûd ġavġâ bundadur
- 6 İctinâb it şoġbet-i ehl-i riyâdan Bâķîyâ
Kim rızâ-yı Ĥazret-i Bârî Te' âlâ bundadur

¹⁰⁷ Bâkî Dîvânı'nda bu beyitten sonra bir beyit daha bulunmaktadır. (bk. Sabahattin Küçük, Bâkî Divanı, TDK Yayınları, Ankara, 2011, s.199-200.)

[71-a]

Kaşide-i Nef î Efendi Der-Hakk-ı Merhûm Hüsrev Paşa

(Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün)

- 1 Âferîn ey ' âlem-efrâhte serdâr-ı dilîr
Şafder-i al' a-güşâ şaf-şiken ü kişver-gîr
- 2 Feth-i hayber olalı eylememişdür kimse
Zûr-ı bâzû ile bir böyle hişârı teşhîr
- 3 Bârekallâh zihî devlet ü feth-i nuşret
Levhaşallâh zihî ' âtıfet-i hayy-ı kadîr
- 4 Ğulĝul-ı kûs-ı zafer tutdı cihânı o kadar
Cünd-i ervâh-ı melek birbirin itdi tebşîr
- 5 Başladı ĝuş idecek sûre-i fetha Cibrîl
Eyledi Hızr ile İlyâs du' â vü tekbîr
- 6 Hayradur niyyet-i endîşe-i pâküñ ne ' aceb
Düşse tebdîrine elbette muvâfık taqdîr
- 7 Eşer-i ' adl ü mükâfât-ı ' adâletdür bu
Bu kadar ancak olur ha bu ki hükmi-te'şîr

- 8 Bir seferde bu kadar hıdmete kim kâdirdür
Fikr olunsa burada mât olur ehl-i tedbîr
- 9 Yüri feth eyle ne Îrân'ı ço ne Tûrân'ı
Ġam yeme eyyedekallâhü te'âla vü naşîr
- 10 Bu 'adâletle bu iqbâl-i bülend ile saña
İ' tişkâdum bu ki hiç olmaya bir feth-i 'asîr
- 11 Sen hemân cümle umûrunda 'adâlet
Ġayriye müşkil olan saña olur emr-i yesîr¹⁰⁸
- 12 Eşkıyâ luţfuñu zîrâ unuttur bir demde
Ehl-i dil böyle ider medhüñi ammâ taħrîr
- 13 Kâhramân-ı vüzerâ şaf-şiken ü kal' a-güşâ
Merd-i meydân-ı vegâ şaf-der-i Ġayder-şemşîr
- 14 'Âlem-i himmete fermân-dih-i ħurşîd-i kerem
Mesned-i ma' delete Âşaf-ı Cemşîd-nihâd
- 15 Dâver-i 'âdil ü 'âlî-nazar u pâk-nihâd
Şaf-der-i pür-dil-i vâlâ-güher-i şaf-zamîr

¹⁰⁸ Nefî Dîvânı'nda bu beyitten sonra 1 beyit daha bulunmaktadır. (bk. Metin Akkuş, Nef'î Dîvânı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1993, s. 177-180.)

16 Şadr-ı Pervîz-ı Haşem Hazret-i Hüsvrev Paşa
Ki şalâbetde bulunmaz aña mânend ü nazîr

[71-b]

17 Pâdişeh-kevkebe düstûr-ı mükerrem ki aña
Yaraşur her ne kadar itse zamâna tevķîr

18 Kâm-kâr-ı ‘ azamet güster ü ‘ âlî-himmet
Ki görünür kef-i cûdunda cihân şey‘ -i haķîr

19 Tavķ-ı fermânı ile gerden-i fitne mağlûl
Saır-ı aĥkâm-ı ile pây-ı sitem der-zencîr¹⁰⁹

20 Çeşm-i fetĥ ü zafere gerd-i rikâbı sürme
Kimyâ-yı kereme ĥâk-i cenâbı iksîr

21 Fikri üstâd-ı kühen-sâle-i ‘ aķl-ı evvel
Re’yi ferzend-i kirâm-ı güher-i şubĥ-ı aĥîr

22 Ķadri ol mertebe ‘ âlî ki revâdur olsa
Ĥarem-i devletine bâl-i Hümâ fers-i ĥaşîr

¹⁰⁹ Nef’î Dîvânı’nda bu beyitten sonra 1 beyit daha bulunmaktadır. (bk. Metin Akkuş, Nef’î Dîvânı,

Akçağ Yayınları, Ankara, 1993, s.s. 177-180.)

- 23 Olsa fermânı revân memleketi hüsne dahı
İdemez turra-i dilber dil-i ‘ uşşâkı esîr
- 24 ‘ Adli ger nâzım-ı ahvâlde ded ü dâm olsa
Alur âhû beçeyi dâye şıfat dûşuna şîr
- 25 Hıfzı ger istese eyler kıtarât-ı ‘ arakı
Dür gibi zîver-i zerrîn-güle şem‘ i münîr
- 26 Bulamaz nükhet-i gülzâr-ı bahâr hulqın
Dâmenin bâd-ı şabâ eylese pür-müşk-i ‘ abîr
- 27 Kendi Rüstem şanasın ‘ Aşkârı ‘ Ankâ-perdür
Zîr-i rânında o şarşar-tek-i seyyâre mesîr
- 28 Bârekellâh o cihân-gerd-i zemîn-peymâ kim
Bâd-ı refâtı ile şarşılur eyvân-ı eşîr
- 29 İremez gerdine sür‘ atde hadeng-i Rüstem
Çarh destinde kemân olsa hilâli zih-gîr
- 30 Var kıyâs eyle sebük-revligini kim meşelâ
Eylese râkibi ger kaçd-ı şikâr-ı naçîr
- 31 Zûr-ı bâzûda Nerîmân-ı zamân olsa yine
Pes pâyına düşer sâye gibi atduğı tîr

32 Bâl açar uçmağa mânend-i Burâk-ı cennet
İtseler şeklini bir levh-i ruḥâma taşvîr

[72-a]

33 Serverâ nâm-verâ Âşaf-ı ‘âlî-güherâ
Ey ‘âlî-kevkeb ü şâhib-kerem-i ‘âlem-gîr

34 Olmasam ger ğam-ı dehr ile perîşân-ḥâtır
Medḥüñi böyle mi eylerdi zebânum ta‘ bîr

35 Bu perîşânlıgile nazma nice cür’et ider
N’ola endîşemi ma‘ kûl ile itsem ta‘ zîr

36 Bâ‘ iş-i kîne nedür ehl-i kemâle bilmem
Müdde‘ âsında olaydum felegüñ âh ḥabîr

37 Değiştirdüm hele ḥarlikle süḥan-verligi ben
Mümkün olsaydı eger ḥükm-i kazâyı tağyîr

38 Tıyalı sa‘ yümi tekmîl-i hüner eylemede
İtmedi hiç cefâ itmede bir dem taqşîr

39 Alayın mışkâla-i ḥâme-i medhüñ elüme
Ne kadar olmuş ise miḥnetile jeng-pezîr

- 40 Bir cilâ vireyüm âyîne-i endîşeme kim
Eyleye şa' şa' ası dîde-i hürşîdi dârîr¹¹⁰
- 41 İ' timâd itmeziseñ eyledüğim da' vâya
İktidârum ideyüm fenn-i suhande taqrîr
- 42 Benüm ol nâzım-ı endîşe ki simsâr-ı kazâ
İdemez kıymet-i ' aqd-ı dür-i nazmum taqdîr
- 43 Ne bilür qadrümi erbâb-ı ma' ânî vü beyân
Sözümü ancak ider ehl-i ma' ârif tefsîr
- 44 Bü'l-' aceb şâ' ir-i kudsi-nefes ü haq-gûyum
Fikr-i ma' nâda ne hîle bilürem ne tezvîr
- 45 Faqr ider kevkebe-i tab' umile Hâkânî
Cân virür lehçe-i pâkîzeme Selmân u Zahîr
- 46 Gülşen-i ma' nâya feyz-i nefesüm bād-ı bahâr
Çemenistân-ı hayâle kalemüm ebr-i maîr
- 47 ' Arz-ı hâli qo du' â demleridür ey Nef' î
Az olur kıymeti zîrâ sözüñ olunca keşîr

¹¹⁰ Nef' î Dîvânı'nda bu beyitten sonra 1 beyit daha bulunmaktadır. (bk. Metin Akkuş, Nef' î Dîvânı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1993, ss. 177-178-180.)

48 Tâ ki serdâr-ı cihân-gîr-i sipâh-ı encüm
Eyleye ‘âlemi bir günde ser-â-pâ teşhîr

[72-b]

49 Şadr-ı devletde sa‘âdetde ser-efrâz ola hem
İde düşmenlerini kıhr-ı İlâhî taḥkîr

50 Eksik olmaya ser-i düşmen-i bed-bahtından
Sâye-i perr-i Hümâ yerine zaḥm-ı şemsîr

[71-b]

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

1 Ḥamdülillâh ki ḥudâvend-i kerem-kânı aḥad
Böyle bir fazl u kerem-pîşeyi kıldı mesned

2 Baḥr-ı zeḥḥâr-ı ma‘ârif hüner-âmûz-ı edeb
Menba‘ı ‘ilm ü ‘amel ekmele-i emced

3 Zü-fünûn baḥr-ı muḥîṭ kaṭredür ‘irfânında
Görmedi dîde-i dünyâ buḥu pûdâş ebed

4 Büleğa vü fuzalâ ḥâsiyet ehl-i dâniş
Zât-ı pâkinden alur feyz sermed

- 5 Şeyhülislâm-ı ehl-i lügat
Oldı âşâr-ı bedî' ü'l-eşerinden mürşed
- 6 Şeyhülislâm ebû's-sa' d fi'd-dîn
Oldı ' aşırında Aḥmed
- [72-a]
- 7
.....
- 8
.....
- 9
.....
- 10 Müfti-i ḥayr-ül-ümem nâşır-ı dîn ü devlet
Kâşif-i müşkil ü celâl rumûz-ı
- 11 Oldı fetvâ-yı semâḥat.....
Vâlida' del-i eşhed
- 12 Şimdi hengâm-ı du' âdur maḳâl
Vire tevfiḳ-i ḥudâ emrine maḳşad
- 13dedim bende mücevher tarîḥ
Oldı müftiü'l-âlemin vü Meḥmed-es' ad

Ġazel-i Bakî Şâhib-i Dil

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Ey reh-revân-ı ' aşk reh-i râstân tutuñ
Mürşîd gerekse dâmen-i pîr-i muġân tutuñ
- 2 Ey sâkinân-ı meykede tutmañ gönülde ġam
Bezm-i şafâda câm-ı mey-i ergavân tutuñ
- 3 Bâlâ-yı serde âteş-i âhum duġânını
Şâh-ı maġabbet üstine bir sâye-bân tutuñ¹¹¹
- 4 Dünyâ evinde olmayıcaġ bir ġuzûr-ı ġalb
Fânî cihânı n'eyleyelüm câvidân tutuñ
- 5 Bâkî şarâb-ı ' aşkile rüsvây olup gezer
Anı gerekse yahşısı gerekse yamân tutuñ

Velehu Bâkî Efendi

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Ĥaţţ-ı ruġsâruña teşbîh idüp ey şûġ senüñ
Bâġda gonçe biraz rîşine güldi çemenüñ

¹¹¹ Bâkî Dîvânı'nda bu beyitten sonra bir beyit daha bulunmaktadır. (bk. Sabahattin Küçük, Bâkî Dîvânı, TDK Yayınları, Ankara, 2011, s. 274.)

- 2 Hıa-ı nev-haste kim ‘ârızuñ üzre görünür
Döndi dendâneleri şekline sîmîn semenüñ
- 3 Bâğda dürr-i ‘ Aden gibi yine yâsemenüñ
Cigerin deldi yine şîve-i çâh-ı zeķanuñ
- 4 Hele ey lâle-i sîr-âb-ı çemen-zâr-ı cefâ
Bağrumuz yaķdı senüñ hasret-i hâl-i dehenüñ
- 5 Elüñ irişmedi ol serve diyu ey Bâķî
Ta‘ n u teşnî‘ belâsın çekerüz irişenüñ

Velehu Bâķî Efendi-i Şîrîn-Edâ

(Fe‘ ilâtün Fe‘ ilâtün Fe‘ ilatün Fe‘ ilün)

- 1 Bâd şol dem ki ğubâr-ı reh-i cânân getürür
Nazar-ı ehl-i dile kuhl-ı Şîfâhân getürür
- 2 Göricek naķşını şûret-ger-i Çîn
Götürüp hâme-şîfat barmağın îmân getürür

[73-a]

- 3 Çihresinde lebi yâdıyla gelür dil ğuyâ
Şarķdan hâce gelür la‘ l-i Bedehşân getürür

4 Eşk-i hasret yüzümüz âl ider añduqça lebin
Mey-i gül-gûn içerüz beñzümüze kıan getirür

5 Zülf-i endîşesine varma şaķın ey Bâķî
Anda mecmû‘ ile den ‘aķlı perîşân getirür

Ėazel-i Bâķî Redîf-i Ėâf

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilatün Fe‘ilün)

1 Sîne mecrûh-ı Ėam-ı Ėurbet-i efkâr-ı firâķ
Dil esîr-i elem-i hecr-i giriftâr-ı firâķ

2 Dîdeden kıanlı yaşum aķsa dem-â-dem ne ‘aceb
Cigerüm pâreleri Ėanķer-i âzâr-ı firâķ

3 Ėitdi mülk-i ‘ademe kıâfile-i şabr u sükûn
Ėarşu tıtdı yolına meş‘aleler nâr-ı firâķ

4 Şöyle bî-kıymet olur ‘âşık-ı miğnet-zede kim
‘Âķıbet hîķe şatar anı bu bâzâr-ı firâķ

5 Teşne-leb iki Ėözi âb-ı vişalüñ Ėözedür
Pister-i Ėamda yatur Bâķî-i bîmâr-ı firâķ

Velehu Bâkî Redîf-i Lâm¹¹²

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

- 1 Çeşm-i 'irfân ile ey eşyâya nâzır ehl-i hâl
Her neye kılsañ nazar dehr içre andan 'ibret al
- 2 Hâlik-i kevn u mekân Allâhu Rabbi'l-'âlemîn
Eyledi eflâki gûyâ hayme-i zıll-i hayâl
- 3 Perde altından ne bâzîler ki peydâ eyledi
Perde-perdâz-ı cihân hayyı Hudâ-yı bî-zeval
- 4 Gûne gûne şûret-i zîbâlar îcâd eyledi
Eyledi her şûretüñ zâtına lâyıq bir maqâl
- 5 Bozular bu hayme Bâkî kalur ancak hayme-sâz
Küllî şey'in fânî bâkî vech-i Rabb-i zü'l-celâl

Müfred-i Mergûb

(Mefâ' ilün Fe' ilâtün Mefâ' ilün Fe' ilün)

Ğubâr-ı haţtı geldi yâr luţfin bî-kerân eyler
Metâ' ın her kişi aḡşama karşı râygân eyler

¹¹² Mecmûadaki bu gazel Bâkî Dîvânı'nda yer almamaktadır. (bk. Sabahattin Küçük, Bâkî Dîvânı, TDK Yayınları, Ankara, 2011)

[73-b]

Kaşide-i Nefî Efendi Der-Sitâyîş-i Bünyâd Serây-ı Müftî Es'ad Efendi
Merhûm

(Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün)

- 1 Bârekallâh ey behişt-âbâd u ey reşk-i cinân
Şânekallâh ey serây-ı dil-güşâ vü dil-sitân
- 2 Südde-i Bâbile pâyende esâs-ı kâinât
Târî maṭbû'ıyla nâzende zemîn u âsumân
- 3 Görmemişdür çarḥ-ı çârümle behiştî seyr iden
Böyle bir rûşen-maḳâm u böyle bir ḥurrem-mekân
- 4 Dergeh-i devlet-penâhı mültecâ-yı ḥâş u 'âm
Ḥâk-i pâk-i âsitânı bûse-cây-ı ins ü cân
- 5 Tūrri-i tâḳ-ı revâḳ-ı hem-ser-i zâtü'l-bürûc
Sâye-i saḳf-ı bülendi ḥâb-gâh-ı aḥterân
- 6 Pîş-i dergâhında ber-pâ şâf nişînân-ı felek
Zîr-i eyvânında pervâz itmede kerrûbiyân
- 7 Resm-i gülmîḥi deri gül-bang-ı murğ-ı bâmıdur
Gülşen-i dehre viren berk ü nevâ-yı câvidân

- 8 Künc-i halvet-hânesinde ‘ilm ü ‘irfân münzevî
Kûşe-i bâmında iqbâl ü sa‘ âdet pâsbân
- 9 Râst kılsa kıddini irmez yine kışırına çarḡ
İde tertîb ‘anâşırda meger kim nerdübân
- 10 Misk-i ezfer yerine kırlardı anı nâfeye
Ger şabâ ḡâk-i derin ilette Çîn’e armaġân
- 11 İrtifâ‘ın almaġa olmuş mühendis çarḡ aña
Mihri uşşurlâb idüp kılmış şu‘â‘ın rîsmân
- 12 Çûp-ı zerrîn ile her seḡer ızḡâr-ı şevḡ
Olmaġa der-bân-ı dergâhı şeh-i ḡâver-sitân
- 13 Muntazır her gice çarḡ-ı pür-kevâkible kıamer
Yaġmaġa şaḡnında bir şem‘i muraşşa‘ şem‘ dâñ
- 14 Zîr-i tâkıında fûrûzân şem‘i kâfûrî degül
Oldı zer-peykân ile sehm-i sa‘ âdet der-kemân
- 15 Kıubbesinde levḡa-i sîmîn ile gülmîḡ-i zer
Müşterîdür ki felekde mâḡ ile itmüş kırân
- 16 Her ruḡâm-ı ferşı bir âyîne-i ‘âlem-nümâ
Her gezen ferrâşı bir İskender-i ġitî-sitân

[74-a]

- 17 Zerre nûr şemsesi pîrâye-i hûrşîd ü mâh
Rîze-seng-i mermeri sermâye-i deryâ vü kân
- 18 Kaatre-âb-ı havzı reşk-i cûy-bâr-ı selsebîl
Muşt-ı hâk-i reh-güzârı sürme-i hûr-ı cinân
- 19 Mevlevîdür şan o şâdırvân-ı ser-gerdânı kim
Hem döner hem eşkini eyler şafâsından revân
- 20 Zer-külâhıyla yaHUD bir dilber-i rakqâşıdur
Bir ayağ üzre semâ^c itmekde dâmen-der-meyân
- 21 Haste-i derd-i ğama âb u hevâsı sâz-kâr
Mübtelâ-yı kahr-ı dehre dergehi kehfü'l-emân
- 22 Çekmege meyl-i şihâb ile felekler çeşmine
Dûd-ı kuhl-ı rûşenâdur dûd-gâhı sürme-dân
- 23 Berğ urur revzenlerinde âb-gîne câmlar
Gösterür dünyâda cennet olduğın günden ^c ayân
- 24 Bir şafâ var câm-ı billûrında kim âyîne-veş
Kim baqarsa görünür gönlündeki râz-ı nihân

- 25 Bir mülûk-ı gülsitândur nüşha-i gülzârı kim
Câ-be-câ mühr-i Süleymân resmîdür añâ nişân
- 26 Kâ'be-i İslâmdur dirsem 'aceb mi şâhibin
Şeyhülislâm eylemiş luğf-ı Hudâ-yı müste'ân
- 27 Ol hudâvend-i hudâvendân-ı fazl u câh kim
'İzz ü 'irfânıyla olmuş 'ilm ü devlet tev-emûn
- 28 'Avn-i millet fahr-i ümmet müsteşâr-ı salţanat
'Âlem-i himmet cihân-ı mekrümet cân-ı cihân
- 29 Merkez-i pergâr-ı dâniş kuşb-ı gerdûn-ı hüner
Mâlik-i mülk-i fazâ'il müftî-i devr [ü] zamân
- 30 Fitne-bend-i dehr-i dûn müşkil-güşâ-yı rûzgâr
Çâre-sâz-ı dîn ü devlet feylesof-ı kârdân
- 31 Âsumân-ı mülke re'yi âfitâb-ı bî-zevâl
Gülsitân-ı dehre luğfi nevbahâr-ı bî-hazân
- 32 Bânû-yı halvet-serây-ı fikrine şeb perde-dâr
Nev-'arûs-ı hacle-i re'yine şubhâyîneden

[74-b]

- 33 Meh şıtabl-ı râiz-i bahtında saıl-ı nukre-kûb
Çarlı bezm-i sâkı-i cûdunda câm-ı zer-nişân
- 34 Câme-i iqbâline devlet tırâz-ı âstîn
Hâne-i iclâline himmet revâk-ı âsitân
- 35 Nokta-i kilki 'izâr-ı şâhid-i ma' nâya hâl
Cevher-i rûh-ı kelâm-ı kâleb-i 'irfâna cân
- 36 Her pulu bir dâğ-ı âteş-nâk olur mâhîlerüñ
Ger semûm-ı kahrı olsa rûy-ı deryâyâ revân¹¹³
- 37 Her şerâr-ı kaçre-i nîsân olup eyler nüzûl
Ger nesîm-i luţfi külhandan yaña olsa vezân
- 38 Dâverâ dâniş-verâ şadrâ efâzıl-perverâ
Ey cihân-sâlâr-ı iklim-i ma' ânî vü beyân
- 39 Sensin ol dârende-i yarlıg-ı aĥkâm-ı kader
Hâmeñ olmuşdur rumûz-ı âsumâna tercemâñ

¹¹³ Nef'î Dîvân'ında bu beyitin ilk mısrası ile 37. beyitin ikinci mısrası birleştirilerek bir beyit oluşturulmuş ve bu şekilde 1 beyit eksilmiştir.(bk. Metin Akkuş, Nef'î Dîvânı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1993, s. 225.)

- 40 Şöyle pür-emn oldu devrânuñda dünyâ kim senüñ
Cây-ı fitne kûşe-i ebrû-yı dilberdür hemân
- 41 Ğonce-veş açılmadı devrüñde bir dil almadı
Nev-bahâr-ı devletüñ dünyâyı itdi gülsitân
- 42 Tâb-ı hurşîd-i sitem sûzân iderdi ‘ âlemi
Ger seâb-ı ‘ adl ü dâduñ olmasaydı sâye-bân
- 43 Halk-ı ‘ âlem ser-te-ser bîmâr-ı derd-i ihtiyâc
Dehr bir dâr‘ ü ‘ş-şifâ lufuñ tabîb-i mihrîbân
- 44 Çeşme-i âb-ı hayât-ı feyzdür tab‘ uñ n’ola
Kilk-i halkârî olursa aña zerrîn-nâvdân
- 45 Şânuña nisbet efâzıl müsteıkkân-ı zekât
Devlet-i fazl ile sen şâhib-nişâb-ı kâmrân
- 46 Hâtıra eşnâ-yı evşafuñda feyż-i şevk ile
Lâyı oldu ‘ aşıkâne bir gazelde nâ-gehân
- 47 Olmasa Mecnûn-ı ‘ aşkı ol mehüñ ger âsumân
Nesr-i âir eylemezdi başı üzre âşiyân
- 48 Dîdelerdür zâhir ü bâtın cemâlüñ seyrine
Dilde zam-ı nevk-i tîrüñ tende zam-ı hûn-feşân

[75-a]

- 49 Dikdi na^ç l-i sîneme çeşmüñ sinân-ı gamzesin
Nîzesini halkadan gûyâ geçirdi kahramân
- 50 Hâne-i ağıâr ^ç uşşâka tenezzül eylemez
Bir Hümâdur ol perî ammâ Hümâ-yı lâ-mekân
- 51 Tab^ç -ı Nef^î bûlbül-i gûyâdur ol gülşende kim
Gonca-veş dem-bestedür anda dehân-ı şâ^ç irân
- 52 Tâb-ı gamdan şu^ç le-i sûzân olur ağızumda dil
Olmuşum medhüñle ger sûsen gibi raḡbû'l-lisân
- 53 Başladıḡca vaşfuña başlar hücûma vâridât
Şöyle kim tâḡat götürmez anı taḡrîre zebân
- 54 Yer bulunmaz gâh olur mihmân serây-ı sînede
Ol ḡadar uğrar ma^ç ânî kişverinde kârbân
- 55 Erişürdi gûşuma âvâz-ı taḡsîn-i melek
Medhüñe ger âsitânuñda varup açsam dehân
- 56 ^ç Arşa-i pehnâ-yı ma^ç nâyı kılar pür-zelzele
Şehsüvâr-ı tab^ç um itse raḡş-ı fikri zîr-i rân

- 57 Vâdî-i medhûñde cevân itdigiçün yaraşur
Atlas-ı çarh olsa raşş-ı tab'uma bergüstvân
- 58 'Arş-a-i medh ü şenânuñ haddi yok pâyânı yok
Peyk-i endîşe 'aceb mi olsa bî-tâb ü tüvân
- 59 İdelüm şıdık u niyâz ile du'â şimden gerü
Tâ ki maqbûl olduğında qalmaya reyb ü gümân
- 60 Nitekim ola esâs-ı qaşr-ı gerdûn pâyidâr
Zîver-i eyvân ola aña nücûm u kehkeşân
- 61 Olsun erkânı müretteb ol sa'âdet-ğânenüñ
Qopmasun bir taşu ger qopsa yerinden ferqadân
- 62 Devlet-i 'ömr ile ber-ğûrdâr idüp haq şâhibin
Haşre dek ma' mûr u âbâdan ola ħânedân

Müfred-i Der

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

- 1 Qal' a-i ħüsne tayanma pâdişâhum zülmü qo
'Asker-i ħaţtuñ gelür bir gün anı vîrân ider

[75b]

Ėazel-i Bâkî Efendi

(Mef'ûlü Mef'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün)

- 1 Görmez işigi Ka'besin ol kıble-i cânuñ
Çöp düşdi meger kim gözüne kıble-nümânuñ
- 2 Dil-dâdelerüñ haqqına söz geçmedi kaldı
İnşâf'aceb teng imiş ey gonca dehânuñ
- 3 Rez duhterini virmediler kimseye qalmadı
Ağırlıgını almadılar rıtl-ı girânuñ
- 4 Şol jâle düşen sûsen âzâde-veş ey dil
Dür dişlerinüñ vaşfı gerek vird-i zebânuñ
- 5 Hınçer-şifat izhâr-ı vefâ eyledi dilden
Nâzüklik ile gönümüz olmağa miyânuñ
- 6 Bâkî çemen-i cânda meger perveriş itdüñ
Bir'âlemi var rûh ile ol serv-i revânuñ

Velehu Bâkî

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

- 1 Ğoncayı dil-teng ider la' l-i dür-efşânuñ senüñ
Lâleye hoş-reng ider gül-berg-i handânuñ
- 2 Serv ü şimşâdı yürütmez tıfl-ı bülbül bâğda
Seyr idelden cilve-i naħl-ı hırâmânuñ señün
- 3 Sâde-pehlü olmadum nâzük-beden bir şûh ile
Başmayınca bağruma şemşîr-i bürrânuñ senüñ
- 4 Sâğar-ı la' l-i leb-i cân-baħş-ı dilber devridür
Döndi ey câm-ı mey-i gül-reng devrânuñ senüñ
- 5 Nükte-i rengîn ile elfâzuñ ey Bâkî revân
La' l-i dilberdür meger ser-çeşme-i cânuñ senüñ

Müfred-i Mergûb

(Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün)

Ğarîbüñdür anı hoş tut efendüm işte ben gitdüm
Göñül dirler ser-i kûyuñda bir dîvânemüz kaldı

Müfred

(Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün)

Ebr itse özin zülfüñe nisbet 'aceb olmaz

Kim yüzi açılmışda hayâ vü edeb olmaz

[76-a]

Kaşîde-i Nef'î Efendi Der-Sitâyîş-i Merhûm Hâfız Aḥmed Paşa

(Müfte'îlün Müfte'îlün Fâ'îlün)

- 1 Baña gerekmez kerem-i rûzgâr
Olmasa tek dilde ğam-ı rûzgâr
- 2 Def'-i ğama çâre mi var olsa ger
Elde kadeḥ câm-ı Cem-i rûzgâr
- 3 Derd bu kim qor mu kadeh tutmağa
Keşmekeş-i dem-be-dem-i rûzgâr
- 4 Böyle çeker mi bu ğam-ı ehl-i dil
Niceye dek bu sitem-i rûzgâr
- 5 Ehl-i dile zulm ü sitem gibi yok
Hiçbir emr-i ehem-i rûzgâr

- 6 Ehl-i dilũñ tâli' i yok olsa ger
Pâdişeh-i muhterem-i rûzgâr
- 7 Dilde şafâ olmayıcağ 'ârife
Bî-mezedür hep ni' am-ı rûzgâr
- 8 Gördü mi bir 'ârifi bir kimse hiç
Devlet ile muğtenem-i rûzgâr
- 9 Bir hâr-ı dü-pâda görünür
Devlet-i şâbit-ka-dem-i rûzgâr
- 10 Hâr diyemem belki sitemdür hâra
Fazla-i haşv-i şikem-i rûzgâr
- 11 Çâre ne çün devr ideli böyledür
Kâ' ide-i mültezim-i rûzgâr
- 12 Bârı yıkılsa yere geçse felek
Ber-ıaraf olsa elem-i rûzgâr
- 13 Kalmasa tâ fırka-i erbâb-ı dil
Sîne-figâr u dijem-i rûzgar
- 14 Baña ne ben rind-i cihân-dîdeyem
İtmez eşer baña ğam-ı rûzgâr

- 15 Belki hutûr eylemez ehl-i dile
Yâd-ı vücûd u  adem-i rûzgar
- 16 Ğam mı çeker devlet-i dünyâ için
Rind-i Felâţûn-ĥikem-i rûzgâr

[76-b]

- 17 Az çok ehl olana virmez keder
Ėayd-ı ĝam-ı bîş ü kem-i rûzgâr
- 18 Ola ĥuşûşâ ki mürebbî aña
Himmet-i şâhib-kerem-i rûzgâr¹¹⁴
- 19 Ol ki aña maşraf-ı yek-rûzedür
Mâ-ĥaşal-ı kân u yem-i rûzgâr
- 20 Ol ki serâ-perde-i iclâlidür
Şukĥa-i zerrîn- alem-i rûzgâr
- 21 Ol ki fûrûĝ-ı güher-i tîĝıdur
Şa  şa -i şubĥ-dem-i rûzgâr

¹¹⁴ Nef   Dîvânı'ında bu beyitten sonra 1 beyit daha bulunmaktadır.(bk. Metin Akkuş, Nef   Dîvânı, Akçaĝ Yayınları, Ankara, 1993, s. 189.)

- 22 Âsaf-ı Cem-mesned-i devr-i zamân
Şaf-der-i ‘âlî-himem-i rûzgâr
- 23 Şaf-şiken-i memleket-i şark u ğarb
Rüstem-i Dârâ-ğaşem-irûzgâr
- 24 Dâver-i pür-şevket ü pür-ihtîşâm
Muhterem ü muhteşem-i rûzgâr
- 25 Ma‘ reke-perdâz u pesendîde-re’y
Hayder-i Yûsuf-şiyem-i rûzgâr
- 26 Hâfız-ı dîn hazret-i şadr-ı cihân
Mehdî-i Ağmed ‘alem-i rûzgâr
- 27 Şadr-ı mu‘azzam ki der-i ‘adlîdür
Kıble-i şeyhü’l-ğarem-i rûzgâr
- 28 Bâr-geh-i mağkeme-i ‘adl ü dâd
Dergehi kehfü’l-ümem-i rûzgâr
- 29 Desti yem-i luğf u dili kân-ı cûd
Kendi veliyyü’n-ni‘am-ı rûzgâr
- 30 Reşğa-i kilik ü kef-i iğsânıdur
Merhem-i zağm-ı elem-i rûzgâr

31 Mu‘ciz-i güftâr ile dirsem n’ola
‘Îsî-i ferhunde-dem-i rûzgâr

32 Bânû-yı Meryem-meniş-i rûzgâr
Encümen-ârâ şanem-i rûzgâr

[77-a]

33 Aña nazîr ola mı ‘âlemde hiç
Zühre gibi mütthem-i rûzgâr

34 Hâmlesine tâb getirmez ‘adû
Olsa eger Güsthem-i rûzgâr

35 ‘Ömrü olunca yazamaz medhîni
Münşî-i çâpük-ķalem-i rûzgâr

36 Dâd-gerâ nâm-verâ dâverâ
Ey hâlef-i muhterem-i rûzgâr¹¹⁵

37 Böyle mi eylerdüm edâ medhüñi
Olmasa muhkem şamem-i rûzgâr

¹¹⁵ Mecmûada yer alan bu beyit dîvânda yer almamaktadır. Nef‘î Dîvânı’nda bu beyitten sonra 1 beyit daha bulunmaktadır.(bk. Metin Akkuş, Nef‘î Dîvânı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1993, s. 188-190.)

- 38 Yoħsa iderdüm güher-i vařfuñı
Zîver-i gûş-ı ni' am-ı rûzgâr
- 39 Başla du' â itmege Nef' î yeter
şekve-i zûlm ü sitem-i rûzgâr
- 40 Tâ ki felek devr ide bozulmaya
Silsile-i muntaşam-ı rûzgâr
- 41 Eyleyeler tâ ĥükemâ-yı zamân
Başı-ı ĥudûř-ı ĥadem-i rûzgâr
- 42 Ola müsâ' id o ĥadar baştına
Gerdiş-i pür-pîç ü ĥam-ı rûzgâr
- 43 Naşı ide nâmın zer-i ĥurřide tâ
Sikke-tırâz-ı direm-i rûzgâr
- 44 Đadri bülend ola o miĥdâr kim
Nâmına ola ĥasem-i rûzgâr
- 45 Çoĥ yaşaya tâ o ĥadar kim aña
Ola nümâyân ĥarem-i rûzgâr

Rubâ‘î-i Ahmed Paşazâde¹¹⁶

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 ‘Âşıkça cennet gerekmez ol ruḥ-ı zîbâ yeter
Ḥulle-i sündüs- cinân-ı zülf-i ‘anber-sâ yeter
- 2 Maḥşer-i zülfüñde ḥaşr olmağa diller bî-ḥisâb
Sen kıyâmetsin nişân-ı kâmet-i bâlâ yeter

[77-b]

Ġazel-i Baḳî Efendi

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Dil-rübâlarla ‘aceb keşreti var her yoluñ
Geçemez ḥûblarından gönül İstanbul’uñ
- 2 Nic’olur dâğlaruñ işler ise ey abdâl
Çürümüş râh-ı maḥabbetde bir iki pûluñ
- 3 Dökilür kıatreleri ‘âşık-ı mehcûr ağlar
Yılduzı düşkün olur pâdişehüm ma‘zûlüñ
- 4 Bend-i fûrkatde kıoma bendeñü âzâd eyle
Öldürürseñ de eger kaçmaz efendi kıuluñ

¹¹⁶ Bu kıt‘a Ahmet Paşa’nın Dîvânı’nda 5 beyitlik bir gazel olarak yer almaktadır. (bk. Ali Nihat Tarlan, Ahmet Paşa Dîvânı, Akçağ Yay. Ankara, 1992, s.161.)

- 5 Yoluña Bâkî-i dil-ḥaste revân eyler idi
Tuḥfe-i cân-ı ḥaḳîr olsa eger maḳbûlûñ

Ġazel-i Semâ'î

(Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün)

- 1 Yeñi başdan yine 'âşık olalum nolsa gerek
Râziyuz emr-i Ḥudâya olacaḳ olsa gerek
- 2 Ķısmet-i rûz-ı ezelden bu imiş himmetimüz
Yeme ġam başuña ey dil yazılan gelse gerek
- 3 Ķa' rı deryâda yirüñ sırça sarây olsa gerek
İrûben peyk-i ecel anda daḡı bulsa gerek
- 4 Kef-i mîzânuñı ṭoldurmaz iken kevn u mekân
Bir avuç ṭopraḳ ile iki göziñ dolsa gerek
- 5 'Ayş u nûş eyle Semâ'î berü gel bezm-i ġama
İçelüm bâde-i 'aşkı bih diye nolsa gerek

Müfred-i Bâkî¹¹⁷

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

Zahm-ı şemşîrüh vefâ dimez gidermez sînedin

‘ Âb-ı naqş-ı şüreti maḥv eylemez âyînedin

Kıt‘a-i Zuhûf

(Mefâ' ilün Mefa' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün)

1 Hâtuñ kim devr-i ḥüsnüh fitne-i âḥir zamânıdur

Zuhûrî ‘ âşıka tevķî‘ -i menşûr ala mânîdür

Bedîd eyler nişân-ı pâ-y-ı nûr-ı âfitâb üzre

Nigâristân-ı ḥüsne zîb u zîbâ Rüstem-i mânîdür

[78-a]

Ḳaşıde-i Nef'î Der-Sitâyiş-i Merḥûm Müftû Es'ad Efendi Rahmetullâhi

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

1 Şükr kim bir bâr-gâh-ı luḫfa kıldum intisâb

Kim olur ḥâk-i derinden baḫt u devlet behre-yâb

2 Şükr kim bir dergeh-i iḳbâle kıldum istinâd

Kim olur himmet naşîb-i feyz-i cûdundan nişâb

¹¹⁷ Mecmûadaki bu müfred Bâkî Dîvânı'nda yer almamaktadır. (bk. Sabahattin Küçük, Bâkî Dîvânı, TDK Yayınları, Ankara, 2011)

- 3 Bahtumı bir âsitâna pâsbâñ itdi felek
Kim şadâ-yı kûs-ı devletle gözümde gitdi hâb
- 4 Ol cenâb-ı âsumân-rif^ç at ki olsa yaraşur
Hâr u hâşâk-i deri müjgân-ı çeşm-i âfitâb
- 5 Ol der-i çâker-nüvâz u bende-perver kim ider
Halkasın bî-ihtiyâr âzâdeler tavk-ı rikâb
- 6 Âsmân-ı dîn u devletdür o^ç âlî-âsitân
Maṭla^ç -ı mihr-i cihân-tâb-ı sa^ç âdetdür o bâb
- 7 Râst-gerdiş âsumân-ı sifle-haşm u ehl-i dost
^ç Âlem-ârâ âfitâb-ı cehl-sûz u ^ç ilm-i tâb
- 8 Ol sipihr-i ^ç ilm ü fazl u âfitâb olmuş aña
Pertev-i re^ç -y-i münîr dâver-i devlet-me^ç âb
- 9 Mehdî-i ^ç Îsâ nefes Nu^ç mân-ı Hâtem-mekrûmet
Hızr-ı Yûsuf-ṭal^ç at Eflâtûn-ı İskender-cenâb
- 10 Peyrev-i aşhâb-ı Peygamber imâm-ı ehl-i dîn
Hayder-i ^ç Osmân-şiyem Şiddîk-ı Fârûk-ihtisâb
- 11 Muṣṣir-i ser^ç -iMuḥammed mazhar-ı sırr-ı eḥad
Zâhir u bâtında zât-ı Aḥmed'e nâ^ç ib-menâb

- 12 Necm-i baht-1 kâ' inât Es' ad Efendi kim ider
Sa' d-i ekber hâk-i pâyından sa' âdet-iktisâb
- 13 Ol ki şem' -i rûşen-i pür-tâb-1 nûr-1 re'ydür
Hânumân-sûz-1 ha'â vü meclis-efrûz-1 şavâb
- 14 Ol ki âb-1 pâk-i pür-emvâc-1 baır-1 lu'fudur
Çehre-şûy-1 şefkat ü keştî nigûn-sâr-1 ' itâb
- 15 Devr-i lu'fî gülsitân-1 ' âleme fazl-1 bahâr
' Ahd-i ' adli rûzgâr-1 pîre eyyâm-1 şebâb

[78-b]

- 16 ' Avn-1 inşâfıyla mülk-i ma' delet bî-ihtilâl
Şadme-i qahrıyla iqlîm-i sitem pür-inqılâb
- 17 Edhem-i iclâline bir raht-1 sîmîn keh-keşân
Eşheb-i iqbâline bir na' l-i zerrîn âftâb
- 18 Re'y-i pîr-i zü-fünûn bahtı cüvân-1 pür-şükûh
Olsa etvârı n'ola maqbûl-1 tab' -1 şeyh u şâb
- 19 Virse tab' -1 âteşe ger tâb-1 qahrı taqviyet
Qa' r-1 deryâda dil-i hârâdan eyler iltihâb

- 20 Ger mizâc-ı âba virse hıfz-ı ‘adli terbiyet
Kûre-i âteş-fürûz olurdu biñ yıl bir hâbâb
- 21 Şöyledür te’şîr-i zühd ü tâ‘atı ‘âlemde kim
İtse bir bezm ehline himmet olur bî-irtiyâb
- 22 Sâkıye tâc-ı inâbet câm-ı ğam-fersâ-yı mey
Muṭṭibe tevḥîd-i Bârî nağme-içeng ü rebâb
- 23 Kâm-kârâ serverâ şadrâ mekârim-perverâ
Ey cihân-dâver felek-yâver ḥıdîv-i kâm-yâb
- 24 Sensin ol deryâ-yı bî-pâyân-ı dâniş kim olur
Dürr-i luṭfuñ zîb-i ğuş u gerden-i ümmü’l-kitâb
- 25 Her ḥayâlüñ şayḳal-ı âyîne-i ḥüsn-i edâ
Her kelâmuñ gevher-i gencîne-i faşlu’l-ḥiṭâb
- 26 Fitne bir kişverde devründe uzatmaz zulme el
Mülk-i ḥüsn içre meger kim ṭurra-i pür-pîç ü tâb
- 27 Ger irişse nükhet-i bâd u bahâr-ı ‘işmetüñ
Dûzaḳ-ı ‘işyân olurdu reşk-i Firdevs-i şevâb
- 28 Ḥâk-sâr-ı dergeh-i ḳadr-i bülendüñ âsumân
Şerm-sâr-ı dest-i deryâ feyz-i iḥsânuñ

- 29 Dîv-i buhl-ı hıttâ-i cûduñda olmuş raħm için
Keff-i destüñ âsumân u kilik-i zerrînüñ şihâb
- 30 Bir şeb-i târîkdür gûyâ sevâd-ı kâinât
Tâb u nûr-ı kevkeb-i iqbâl ü baħtuñ mâh-tâb
- 31 Kişve-i câh ü celâlüñdür o mülk-i bî-kerân
Kim anı tayy itmege peyk-i kader idüp şitâb
- 32 İrmedin pâyânına pâyı ğalup refâtardan
İtdi ğat ğat âb ile peydâ degildür nüh-ğıbâb

[79-a]

- 33 Medhüñe ma' nî yine itmez kifâyet olsa ger
Nazmımuñ her sâde beyti bir kitâb-ı müsteğâb
- 34 Feyz-i mihr-i iltifâtuñdur ki itdi ğab' umı
Şâf u rengîn nüktelerle ma' den-i la' l-i müzâb
- 35 İstedüm ol şevğile ğavvâş-ı baħr-i fikr olup
Zîver-i sem' -i ğabûl olmağa lâyığ dürr-i nâb
- 36 Silk-i nazma ol ğadar çekdüm dür-i sırâb kim
Tâb-ı endîşeyle itdüm baħr-ı ma' nâ-yı serâb

- 37 Lafz-ı rûşen içre ma' nâ-yı şerîfi gösterüp
Câm-ı billûr-ı şafâ-bahşâ kodum şâfi şarâb
- 38 Reng-i lafz u nûkhet-i ma' nâ-yı nazm-ı pâkûme
N'ola eylerse hâsed reng-i gül ü bûy-ı gül-âb
- 39 Bir gülistândur kaşîdem kim şafâ virmüş aña
Bu neşât-engîz ü cân-perver gâzel mânend-i âb
- 40 Göz uciyla ' aşıkâ geh luğf ider gâhî ' itâb
Bir suâle yer kıomaz ol gânze-i hâzır-cevâb
- 41 Lebleri üzre gubâr-ı hağğ-ı nev-hîzi degül
Bâde-i nâz ile itmüş gâmzesin mest-i harâb¹¹⁸
- 42 Çeşmi bezm-i fitne kıurmuş ' işve câm almış ele
Nâfe-i âhû-yı çeşminden dökülmüş müşk-i nâb¹¹⁹
- 43 Çeşm-i mesti tîğ çekmüş gâmzeden bir kıahramân
Ebrû-yı müşkîni bir şemşîrden hâlî-harâb

¹¹⁸ Mecmûadaki bu beyitin ilk mısrası ile yine mecmûadaki 42. beyitin ikinci mısrası birleştirilerek divanda farklı bir beyit oluşturulmuştur.(bk. Metin Akkuş, Nef'î Dîvânı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1993, s. 233-236.)

¹¹⁹ Mecmûadaki bu beyitin ilk mısrası ile yine mecmuadaki 41. beyitin ikinci mısrası birleştirilerek dîvânda farklı bir beyit oluşturulmuştur.(bk. Metin Akkuş, Nef'î Dîvânı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1993, s. 233-236.)

- 44 Nice ıtusun tıg-i yâre sînesin Nef'î nişân
Anı ıor mu bir ıarâr üzre dil-i pür-ıztırâb
- 45 Ben o mîr-i meclis-i nazmum ki bezm-i ma' rifet
Süz-ı şî' r ü reşha-i hâmemle buldı âb u tâb
- 46 Bir serây-ı dil-gûşâdur her biri ebyâtımuñ
Cilveger şahnında ebkâr-ı ma' ânî bî-hicâb
- 47 Yaraşur dense sevâd-ı haıda bıkı-i fikrûme
Pâk-dâmen şâhid-i meh-tal' at u müşgîn-nikâb
- [79-b]
- 48 ıab' um ol baır-ı güher-pâş-ı suıandur kim anuñ
Rîze-seng-i sâhilinden ter düşer dürr-i hoş-âb
- 49 Bâ-huşûs itdi ' arûs-ı medhüñi tezyîn için
Bir bir andan gevheri mazmûn-ı hâşı intiğâb
- 50 Ben öğünmem raşş-ı ıab' ı her kimin çâlâk ise
İşte meydân-ı hüner olsun benümle hem-rikâb
- 51 Vaıtidür dest-i edeble bâğbân-ı şıdk-ı pâk
Olsa gülçîn-i gülistân-ı du' â-yı müstecâb

52 Tâ ola bu hayme-i pîrûze-reng ü zer-nigâr
 ‘ Arşa-i ‘ âlemde ber-pâ bî-sütûn u bî-‘tınâb

53 Çetr-i iqbâlûñ ola kevn ü mekâna sâye-bân
 Sâyesinde kâ ‘inât âsûde tâ rûz-ı hisâb

Hâşimî Güft

خرشيد نده ز جمال محمد است
قرآن تمام و اصف كمال محمد است

بعده از نماز حاصل اون اد قدس يان
صل على محمد واله محمد است

پروانه وار سوخته پرماننده جبرئيل
انجا كه شمع نور جمال محمد است

شب تابروز ز چرخ برا نحم كشود چشم
در انتظار صبح و صال محمد است

در سينه هاشمی ند هد ره خيال غير
كأن خاصة جايگاه خيال محمد است

Gazel-i Bâkı

(Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilâtün Fâ ‘ilün)

1 Nergis üzre berg-i zerd ü jâle kim vardur
 Er çerâğına dizilmüş dirhem ü dînârdur

2 Mantıku'ṭ-ṭayr okumağa başladı murğ-ı çemen

Gûşe-i gülzâr şimdi külbe-i 'Aṭṭardur

3 Tṭudı başın tîşe-i merge ğam-ı Şîrîn ile

Ehl-i 'aşq içre anuñçün Kûh-ken serdârdur

4 Gevher-i eşküm eriyüp şu gibi aḡsa n'ola

Böyledür aḡvâli her kim 'âşık-ı dîdârdur

[80-a]

5 Bâḡiyâ ol âfîtâb-ı 'âlem-ârâ germ olup

Mâhdan ğarrâ yirüm var dirse vechi vardur

Mollâ Hâfız Neverallâhu Ḳabrehu

یوسف کم کشته باز آید بکنعان غم مخور

کلبه‌احزان شود روزی کولستان غم مخور

دود کردون کردوزی بر مراد مابنود

دایما یکسان نماندکار دوران غم مخور

کر بهار عمر باشد باز بر تخت چمن

چتر کل در سر کشتی ای مرغوش خوانغم مخور

در بیابان کرن شوق کعبه خواهی نه قدم

سرزنشهاکر کند خار مغیلاں غم مخور

حال ماو فرقت جانان و ابرآم رقیب
جمله میداند خدای حال کردان غم مخور

هان مشونومید چون و آف نه داز سر غیب
باشد اندر پرده باز بهای پنهان غم مخور

حافظا در کنج فقرو خلوت شبها ی تار
تابود وردت دعا و درس قرآن غم مخور

Ġazel-i Bâkî

(Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Cûy-ı fenâyı halk birer ikişer geçer
Baħr-i belâdan ehl-i tecerrüd yüzer geçer
- 2 Reşk-i zülâl-i hañçeri halkuñ bilin büker
Şehr-i dile gelince hezârân kemer geçer
- 3 Yollarda görse ağladuğum baña taş atar
Gâhî bu çeşm-i eşk-feşânı siler geçer¹²⁰
- 4 Geçmez tena'umından o kim bezm-i 'âlemüñ
Câm-ı fenâyı 'âķıbetü' l-emr içer geçer¹²¹

¹²⁰ Mecmûadaki bu beyit Bâkî Dîvânı'ında 4. beyitte yer almaktadır ve bu beyitten sonra bir beyit daha bulunmaktadır. (bk. Sabahattin Küçük, Bâkî Dîvânı, TDK Yayınları, Ankara, 2011, s.184-185.)

¹²¹ Mecmûadaki bu beyit Bâkî Dîvânı'ında 6. beyitte yer almaktadır (bk. Sabahattin Küçük, Bâkî Dîvânı, TDK Yayınları, Ankara, 2011, s.184-185.)

5 Câm-ı şarâb-ı nâbdan ayırmaz gözin cenâb
Bir rûzgâr dîde-i şâhib nazar geçer¹²²

6 Halk-ı cihânı naşsuña eyler firîfte
Naqqâş-ı rûzgâr ‘aceb renkler geçer¹²³

7 Gülzâr-ı câna şu aqıdur şanki Bâkîyâ
Dilden sinân-ı gamzeleri şöyle ter geçer

[80-b]

Ġazel-i Bâkî Efendi

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

1 Temâşâgâh-ı ‘uşşâk ol cemâl-i ‘âlem-ârâdur
Ser-i kûyında ‘âlem mest ü şeydâ bir temâşâdur

2 Hârîf-i sâdedür sâgar velî mey hûb hem-demdür
Nedîm-i şûhdur bülbül gül ammâ meclis-ârâdur

3 Tekellüfsüz gelür târâc ider bâd-ı şabâ bir gün
Çemen bezminde gûyâ süfre-i gül hân-ı yağmadur

¹²² Mecmûadaki bu beyit Bâkî Dîvânı’nda bulunmamaktadır. (bk. Sabahattin Küçük, Bâkî Dîvânı, TDK Yayınları, Ankara, 2011, s.184-185.)

¹²³ Mecmûadaki bu beyit Bâkî Dîvânı’nda 5. beyitte yer almaktadır (bk. Sabahattin Küçük, Bâkî Dîvânı, TDK Yayınları, Ankara, 2011, s.184-185.)

4 Hıat-ı menşûr-ı devletdür benefşe rind-i mey-hâra
Çemende şâh-ı sünbül aña bir tuğrâ-yı ğarrâdur

5 Edâsı hûbdur ma' nâsı ra' nâ şî' r-i Bâķînüñ
Aña meyl itdüren erbâb-ı řab' ı hep bu ma' nâdur

Müfred-i Mergûb

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

Geçmekiçün seyl-i eşkümden hayâlün ' askeri
Bir direkli iki gözlü köprüdür şaşum benüm

Velehu Müfred

(Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün)

Nice şayd eylesün rind-i şehâ ' anķâ-yı maķşûdı
Tutulmaz bir hümâ oldı senüñ hıat-ı hümâyûnuñ

Bâķî Efendi

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

1 Başdan meclisde sâķîler şarârum aldılar
Çekdiler evvel elümden ihtiyârum aldılar

2 Hâr-ı hecründe görüp hâlüm baña öykündiler
Bülbülân-ı bâğ-ı ' âlem gül- ' izârum aldılar

- 3 Zâğlar bir kebk-i ra' nâdan üşüp ayırdılar
Şâh-bâz-ı ' aşk iken elden şikârum aldılar
- 4 Şaff-ı müjgânda görüp ol şâha dil virdüm hemân
Tûb-ı ğabğabla beden gibi hişârum aldılar
- 5 Sîneme çeksem elifler dâğlar yaqsam n'ola
Bâkîyâ bir serv-ķâmet gül-' izârum aldılar

[81-a]

Velehu Riyâzî

(Ahreb)

Feyz iste ki feyz derdüne çâre olur
Feyz olmasa yâķût u güher ğâre olur
Feyz olmayıcaķ merdümek-i dîde-i şevķ
Mismâr-i der-i ğarîm-i nezzâre olur

Rubâ' î-i Riyâzî

(Ahreb)

Şatmağa metâ' -ı dili dellâl idi ' aşk
Mâhiyyet-i cevher gibi seyyâl idi ' aşk
Tıfl idi ezel mâderi âğuşında
Şol demde ki bir pîr-i kühen-sâl idi ' aşk

Velehu Riyâzî

(Ahreb)

Bâzîçe-i dünyâ ile şâd olma gönül
Terk-i heves it tıfl-ı nihâd olma gönül
Olmadı ise dir ham-ı çevgân-ı emel
Dünyâ ile ...kûy-ı murâd olma gönül

Rubâ'î-i Riyâzî Efendi

(Ahreb)

Ey derd-i maḥabbetle olan şifte-ḫâl
Ḥû-kerde-i hicr-i yâr u maḥrûm vişâl
Cânâneye hem nâme-ber ol hem nâme
Bîgâne miyâncı istemez 'aşk u cemâl

Ġazel-i Nef'î-i Rengîn-Edâ Berây-ı Ta'rif-i Şâne

(Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün)

- 1 Düşürür birbirine biñ dili bir dem şâne
İstemezse n'ola ol turra-i pür-ḫam şâne
- 2 Kimse araların ıslâh idemez müşkil bu
Ser-i zülfinden eger olur ise kem şâne

3 Düşürür dilleri çâh-ı zeķana tutmaz ise
Dâmen-i zülf-i dil-âvîzini muhkem şâne

4 Bu leţâfet ki var ol turra-i ham-der-hamda
Olsa lâyıķ per-i Cibrîl-i mücessem şâne

[81-b]

5 Tığ-ı gamzeyle dil-i şâfı ķo şad-çâk olsun
Çünkü ol şûha hem âyîne gerek hem şâne

6 Deşne-i gamzesi yitmez mi ki bir demde urur
Dil-i mecrûhuma biñ hañçer-i Rüstem şâne

7 Bend-i zülfine giriftâr olalı ol şûhuñ
Oldu Nef'î gibi sırrı dile maħrem şâne

**Kaşide-i Nef'î Efendi Der-Sitâyiş-i Hazret-i Hâtemü'l-Enbiyâ Muhammed
‘Aleyhi’s-Şalat**

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

1 ‘Uķde-i ser-rişte-i râz-ı nihânîdür sözüm
Silk-i tesbîh-i dür-i seb‘a’l-meşânîdür sözüm

2 Bir güherdür kim nazîrin görmemişdür rûzgâr
Rûzgâra ‘âlem-i ğayb armaĝânıdur sözüm

- 3 Rûzgâr ihsânımı bilmüş benüm yâ bilmemiş
‘ Âleme feyz-i hayât-ı câvidânîdür sözüm
- 4 Ehl olan qâdrin bilür ben cevherüm medh eylemem
‘ Âlemüñ sermâye-i deryâ vü kânîdur sözüm
- 5 Bî-ğaraz bir cevher-i şâfidür ammâ muttaşıl
Ehl-i tab‘ uñ zîver-i tîğ u sinânîdur sözüm
- 6 Ya‘ ni kim endîşe-sencân-ı cihânuñ dâ’imâ
Her şarîr-i kilki hem vird-i zebânîdur sözüm
- 7 Bir benüm gibi ciger-dâr ehl-i tab‘ olmaz dağlı
Cevher-i tîğ-ı qazâ-yı nâgehânîdür sözüm
- 8 Ğamze-i dilber n’ola reşk eylese endîşeme
Hırz-ı bâzû-yı dil-i şâhib-ı kırânîdür sözüm
- 9 Ol kadar pür-şîvedür gûyâ ki bîkr-i fikrimüñ
Ğamze-i merd-efgen-i nâ-mihribânîdur sözüm¹²⁴
- 10 Ol kadar dil-dûzdur gûyâ ki bir şûh âfetüñ
Nâvek-i müşgîn-kemân-ı ebrûvânîdur sözüm

¹²⁴ Mecmûada yer alan bu beyit dîvânda bulunmamaktadır.(bk. Metin Akkuş, Nef‘î Dîvânı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1993, s.45-47.)

11 Âyet-i nûn ve'l-ķalemdür muşhaf-ı sînemde yâ
Rüstem-i endişemüñ tîr ü kemânıdur sözü

12 Bir gülistândur hayâlüm ol şüküfte bülbüli
Ol gülistânun laţîf âb-ı revânıdur sözü

13 Bir şebistânıdur devâtum hâme zengî hâdimi
Ol şebistânüñ 'arûs-ı dilsitânıdur sözü

[82-a]

14 Âferinîş tûţî-i endişeme bir dâmdur
Kim o dâmuñ dâne-i pür-imtinânıdur sözü

15 Kimse inkâr idemez mâhiyyet-i endişemi
Ehl-i reşkin nüşha-i 'aķd-i lisânıdur sözü

16 Âfet-i 'aynü'l-kemâl-i reşk kâr itmez baña
Def' -i zaķm-ı çeşm-i Hâllâķ-ı Ma'ânıdur sözü

17 Hâk-i pâyum sürme eylerse 'aceb mi rûzgâr
'Unşur-ı rûķ-ı Kemâl-i İşfahânıdur sözü

18 İşte Hâllâķ-ı Ma'ânî şimdi geldi 'âleme
Gûş idüñ aşârını kim tercemânıdur sözü

- 19 Şonra gelsem dehre Hıllâk-ı Ma'ânî'den n'ola
Kaleb-i huşk-i hayâle rûh-ı şânîdür sözüm
- 20 Nükte-i 'âlem harîf olmaz baña gûyâ benüm
Her ne söylersem cevâb-ı len-terânîdür
- 21 Her ne söylersem kazâ mazmûnı işbât ider
Anı bilmez ki hitâb-ı imtihânîdür sözüm
- 22 Ben ne Keşşâf'um ne şâhib-keşf ammâ ma' nîde
Mû-şikâf-ı nüktehâ-yı âsumânîdür sözüm
- 23 Biñde bir ma' nâyı nazm itmeme yine bir lafz ise
Yoklasañ mecmû' a-i râz-ı nihânîdür sözüm
- 24 Hâsid-i kec-rev hayâle râst gelmezse n'ola
Ehl-i dil yârâne her dem yâr-ı cânıdur sözüm
- 25 Ben cihân-ârâ şehensâh-ı cihân-ı ma' nîyüm
Sözlerüñde pâdişâh-ı kâm-rânîdür sözüm
- 26 Dönse şemşîr-i hatîbe n'ola şemşîr-i zebân
Mülk-i nazmuñ hutbe-i emn ü emânıdur sözüm
- 27 Tab' imuñ bir tercemân-ı ter-zebânıdur kalem
Hâmemeñ bir hem-zebân-ı nüktedânıdur sözüm

- 28 Pâs-bân olmuş ejderdür kalem genc-i dile
Kim o gencüñ şeb-çerâg-ı pâs-bânıdur sözüm
- 29 Tâ şabâh-ı haşre dek biñ mübtelâyı mest ider
Bezm-i ‘aşkuñ neşve-i rıfl-ı girânıdur sözüm
- 30 Rind-i hüsyâram harâbât-ı muhabbetdür dilüm
‘Âşık-ıhercâiyem vahdet nişânıdur sözüm

[82-b]

- 31 Olalı peygamberi âhır zamâna na‘ t-gû
Âb-rûy-ı ümmet-i âhir zamânıdur sözüm
- 32 Na‘ t-ı şâhenşâh-ı evreng-i nübüvvet kim anuñ
Feyz-i mehdiyle dilüñ cânı cihânıdur sözüm
- 33 Cân-ı ‘âlem fahr-ı âdem Aḥmed-i mürsel ki tâ
Haşr olunca na‘ t-gûy u na‘ t-ḥânıdur sözüm
- 34 Olalı gavvâş-ı deryâ-yı hayâl-i midḥati
Cevherî-i ṭab‘ımuñ zîb-i dükânıdur sözüm
- 35 Ol kadar el virdi ma‘ nâ feyz-i evşâfıyla kim
Gûyiyâ miftâḥ-ı genc-i şâygânıdur sözüm

- 36 Maşrıq-ı şubh-ı hidâyetdür şenâsıyla
Mîhr-i kıdsî pertev-i kevkeb-feşânıdur sözüm
- 37 Kevkeb-efşân âfitâb olmazsa ger ol maşrıkuñ
‘İkđ-ı pervîn-i güsiste-rîsmânıdur sözüm
- 38 Başlasam mi‘ râcını taḥkîke âb u tâb ile
Gevher-i şehvâr-ı gûş-ı ümmühânıdur sözüm
- 39 ‘Adolınmaz mu‘ cizâtı ḥadden efzûn neylesün
Gerçi kim bir râvî-i mu‘ ciz-beyânıdur sözüm
- 40 Gerçi ben dûrum cenâbından hele şükrüm budur
Çihre-fersâ-yı cenâb-ı âstânıdur sözüm
- 41 Nef îyüm endîşe-i medḥile oldum kâm-yâb
Nâ-murâdân-ı cihâna müjdegânıdur sözüm
- 42 Ḥâk-pây-ı na‘ t-gûyânım ki ‘arş-ı ‘azamuñ
Zıkr ü tesbîḥ-i lisân-ı kıdsiyânıdur sözüm
- 43 Şâd-kâm oldum neşât-ı feyz-i na‘ t-ı pâk ile
Rûzgâruñ bir dil-ârâ dâstânıdur sözüm
- 44 Tâ ki ma‘ nâ-yı laṭîf ü lafz-ı reng-âmîz ile
Şimdiden şoñra du‘ â-yı şâd-mânıdur sözüm

45 Her dem endîşemden olsun rûhına yüz biñ selâm
‘Arşa dek îşâle peyk-i râygânîdür sözüm

[83-a]

Ġazel-i Zîhnî Çelebi-i Rengîn-Edâ

(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Bu tâb-1 hecr ile bir âh-1 cân-tebâh itdüm
Demâğ-1 ‘aşkı ser-âsîme-i nigâh itdüm
- 2 Olur hemîşe siyeh bahtı-i dilüm efzûn
Ne dem ki yâd-1 ser-i zülfüñile âh itdüm
- 3 ‘Azâb-kâri-i şemşîr-i nâvekûñ bildüm
Meger ki yâd-1 vişâl eyledüm günâh itdüm
- 4 Şerâr-pâşe-i şem‘-i ümîd ü ye’s-i ziyâ
Odur ki rûy-1 ‘araç-rîz ki nigâh itdüm
- 5 Esîr ki böyle figân sâri-i hazîn gama
Ki hânümân-ı dil-i Zîhnî-yi siyâh itdüm

Velehu Eyzân Ammerekullâhu

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Dili aḥker-nümûn itdi şerâr-ı âteş-i fûrkat
Tenüm ḥâkister-i maḥz itdi kâr-ı âteş-i fûrkat
- 2 Şeb-i ğamla ḥayâl-i şem' -i rûy-ı pertev-efzâdan
Dil-i pür-tâbum oldı şu' le-zâr-ı âteş-i fûrkat
- 3 Şükûfte kıldı naḥl-ı dildeki üşkûfe-i derdüm
Cihân-ı ' aşqda feyz-i bahâr-ı âteş-i fûrkat
- 4 Dil-i dâğ oldı sa' y-ı baḥt ile elmâs ekende
Olur sîm-âb-ı jâle-zâr-ı âteş-i fûrkat
- 5 Dil-i zârüm hezâr-ı ğam na-ğamdur gülşen-i derde
Nesîm-i dûd-ı âh-ı şu' le bâr-ı âteş-i fûrkat
- 6 Ser-â-pâ âteşîn dâğıyla zeyn oldı dil-i Zihnî
Benüm şimdi cihânda dâğdâr-ı âteş-i fûrkat

Kaşîde-i Nef'î Der-Sitâyiş-i Bihişt-Âşiyân u Firdevs -Mekân Sultân Ahmed

Ḥân

(Mef'ûlü Fâ'îlâtü Mefâ'îlü Fâ'îlün)

- 1 Her ma' nî-i laḥf ki cândan nişân virür
Ta' bîr idince ṭab' um anı nazma cân virür

2 Her nazm-ı dil-firîb ki benden şudûr ide
Lafzı cemâl-i şâhid-i ma' nâyâ ân virür

[83-b]

3 Her nükte-i hafî ki kelâmumda derc olur
Mazmûnı dest-i ' âleme birer dâstân virür

4 Ol sihr-sâz-ı mu' cize-gûyem ki nuḡkumuñ
Feyz-i devât u kilke zebân u dehân virür

5 Ol nâzım-ı leâlî nazmum ki şî' rimüñ
Reşk-i cemâda ṭab' -ı cevâhir-feşân virür

6 Pâkîze-gûy-ı nâdire-sencem ki her sözüm
Şehnâme-i belâgata ḡusn-i beyân virür

7 Vaşşâf-ı Muḡteşem-suḡhanem kim қаşâidüm
Şâhân-ı Cem-şükûh-ı cihân-bâna şân virür

8 Bir dânesini gevher-i silk-i kelâmımuñ
Maḡşûl-ı baḡr u kâna râygân virür

9 Ṭab' um ' arûs-ı ma' nîye meşşâtalik ider
Endişem âyîne қalemüm sürme-dân virür

- 10 Hâmem ki nazmumı ider ihyâ midâd ile
Âb-ı hayâta reşhası rûh-ı revân virür
- 11 Bu iktidâra tab^ç ile ammâ ne fâide
Sermâye-i taşavvuruma ğam ziyân virür
- 12 Bir dem murâdum üstüne devr eylemez felek
Âb istesem serâb-ı ^ç ademden nişân virür
- 13 Destümde câm görse benüm ser-nigûn ider
Nâdâna sâġar istese rıtl-ı girân virür
- 14 İtdikçe talî^ç ümle recâ-yı muvâfaķat
Her va^ç de-i dürûġına biñ yıl zamân virür
- 15 Her zulmine taħammül ider âşikâre dil
Ammâ bu cevri câna ^ç azâb-ı nihân virür
- 16 Bir şûh-ı şîve-kâra esîr itdi kim beni
Ne öldürür cefâsı ne ġamdan amân virür
- 17 Bir bî-vefâ ki her dem esîrân-ı ^ç aşķına
Dârû-yı şîhate ecel-i mihrîbân virür
- 18 Hem uğramaz firâķ ile de yanuma
Hem yolda râst gelse kaçâr baña yan virür

19 Bađdıķca bir nigâh ile biñ cân alır gözü
Hem yine şöyle ĥasta görünür ki can virür

[84-a]

20 Çekdikçe çeşmi hışm ile şemşîr-i ġamzesin
‘Uşşâķa dehşet-i ġazab-ı Ķahramân virür

21 Geh Ķahramân-ı çeşmine ebrû kemân şunar
Geh Rüstem-i nigâhına müjġân sinân virür

22 Ĥattı ki zâhir olsa gerek zülfi ‘âleme
Ĥavf-ı zuhûr-ı fitne-i âĥir zamân virür

23 La‘ li ki reşk-i ĥâtem-i Cemdür zamânede
Ĥükm-i nigîn pâdişeh-i ins ü cân virür

24 Ol şeh ki ferr-i baĥtı ile taĥt-ġâh-ı Rûm
Ferş-i zemîne mertebe-i âsumân virür

25 Ol şeh ki şem‘ -i bâr-gehi dûd u şu‘ leden
Leyl ü nehâra ĥil‘ at-ı nûr u duĥân virür

26 Ol şeh ki seyre çıkķsa yanınca götürmeġe
Çarĥ âfitâba tîġ u hilâle kemân virür

- 27 Hân Ahmed ol şehenşeh-i devrân ki rûzgâr
‘ Adliyle dehre müjde-i emn ü emân virür
- 28 Cemşîd-i kâm-rân ki süvâr olsa raşşına
Dârâ tutar rikâbını Hüsrev ‘ inân virür
- 29 Hurşîd-i zer-efşân ki kefi feyz-i cûd ile
Dehre ğinâ-yı mâ-şaşâl-ı baħr u kân virür
- 30 Yektâ-süvâr-ı arşa-i devrân ki düşmene
Havf-ı hücûmı tefrîka-i hânümân virür
- 31 Gâhî ki gerd-i pûye-i raşş-ı sebük-revi
Gerdûna kuħl-ı bâşıra-i aħterân virür
- 32 Her bir kademde şadme-i pürzûrı na‘ lınuñ
Gâv-ı zemîne zelzele-i üstühân virür
- 33 Ol demde kim hücûm-ı gedâyân için zeri
Hurşîd-i zer-feşân gibi desti ‘ ıyân virür
- 34 Ol demde dâmenin pür ider zerle her gedâ
Kim yollarına zîb-i reh-i kehkeşân virür
- 35 Devri zamân-ı Ahmed-i Muħtârı añdırur
Şemşîr-i Zülfiķâr-ı ‘ Alî’ den nişân virür

[84-b]

- 36 Çahrı sipîhr-i pür-sitemûñ od ider yerin
 Hulķı cihâna bûy-1 gül ü gülsitân virür
- 37 Şânı şehân-1 ‘âlemi ĥor u ĥaķîr ider
 Luţfi gedâya salţanat-1 câvidân virür
- 38 Geh bir vezîri şâh-1 ‘Acem’den ĥarâc alur
 Geh bir vekîli ‘asker-i Tâtâr’a ĥân virür
- 39 Hâķân-1 Çîn ki dergehine elçi gönderür
 Hep kâse-şûy-1 maţbahına armaĥân virür
- 40 Micmer-fürûz-1 bezmine ĥod‘ûd u ‘anberi
 Şâhenşeh-i memâlik-i Hindûstân virür
- 41 Her salţanat ki ĥükmi nesâķ-sâz ola añâ
 Ķânûnı dâd-1 devlet-i Nûşîrevân virür
- 42 Her memleket ki ‘adli mürebbî ola añâ
 Âb u hevâsı gürke ĥışâl-1 şubân virür
- 43 Devrinde ehl-i mâteme farķ-1 neşâţdan
 Zevķ-i sürûd-1 naĥme-i nâyı figân virür

- 44 Mülkinde düzd-i müflise mâl-i zekâtдан
Destâr u keş ü pîreheni kârbân virür
- 45 Hîlmi sirâyet itse nihâd-ı hevâya ger
Bâd-ı vezâna lenger-i kûh-ı girân virür
- 46 ‘Azmî olursa ger sebağ-âmûz-ı tab‘ -ı hâk
Kûh-ı girâna cünbiş-i bâd-ı vezân virür
- 47 Ger nehyi itse cebr-i havâş-ı mükeyyifât
Mey tab‘ ı şâd-mâna gam-ı nâ-gehân virür
- 48 Mîm-i mekâna istese pergâr-ı himmeti
Miqdâr-ı devr-i dâire-i lâ-mekân virür
- 49 Gâhî ufuğda zâhir olan mâh-ı nev degül
Te’sîr-i şevk-i medhi sipihre ziyân virür
- 50 Çekdikce silk-i nazma dür-i medhin âsumân
Mîhr aña târ-ı şa‘ şa‘ adan rîsmân virür
- 51 Ey dâver-i zamâne ki âb-ı ‘adâletün
Mülk-i cihâna revnağ-ı bâğ-ı cinân virür
- 52 Çok devletünde şâ‘ ir-i sâhir-beyân velî
Dâd-ı edâyı Nef‘î-i şîrîn-zebân virür

[85-a]

- 53 Luḡfuñ olursa ger suḡan-ı pest-pâyesi
Nazm-ı bülend-i Muḡteşeme kesr-i şân virür
- 54 Söz bir metâ' -ı fâḡir ü kem-yâbdur velî
Aña revâcı luḡf-ı şeh-i nüktedân virür
- 55 Nazm âḡir oldı başlayalum şol du' âya kim
Şi' re ḡavâş-ı ed' iye-i ḡudşiyân virür
- 56 Tâ kim şehân-ı dehre nizâm-ı cihân içün
Devrân serîr-i ma' delet üzre mekân virür
- 57 Olsun ḡapuñda muntaḡam-ı silk-i bende-gân
Devlet ki intizâm-ı umûr-ı cihân virür
- 58 Bulsun şeref hemîşe vücûduñla salḡanat
Ol salḡanat ki mülke beḡâ-yı emân virür
- 59 Tḡop eylesün yoluñda ser-i düşmen-i ḡazâ
Tâ kim felekde mâh-ı neve şavlecân virür

Âlî Çelebi-i Rengîn-i Edâ

(Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün)

- 1 Herkese mest-i harâb olmağa peymâne yeter
Bizi mest itmege bir cilve-i mestâne yeter
- 2 Ne kirişme ne tebessüm ne tegâfûl ne sitem
Yârdan 'âşıka bi' şîve-i rindâne yeter
- 3 Eglenilmez diyü 'âlemde elem mi çekerüm
Bize eğlenmege endîşe-i cânâne yeter
- 4 Neylerüz kaçır-ı zer-endûd-ı bülend eyvânı
Bir iki gün bize bir gûşe-i vîrân yeter
- 5 Böyle kalmaz güher-i ma' rifetüñ ey Âlî
Bir harîdâr-ı kerem-kâr-ı suhendâne yeter

Yahyâ Efendi Rahîmehullâhu

(Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün)

- 1 Gösterür sünbül-i ter zülf-i perîşânı ucın
Goncanuñ kimse dağı görmedi dâmânı ucın
- 2 Mâh-ı nev böyle neden 'âleme garrâlanman
Hiçbir kimse ışırmış mı anuñ nânı ucın

- 3 Bildirür mâh-ı neve Һaddini heybetden o mâh
Her kaçan kim çıkara Һançer-i müjgânı ucın

[85-b]

- 4 ‘Âşıkun cevri ile kanın kurıdur o gül-i ter
Tâ ki âlûde-i Һûn itmeye peykânı ucın

- 5 Dil-i sevdâ-zede pûlâd mıdur ey Yaہyâ
Yârûn endîşe ider nâvek-i müjgânı ucın

Ğazel-i Sâmi Raہimehullâhu

(Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Fiğân ki âh-ı dil-i mübtelâ nedür bilmez
Añlamaz ol boyı servüm hevâ nedür bilmez
- 2 O tıfl-ı nevres idüp mübtelâ beni ‘aşka
Belâyı eyleyen oldur belâ nedür bilmez
- 3 Şafâ-yı câm-ı mey ile o ğayrı ‘âlemde
Gedâ-yı kûy-ı muğân pâdişâh nedür bilmez
- 4 Kõ ta‘nı hele anı bilürin ey zâhid
Melâmet ehli cihânda riyâ nedür bilmez

- 5 Miyân-ı baħr-ı ğam-ı ‘ aşkda ben ey Sâmi
Kenâre gelmez o yâr âşinâ nedür bilmez

Ġazel-i Nef‘î Efendi

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 Niçün şâh-ı nihâl-i gülde bülbül âşiyân eyler
Bu günler ħod maħabbet ehli terk-i ħânümân eyler
- 2 N’ola bu demde ‘ âşık mest ü dilber mey-perest olsa
Bu bir demdür ki hep şâh u gedâyı kâm-rân eyler
- 3 Ĥoşâ feyz-i feraħ-baħş-ı nesîm-i şubĥ-ı cân-perver
Ki hem ğam mürdesin iĥyâ ider hem şâd-mân eyler
- 4 Serviyâ nergis içre gül meh-i tâbâne dönmüşdür
Bahârûñ şun‘ını gör kim zemîni âsmân eyler¹²⁵
- 5 Müzeyyen reng ü bûy ile dil-i Nef‘î gibi gülşen
Meger ol cân-ı ‘ âlem ğâhî geşt-i gülsitân eyler

¹²⁵ Nef‘î Dîvânı’nda bu beyitten sonra bir beyit daha bulunmaktadır.(bk. Metin Akkuş, Nef‘î Dîvânı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1993, s. 296-297.)

Velehu Nef'î Efendi

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

- 1 Bildirürdüm derdümi bir âh ile cânâne hep
Korçaram süz-ı derûnumdan felekler yana hep
- 2 Gün gibi bilmem kimüñ gam-ğânesin pür-şevk ider
Halk-ı ' âlem mübtelâ bir âfet-i devrân hep

[86-a]

- 3 Dâne virmez hırmeninden merdüm-i dââyâ çarh
Bezî ider varını ammâ bulsa bir nâdâna hep
- 4 Ceng iderler dîdeler her şeb [hayâl-i]¹²⁶ yâr için
Girseler müjgânlarum n'ola boyunca kona hep
- 5 Olmaz ey Nef'î bu vâdîde benümle hem-inân
Gelsün esb-i tab'ına mağrûr olan meydâna hep

(Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün Mefâ' ilün)

- 1 O şeh-âşûb-ı nevrestem nedür resm-i vefâ bilmez
Şeh istignâ-yı dil-bestem ki kânûn-ı cefâ bilmez

¹²⁶ Mecmûada yer almayan bu kelime dîvândan bulunarak tamamlanmıştır. (bk. Metin Akkuş, Nef'î

Dîvânı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1993, s.87.)

- 2 O çeşm-i sihr-efsûn-sâz mesîh ü hızr ile hem-râz
Teğâfûl reh-i nâz dağı semt-i ‘atâ bitmez
- 3 Gül-i nevâ bave-i şekvâ idersem âh-ı vâveylâ
Şakır dil-i ‘andelib-âsâ ‘aceb hüsn-i edâ bilmez
- 4 Kâmer- tal‘ at ferîşte-hû zülâl-i ‘anberin-gîsû
Gönül ‘aşkında cüst u cû ider sûy-ı rehâ bilmez
- 5 O dil-cû-yı melek-peyker serîr u na‘delet-perver
Tıfıldurhûb ter hevâ-yı mübtelâ bilmez

Kasîde-i Nef‘î Efendi Der-Sitâyîş-i Sultân Murâd Gâzî Ahmed Hân

(Mef‘ûlü Mefa‘îlüMefâîlü Fa‘ûlün)

- 1 Ey pâdişeh-i ‘ârif ü dâniş-ver-i ‘âlem
Vey şâh-ı cihângîr ü zafer-yâver-i ‘âlem
- 2 Sultân-ı kerem-pîşe hudâvend-i mükerrerem
Şâhenşeh-i Cem-pâye cihân-dâver-i ‘âlem
- 3 Sensin o cihân-bân-ı mu‘azzam ki sürer yüz
Dergâhına şâhân-ı bülend-efser-i ‘âlem
- 4 Bu şevket ü bu şân ki var sende ‘aceb mi
Görünce kuluñ olsa ger İskender-i ‘âlem

- 5 Hep bende-i dergâhuñ olurlarsa sezâdur
İskender ü Behrâm u Cem ü Kayşer-i ‘âlem
- 6 Dîdâruñı görseydi ger olurdu muğarrer
Hürşîd gibi secde-i şâh ekber-i ‘âlem
- 7 Ferş-i harem-i rif’ atıñ olursa revâdur
Bu tâk-ı mu‘ allâ-yı zer-ender-zer-i ‘âlem
- 8 Ordû-yı hümâyûnına bir teng-fezâdur
Bu ‘ arşa-i pür-vüs‘ at-i pehnâver-i ‘âlem
- 9 Böyle ider evşâfuñı ta‘ bîre gelince
Ta‘ zîm ile üstâd-ı suhan-perver-i ‘âlem
- 10 Cemşîd-i zamân tâc-ver-i maşriğ u mağrib
Hürşîd-i zemîn şem‘ -i ziyâ-güster-i ‘âlem
- 11 Ferzend-i kirâmı güher-i dûde-i ‘âdem
Mağdûm-ı felek reşk-i melek mefhar-ı ‘âlem
- 12 Pîrâye-dih-i saltanat- ârâyış-i devlet
Sermâye-i ihsân u kerem zîver-i ‘âlem

[86-b]

- 13 Fermân-dih-i kü1 dâd-ger-i ferd-i yegâne
Sultân-1 cihân mâlik-i ba1r ü ber-i  alem
- 14 Memdû1-1 cihân Hân Murâd-1 h ner-end z
H k n-1 su1andan u zeb n- ver-i  alem
- 15  s  gibi bir r 1-1 melek-s ret   ho1-1z t
Y suf gibi bir m h-1 per -peyker-i  alem
- 16 Ta  bir idemem 1afvet-i  y ne-i 1ab n
Mir at-1 Hud   b-1 r 1-1 cevher-i  alem
- 17  r ste env  -1 ma   rifle v c d 
Her fende ser-efr z-1 cih n bihter-i  alem
- 18 Ho1-b  o kadar silsile-i 1 hid-i h l1
Kim her 1iken-i p r-1am  bir micmer-i  alem
- 19 El1 f  o   yetde ki  ok g rmez  na hi 
Bir bendesin n olsa b t n ki1ver-i  alem
- 20 Ger ber1-i 1 b -1 keremi ya1sa olurdu
 ks r-i 1l  cevher-i h kister-i  alem

- 21 Ger eylese hâşıyyet-i temkîni sirâyet
Bir zerreyi tahrîk idemez şarşar-ı ‘âlem
- 22 Ferhunde-şiyem pâdişehâ dâd-penâhâ
Ey Husrev-i Cem-câh u Ferîdûn-fer-i ‘âlem
- 23 Lâyık mı zamânında kıala böyle tehî-dest
Bir bencileyin şâ‘ir-i vahy-âver-i ‘âlem
- 24 Çala bir iki beyt-i müzahrefle mahalsiz
Bir medrese-i ‘âlîye bir kaşmer-i ‘âlem
- 25 Ben dâm-ı tahayyürde kıalam böyle giriftâr
‘Acz ile olam muztarib u muztar-ı ‘âlem
- 26 İtdüm o kıadar ülfeti guşşayla ki oldum
Ferzende-i gam-ı bî-peder ü mâder-i ‘âlem
- 27 Ma‘kûl mıdır böyle perîşân ola hâlüm
Memdûhum ola sencileyin server-i ‘âlem
- 28 Heyhât ki bir devre gele haşr ide devrân
Olmaz bu kıadar kışşa-i müşkil-ter-i ‘âlem
- 29 Zâtuñ gibi bir pâdişeh-i ‘ârif ü kâmil
Bendeñ gibi bir rind-i şenâ-güster-i ‘âlem

[87-a]

- 30 Hep tuhfe-i güftârum için Rûma gelirler
Hâlâ ne kadar var ise sûdâ-ger-i 'âlem
- 31 Tab'um gibi bir pür-hüner-i bü'l-'aceb olmaz
İfrâz-ı kemâl itmede ser-defter-i 'âlem
- 32 Hem mekteb-i endîşede üstâd-ı sihir-sâz
Hem ma' reke-i fitnede çâpük-ter-i 'âlem
- 33 Behrâm-ı hayâlüm ki yeter tîğ-ı zebânüm
Her fitnede cem' olsa eger leşker-i 'âlem
- 34 Kim at koparur 'arşa-i ma'nâda tururken
Tab'um gibi bir Rüstem-i cengâver-i 'âlem
- 35 Çok 'arşa-i ma'nâda dilâver geçer ammâ
Var ise yine ancak odur şaf-der-i 'âlem
- 36 Virsem ne 'aceb hükmüni ger medh ile hicvin
Âdemdür olan mazhar-ı hayr ü şer-i 'âlem
- 37 Ebnâ-yı zamân ile müdârâ nice mümkün
Tâ olmayacak bende har-ender-har-ı 'âlem

- 38 H arlikden e er  omamı  amm  ki ne   re
Feyy z-ı ezel m cid-i k l ma dar-ı    lem
- 39 Olur yine  ıymetde ziy de bu  a idem
Bir ri teye cem  olsa d r   gevh r-i    lem
- 40 Da  v ma yeter  ahid-i   adil bu  a ide
İ b ta eger l zım ise ma zar-ı    lem
- 41 Her beyt-i  af -g steri bir meykede-i feyz
Her n ktesi bir n dire-i muzmer-i    lem
- 42 H atm eyle du    ile uzatma s zi Nef  
Fery dına yetmez mi meger d ver-i    lem
- 43 Her va t-i seher t  ki  ı up b m-ı felekde
Cevl n ide t v s-ı m lemma  per-i    lem
- 44 Gerd n ola  s yi  i  n  deme t  kim
 ar -ı felek   mihr   meh   a ter-i    lem
- 45  ı hatle ola mesned-i devletde ser-efr z
Ferm nına ma k m ola ser-t -ser-i    lem

[87-b]

Ġazel-i Nev'î Efendi

(Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün)

- 1 Geldümse n'ola ben şu'arâ devrine âhır
'Âdet budur âhırde gelür bezme ekâbir
- 2 Şûfî zarar itmez saña eţfâl ile şoĥbet
Ġam çekme girür cennete erbâb-ı şaġâ'ir
- 3 Ey meh n'ola şebbâz-şifat düşsen el üzre
Şehründe bizüz şimdi gözi baġlu misâfir
- 4 Hiç n'eyleyin bu dil-i âvâreyi bilmem
Ne vuşlata kâdir saña ne fûrkate şâbir
- 5 Nitsün ya güzel sevmeyüp Allâh'ı severseñ
Nev'î gibi bir rind ĥuşûşâ ola şâ'ir

Ġazel-i Belġi

(Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün)

- 1 Gözleme kimse elin umma naşîbüñ elden
Saña âhır yetişür kısmet olan evvelden

- 2 Bağladum nağd-i dili gerçi miyân-ı yârda
Eyledüm ortada kim anı çıkardum elden
- 3 Bir aķârşu gibidür ‘ömrüñe mânend-i hayât
Anı sen bağlayamazsun düğüm urma yelden
- 4 Belde tîğüñ kesici oldu geçirmez halkı
Anuñ içün geçemez cân u gönül bu belden
- 5 Dâirüñ gözle Belîği hâzer it devr-i felek
Seni pergâra çeker çıkma şakın cetvelden

Gazel-i BâkîEfendi

(Müfte‘ ilün Mefâ‘ ilün Müfte‘ ilün Mefâ‘ ilün)

- 1 Müşkil imiş ki dil-rübâ tıfl ola dil-sitân ola
‘Âşık-ı zâr u mübtelâ pîr ola nev-tüvân ola
- 2 Yaşuma bakmaz ol perî bilmedi kadr-i gevheri
Tâlîb ola bu demleri bulmaya bir zamân ola
- 3 Gûş tutup münâfıka cevri ço yâr-i şadıka
Dilber odur ki ‘âşıka müşfik ü mihrîbân ola
- 4 Hâyı-i şîrâr-ı nâr-ı dil oldu nücûma muttaşıl
Böyle kalursa şöyle bil gökde nice kırân ola

[88-a]

- 5 Bâkîye sâkiyâ feraḥ vir ki fenâ bula teraḥ
Şol meyi şun ki bir ḳadeh pîr iḳe nev-cevân ola

Ġazel-i Zîhnî

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Helâk-ı ğamzedür cân u niġehmu' tâd-ı ḥasretdür
Ḥarâb-ı 'aşḳdur ġönlüm dimâġ âbâd-ı ḥasretdür
- 2 Dil-i âzürde-şîven şavt o murġ-ı nâle-pîrâdur
Ki bâġ-ı ġamda her dem şîvesi feryâd-ı ḥasretdür
- 3 Felek sa'y-i demâ-âzârî-i ehl-i dilân eyler
Gelen ġuş-ı dil ü câna mübârek-bâd-ı ḥasretdür
- 4 Dil-i ġamze-fîrîb çeşm-i mübârek-bâd-ı ḥasretdür
Bugün ben zâra' aynı zâġ nişter-zâd-ı ḥasretdür
- 5 Cihânda mazḥar-ı nâ-şâdî-i çarḥ olmasun mı âh
Dil-i Zîhnî-i feyz-âmûz isti' dâd-ı ḥasretdür

Ġazel-i Nef'î

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

- 1 Şâh-ı aşķam 'âlem-i ma' nâ müsellemdür baña
Ser-nigûn peymâne-i Cem tâc-ı Edhem'dür bana
- 2 'Aşķ ile gâhî harâbâta düşürsem gönlümi
Bâzgüne tâc-ı Edhem sâġar-ı Cem'dür baña
- 3 Her nefesde ġançer-i bürrân gibi bir zaġm açar
Hem-zebân-ı dil-nevâz âh-ı dem-â-demdür baña
- 4 On sekiz biñ 'âlemi seyr eylemek lâzım degül
Her nefesde feyz-i Ĥaķ bir özge 'âlemdür baña
- 5 Ĥalk-ı 'âlem bir nefes şâd olmaġa cânlar virür
Cânımuñ cânânı ġûyâ dildeki ġamdur baña
- 6 'Aşķum ammâ yine dûşîze-gân-ı fikrüme
Cebrâ'ilüm Meryem-i endîşe maġremdür baña
- 7 Baña şor Nef'î hemân ķadr-i dür-i eş' âruñı
Nükte-sencânı ilâhî cümle hem-demdür baña

[88-b]

Der-Evşâf-ı Kaşr-ı ‘ Âlî Qadr ki Cennet-Mekân Sultân ‘ Osmân Hân

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 Te‘âlallâh zihî kaşr-ı bülend-eyvân-ı halkârî
Yed-i beyzâ-yı kudretdür meger kim dest-i mi‘mârı
- 2 Nedür ol ‘işret-âbâd-ı bülend ol kaşr-ı ‘âlî kim
Felek bir çeng olurdu bezmine ger olsa evtârı
- 3 Mu‘allâ beyt-i ma‘mûr-ı felekden ferş-i eyvânı
Mücellâ sîne-i âyîneden kâşî-i dîvârı
- 4 Sevâd-ı şâm-ı ‘işret dûde-i şem‘-i şebistânı
Beyâz-ı şubh-ı devlet perde-i dîbâ-yı zer-târı
- 5 O deñlü tâb-nâk itmiş o zerrîn-şemse etrâfın
Görinmez sâyesinde âfitâb-ı şubhuñ âşârı
- 6 Degül mihr ü beyâz-ı şubh ufukdan seyr içün sakfın
Felek baş kaldırınca hâke düşdü tâc u destârı
- 7 ‘Aceb mi ferşine âyîne-i ‘âlem-nümâ dirsem
Nümâyân kudsiyân-ı âsumânuñ naqş-ı esrârı

- 8 Ruḥâmında degül emvâc-ı gûn-â-gûn u pey-der-pey
Görinür câ-be-câğ bâğ-ı behiştüñ ‘ aks-i enhârı
- 9 Şanurlar bir gül-i zer-dûzdur bir na‘ t-ı hârâda
Ruḥâmında görenler ‘ aks-i hûrşîd-i pür-envârı
- 10 Muḥîṭ-i feyz-i ma‘ nâdur meger ol havz-ı şâdirvân
Ki ol bir lûlesinden çeşme-sâr-ı hıız olur cârî
- 11 Olaydı ger bu revnağ bu şafâ kaçır-ı Züleyhâ’da
Dil ü cândan olurdu seyr için Yûsuf harîdârı
- 12 Neşât-engîz ü gam-fersâdur ol deñlü temâşası
Ki yâd itmez gören ‘ âşık cân-gâh-ı dil-dârı
- 13 Felek üftâde-i kıadd-i bülend-i serv-i bûstânı
Melek murğ-ı giriftâr-ı gül-i ra‘ nâ-yı gülzârı
- 14 Ne bustân reşk-i feyz-âbâd-ı Firdevs-i ma‘ ânî kim
Leb-i dilberden a‘ lâ mîve-i şîrîn-i eşcârı
- 15 Nice açılmasun dil gül gibi bir böyle gülşende
Ki nevrûz-ı şabâdur hep nevâ-yı bülbül-i zârı
- 16 Nedür ol ravza-i ‘ anber-sirişt-i dil-keş ü hurrem
Ki mest eyler dimâğ-ı rûzgârı bûy-ı ezhârı

[89-a]

- 17 Nesîmi gâret itmüş nûkhet-i gîsû-yı hûbânı
‘ Aceb mi açsa her bir gonca bir dükkân-ı ‘ atârı
- 18 Şabâ delâl-i bender-gâh-ı Çîn olmuş mezâd eyler
Miyân-ı çârsû-yı gülşeninde müşk-i Tâtârı
- 19 Şemîm-i sünbül ü nesrînini yâd itse bir şâ‘ir
Buğûr-ı ‘ anber ü kâfûr olur her tûmâr-ı eş‘ârı
- 20 Gubârı ol kadar hoş-bû ki aındırmaz dem-i şubha
‘ Abîr-i ceyb-i gîsû-yı bütân-ı Çîn ü Ferhârı
- 21 Fezâsı halvet-i dil gibi pür-envârı rûhânî
Hevâsı ‘ âlem-i cân gibi gerd-i tîreden ‘ârî
- 22 Degül deryâ seḫâb-ı nev-bahârîdür hevâsından
Ruḫûbet kesbi der düşmüş zemîne âsumân-vârî
- 23 Hevâsında ruḫûbet ol kadar kim her dem urduḫça
Olurâb-ı ḫayât-âsâ vücûd-ı âdeme sârî
- 24 Hevâsı böyle cân-baḫş u ḫayât-efzâ gerek el-ḫaḫḫ
Ki tâ ḫurrem tuta dâim dil-i şâh-ı cihân-dârı

- 25 Ne şeh İskender-i devrân ki Eflâtûn eger görse
Olur biñ cân ile meftûn-ı hüsni hulk u eṭvârı¹²⁷
- 26 Ne şeh şâhenşeh-i şâhib-ķırân-ı maşrıķ u mağrib
Ki ṭutdı ‘âlemi gün gibi berķ-i tîğ-ı peykârı
- 27 Yegâne şehsüvâr-ı eblâķ-ı devrân ki hem-vâre
Olur ne semte gitse fetḥ ü nuşret peyk-i reh-vârı
- 28 Cihân-bân-ı yegâne âfitâb-ı âsumân-sâye
Ḥudâvend-i zamâne mesned-ârâ-yı nigû-kârı
- 29 Bisât-ı heft-iķlîmüñ çerâğ-ı ‘âlem-efrûzı
Serîr-i nüh-revâķuñ pâdişâh-ı mâh-dîdârı
- 30 Ḥıdîv-i nâm-ver-i ârâyiş-i taḥt-ı Süleymânî
Cihân-gîr-i muzaffer şaf-şikâf-ı rezm-i kerrârı
- 31 ‘Alî-rezm ü Süleymân-kevkebe Sulṭân ‘Oşmân kim
Revâdur ṭâķ-ı ‘arşa aşılursa tîğ-ı ḥûn-bârı
- 32 O sulṭân-ı suḥan-perver ki devr-i dil-sitânıdur
Metâ‘-ı dâniş ü idrâķ ü fehmüñ rûz-ı bâzârı

¹²⁷ Mecmûadaki bu beyit Nef‘î Dîvânı’ında bulunmamaktadır.(bk. Metin Akkuş, Nef‘î Dîvânı, Akçağ

Yayınları, Ankara, 1993, s.86-87-88-89-90.)

[89-b]

- 33 O şâhenşâh-1 mülk-ârâ-yı bî-pervâ-yı zâlim-küş
Ki yâd olmaz zamânında sitem-kârî vü cebbârî
- 34 Degüldür kehkeşân cellâd-1 qahr-1 tûğ-1 ‘adliyle
Çalup çâk eyledi fark-1 ser-i çarh-1 sitem-kârî
- 35 Seşâb-1 nev-bahâr-1 fetih u nuşret tûğ-1 sîrâbı
Çerâğ-1 dûdmân-1 dîn ü devlet baht-1 bîdârî
- 36 Dil-i ervâh-1 kudsî gibi şâf u pâk vicdânı
Nihâd-1 ‘aql-1 küll gibi dürüst ü rast mi‘yârî
- 37 Semend-i râiz-i iclâlinüñ gerdûn çerâğâhı
Kemend-i Rüstem-i iqbâlinüñ ‘âlem giriftârî
- 38 Şabâ ger bûy-1 hulkiyle tolaşsa rub‘ -1 meskûnı
Felek fark eylemezdi Çîn u Rûm u Hind u Bulğarı
- 39 Esince bâd-1 qahrı baht u ber yeksân olur zîrâ
Urur birbirine emvâc-1 deryâ gibi kuhsârî
- 40 Neşât-1 ‘ahd-i ‘adliyle cihân ol deñlü hurrem-dil
Ki teşhîş eylemek güç birbirinden mest ü huşyârî

- 41 Ger olsa şâmil-i ahvâl-i murğân-ı hevâ ‘adli
İderdi kebk-i ra‘nâ çeşm-i şâhin üzre reftârı
- 42 Zamânında bulunmaz fitne pinhân olmağa bir yer
Meger hûbân-ı fettânuñ şikenc-i zülf-i țarrârı
- 43 Kerem-güster Hudâvendâ hüner-perver şehenşâhâ
Eyâ pîrâye-i şun‘ı kemâl-i kudret-i Bârî
- 44 Şalâdur nükte-sencân-ı zamâne hiç lâf itmem
Ben öğretdüm cihâna țarz-ı şûh u şî‘r-i hem-vârı
- 45 Nice yıl istese sihr öğredür Hârûta endîšem
Açınca çârsû-yı fitnede dükkân-ı sehhârî
- 46 Hıred ‘allâme-i idrâkimüñ bir köhne şâkirdi
Felek şehnâme-i endîšemüñ bir cild-i zer-kârı
- 47 Suhan bir tûtf-i mu‘ciz-beyândur hâmem üstâdı
Kalem bir Kâhramân-ı tîğ-ı zendür dil silahdârı
- 48 Cem-i endîšemüñ hurşîd bir câm-ı zer-endûdı
‘Arûs-ı tab‘ımuñ nâhîd bir çengî perestârı
- 49 Zâmîr-i pâküm ol levh-i celîdür kim kenârında
Sevâd-ı her dü‘âlem bir hafî nağş-ı kalem-kârî

[90-a]

- 50 Cihân-ı müzmelüm ben münteḥab eczâ-yı ʿ âlemden
Tefâvüt yok yine mâ-beynimizde zerre miḳdârı
- 51 Dilüm kân-ı maʿ ârifdür ḥayâl[üm] baḥr-ı maʿ nâdur
ʿ Aceb mi ḥaşre dek eylerse ger ḥâmem güher-bârı¹²⁸
- 52 O kânuñ her sözü bir kıtʿ a elmâs-ı cihân-tâbı
O baḥrûñ her ḳaşîdem bir dizi lû ʿlû ʿ-ı şeh-vârı
- 53 Ḥayâlümdür o deryâ-yı ḥurûşân kim sebaḳ almış
Felek tedvîr-i girdâbından anuñ ʿ ilm-i edvârı
- 54 Şanur girdâb-ı pîç-â-pîç-i deryâ-yı maʿ ânîdür
Gören mir ʿât-ı endîşemde ʿ aks-i çarḫ-ı edvârı
- 55 Gülistân-ı cihân-ı ṭabʿ şafâ-baḥş-ı laṭîfümdür
Ki zîb-i tirkeş-i müjgân-ı cevridür ḥas u ḥârı
- 56 Çeh-i Kenʿ ân-ı şebistân-ı devâtumdur ki Yûsuf ʿ dan
Alur kîn-i zenân-ı Mışrı seyr-i ḥüsn-i ebkârı

¹²⁸ Mecmûadaki bu beyitin ilk mısrası ile 52. beyitin ikinci mısrası dîvânda birleştirilerek farklı bir beyit oluşturulmuş ve bu şekilde bir beyit de eksilmiştir.(bk. Metin Akkuş, Nefʿî Dîvânı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1993, s.86-90.)

- 57 Kelîm-i MıŖr hem kilik-i Ŗeker-hâ-yı revânumdur
Ki cüllâb-ı ma' ânîdür cihâna nîl-i güftârı
- 58 Gelince sîneden gâv-ı dehâna cân bulur ma' nâ
Dilüñ enfâs-ı rûhullâhdur gûyâ ki efkârı
- 59 Du' âya başla Ŗimden Ŗonra Nef' î ko bu da' vâyı
Ki bu da' vâya haŖmuñ dağı vardur belki ikrârı
- 60 Tura tâ kim bu tâğ-ı lâciverdî böyle pâ-ber-câ
Ola tâ kim cihân ma' mûr u ' adl-i Ŗâh mi' mârı
- 61 Ŗafâlar eyleye dâim o kâr-ı ' âlem-ârâda
Kederden pâk olsa bir dem dil-i âyîne-girdârı

Ėazel-i Fehîm Ėelebî Nesîm-Berây-ı Ta' rîf

(Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilâtün Fe' ilün)

- 1 Fitneden eylemege dilleri âgâh nesîm
Tolanur tarf-ı külâhuñ geh ü bîgâh nesîm
- 2 Ŗem' -i ruhsâruña hağ perde-i müŖkîn çekeli
İtmege seyr-i cemalüñ bulamaz râh nesîm
- 3 Eyleyen turrañı her demde perîŖân-ağvâl
Gâh âh-ı dili sevdâ-zededür gâh nesîm

[90-b]

- 4 Meh gibi gülleri pür-nûr ide feyz-i eşeri
Âfitâb-ı ruhuñı itse güzergâh nesîm
- 5 Râh-ı gülzâr-ı zamîründen eger geçse Fehîm
Ola hırşîd gibi nûr-dih-i mâh nesîm

Ġazel-i Meşâmî Beg Raĥmetullâh

(Mef'ûlü Fâ' ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün)

- 1 Ĥaĥ geldi rûy-ı dilbere ben kışdayum daĥı
Aĥşam irişirdi seyr-i kemân-keşdeyüm daĥı
- 2 Ol kaşı şorarsa eger olmadum ĥalâş
Ĥullâb-ı 'aşkı ile keş-â-keşdeyüm daĥı
- 3 Ĥurtuldı cümle kâfire tutsaĥ olan gelüp
Ben kayd-ı bend-i zülf-i müşevveşdeyüm daĥı
- 4 Bir sâde rû-şanem severin gelme ey ecel
Bir iki gün bu deyr-i münakkaşdayum daĥı
- 5 Maĥv itdi târ-ı 'aşĥ egerçi vücûdumı
Ben ey Meşâmî bir yanar âteşdeyüm daĥı

Merhûm Yahyâ Efendi Neverallâhu abrehu

(Mûfte 'ilünMefâ 'ilün Mûfte 'ilün Mefâ 'ilün)

- 1 Sâgar-ı nâz u şîveyi ol iki çeşm-i meste vir
Hınçer-i hışm u kîneyi gamze-i tîz-deste vir
- 2 Biz dimezüz ki mihr-veş câm-ı zer olsun ey felek
Sen bize mâh-ı nev gibi bir adeh-i şikeste vir¹²⁹
- 3 Gülşen-i dehrde yeter bize o gonca bâgbân
Yok dime isteyenlere gülleri deste deste vir
- 4 Mest-i müdâm-ı la' l kim gayr ile görme bir beni
Saña sözüm bu sâkiyâ bâdeyi mey-pereste vir
- 5 Zülfine düşdi bend olup çünkü yeñilmedi bu dil
Şaħne-i gamzesine Yahyâ anıdest-beste vir¹³⁰

¹²⁹ Mecmûadaki bu beyit ile 3. beyit Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Dîvânı'nda yer değiştiriştir. (bk. Hasan Kavruk, Şeyhülislâm Yahyâ Dîvânı, MEB Yay. Ankara, 2001, s.133.)

¹³⁰ Mecmûadaki bu beyit Şeyhülislâm Yahyâ Efendi Dîvânı'nda tamamen farklıdır. (bk. Hasan Kavruk, Şeyhülislâm Yahyâ Divânı, MEB Yay. Ankara, 2001, s.133.)

Ġazel-i Monlâ Fuzûlî

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Tenümde zaĥm-ı tîġin çeşm-i ĥûn-efşâna beñzeldüm
Oġuñ kim şaf şaf etrâfındadır müjgâna beñzeldüm¹³¹
- 2 Süñülmüş göñlümi kim toludur ġamzeñ ĥayâliyle
Ĥarâmîler yataġı menzil-i vîrâna beñzeldüm

[91-a]

- 3 Tenümde incinüp çıkmış revân cân gibi peykânuñ
Niçün incinmesün yetdükde zevġin cânâ beñzeldüm
- 4 Gözümde beslenüp kıymet bulan peykânuñı gördüm
Şadefde gevher olan ġatre-i bârâna beñzeldüm
- 5 Fuzûlî öldürür her dem beni ehl-i nazâr ta' nı
Ki niçün yâr la' lin çeşme-i ĥayvâna beñzettüm

Der- Medĥ u Şenâyî Merĥûm Sultân ' Oşmân Dîġer Ķaşîde

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Ne şûret baġladı seyreyle ĥüsn-i şun' -ı Yezdânı
Ki ma' nâsını fikr itdikçe alur ' aġl-ı insânı

¹³¹ Fuzûlî Dîvânı'nda bu beyitten sonra bir beyit daha bulunmaktadır. (Kenan Akyüz- Süheyl Beken- Sedit Yüksel-Müjgan Cunbur, Fuzûlî Dîvânı, Akçaġ Yayınları, Ankara, 1990, s. 227.)

- 2 Cihân bir tâze revnağ buldı bir rûh-ı muşavverle
‘ Aceb mi tâzelense dâstânı mâh-ı Ken‘ ânî
- 3 Cihân oldu müteḥḥir pür-cihân-ârâ şehenşâha
Pür itdi nüh-revâkı ğulğul-ı kûs-ı cihân-bânı
- 4 Uyandı gerçi baḥtı rûzgârũ ħâb-ı ğafletden
Velî ârâyış-i dünyânuñ oldu deng ü ḥayrânı
- 5 Każâ bir şevķile ḥıdmetde dâmen-der-miyân oldu
Müheyyâ eyledi fevrî aña esbâb-ı sulṭânı
- 6 Felek fırûzedden bir taḥt-ı ‘ âlî kurdı şâhâne
Aña bir aķ dîbâ perde çekdi şubḥ-ı nûrânî
- 7 Çıķardı mâverâ-yı perdeden ta‘ zîm ile devrân
Ṭutup el üzre bir tâc-ı zer-endûd ı dirahşânı
- 8 Tenezzül eylemez ammâ o tâc u taḥta iķbâli
Buña kâil degül zîrâ ‘ ulüvv-i şevket ü şânı
- 9 Nice mîrâsa girmişdür o tâc u taḥtı neyler ol
Anuñçün taḥt u tâc itmüş müheyyâ luṭf-ı Yezdânî

- 10 Aña taht âsumân-ı ‘ adl ü efser mihr-i devletdür
Bu tâc u tahtile dünyâya hüküm eylerse erzânî
- 11 Te‘âlallâh zihî Sulţân-ı‘ âlişân-ı mülk-ârâ
Ki der-bân eylemez bâb-ı hümâyûnında Keyvânı
- 12 Cihân-bân-ı mu‘allâ-pâye kim gerdûn-ı gerden-keş
Zemîn bûs-ı cenâbından olur fersûde pîşânı

[91-b]

- 13 Cihân-ı şevket-i şanuñ serîr-ârâ şehensâhî
Serîr-i ‘ adl ü dâduñ dâver-i Cem-câh-ı devrânî
- 14 Hudâvend-i mu‘azzam pâdişâh-ı maşrıķ u mağrib
Yegâne vâriş-i mülk-i cihân İskender-i şânî
- 15 Şeref-bağş-ı serîr-i salţanat sermâye-i devlet
Mühim-sâz-ı ‘ adâlet revnaķ-efzâ-yı müselmânî
- 16 Şehen-şâh-ı ‘ adâlet-pîşe ‘ Oşmân Hân-ı şânî kim
Vücûdıyle hayât-ı tâze buldu mülk-i ‘ Oşmânî¹³²

¹³² Nef‘î Dîvânı’nda yer almamaktadır.(bk. Metin Akkuş, Nef‘î Dîvânı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1993, s.80-83.)

- 17 Ne şâhenşeh serîr-ârâ-yı dîvân-ḥâne-i ‘ âlem
Ne şâhenşeh bisâṭ-endâz-ı evreng-i Süleymânî
- 18 Şükûh-ı baht-ı iḳbâl ile nâzende şehensâhı
Kemâl-ı ‘ adl ü inşâf ile pâyende cihân-bânı
- 19 Sikender gibi tâlib feth-i heft-iḳlîme iḳbâli
Süleymân gibi ğâlib rûzgâra ḥükm ü fermânı
- 20 Hele teshîr-i mülke başlasun iḳbâli seyr eyleñ
Ne Türkistân’ı ḳor feth itmedük ne kâfiristânı
- 21 Görüñ bir gün virür Mıṣr u Yemen gibi vezâretle
Bir ednâ bendesine kişver-i Îrân u Tûrânı
- 22 Degül deryâda keştî âsumânda mâh-ı nev olmuş
Cenâb-ı luṭfinuñ a‘ lâ vü ednâ kâse-gerdânı
- 23 Düşer mi sâye-bânı âsumânuñ sâyesi ‘ arşa
Ger olsa pertev-endâz âfitâb-ı re’y-i pinhânı
- 24 Fûrûğ-ı re’y-i çarḫ-ı devletüñ hem mihri hem mâhı
Kef-i cûdı cihân-ı himmetüñ hem baḫrı hem kânı
- 25 Dil-i pür-feyzi kim deryâ-yı himmetdür miyânında
O baḫrüñ pür-güher bir mevcidür şemsîr-i bürrânı

26 O ŐemŐir-i mŐcevher ol kemer-bend-i muraşŞa' la
Pey-â-pey mevcidŐr gâhî itdŐkçe tuĒyânı

27 SŐvâr oldukça taŐvîrinde 'âcizdŐr muŐavvirler
Ne deñlŐ diĒkat eylerse eger Bihzâd eger Mânî

28 'Aceb Şun' -1 ilâhî bŐ'l-' aceb terkîbidŐr zîrâ
Muşavver Şu' le didârı mŐcessem bâd-1 yekrânı

[92-a]

29 Ne ra' nâ raĒŐ olur el-ĒaĒ ol ejderhâ-yı 'anĒâ-per
Ki eyler cilvesi Őermende řâvŐs-1 Ēırâmânı

30 GÖren ol perĒem-i mŐŐĒinile reftârını añmaz
Temâşâ-yı Ēırâm-1 dilber-i kâkŐl perîşânı

31 O yâl Ő bâl u reftâr ol Ēırâm-1 nâzik Ő dil-keş
O perĒem ol cebîn ol gerden-i mevzŐn-1 řŐlânî

32 O cism-i kŐh-1 peykerle o deñlŐ tîz-revdŐr kim
GeĒer yel gibi bir âheste pertâb itse 'ummânı

33 GŐzâr eyledi 'aksi dŐŐmenden âyîne-i ĒarĒa
BurâĒ-âsâ zemînden 'arşa dek ger itse cevlnı

- 34 Kulağın dik tutup pertâb idince farṭ-ı sür^ç atden
Döner ol nâvek-i perrâna kim çift ola peykânı
- 35 Cihân-ârâ şehensâhâ cihân-dâver hudâvendâ
Eyâ şâyeste-i mülk-i Cem ü mühr-i Süleymânî
- 36 Sa^ç âdetle sen ol Hâkân-ı ^ç âlîşân-ı devrânsın
Ki var devrinde Hâkânîden a^ç lâ bir senâ-ḥânî
- 37 Ben ol Vaşşâf -ı ahdim ki gelince medḥ ü evşafa
Benimle hem-zebân olmaz ne Firdevsî ne Hâkânî
- 38 Ne Vaşşâf^ç um ne Firdevsî o mu^ç ciz-gûy-ı ma^ç nâyam
Ki ta^ç bîrümle şûret kesbi der aḥvâl-i vicdânî
- 39 Ḥayâlüm kâr-bân-sâlâr-ı iqlîm-i ma^ç ânîdür
Dilüm gencîne-i pür-gevher- esrâr-ı rûḥânî
- 40 Temevvüc itmeyince kılzüm-i tab^ç dür-efşânum
Pür olmaz rûzgârın gevher-i kamîle dâmânı
- 41 Ne mümkindür ki nazmum gibi zî-қыmet güher bulmaḥ
Kazanlar tîşe-i endîşesiyle kân-ı imkânı
- 42 Şanurlar kaṭre-i ḥûn saçılur tîḡ-i zebânumdan
Sözüm oldukça rengîn-fîkr ile yâḳût-ı rümmânî

- 43 Benüm ol hayder-i kerrâr-ı ma' nâ kim hücûmumdan
Dilîrân-ı hayâle teng olur endîşe meydânı
- 44 Fazîlet ma' rifetdür baña ' ilm endîşe-i ma' nâ
Mübârek olsun eşrâf-ı zamâne ' ilm ü ' irfânı
- 45 Sözüm şâhid yeter işbât-ı isti ' dâd için baña
Ne lâzım dâm-ı tezvîr eylemek tefsîr-i Qurânı

[92-b]

- 46 Hüner luţf-ı kelâm-ı haqqı bilmekdür maḥallinde
Ḥâķîkatde budur ehl-i dilüñ mi' yâr u iz' ânı
- 47 Bu feyz ehl-i dile dâd-ı Hudâdur cehd ile olmaz
Yine bir ehl-i dil nazmından añlar añlayan anı
- 48 Muḥaşşal âdeme ma' nâ gerekdür yoḡsa neylerler
Esîr-i kayd-ı şûret bir alây bî-hûde ḡayvânı
- 49 Kemâl ehlinde lâf olmaz yeter lâf itdüñ ey Nef î
Du' âya başla kim buldı kaşîde ḡadd ü pâyânı
- 50 Yüzüñ sür âsitân-ı bâr-gâh-ı ' arş-ı a' lâya
Elüñ ḡaldur du' âya iste Mevlâdan bu iḡsânı

- 51 Ki tırduğça cihân ol saltanatda ber-ğarâr olsun
Hayât-ı tâze bulsun sâyesinde ‘ âlem-i fânî
- 52 Süleymân gibi çıksun tahta her gün ‘ adl ü dâd itsün
Pür olsun ‘ arşa-i maşşer gibi meydân-ı dîvânı
- 53 Fûrûğ-ı kevkeb-i iğbâl ü bahtı eylesün her dem
Cihânı âfitâb-ı ‘ âlem-ârâ gibi nûrânî

Velehu Nef’ î Efendi Şahbâ Berây-ı Ta’ rîf

(Mefâ’ îlün Mefâ’ îlün Mefâ’ îlün Mefâ’ îlün)

- 1 Nice mest olmasun ‘ âşık felek peymâne gam şahbâ
Münâsib bezm-i ‘ aşka hağ hem peymâne hem şahbâ
- 2 Ne feyz alur sifâl-ı bâdeden pîr-i muğân bilse¹³³
Çekerdi reşkten kândil ile Şeyhü’l-ğarem şahbâ
- 3 Hümâr öldürdi hem gam cânımızdan eyledi bîzâr
Meded yoğ mı bize ey sâkî-i şâhib-kerem şahbâ
- 4 Ğam-ı rindân-ı ‘ âlemdür benüm de çekdigüm yoğsa
Yegâne hûn-ı dil nûş eylerin ger bulmasam şahbâ

¹³³ Bu beyitin 1. mısrasındaki “bilse” kelimesi mecmûada geçmekte iken Nef’ î Dîvânı’nda bulunmamaktadır.(bk. Metin Akkuş, Nef’ î Dîvânı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1993, s.282.)

- 5 ‘ Aceb tiryâk-i nâfi‘ dür cihânuñ zehr-i qahrına
Koma Nef‘î elüñden rind iseñ mânend-i Cem şahbâ
- 6 Hem eyle dâimâ himmet ki hâlî tırmasun yârân
Kurulsun câ-be-câ meclis çekilsün dem-be-dem şahbâ

[93-a]

(Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün)

- 1 Derd-i dilber cisme rahâtdur gamı câna nedîm
Ey tabîb olmak neden dârü’ş-şifâlarda muķîm
Haste-i ‘aşk olmadan şanma idüm izhâr-ı bîm
‘Aşk derdinden olur ‘âşık mizâcî müstaķîm
‘Âşıkunñ derdine tîmâr itseler bîmâr olur
- 2 Güllere gör bülbülün gülşende ‘arz-ı şevkini
Vâ‘izünñ efsânedir gûş itme pend u sevķını
Bilmez iken ‘âlemünñ aḫvâl-i taḫt u fevķını
Zâhid bî-höd ne bilsün ehl-i ‘aşkunñ zevķını
Bir ‘aceb meydür maḫabbet ki iče hüş-yâr olur
- 3 Ey Ḥalîmî fehm idüp ol şâh-ı ḫüsnünñ qadrini
Maḫz-ı iḫsân ‘îd ider gördükde her dem cevri
Gözine göstermeyüp rûy-ı cefâ vü qahrını
‘Aşk-ı sevdâsına şarf eyler Fuzûlî ‘ömrini
Bilmezem bu ḫâb-ı gâfletden kaçan bî-dâr olur

**ᖘařide-i Bahâriyye Nef'î Efendi Berây-ı Ta'rif Şeyhü'l-İslâm Hocâzâde
Muᖘammed Efendi**

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

- 1 Bahâr irdi yine bâĝa döşendi nat' -ı jengârî
Yine sultân-ı gül itdi müşerref taht-ı gülzârı
- 2 Yine bâd-ı şabâ üftân u hîzân irdi gülzâra
Dem-i 'Îsâ-veş ihyâ eyledi ezhâr u eşcârı
- 3 Letâfetden zemîn ferş-i münakkaş oldı 'aksiyle
Muraşşâ' sâye-bân idince çarᖘ ebr-i güher-bârı
- 4 İrişdi pertev-i feyz-i bahâr âyîne-i çarᖘa
'Aceb mi şimdi olsajeng-i ebr-i tîreden 'ârî
- 5 Degüldür lâle yer yer zâhir oldı andan âteşler
Zamâne tutdı çarᖘ-ı âfitâba tîĝ-ı kuhsârı
- 6 Dönüp girdâb-ı baᖘr-ı hûna her gül lâlezâr içre
ᖘolaşdırmaᖘda keştî-i qarâr bülbül-i zârı
- 7 Nesîm ol deñlü nâzik tarᖘ ider âb üzre emvâcı
Ki levᖘ-ı sîme üstâd idemez öyle ᖘalem-kârî

[93-b]

- 8 Şanur tamgâ-yı zerrîndür gören bir mâ'î hârâda
Miyân-ı âba düşmüş 'aks-i hürşîd-i pür-envârı
- 9 Yer itdi bûy-ı gül şöyle dil-i pür-hûn-ı bülbülde
Ki oldı cismi reşk-i nâfe-i âhû-yı Tâtârî
- 10 Açıldıkça görünür mihr-i âli Husrev-i 'aşkuñ
Berât-ı şevk-i bülbüldür degüldür gonca tûmârı
- 11 Çerâğuñ hüsni inkâr idenler rûz-ı rûşende
Semen-zâr içre görsünler fûrûg-ı şem' -i gülnârı
- 12 Döner gül-mîh-i sîme câ-be-câ zerrîn-sebz üzre
Döküldükçe gül-i zerd üstine bâdâmuñ ezhârı
- 13 Kõnup çeng idicek bülbül nihâl-i gülbün-i sebzi
Gümüş telden dizer ebr-i bahârı aña evtârı
- 14 Görüp dûd-ı derûnın halka halka bülbül-i zâruñ
Hevâdan öğrenür murgân-ı gülşen 'ilm-i edvârı
- 15 Hâbâb u kef degül mestâne refât itmeden cûyuñ
Düşüp başından olmuşdur perîşân tâc u destârı

- 16 Degül şebnem zebân-ı sûsen itdi âb ile peydâ
Şu deñlü kıldı vaşf-ı dâver-i pâkîze-girdârı
- 17 Ser-efrâz-ı zamâne mesned-ârâ-yı hudâvendi
Hüner-mend-i yegâne çehre-pîrâ-yı nigû-kârî
- 18 Sütûde kehf-i ümmet iftihâr-ı şer‘ -i peygamber
Güzîde fahr-ı millet mağz-ı luğf-ı hazret-i Bârî
- 19 Serây-ı bâb-ı fazl üstâd-ı küll ‘ allâme-i ‘ âlem
Serîr-i ‘ ilm ü ‘ irfânuñ şehensâh-ı cihân-dârı
- 20 Cenâb-ı müftî-i ‘ âlem ki aḥkâm-ı fazîletde
Benân-ı fikri âsân ḥall ider her emr-i düşvârı
- 21 O dâna-yı bülend-aḥter ki olmuş neyyir-i re’yi
Cihânda şem‘ -i cem‘ -ârâ-yı bezm-i derk ü huşyârı
- 22 O çâpük-râyiz-i raḥş-ı girân-reftâr-ı ḥikmet kim
Revâdur olsa Eflâtûn öñünce peyk-i reh-vârı
- 23 Mühim-perdâz-ı ḳânûn-ı hüner idrâk-i çâlâkı
Müretteb-sâz-ı esbâb-ı kerem ṭab‘ -ı sebük-bârı
- 24 Zihî Dârâ-yı dârü’l-mülk-i ḥüsn-i ḥulḳ u sîret kim
Olur erbâb-ı dil biñ cânile meftûn-ı eṭvârı

[94-a]

- 25 Zihî cevher-şinâs-ı çârsû-yı nükte-dânî kim
Bilür kırât ile kıadr-i dür-i mazmûn-ı eş'ârı¹³⁴
- 26 Ger olsa ihtisâb-ı 'adli mâni' seyr-i gülzâra
Şabâ zencîr-i emvâc ile bende eylerdi enhârı
- 27 Ger olsa pâs-ı hıfzı hâris-i ma' mûre-i şihhat
Görünmez çeşm-i dilberde dağı âşâr-ı bîmârı
- 28 Eger sultân-ı kahrı habse fermân itse hırşîdi
Zamâne aña zengî-pâsbân eyler şeb-i târı
- 29 Eger şalsa sipihre mihr-i luğfi zerrece pertev
Kevâkib haşre dek görmez sevâd-ı şebden âşârı
- 30 N'ola olsa zamân-ı devletinde 'âlem âsûde
Bırakdı fitneyi zindân-ı hâba baht-ı bîdârı
- 31 İderdi noқта-i kilik-i celâl ü câhını merkez
Eger devr itmege çarhuñ kifâyet itse pergârı

¹³⁴ Nef'î divânında bu beyit yer almamaktadır.(bk. Metin Akkuş, Nef'î Divânı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1993, s.210-213.)

- 32 Nesîm-i nev-bahâr-ı hulkını yâd itse bir şâ‘ir
Olur endîşesi sermâye-i dükkân-ı ‘aţţârî
- 33 Felek-mesned hudâvendâ hıdîvâ dâverâ şadrâ
Eyâ erbâb-ı dîn ü devletüñ serdâr-ı sâlârı
- 34 Sen ol şâhib-serîr-i mülk-i himmetsin ki kırtarduñ
Keşâkeşden kemâl ehliyle çarh-ı dûn u gaddârı
- 35 Añılmaz oldu nâmı devr-i ‘adlũnde sitem-kârũñ
Meger yâd ide ‘âşık gamze-i merdüm-küş-i yârı
- 36 Sitemden ol kadar pâk itdi dehri âb-ı luţfuñ kim
Cihânda ber-ţarafdur şimdi resm-i merdüm-âzârı
- 37 Şanurlar gird-bâd-ı hâk-ı dergâh-ı celâlũndür
Fezâ-yı lâ-mekân içre görenler çarh-ı devvârı
- 38 ‘Aceb mi mübtelâ-yı lerze-i mevc olsa endâmı
Giriftâr-ı teb-i reşk itdi tab‘uñ baħr-ı zehhârı
- 39 Tutan muħkem esûs-ı mülkü kilik-i bî-ķarârũndur
Binâ vîrân olur ger şâbit olmayınca mismârı
- 40 Hüner gûyâ deñizdür mâliki kilik-i güher-pâşuñ
Kerem gûyâ şadefdür tab‘-ı pâküñ dürr-i şeh-vârı

[94-b]

- 41 Dükendi reşha-i hâme dükenmez kışsa-i medhûñ
Meger göz merdümin idem mürekkebe yerine cârî
- 42 Yazam tâ dilde bir nâzik ğazel takrîb-i medhûñle
Anuñla anlayam sînemde bu cân-ı dil-efkârı
- 43 Şabâ çevgân idince tırta-i pertâb-ı dildârı
Gelüp ‘âşıkıların bir yere top oldu dil-i zârı
- 44 Döküldi sîneden peykân-ı yâr ü penbe-i dâğum
Dıraht-ı huşke döndüm hâke düşmüş berg ile bârı
- 45 Geçer bir tîri biñ dilden bulaşmaz kana peykânı
Ne sihr eyler kemân-keşlikde gör ol çeşm-i hûn-bârı
- 46 Anuñ cismi bunuñ cânı yanar andan kıyâs eyle
Nice beñzer esîr-i dûzağa hicrân giriftârı
- 47 Edâsı âb içinde yer yer âteş-pâre mazmûnlar
‘ Aceb mi itse Nef’î nazm ile da‘vâ-yı sehhârı
- 48 Alur levh-i kâderden cezbe-i fikr ile mazmûnı
Tabî‘at zâtuñı ta‘rîfe haşır itdikçe güftârı

- 49 Çekerdüm gevher-i râz-ı sipihri rişte-i nazma
Şebistân-ı şenânũ añâ rağbet itse ebkârı
- 50 Bir ednâ mevci eyler dâmen-i eflâki pür-gevher
Getürse cûşa bâd-ı şevk-i vaşfuñ baħr-ı efkârı
- 51 Suħan kâlâ-yı fâħirdür ne bilsün her denî ğadrin
Bu cinsũñ ħâce-i ħüsn-i ğabûlüñdür ħarîdârı
- 52 Hüner ğûyâ deger bir gevher-i pür-ğadr ü kıymetdür
Zamân-ı devletũñde bu meta‘ uñ rûz-ı bâzârı
- 53 N’ola şimden gerü şevk ile âheng-i du‘ â kılsam
Du‘ âdur söz ğarârın bulsa âyîni şenâ-kârı
- 54 Nitekim şâh-ı gül gülşende ızhâr eyleye şevket
Çeke sünbül öñünce tûğ ola sûsen silahdârı
- 55 Bula bâğ-ı murâduñ ğülbün-i iğbâl ile revnağ
Ola câh ü sürûr u emn ü râħat çâr dîvârı

[95-a]

Ġazel-i Fehîm Çelebî

(Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün)

- 1 Ruhsat-ı şayd virüp pür-kînesine
Kondı şâhbâz-ı müje murğ-ı dilüñ sînesine
- 2 Görmege eyledi cellâd-ı nigâhın irsâl
Merhamet kıldı o şeh hasta-i dîrînesine
- 3 ‘Arz idüp hüsnin o câdû-nigehüm hûbâna
Eyledi cem‘ perî-rûları âyînesine
- 4 Câme-i âl ile gül gonca-i kûtâh-ğayât
Reşk ider bülbülinüñ hırka-i peşmînesine
- 5 Kâviş it hâk-i harâbât-ı mey-âlûdı Fehîm
Husrevüñ itme hased keşret-i gencînesine

Ġazel-i Monlâ ‘Ali Şîr Nevâî Çağatây

(Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün)

- 1 Yüz alman yolıdın katlimğa çün teşrîf-i yâr iltür
Namâz içre ölümlük meks iterdin rûzgâr iltür

- 2 aan kim mest-i lâ-ya' ıl ıkar veh kim aŋga birmen
Köŋgölüni ihtiyârım birle ol bî-ihtiyâr iltür
- 3 İtipe u' medür bâyiste bolğay dip ayan barsa
Köŋgöl şaydını fitrâkıge eylep üstüvâr iltür
- 4 Miniŋ mecnûnluğumnu ol perî ' ışkıda men' itmeŋg
Ki âql-ı külni sevdâ deştide dîvâne-vâr iltür
- 5 Şebistâniŋda encüm maħrem ü kün bolğalı maħrûm
Bu gül gül açılıp her kie ol bir ħâr ħâr iltür
- 6 Nesîm-i şubĥ ħaylı sünbül-i zülfüŋni taratğaç
Sevâdı tüne müşg-i sûdedin her yan ħubâr iltür
- 7 Yüz ü zülfüŋ tilep bâğ ire âhım âteşiŋ güldin
Üzer yafrağlar otdın dûd andağ kim şerer iltür
- 8 Mini mey-ĥâneğâ bardıŋ diben yazğurma ey zâhid
Ki ösrük şıĥne dik ol yan azâ ilgim tutar iltür
- 9 azâ nerrâdı kök âıda ay kün ka' beteynidin
Düşeş nağşı bile il ' ömri nağdin bî-şümâr iltür

- 10 Nevâyî atlıĝa va' deî ıldınĝ vefâ ıl kim
Yoluĝda tilmirüp 'ömri durur kim intizâr iltür

[95-b]

Ĝazel-i Fehîm Çelebî

(Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün)

- 1 Benüm ki pâyuma oldu âşinâ zencîr
Hasedle 'aql-ı küle itdi itizâ zencîr
- 2 Dil oldu silsile-zâd-ı harîm-i zülfine var
İderse pâyına rû-mâl dâimâ zencîr
- 3 Ziyâde eyledi sevdâyı fikr-i kâkül-i yâr
Egerçi derd-i cünûna olur devâ zencîr
- 4 Benem ol şîr-i avî-deşt-i pîşe-zâr-ı cünûn
Güsiste-bende iderüm olsa ejdehâ zencîr
- 5 Görüp bu raĝbetümi çeşm-i ehl-i 'aqla olur
Mişâl-i silsile-i urra hoş-nümâ zencîr
- 6 Görüldi âyîne-âsâ cünûnumuñ 'aksi
O deñlü sûde olup oldu pür-şafâ zencîr

- 7 Mişâl-i zülf-i bütân fark-ı şehde bahtumdan
Olurdu sâye-i bâl ü perr-i hümâ zencîr
- 8 Kebûter-i harem-i ‘aşk u künde-dermânâ
Revâ mîdur ola âzâdeye revâ zencîr
- 9 Fehîm ben ki olam herze-gerd-i ‘âlem-i ‘aşk
Degül mi ‘âşık-ı âvâreye belâ zencîr

Kıta‘-i Merhûm ‘Âli Bağdâdî

(Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün)

- 1 Gel ‘Irâk [u]‘ Arab’da tutma maqâm
Umma andan şaşın qarâr u beqâ
- 2 Bu cihân bir harâbe menzildür
Qondı göcdi hezâr mîr-livâ
- 3 Mâ‘î cârîdeki habâb gibi
Nice biñ çetri kıldı nâ-peydâ
- 4 Hâk-i Bağdâd’a zeyn olan şeceri
Naql-ı hurmâ şanur gören ammâ
- 5 Tûglardur ki kıldı menzilde
Çekilüp gitdi leşker-i hulefâ

[96-a]

Tahmîs-i Ğazel-i Ğâce Fuzûlî ‘ Aleyhi’r-Rahme

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün Mefâ‘îlün)

- 1 Olur zülf-i dil-âvîziñe sünbül ey kamer ‘ âşık
Hilâl ebrûña mâh-ı nev-şikeste derbeder ‘ âşık
Semâda hâlûñe her aḡter-i ferḡunde fer ‘ âşık
Olur ruḡsâruña gün la‘ lüne gül-berg-i ter ‘ âşık
Saña eksik degül gökden iner yerden biter ‘ âşık
- 2 Şeb-â-şeb bir meh-i aḡyâr sipihr ü bânı cem‘ itme
O bed-enzâra gel ey şem‘ -i ḡüsnum ‘ arz itme
Dem-â-dem dîdemüzden cevr ile icrâ-yı dem‘ itme
Temâşâ-yı cemâlünden naḡar eḡlini men‘ itme
Ne sûd ol ḡûb-ı yüzden kim aña kılmaz naḡar ‘ âşık
- 3 Münevverdür cemâl-i nûr-ı baḡşuñdan bütün ‘ âlem
Muşaffâ ḡâḡır oldı bûse-i la‘ lüñle câm-ı Cem
Şabâ rû-mâl idüp zülf-i siyâhuña.....¹³⁵ol dem
Çemende pây-bûsuñdan olupdur sebzeler ḡurrem
Hemân bir sebzece olmaḡa ‘ âlemde yeter ‘ âşık
- 4 Perîşândur ḡam-ı zülfüñle gerçi şûret-i ḡâlüm
Tecâhûlden gelürsün derdine ammâ olup ‘ âlim
Nice olur teraḡḡum neydüḡin bilmezseñ aḡvâlüm

¹³⁵Vezin gereḡi burada bir kelime eksiktir, unutulmuştur.

ılur iseñ biñ ciger an her yaña baduca ey zâlim
Ne bamadur bu her dem ande bulsun bir ciger âşık

- 5 Hâlimî cây-ı dil-hâha irince mevsil-i râha
Zevâl-i îrâş ider mihre naş arız olur mâha
Getürmez tâb u tâat gör gedâ-yı minet-i şâha
Ne pervâne doyar bir şu leye ne şem bir âha
Fuzûlî şanma kim beñzer saña âlemde her âşık

Müfred

(Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün)

- 1 Çeşm-i mestin beste gördüm haste mi câna didüm
Dedi âdemler helâk eyler anuñçün baqladum

[96-b]

**aşıde-i Nefî Der-med-i Merûm Müftî Muhammed Efendi Berâ-yı Tarif-i
îd**

(Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilün)

- 1 Hâbbezâîd fera-baş-ı hümâyûn-madem
Ki dil-iâlem-i bir câm ile ıldı hurrem
- 2 Niceîd evvel-i cemiyyet ü şâdî vü sürûr
Niceîd âir-i hengâme-i endûh ü elem

- 3 Nice 'îd âyîne-i rûy-ı cihân-tâb-ı neşât
Nice 'îd âfet-i cân-gâh-ı dil tîre-i ğam
- 4 Müjde-i yümn-i kudûmiyle şafâ pey-der-pey
Feyz-i teşrîf-i vişâliyle feraḥ dem-ber-dem
- 5 Eşer-i feyzi tarâvet-dih-i gülzâr-ı cihân
Pertev-i luḫfi bisât-efken-i bezm-i 'âlem
- 6 Şanki bir dilber-i ferruḫ-ruḫ ü meh-ḫal' atdür
Gecesi aña siyeh-kâkül ü müşġîn-perçem
- 7 Ya şeh-i zer-'âlem-i mülk-i tarabdur kim anuñ
Çetr-i atlas çeker üstine sipihr-i a'zam
- 8 Ey hoş ol şeh-i mükerrem ki ola hem-vâre
Böyle bir 'îd-ı hümâyûn ile kadr-i ekrem
- 9 Ya'ni şevvâl-i şafâ-baḫş-ı cihân kim yaraşur
Aña ta'zîm için eylerse felek kaddini ḫam
- 10 O meh-i mu' teber-eyyâm-ı mübârek-dem kim
Reşk ider bir demine devr-i Mesîḫ-i Meryem
- 11 Ğurresi fâtiḫa-i gerdiş-i câm-ı Cemşîd
Selḫi târîḫ-i şikest-i ḫum-ı meyḫâne-i Cem

- 12 Mişl ü mânendi bulunmazdı o mâhiyyet ile
Olmasa buncılayın şehr-i şerîfe tev' em
- 13 Şehr-i hoş-âb u hevâ ya' ni Sitanbûl kim eger
Tarhını görse behiştî unudurđı Âdem
- 14 Ma' deni hüsñ ü bahâ mesken-i erbâb-ı düvel
Kân-ı pür-gevher ü gencîne-i dînâr u direm
- 15 Bulmuş anuñla zamân feyz-i şerefden bahre
Eylemiş rûy-ı zemîni bu gülistân-ı İrem
- 16 Hâşılı ikisi de kâdr-i şerefle mümtâz
Farq eger var ise Allâhu Te' âla a' lem

[97-a]

- 17 Sebeb-i kâdri anuñ 'îd-ı mübârek-fiṭrat
Şeref-i baḫtı bunuñ dâver-i ferḫunde şiyem
- 18 Şem' -i meh pertev-i bezm-i ḫarem-i dîn ü düvel
Mâh-ı ḫurşîd-i fûrûğ-ı felek-i cûd u himem
- 19 Kışver-i câna cihân-dâver-i gerdûn-mesned
Mülk-i luṭfa şeh-i meh-çâker-i seyyâre-ḫaşem

- 20 Hâmî-i şer‘ -i nebî hüccet-i ehl-i sünnet
Kıble-i mülk ü milel Ka‘be-i erkân-ı ümem
- 21 Müftû-i devr-i zamân mâ-ḥaşal-ı kevn ü mekân
Şûret-i cevher-i cân ma‘ni-i lafz-ı ‘âlem
- 22 O şeh-i taht-gehi-i memleket-i dâniş kim
Mülk-i ma‘nâda Süleymânlık ider bî-ḥâtem
- 23 Vâdî-i fikri fütûḥât-ı kemâle meslek
Dergeh-i fazlı füyûzât-ı ‘ulûma maḫsem
- 24 Gerd-i ḥâk-i ḳadem-i rûşenî-i çeşm-i emel
Feyz-i iḥsân-ı kef-i zindegî-i cân-ı kerem
- 25 Âşaf-ı ma‘deleti ḥâris-i mülk-i inşâf
Ḳahramân-ı gâzabı şaf-şiken-i ḥayl-i sitem
- 26 Hıṭta-i fazlına iḳlîm-i ‘adâlet mülḥaḳ
Kışver-i himmetine mülk-i mürüvvet munzamm
- 27 ‘Aḳl-ı evvel gibi ef‘âli metânetde meşel
Şubḥ-ı şânî gibi aḳvâli şadâkâtde ‘âlem
- 28 ‘Adli ger istese ıslâh-ı naşarat-ıcihân
Nûş-dârû-yı şifâ-sâz ola nîş-i erḳam

- 29 Luḫfî gösterse ger emvâce rüsûm-ı bezli
Keşret-i dürr u güherden kem ola sâhil-i yemm
- 30 Dâverâ nâm-verâ dâd-penâhâ şadrâ
Ey sûtûde-ḫalef-i şıdḳ-ı İmâm-ı A'zam
- 31 Sensin ol kim dil-i dânâ ki olur bir demde
Nice biñ müşkil-i pür-nükte ma'ânî mülhem
- 32 Olsa eflâke zamîrûñ göz ucuyla nâzır
Görünürdi dil-i 'İsâ'daki râz-ı mübhem

[97-b]

- 33 Şem' -i fânûs-ı ḫabâb eylese ḫıfzuñ şeceri
Bâd-ı şarşarda güzâr itse aña virmez elem
- 34 Olsa ger ṭab' -ı nebâtâta mürebbî ğazabuñ
Gürbe-i bîd olsa bâzû-şiken-i şîr-i ecem
- 35 Derd-i ḫırmâna ṭabîb olsa revâdur ḳalemüñ
Ḥaḳḳa-i Çinî devât aña mürekkeb merhem
- 36 Şâhid-i memlekete çeşm-i siyehdür o devât
Nâvek-i gamze-i dil-dûzıdur anuñ o ḳalem

- 37 Ne alem bir büt-i ra' nâ ki hırâmân olsa
Zîr-i pâyında ılur zülf-i siyâhı derhem
- 38 O sehî-ğâmet-i pür-şîve ki refâtâr itmez
İtmeyice dür-i güftârı nişâr-ı mağdem
- 39 Ey 'Ömer-' adl ü 'Alî-' ilm ü Aristo-ğikmet
Vey Hızır-dâniş ü Ağmed-reviş ü 'İsâ-dem
- 40 Necm-i bağt-ı felek-ârâña yemîn ü sevgend
Ğuvvet-i tâli' ü iğbâlüne sevgend ü asem
- 41 Ki bu ma' nâ idi ħâtırda medâr-ı fikrüm
Eylemişdi bu medâr üzre arâr endişem
- 42 Yâ verem medħüñ ile mülk-i vücûda revnağ
Yâ tutam ħayret ile râh-ı beyâbân-ı ' adem
- 43 Demidür eyler isem da' vî-i işbât-ı hüner
Şıdğ-ı da' vâma ider şimdi şehâdet ' âlem
- 44 Zer-i nev-sikke adar rağbeti var sözlerimün
Nâm-ı pâküñ ideli nâşiye-i nazma rağam
- 45 apladı medħüñ ile Rûm'ı sevâd-ı nazmum
Hind'e 'azm itse n'ola reşğ ile yârân-ı ' Acem

- 46 Rütbe-i nazmumı inkâr idemez kimse meger
Kendi miqdârını bilmez bir iki lâ-yefhem
- 47 adrüm ammâ ki bilüp münkir olan ehl-i ased
Her ne dirse o disün çekmezem aqlâ aña am
- 48 ab^ç -1 kec-fikr-i asûd u suan-1 nâzük şû
Dide-i pür-avel ü amze-i pür-nâz ü sitem
- 49 otalum olmuş anuñ daı edâsı rengin
Reng-i yâûta berâber mi olur reng-i bakam

[98-a]

- 50 uvvet-i ab^ç ide ger vâr ise teslîm idelüm
Ola mı ayder-i Kerrâra muâbil Rüstem
- 51 Benem ol şâ^ç ir-i hoş-nükte ki her lafzumda
Nefy-i am müzmer ü işbât-1 meserret müdam
- 52 Nefeât-1 suanum gülşen-i efkâre nesim
Reşât-1 alemüm bâ-1 ayâle şebnem
- 53 İder ebkâr-1 ma^ç ânîyi perî-veş da^ç vet
Başduınca alemüm dâire-i nazma adem

54 İrdi söz gâyete Nef'î nice bir lâf ü güzâf
Lâfi ço turma du'â kı l ki odur şimdi ehem

55 Nitekim 'îd irişüp ide cihânı teşrîf
Nitekim ola cihân 'îd ile şâd u hurrem

56 Bula zâtıyla şeref mesned-i şadr-ı devlet
Neşve-i devlet ile gönli feraḥ-nâk ola hem

567 Şâhid-i bahtına iḳbâl ü sa'âdet meftûn
Harem-i devletine luḫ u mürüvvet maḫrem

Gazel-i Bâkî Şîrîn-Edâ

(Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün)

1 Yıldı bir açılıp ancaḫ şen olur bâğda gül
Ḳanı ol ḡonca-i ḡandân gibi şûḡ şengül

2 Naḫışlar baḡladı nev-rûz hevâsında çemen
Eylesün ḡûb edâlarla terennüm bülbül

3 Ruḡlaruñdur gül-i ter ḡonca leb-i meygûnuñ
Saña meyl itdi ḡöñül baña gerekmez gül ü mül

4 Kendü başında degül mi niçün ol meh bilmez
Dil-i miskîne ne bend eyledügin o kâkül

- 5 Dûd-ı âhın yine Bâkî şerer-âlûd itdi
Yâre ‘arz eyledi bir dâne zer-efşân sünbül

Müfred-i ‘Uşşâk

(Mefâ‘îlün Mefâ‘îlünFe‘ûlün)

Dil-i ‘âşıkda hiç olmaz kanâ‘ at
Terakķîler umar sâ‘ at-be-sâ‘ at

[98-b]

Ėazel-i Merhûm Fehîm Çelebî

(Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fe‘ûlün)

- 1 Deyr içre ki ol büt heves-i encümen eyler
Çün zâhid-i tât-menîşi berhemen eyler
- 2 İtdükçe gülistâna güzër ‘aks-i nigâhı
Gül-güne-zen-i çihre-i berg-i semen eyler
- 3 Âmâde tırur gonca k’ide çâk-i girîbân
Beñzer ki o gül-ruĖ yine ‘azm-i çemen eyler
- 4 Hûn-rîzdür ol şâh o kadar kim gül-i surĖı
Âşâr-ı nigâh-ı Ėazabı yâsemen eyler

- 5 ' Aks itse lebi dîde-i giryâna Fehîmâ
Te 'şîrde mânend-i Süheyl-i Yemen eyler

Ġazel-i Merhûm Yahyâ Efendi

(Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün Mefâ 'ilün)

- 1 Sürersin dâim eyle dil pâ-yı çehre-i zerdüñ
Dimez mi ol tabîb-i cân u dil saña nedür derdüñ
- 2 Perîşân-ı hazân olmaz gül-i ra' nâları şolmaz
Ne bâğuñ naılıdur âyâ nihâl-i nâz-perverdüñ
- 3 Nişân-ı tîr-i çeşm-i yâr olursun ey kamer bir gün
Felekde hüsnüñe mağrûr olup gögsüñ neye gerdüñ
- 4 Vefâ şûretlerin gördüm vişâlüñ ârzû itdüm
Ruğuñ pinhân idüp âhir cefâ şeklini gösterdüñ
- 5 Felek döne döne şimdi cefâlar itsün ey Yahyâ
Ne tozlar kıopara bir gün ola âh-ı cihân-gerdüñ

Ġazel-i Merhûm Veysî Efendi

(Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilâtün Fe 'ilün)

- 1 Âh kim olsa gerek pûşîş-i tâbût-ı fenâ
Hil' ât-ı pâdişeh ü hırka-i peşmîne gedâ

2 Bir bahâya şatılur dest-i ecelden âhir
Zer-nişân efser-i hâkân-ı külâh-ı fuçarâ

3 Bir olur külbe-i dervîşle ıaşır-ı şâhî
Âteş-endâz olıcağ sâc ika-i ıahr-ı Hudâ

4 Serdî-i bâd-ı hevâ cânımıza kâr itdi
Saña kaldı işimüz ey kerem ıssı Mevlâ

[99-a]

5 Veysî-i haste-dile kuvvet-i nuık itme dirîğ
Ol zamân kim ola dem-beste zebân-ı bülegâ

Merhûm Hüdâyî

(Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilâtün Fâ' ilün)

1 c Âşıkuñ maışûdı ol maıhbûb-ı bî-hemtâ imiş
Himmeti gâyet bülend ü maılabı a' lâ imiş

2 Kâf u nûn iklîmi c anıâsın şikâr itse n'ola
Rûh-ı c ârif şâhbâz-ı kâf-ı istignâ imiş

3 Nûr-ı pâk-ı haııı ile şehûd it gönül
Bunda yârin görmeyen anda daıı a' mâ imiş

4 Ğayra başmaz dâimâ ser-te-ser âyîni pâk ider
Şâdıķuñ zîrâ murâdı Ğazret-i Mevlâ imiş

5 Ğâbeķavseyni geķüp irmüş serây-ı vaħdete
Sırr-ı ev ednâ Hüdâyî cümleden a‘ lâ imiş

Merhûm-ı Fehîm

(Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefa‘îlü Fâ‘ilün)

1 ‘Ařķ olmayınca sûziş-i âha ne i‘tibâr
Âteş gerek duĞân-ı siyâha ne i‘tibâr

2 Çeşm-i siyâh oldu sipâh-ı şaf-ı müje
Gerçi sipâh olmasa şâha ne i‘tibâr

3 Ğattâl iden kirişmeyi zehr-i ‘itâbdur
Düş-nâm-ı ser nühüfte-nigâha ne i‘tibâr

4 Meyl itme ĞaĞta Ğâib olur Ğüsnuñ ey perî
Şâh olsa nâ-bedîd sipâha ne i‘tibâr

5 Pâ-mâl iderse tırta ĞaĞ-ı sebzüñi n’ola
Ğülzâr içinde berg-i giyâha ne i‘tibâr

6 Mir’âtı gerçi ‘aksüñ ider feyz-yâb-ı Ğüsni
Ğurşid önünde şûret-i mâha ne i‘tibâr

7 Besdür Fehîm faqr baña bâg-ı bî-ğazân
Gül-gonca-i dü-rûze-i câha ne i' tibâr

Müfred-i Mergûb

(Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün)

Uyurken seyr iden ol dil-berâyı câme-ğâb içre
Şanur taşvîr-i Yûsuf' dur yazılmış bir kitâb içre

SONUÇ

Mecmualar gerek edebiyat ve kültür dünyamız açısından gerekse diğer bilim dallarına (tarih, coğrafya, tıp, gökbilimi, dinî bilimler) kaynaklık etmesi bakımından edebiyatımızda önemli bir yeresahip çok zengin kaynaklardır.

Mecmualar içerisinde ise daha çok şiir mecmuaları, klasik Türk edebiyatı için büyük öneme sahiptir. “Kendisi de şair olan ve edebiyata çok yakın ilgi duyan şahısların düzenledikleri mecmualar edebiyat dünyasına yapılan seferlerin seyir defteri durumundadır. Mecmua düzenleyen zatlar âdetâ uğradığı her limandan o bölgenin özelliklerini yansıtan hediyelikler alan bir gezgin gibidirler. Bu eserler incelendikleri zaman günümüzde antika değeri taşıyan yadigârlarını bizlere takdim ederler. Bir eser meydana getirecek imkânı bulamamış veya eseri kaybolmuş bir şaire mecmualarda rastlayabiliriz. Bilinen şairlerin hangi coğrafyalarda tanınıp okunduğu, mecmua hazırlayan kişinin edebî zevki ve bir şairin kimlerden etkilendiği veya kimleri etkilediği gibi edebî meselelere cevaplar arandığında başvurulması gereken kaynakların başında mecmualar gelir.”¹³⁶

Mecmuanın tezimize konu olan 55a-99a varakları arasında 39 şaire ait 83 gazel, 13 kaside, 8 tahmîs, 5 muhammes, 3 kıt'a, 6 ruba'î, 13 müfred olmak üzere toplam 131 manzune bulunmaktadır. 1 ruba'î, 1 kıt'a ve 10 müfredin şairi bilinmemektedir.

En çok şiirleri bulunan şairler Bâkî (34 gazel, 1 müfred), Nef'î (6 gazel, 12 kaside)'dir. Bâkî, Fuzûlî, Fehîm-i Kadîm, Hayâlî Bey, Necâtî Bey, Nef'î, Nev'î, Şeyhülislâm Yahyâ gibi tanınmış şairlerin yanında; Fevrî, Halîmî, Meşamî, Misâlî, Riyâzi, Semâ'î gibi fazla meşhur olmayan şairlere de mecmuada yer verilmiştir.

Mecmuadaki şairlerden divanı olanların şiirlerini inceleyerek divanlarındaki şiirleriyle karşılaştırdık ve aşağıdaki bigileri elde ettik.

Çalışmamızda divanı olan şairlerin şiirlerini, divanlarında bulunan şiirleriyle karşılaştırdığımızda şiirlerdeki beyit sayıları ve bu beyitlerin kendi içerisindeki yerlerinin farklılıklarını belirledik. Ayrıca mecmuada olup da divanlarda olmayan

¹³⁶ Bünyamin Çağlayan- Adem Balaban , “ARNAVUTLUK DEVLET KÜTÜPHANESİNDEKİ (BİBLİOTEKA KOMBËTARE) TÜRKÇE YAZMA MECMUALAR”, Ankara, 2013.

beyitler olduğunu, bazı gazellerin ise divanlarda yer almadığını tespit ettik. Bunlar dipnot olarak tezimizde verilmiştir.

Mecmuadaki şiirler ile ilgili tespit ettiğimiz bilgiler şunlardır:

71a-72b varakları arasında yer alan Nef'î'nin kasidesi divanda 53 beyit iken mecmuada 50 beyittir. Divanda yer alan 12. beyit, 20. beyit ve 41. beyit mecmuada yer almamaktadır. 73b-75a varakları arasında yer alan Nef'î'nin kasidesi divanda 62 beyit, mecmuada 63 beyittir. Divanda 36. beyitin ilk mısrası ile 37. beyitin ikinci mısrası birleştirilerek bir beyit oluşturmuş ve böylece mecmuaya göre divanda bir beyit eksik kalmıştır. 76a-77a varakları arasında yer alan Nef'î'nin kasidesinin beyit sayısı divanda da mecmuada da 45'tir. Fakat divanda yer alan 19. beyit mecmuada yer almıyor;mecmuada yer alan 36. beyit de divanda yer almıyor. 78a-79b varakları arasında yer alan Nef'î'nin kasidesinin beyit sayısı divanda da mecmuada da 53'tür. Fakat mecmuadaki 41. beyitin ilk mısrası ile 42. beyitin ikinci mısrası da birleştirilerek bir beyit oluşturulmuş; mecmuadaki 42. beyitin ilk mısrası ile 41. beyitin ikinci mısrası birleştirilerek divanda ayrı bir beyit oluşturulmuştur. 81b-82b varakları arasında yer alan Nef'î'nin kasidesi divanda 44 beyit iken mecmuada 45 beyittir. Mecmuada yer alan 9. beyit divanda bulunmamaktadır.88b-90a varakları arasında yer alan Nef'î'nin kasidesi divanda 59 beyit iken mecmuada 61 beyittir.Mecmuadaki 25.beyit divanda yer almamaktadır. Aynı zamanda mecmuadaki 51. beyitin birinci mısrası ile 52. beyitin ikinci mısrası birleştirilerek bir beyit oluşturulmuş ve bir beyit eksilmiştir. 91a-92b varakları arasında yer alan Nef'î'nin kasidesi divanda 52 beyit, mecmuada 53 beyittir. Mecmuadaki 16. beyit divanda yer almamaktadır.93a-94b varakları arasında yer alan Nef'î'nin kasidesi divanda 54 beyit iken mecmuada 55 beyittir. Mecmuadaki 25. beyit divanda yer almamaktadır.

59b'de yer alan Bâkî'nin gazeli divanda 7 beyit iken mecmuada 6 beyittir. Divandaki 7. beyit mecmuada yer almamaktadır. 66b- 67a varakları arasında yer alan Bâkî'nin gazeli divanda 6 beyit iken mecmuada 5 beyittir. Divandaki 5. beyit mecmuada bulunmamaktadır. 68b'de yer alan Bâkî'nin gazeli divanda 9 beyit iken mecmuada 5 beyittir. Divandaki 5, 6, 8 ve 9. beyitler mecmuada yer almamaktadır. 70b'de yer alan Bâkî'nin gazeli, divanda 7 beyit iken mecmuada 6 beyittir.Divandaki 4. beyit mecmuada yer almamaktadır. 72b'de yer alan Bâkî'nin gazeli, divanda 6

beyit iken mecmuada 5 beyittir. Divanda yer alan 4. beyit mecmuada yer almamaktadır. 73a'da yer alan "Velehu Bâkî Redif-i Lâm" adlı Bâkî'nin gazeli, mecmuada yer alıp divanda yer almamaktadır. 77b'de yer alan Bâkî'ye ait "Müfred-i Bâkî" divanda bulunmamaktadır. 80a'da yer alan Bâkî'nin gazeli, divanda da mecmuada da 7 beyittir. Fakat; mecmuadaki 3. beyit divanda 4. beyitte, mecmuadaki 4. beyit divanda 6. beyitte ve mecmuadaki 6. beyit divanda 5. beyitte yer almaktadır. Ayrıca mecmuadaki 5. beyit divanda hiç yer almamaktadır. Divandaki 3. beyit de mecmuada yer almamaktadır.

57a'da yer alan Şeyhülislâm Bahâyî'nin gazeli, divanda 7 beyit iken mecmûada 5 beyittir. Divandaki 3. ve 5. beyitler mecmuada yer almamaktadır.

58b'de yer alan Nâ'îlî'nin gazeli, divanda 6 beyit iken mecmuada 5 beyittir. Divandaki 3. beyit mecmuada yer almamaktadır.

90b-91a varakları arasında yer alan Fuzûlî'nin gazeli, divanda 6 beyit iken mecmuada 5 beyittir. Divandaki 2. beyit mecmuada yer almamaktadır.

63b-64a varakları arasında yer alan Hayâlî'nin tahmisi divanda 6 bent iken mecmuada 7 benttir. Mecmuadaki 3. bent divanda yer almamaktadır. 66a-66b varakları arasında yer alan Hayâlî'nin gazeli divanda yer almamaktadır.

66b'de yer alan Kabûlî gazeli da 6 beyit iken mecmuada 5 beyittir.

66b'de yer alan Necâtî Bey'in gazeli, divanda 7 beyit iken mecmuada 5 beyittir. Divandaki 4. ve 5. beyit mecmuada yer almamaktadır. Aynı zamanda mecmuadaki 4. beyit divanda 6. beyitte yer almaktadır ve mecmuadaki 4. beyitin ilk mısrası da divanda çok farklı bir şekilde yer almaktadır.

69b-70a varakları arasında yer alan Kabûlî'nin gazeli, divanda yer almamaktadır. Divanda, mecmuadaki birinci beyitin birinci mısrası yer almaktadır; fakat devamı tamamen farklı bir gazel olarak yer almaktadır.

77a'da yer alan Ahmed Paşa'nın 2 beyitlik kıt'ası da 5 beyitlik bir gazel olarak yer almaktadır.

90b’de yer alan Şeyhülislâm Yahyâ Efendi’nin gazeli, divanda da mecmuada da 5 beyittir; fakat mecmuadaki 5. beyit divanda tamamen farklı bir şekilde yer almaktadır. Aynı zamanda mecmuadaki 2. ve 3. beyit divanda yer değiştirmiştir.

Mecmuada divanı olmayan ya da divanı olup da henüz ele geçmeyen şairlerin şiirleri de bulunmaktadır. Bunlar şöyle sıralanabilir: Meşâmî, Sâdıkî, Misâlî, Ârifî, Zuhûrî, Ali Çelebî, Hüdâyî, Belîğî.

Klasik Türk edebiyatında aynı yüzyılda yaşayıp aynı mahlası kullanan birçok şair bulunmamaktadır. Mecmuada da hangi şaire ait olduğu tam olarak tespit edilemeyen şiirler yer almaktadır. Bu nedenle mecmuanın istinsah tarihi de göz önüne alınarak aynı mahlası kullanan şairlerin biyografileri doğum tarihlerine göre sırasıyla verilmiştir. Bu şairler: Ali Çelebî, Ârifî, Fevrî, Halîmî, Hâşimî, Hüdâyî, Sâdıkî, Sâmî, Semâ’î, Zuhûrî.

Klasik Türk edebiyatı hâlâ çözülme bekleyen esrarengiz bir ilim olma özelliğini korumaktadır. Böylesine sırlarla dolu bir ilim dalında büyük bir değere sahip olan mecmualar, araştırılması ve edebiyatımıza kazandırılması gereken önemli bir kültür mirasıdır.

Biz de yaptığımız bu çalışmayla bu muammalar deryasına bir katre de olsa katkıda bulunabildiysek kendimizi amacımıza ulaştığımız sayarız ve bundan dolayı son derece mutluluk duyarız.

KAYNAKÇA

AÇIK ÖNKAŞ, Nilgün, Semâî, Sultan Dîvânî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3620>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

AKSOYAK, İsmail Hakkı, Ârifî, İshakzâde Mehmed Ârif Efendi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1791>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

AKSOYAK, İsmail Hakkı, Ârifî, Saâdet Giray b. Gazi Giray,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6534>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

AKSOYAK, İsmail Hakkı, Fevrî, Mahmud Fevrî Efendi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1693>

kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

AKSOYAK, İsmail Hakkı, Halîm, Ahizâde Abdülhalîm Efendi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6805>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

AKSOYAK, İsmail Hakkı, Halîmî, Acemzâde Abdülhalîm Efendi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6771>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

AKSOYAK, İsmail Hakkı, Halîmî, Kâsım Halîmî Çelebi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3356>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

AKSOYAK, İsmail Hakkı, Hâşimî, Ahur Emirizâde Emir Mehmed Hâşim,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3740>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

AKSOYAK, İsmail Hakkı, Hâşimî, Seyyid Mehmed Hâşim Efendi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3741>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

AKSOYAK, İsmail Hakkı, Hüdâyî, Ahîzâde Hüseyn Efendi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7139>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

AKSOYAK, İsmail Hakkı, Nâdirî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7146>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

AKSOYAK, İsmail Hakkı, Sâdıkî, Sadreddinzâde Sâdık Mehmed Efendi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3776>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

AKSOYAK, İsmail Hakkı, Sâmî, Mustafa Sâmî Bey

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2105>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

AKSOYAK, İsmail Hakkı, Zuhûrî, Kara Çelebizâde Mehmed Zuhûrî Efendi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1981>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

AKKUŞ, Metin, Nef î, Akçağ Yayınları, Ankara, 1993.

AKYÜZ, Kenan –BEKEN, Süheyl –YÜKSEL, Sedit –CUNBUR, Müjgan, Fuzuli Dîvânı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1990.

ATİK, Arzu, Cevrî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=277>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

AYAN, Hüseyn, Cevrî Dîvânı, Atatürk Üni. Yay. Erzurum, 1981 .

AYDEMİR, Yaşar, “Metin Neşrinde Mecmûaların Rolü ve Karşılaşılan Problemler”, Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları, 2007.

BÜLBÜL, Tuncay, Sâmî, Hüssâm,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=556>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

BÜLBÜL, Tuncay, Zuhûrî, Tülbend-zâde Zuhûrî Mehmed Efendi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=552>

kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

ÇALDAK, Süleyman, Ârifî, Hoca-zâde Ârifî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4592>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

ÇALDAK, Süleyman, Veysî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2843>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

ÇEÇEN, Mehmet Korkut, Sadıkî, Mehmed Efendi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6515>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

ÇINAR, Bekir, Tıflî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=295>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

ÇINARCI, Mehmet Nuri, Hudâyî, Hudâyî Dede,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5837>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

DEVELLİOĞLU, Ferit, “Mecmûa”, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yay. Ankara 2008.

DURU, Necip Fazıl, Sâmi, Yunus,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2250>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

EKİNCİ, Ramazan, Ârifi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2856>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

ERDOĞAN, Mustafa, Kabûlî, Gedizli,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=314>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

ERDOĞAN, Mustafa, Kabuli İbrahim Efendi, Doktora Tezi, Ankara, 2008.

ERDOĞAN, Mustafa, Rahmî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=315>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

Hüdâyî, Azîz Mahmûd,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7217>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

GÖKYAY, Orhan Şaik, “Cönkler Üzerine”, *Makaleler 1:Eski, Yeni ve Ötesi*, İletişim Yay. İstanbul, 1995.

GÖLPINARLI, AbdülBâkî, Hâfız, Varlık Yay. İstanbul, 1954.

<https://www.turkedebiyati.org/hafizi-sirazi.html>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

GÖNEL, Hüseyin, Ali Çelebi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2325>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

GÜRBÜZ, Mehmet, *Mecmuaların Tüketim Biçimleri Üzerine Kimi Tespitler / Gazi Türkiye, Bahar 2013/ 12: 67-74.*

GÜRBÜZ, Mehmet, “Şiir Mecmûaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi”, (Haz. Hatice Aynur vd.)*Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırk Ambarı*, Turkuaz Yay. İstanbul, 2012.

GÜRSOY, Aslı, Halîmî, Lutfullâh,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1785>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

GÜZEL, Bilal, Sadıkî, Seyyid Ataullah Efendi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4999>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

İŞINSU DURMUŞ, Tuba, Sâmi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7546>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

İPEKTEN, Haluk, Nâ' ilî-i, Akçağ Yay. Ankara, 1190.

KALPAKLI, Mehmet, Fevrî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5905>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

KAPLAN, Mahmut, Sâdikî, Seyyid Yahya Efendi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6469>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

KAPLAN, Yunus, Hüdâyî, Okçu-Zâde Hüdâyî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1581>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

KAPLAN, Yunus, Sâmi'î Çelebi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1066>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

KAPLAN, Yunus, Semâ'i, Solak-zâde Hasan,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1477>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

KAPLAN, Yunus, Zuhûrî, Pîrî-zâde Zuhûrî Mustafa Çelebi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1469>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

KARABEY, Turgut, Ahmed Paşa,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4615>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

KARAGÖZLÜ, Volkan, Hâşimî, Emir Kadı Fakîh-zâde Hâşimî Çelebi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4033>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

KARAGÖZLÜ, Volkan, Hayâlî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6318>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

KARAÖRS, Metin, Alî Şîr Nevâî, Nevâdirüş'ş-Şebâb, TDK, Ankara, 2006.

KARTAL, Ahmet, Alî Şîr Nevâî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6952>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

KAVRUK, Hasan, Şeyhülislâm Yahyâ,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3604>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

KAVRUK, Hasan, Şeyhülislam Yahya Dîvânı, MEB Yay. Ankara, 2001.

KAYA, Bayram Ali, Necâtî Bey,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=217>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

KESİK, Beyhan, Ârifi, Helvacızâde Mehmed Ârifi Efendi,
<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2617>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

KESİK, Beyhan, Ârifi, Mehmed Ma'rûf Efendi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3216>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

KESİK, Beyhan, Zihnî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1595>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

KILIÇ, Atabey, “Mecmûa Tasnifine Dair”, (Haz.Hatice Aynur vd.), *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı*, Turkuaz Yay. İstanbul, 2012.

KILIÇ, Filiz, Halîmî, Mevlânâ Abdülhalîm bin Alî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2136>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

KILIÇ, Filiz, Misâlî, Hasan Çelebi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1558>

KÖKSAL, Mehmet Fatih, Ârifi, Hüseyin Çelebi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=395>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

KÖKSAL, Mehmet Fatih, Hâşimî, Hâşimî-i Acem,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=774>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

KÖKSAL, Mehmet Fatih, Zuhûrî, Acem,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=1162>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

KÖKSAL, Mehmet Fatih, Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi (MESTAP), 2012

KURNAZ, Cemal ve AYDEMİR, Yaşar, “Mecmuâlara Sorulması Gereken Sorular”, Turkish Studies-İnternational Periodical For the Languages Literature and History of Turkish or Turkic Volume: 8/1 (2013)

KUT, Günay, “Mecmûa”, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, C.6, Dergâh Yay, İstanbul, 1986.

KUT, Günay, *Osmanlı Araştırmaları-VII-VIII*, İstanbul – 1988.

KÜÇÜK, Sabahattin, Bâkî 1, TDK Yayınları, Ankara, 2011.

KÜLEKÇİ, Numan, Ganizâde Nadirî, Erzurum, 1985.

LEVEND, Agah Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi I*, Türk Tarih Kurumu Yay. Ankara, 1998.

MACİT, Muhsin, Fuzûlî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=624>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

MACİT, Muhsin- KAPLAN, Hasan, Bâkî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2462>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

MORKOÇ-ERTEK, Yasemin, “İzmir Millî Kütüphane’de Kayıtlı Bulunan (1467/14) Bir Memûa-iEş’âr’ın Düşündürdükleri”, Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/1, Ankara-Turkey Winter 2013.

ÖRDEK, Şerife, Ârifî, Mustafa Efendi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=791>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

PALA, İskender, “Mecmûa”, *Ansiklopedik Şiiri Sözlüğü*, Kapı Yay. İstanbul, 2004.

PEKTAŞ, Mehmet, Belîğî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=421>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

REHBER ANSİKLOPEDİSİ, 9. CİLT

SEFERCİOĞLU, Mustafa Nejat, Nev'î,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3071>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

SELÇUK, Bahir, Ârifî, Ahmed Ârifî Efendi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3721>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

SELÇUK, Bahir, Ârifî, Mehmed Ârifî Efendi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=3722>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

SELÇUK, Bahir, Nef'î,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=911>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

ŞENÖDEYİCİ, Özer, Nâ'îlî-Kadîm,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=7136>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

TANYILDIZ, Ahmet, “Şiir Mecmûualarının Neşri Hakkında”, Uluslar Arası Araştırmalar Dergisi, Cilt 5, 2012.

TARLAN, Ali Nihat, Ahmet Paşa Dîvânı, Akçağ Yay. Ankara, 1992.

TARLAN, Ali Nihat, Hayali Dîvânı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1992.

TARLAN, Ali Nihat, Necati Bey Dîvânı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1992.

TUĞLUK, İbrahim Halil, Ali Çelebi, Kınalızâde,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=6171>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

ULUDAĞ, Erdoğan, Bahâyî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=572>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

ULUDAĞ, Erdoğan, Şeyhülislam Bahayi, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, 1992.

UZUN, Mustafa, “Mecmûa”, *İslam Ansiklopedisi*, C.28, TDK Yay. Ankara, 2003.

ÜNLÜ, Osman, Cinânî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=638>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

ÜZGÖR, Tahir, Fehîm-i Kadîm Dîvânı, Atatürk Kültür Merkezi Yay. Ankara, 1991.

YENİTERZİ, Emine, Meşâmî,

http://turkoloji.cu.edu.tr/ESKI%20TURK%20%20EDEBIYATI/yeniterzi_04.pdf

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

YILDIZ, Ayşe, Fehîm-i Kadîm,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=4364>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

YILDIZ, Ayşe, Hâşimî, Bakkâlzâde Seyyid Mehmed Çelebi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5079>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

YILDIZ, Ayşe, Riyâzî,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5056>

Erişim tarihi [10. 08. 2017]

YILMAZ, Kadri Hüsnü, Hudâyî, Kenan Hudâyî Bey,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2976>
kaynağından faydalanılmıştır. Erişim tarihi [10. 08. 2017]

YILMAZ, Kadri Hüsnü, Sadıkî, Sâdıkî Çelebi,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5550>
Erişim tarihi [10. 08. 2017]

YILMAZ, Kadri Hüsnü, Sadıkî, Sadık Dede,

<http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=5584>
Erişim tarihi [10. 08. 2017]

YILMAZ, Ozan , “Metin Te’sisinde Şiir Mecmuâlarının Katkısına Bir Örnek: Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Kolaeksiyonu 5214 Numaralı Mecmuâ ve Muhtevası”, *Edebiyatı Araştırmaları Dergisi I, S:1 Güz İstanbul 2008.*

YÖNTEM, Ali Canip, “Edebiyat Tezkirelerinde Mecmuâların Rolü,” *Hayat Mecmuâsı, 1927, C.2*

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : **Tuğba YİĞİT**
Uyruğu : **T.C.**
Doğum Tarihi ve Yeri : **01.07.1988**
e-posta : **tugbaoktay@hotmail.com**

EĞİTİM

Derece	Kurum	Mezuniyet Yılı
Lisans	İnönü Üniversitesi	2011
Yüksek Lisans	Cumhuriyet Üniversitesi	-

İŞ TECRÜBESİ

Tarih	Kurum	Görev
11/09/2012	MEB	Öğretmen

YABANCI DİL BİLGİSİ

Yabancı Dilin Adı	YDS ()	ÜDS ()	TOEFL ()	EILTS ()
-------------------	--------	--------	----------	----------